ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

(ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಊರನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕ

ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

446

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩೨೭೬

೨೦೧೧

ಪರಾಮರ್ಶೆಗೆ ಮಾತ್ರ

"ಸಿರಿಗನ್ನಡ" ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬.

Shri Mahantesh
BOOK BINDING
Collour Print & Laser Print
Near SBI.KCD, Road, DWD
Ph.2447880 (M)9632011325

446

446

ಅಕ್ಷರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ,
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

AKSHARA GRANTHALAYA

ACC.NO. 049338

446

446

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

(ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಊರನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕ

ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ

ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಾಲಯ,
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾ[illegible]ಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾ[illegible]

ಬುಡಕಟ್ಟು [illegible]ಯನ ವಿಭ[illegible]

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, [illegible]ಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ [illegible]

೨೦೧೧

307.772
VEE

049338

ಅಂಗಸ್ಥ ಗ್ರಂಥಾಲಯ,
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಊರನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ **ಡಾ.ಚಲುವರಾಜು** ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಇದನ್ನು ಇನ್ನಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ
ಸಂಶೋಧಕ
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ದಿನಾಂಕ: 20.10.2011
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಊರನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ **ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ** ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ. ಚಲುವರಾಜು
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ದಿನಾಂಕ:
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಡಾ.ಎ.ಮುರಿಗೆಪ್ಪ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಯಕುಲಸಚಿವರಾದ ಡಾ.ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ ಇವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಸಮಾಜದ ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸರ್ವೋತೋಮುಖ ವಿಕಾಸ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಗುರುಗಳ ಬೆಂಬಲ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಅನನ್ಯ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಹನೆಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ಯ ಡಾ.ಚಲುವರಾಜು ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಇವರಿಗೆ ನಾನು ಸದಾ ಚಿರರುಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ನೀಡಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಗುರುಗಳಾದ ಡಾ.ಹಿ.ಚಿ.ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಅವರಿಗೆ, ಡಾ.ಕೇಶವನ್ ಪ್ರಸಾದ್ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಡಾ.ಕೆ.ಎಂ.ಮೇತ್ರಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಡಾ.ಎ.ಎಸ್.ಪ್ರಭಾಕರ್ ಅವರಿಗೆ, ಡಾ.ಗಂಗಾಧರ ದೈವಜ್ಞ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಸದಾ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಸಹೋದರ ಶ್ರೀ ಗುರುಬಸಪ್ಪ ಸಹಾಯಕ ಕುಲಸಚಿವರು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯೋಭಿಲಾಷಿ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಪ್ರೊ.ಅಶೋಕ ಹುಲಬಂಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಕೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಇವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಕರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಜಿಲ್ಲಾಪಂಚಾಯಿತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಡಾ.ಎ.ಚನ್ನಪ್ಪ ಮುಖ್ಯ ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ಮುಖಂಡರನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ

ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಎಂ.ಎಂ.ಈಶ್ವರ, ಕೆ.ನಾಗೇಂದ್ರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಜಿ.ಕೊಟ್ರಪ್ಪ, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸ.ಪ್ರ.ದ.ಕಾಲೇಜು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಇವರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಗಾದಿಲಿಂಗಪ್ಪಗುಳ್ಳಂ, ದಾದಾಖಲಂದರ್, ಪಾಲಾಕ್ಷಿ,ಗೋವರ್ಧನ ಮತ್ತು ತಾಯಪ್ಪ ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲ, ಮುತುವರ್ಜಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಗಂಗಣ್ಣ, ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎ. ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ ಸಹುದ್ಯೋಗಿಗಳಾದ ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯ ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಗೋಪಾಲನವರಿಗೆ, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರೊ.ಇಂದಿರ ಅವರಿಗೆ, ನಮ್ಮ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿರವರಿಗೆ, ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಬಾಂಧವರಾದ ಎಸ್.ಕೆ.ಬಸವರಾಜು, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಕಛೇರಿಯ ಅಧೀಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಮೌನೇಶಾಚಾರಿ ಇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲೇಜಿನ ಎಲ್ಲಾ ಬೋಧಕ ಮತ್ತು ಬೋಧಕೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸಹನೆಯಿಂದ ಸಹಕರಿಸಿದ ನನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿ ಬಾಳ ಸಂಗಾತಿಯಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯ ವೇದಾವತಿ, ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ವೇತ, ದಿವ್ಯಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟ ಚರಿಷ್ಮಾ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿ ಈ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವ ನನ್ನ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ತಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ.ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯ ಪಿತೃರಾದ ದಿ॥ ದೊಡ್ಡವೀರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಿದ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣನವರಾದ ದಿ॥ ಟಿ.ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು, ಹಾಗೆಯೇ ಅಣ್ಣನವರಾದ ಟಿ.ರುದ್ರಮುನಿ, ಟಿ.ಆನಂದ, ಟಿ.ಸುಧಾಕರ, ಟಿ.ವೀರಶೇಖರ ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಟಿ.ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಟಿ.ಯುವರಾಜ, ಅತ್ತಿಗೆಯವರಿಗೆ, ಸೊಸೆಯಂದಿರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಹೋದರ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನೆಕೆಗಳು ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ನಮನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ವಿಭಾಗದ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಿತ್ರರುಗಳಾದ ಡಾ.ಹುಲುಗಪ್ಪ ನಾಯಕ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಹಾಗು ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರಾದ ಸೋಮಶೇಖರ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಡಾ.ಆರ್.ಬಿ.ಕುಮಾರವರಿಗೆ, ಕೆ.ವಿರುಪಾಕ್ಷಪ್ಪ ಶಿಕ್ಷಕ, ಓಬಳಾಪುರ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದ ಡಾ.ಸುರೇಶ, ಡಾ.ವೆಂಕಟೇಶ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದ ಎಲ್ಲಾ ಬೋಧಕೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಹಾಗೂ ನನಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅತಿಥಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ನಿರ್ವಾಣಿ ಕಂಬಾರ, ಅಶೋಕ ಮತ್ತು ವೀರಣ್ಣ ಇವರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

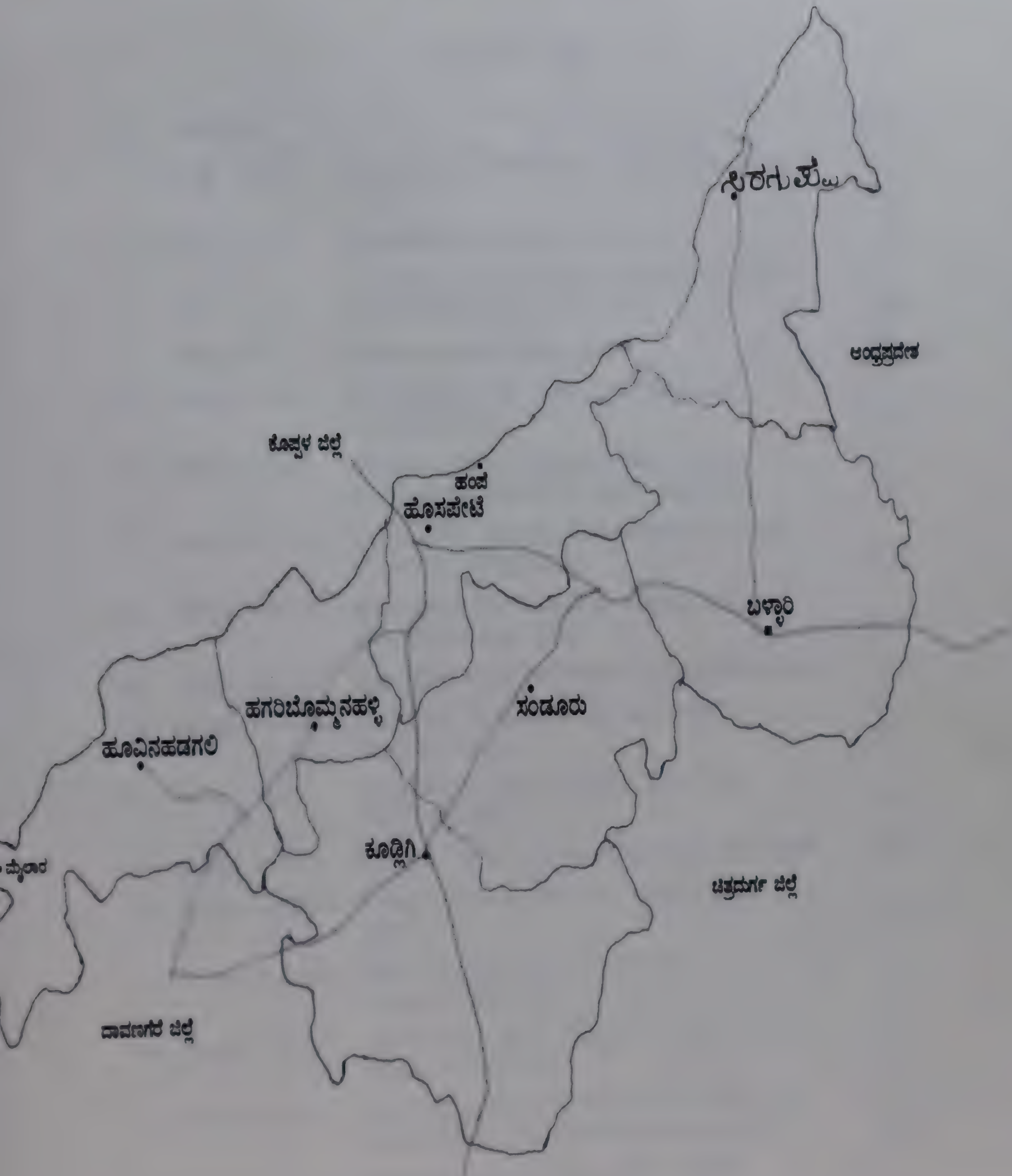
ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಗಣಕಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮಾಡಿ ಮುದ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ರವಿ ಗಣಕಯಂತ್ರ ಬೆರಳಚ್ಚುಗಾರರು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನೆರವಾದ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೃತಜ್ಞತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ತಂಬ್ರಳ್ಳಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ
ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ಜಿಲ್ಲೆ: ಬಳ್ಳಾರಿ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ

ಸಿರಗುಪ್ಪ
ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ
ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಹಂಪೆ
ಹೊಸಪೇಟೆ
ಬಳ್ಳಾರಿ
ಸಂಡೂರು
ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ
ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ
ಮೈಲಾರ
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ
ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆ

ಕೋಷ್ಟಕಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಧುನಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳು, ಶ್ರೇಣೀಕರಣಗಳು ಕೆಳಜಾತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಲಾಮರೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ವರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ತಳಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಮ್ಮ ಸಮಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವೆಂಬುದು ಒಂದು ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯ ತಳಪಾಯದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪೂರೈಸಲಾರದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ನೆಹರೂರವರು ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ 'ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿ ಆ ಭದ್ರ ತಳಪಾಯದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ'[೧] ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದರು. ಅದೇ ರೀತಿ ಕೆ.ಆರ್. ನಾರಾಯಣ್‌ರವರು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನ ಬಲಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯ' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮಹತ್ವ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಗಾಂಧಿಯವರ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇದೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ೪೦ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದ ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ೨೪೬ರ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರ

ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹತಾರ ವರದಿಯ ತರುವಾಯ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹತಾರ ತರುವಾಯ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ವರದಿಗಳು, ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಆ ವರದಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ, ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೂಲ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ತೊಡಕುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇಂದು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗೆಲುವಿಗೆ ಕೇವಲ ಜಾತಿ, ಹಣಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಇಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಕ್ಕುದಾರರಂತೆ ಮೆರೆದಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ರಾಜಕೀಯ ಕನಿಷ್ಠ ಘಟಕವಾದ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಲೋಕಸಭೆಯವರೆಗೂ ಇವುಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಕೇವಲ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವರಾದರೂ ಅವರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತೀಯನಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕೇಂಬುದೇ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂವಿದಾನದ ಈ ಆಶಯವು ಈಡೇರುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿದೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಮಾಧಾನಕರ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯ. ಅದರಲ್ಲೂ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ವರದಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗಾಗಿಯೇ ಹಲವಾರು ವಿಧಿ, ಅನುಚ್ಛೇಧಗಳು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಸಮಾನತೆಯ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೆಂದರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಕ್ತಿ ಹೀನರಿಗೆ ಸದೃಢತೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಫಲ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವುದೇ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಜಾತಿಗಳ ಮಧ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಮಧ್ಯ, ಬಡವ– ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಧ್ಯ ಹಲವು ತಾರತಮ್ಯಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದೆ. ಶ್ರೀಮಂತರು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ಮೂಲಕ ಬಡವರನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರೂ ಸಹ ಶ್ರೀಮಂತರಂತೆ ಸೋಗನ್ನು ಹಾಕುವುದರೊಂದಿಗೆ ಬಡವರನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಾ ತಾವೂ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಡವರು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಆಗಾಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕಡುಬಡವರು ಯಾವುದರ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ನಿರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಯಸದೆ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಇರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವಂಚಿತರೆಂದರೆ ಕಡುಬಡವರಾದ ದಲಿತರು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ೩೪೨ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ಕಾರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಭಾರತವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿದೆ. ಆಫ್ರಿಕಾ ಖಂಡ ಬಿಟ್ಟರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ನಾಗ, ಭಿಲ್, ಬೇಡ ಮುಂತಾದ ಸುಮಾರು ೭.೫ ಕೋಟಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦ ಅಧಿಕೃತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿವಾಸಿ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆದಿವಾಸಿ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಆದಿವಾಸಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೬.೫ ರಷ್ಟು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇಡ ಅಥವಾ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಬೇಡ, ಬೇಡರ್, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ನಾಯಕ, ನಾಯಕರ್, ನಾಯಕುಡು, ಪರಿವಾರ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇವರಲ್ಲದೆ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ, ಮೇದ, ಸಿದ್ದಿ, ಜೇನುಕುರುಬ, ಕಾಡುಕುರುಬ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಾವಾಯಿತು ತಮ್ಮ ಬದುಕಾಯಿತು ಎಂದು ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಜನಸಮುದಾಯಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೋ ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪರಾಧೀನವಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಿಂದ ತಳಮಟ್ಟದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹತ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯಾಧರಿಸಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಈ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಿಲ್ಲಾ, ತಾಲೂಕು, ಗ್ರಾಮ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ, ಹಾಗೂ ಜಾತಿಯಾಧರಿತ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ದವಾಗಿರುವ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಚುನಾಯಿತರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದುಪಯೋಗವಾಗಿದೆ, ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಇವರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ,

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಇವರ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಾಫಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತು ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಕುರಿತು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಕುರಿತು ಅರಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆಯಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಅದರಲ್ಲೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಸಹಕಾರಿಯಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂದರೇನು, ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ತಳವರ್ಗದವರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಶಕ್ತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಈ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ, ಅದರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕ್ ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತಗೊಂಡ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೧. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿದೆ. ಕಾಯ್ದೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ರಾಜಕೀಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಅಪವಾದಗಳು ಕೇಳಬರುತ್ತಿವೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಬಹುತೇಕ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ್ಯ ಕಡಿಮೆ. ಇವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ರಾಜಕೀಯ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರ ಜೊತೆ ಸಂಧಾನ ನಡೆಸುವ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಇವರಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರು ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ದುರುಪಯೋಗಪಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರು ಹೆಚ್ಚು ನಿಂದನೆ ಹಾಗೂ ಕಿರುಕುಳಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. (ನೋಡಿ: ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ ೨೦೦೨).

ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ? ಅವರು ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇನು? ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯರೇಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಿರುಕುಳಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ರಾಜಕೀಯ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ ನೋಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಉದ್ದೇಶಗಳು

೧. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

೨. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವುದು

೩. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ತಿಳಿಯುವುದು

೪. ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವಲೋಕಿಸುವುದು

೧.೧.೨ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಪತಿನಿಧಿಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಕಾಲಮಿತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೇವಲ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಸಿರಗುಪ್ಪ, ಸಂಡೂರು, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಹೀಗೆ ಎಂಟು ತಾಲೂಕುಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಮರುವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ ೧೫.೦೮.೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳಂತೆ ಒಟ್ಟು ೨೮ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಅಂದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೋಕ, ಸಿಂಧಿಗೇರಿ, ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ, ಎಮ್ಮಿಗನೂರು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ, ಹೊಸೂರು, ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಸಿರಗುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಎಂ ಸೂಗೂರು, ಹಳೇಕೋಟೆ, ಶಾನವಾಸಪುರ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಸಂಡೂರಿನ ಯಶವಂತನಗರ, ತಾರಾನಗರ, ವಡ್ಡು, ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯ ಮೊರಬ, ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ದೂಪದಹಳ್ಳಿ, ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ್, ದಶಮಾಪುರ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಸೊನ್ನ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು. ಹಡಗಲಿಯ ಮಹಾಜನದ ಹಳ್ಳಿ, ಮಾನ್ಯರ ಮಸಲವಾಡ, ಹಿರೇಹಡಗಲಿ, ನವಲಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಏಳು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು (೨೦೦೫–೨೦೧೦)ರ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಕಡಿಮೆ ಜನ ನೆಲಸಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

೧.೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ

ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ರ‍್ಯಾಂಡಮ್ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೀಗಿವೆ.

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಧಾನ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನ : ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ವರ್ತಮಾನದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವ ಸಲುವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಆಯ್ದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳ ಆಯ್ದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಆಯ್ದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ದೊರೆತ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನ : ಜನಗಣತಿ ವರದಿ, ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ವಿಧಾನ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯಂಬುದನ್ನು ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಇದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಕೃತಿಗಳು, ಗೆಜೆಟೆಯರಗಳು, ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳು, ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳು, ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವರದಿ, ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಹಿತಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ವರದಿಗಳು, ಆಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

೧.೩. ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸ್ವರೂಪ

ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಟ್ಟು ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅದರ ಮಹತ್ವ, ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನದ ರೂಪುರೇಷೆಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರಗೂ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರಿತು ಎಂದಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ನಂತರದ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಎಂದಿದೆ. ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ ಎಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಕುರಿತು ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹತ ಸಮಿತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಇತರ ಸಮಿತಿಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಗಳು, ಆ ವರದಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕುರಿತು ಸರ್ಕಾರ ತಳೆದ ನಿಲುವುಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಎಂದಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸವಾಲುಗಳು ಎಂದಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಎದುರಿಸುವ ಸವಾಲುಗಳು ಎಂಥವುಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರೋಪವಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬಂದ ಫಲಿತಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಬಂಧಗಳಿದ್ದು ಅನುಬಂಧ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು, ಅನುಬಂಧ ಎರಡರಲ್ಲಿ ವಕ್ತೃ ವಿವರ, ಅನುಬಂಧ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯ ಮಾದರಿ, ಅನುಬಂಧ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ವರದಿ, ಅನುಬಂಧ ಐದರಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಅನುಬಂಧ ಆರರಲ್ಲಿ ನಕ್ಷೆಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು

ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಗಾಂಧಿಯವರ "ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್" ಯೋಚನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಗಾಂಧಿಯವರು

'ಗ್ರಾಮಗಳು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಾವೇ ನಡೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು' ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಗಾಂಧಿಯವರ ಅಭಿಮತವಾಗಿತ್ತು. ೨೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದವರು ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದವರು ಗಾಂಧಿಯವರಂತೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯದ ಕೆಲಸ.

ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕೇವಲ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು. ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಂಡ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಉದ್ಧಾರ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನರಿತ ತರುವಾಯ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆಡಳತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಫಲವೇ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಪ್ರಕಟಿತಗೊಂಡ ಕೃತಿಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಗಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ್. ಕೆ.ಯವರು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರವೇನು ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸೋಲುತ್ತಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಅಡೆತಡೆಗಳು ಹೇಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ದಿಗೆ ಪೂರಕ ಮಾರಕಗಳಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸೂರ್ಯನಾಥ ಯು ಕಾಮತ್ ರವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಸಿಟಿಯರ್, ಭಾಗ.೨ (೧೯೮೫)ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೆಳೆದುಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ಹಾಗು ವಿವಿಧ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಧಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಡ್ಡಿ ಎಂಎಂ. ರವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗಳು, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೮೩ (೧೯೮೫) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯೂ ಸಹ ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ

ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಏನೇನಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿ ಆ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಬಡ್ಡಿ ಎಂ.ಎಂ. ರವರ " ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಅಧಿನಿಯಮ- ೧೯೯೩" (೧೯೯೪) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಏನೇನಿದೆ ಎಂಬುದರ ಪರಿಚಯ ಇದೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ೧೯೯೩ ರ ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಇದಾಗಿದೆ.

ಎನ್ ಬಿ ಪಾಟೀಲ್ ರವರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (೧೯೯೯) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ೧೯೮೩ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕತರ್‌ಸಿಂಗ್ ರವರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರ (೧೯೯೯) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ೭೩ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ನಂತರದ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರ, ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ತೋರಿಸುವ ಅನಾದರ, ಜನರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಇರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಗುಜರಾತಿನ ಆನಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸೋನಿ ಎ.ಕೆ. ಅವರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ (೧೯೯೯) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಉದಯ, ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂ.ವೈ ಘೋರ್ಪಡೆಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (೨೦೦೦) ಎನ್ನುವ ಕಿರು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಿಕೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಸಶಕ್ತತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚಂದ್ರಪೂಜಾರಿ ಎಂ ರವರು ದೇಶಿಯತೆ ನೆರಳಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ (೨೦೦೧) ಅನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಪಾಪಿನಾಯಕನ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹೇಗಾಗಿದೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು, ಅದನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಒಣ ಬೇಸಾಯ, ದಲಿತರು ಹಾಗೂ ಇತರರ ಮೇಲೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಯಾವ ರೀತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಥಳಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸೌಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ಸ್ಥಳಿಯ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಜನತೆಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಧರ ಎ ಯವರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ (೨೦೦೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ಮತ್ತು ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ನೀತಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ನಿದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಧರ ಎ ಯವರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆಗಳು (೨೦೦೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾಯ್ದೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಾಯಿತು, ಆ ಕಾಯ್ದೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು, ಅವುಗಳ ಸಾಧಕ ಭಾದಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವೈ ಎರ್ರಿಸ್ವಾಮಿಯವರು (೨೦೦೨) ಸಹ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಸಬಲೀಕರಣ (೨೦೦೧) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಎನ್ನುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ಹಾಗೂ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನೊಳಗಿನ ಎರಡೆರಡು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಸಾಫಲ್ಯತೆ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಬಲೀಕರಣ ಹೇಗಾಗಿದೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ.

ಡಿ. ಮೀನಾಕ್ಷಿಯವರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೨) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ಹಾಗೂ ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಎ. ವೆಂಕಟೇಶರವರು ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ (೨೦೦೩) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಪಾತ್ರ ಏನಿದೆ, ಅವರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದಾದ ಎನ್ನುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ನಗರ ಸಭೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಆಡಳಿತ ವೈಖರಿ ಹೇಗಿದೆ, ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಟ್ಟ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ನಗರ ಸಭೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವೈಖರಿ, ಸದಸ್ಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಮ್ ಸುಂದರಪ್ಪ ಕಲಾಲ್ ರವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ (೨೦೦೯) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಎನ್ನುವ ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ (ದಲಿತ) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೀಸಲಾತಿ, ಅವರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುರುಷಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮ ಬೇಳೆ ಹೇಗೆ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಾದರೂ ಅವರು ಸೋಲುವುದೆಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳೆಷ್ಟಿವೆ ಮುಂತಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಧರ್ ರವರು ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ (೨೦೧೦) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ದಾವಲಸಾಬ್ ಪಿಂಜಾರ ರವರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ; ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ (೧೯೯೯) ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳ ರಚನೆ, ಹಣಕಾಸಿನ ಮೂಲಗಳು, ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಹಣದ ಬಳಕೆಯ ಕ್ರಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಷದಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಲೇಖಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ ರವರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ವಿಕಾಸ (೨೦೦೦) ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಬೆಳೆದುಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು

ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿತವಾಗುವ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮನ್ನಿಕಟ್ಟೆ ಎಂ ಬಿ ಅವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ (೨೦೦೦) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಹೇಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ ರವರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ (೨೦೦೦) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಂಕರಪ್ಪ ಆರ್ ರವರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೨೦೦೦) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಗಮ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ೧೯೮೩ ರಿಂದ ೧೯೯೩ರ ವರೆಗೆ ಅದರ ಕುರಿತು ಬಂದ ಕಾಯ್ದೆಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹ ಸೋಮಶೇಖರ್ ರವರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅರ್ಥ (೨೦೦೦) ಗಾಂಧಿಯವರ ಯೋಚನಾ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂ ಅಶೋಕ ಅವರ ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದತ್ತ (೨೦೦೦) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಜಮಾಬಂದಿ ವಿಷಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಿ ಎಂ ನಂಜುಂಡಪ್ಪ ಅವರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವ (೨೦೦೧) ಲೇಖನವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಅವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯುವ ನಾಯಕತ್ವದ ಪಾತ್ರ ಎಂತಹದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ಕುಮಾರ್ ಎನ್ ಎಸ್ ರವರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಯೋಜನೆ (೨೦೦೨) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ನೆರವಿನಿಂದ ಕೈಗೊಂಡ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ ಕುರಿತು ವರದಿಯ ರೂಪದ ಲೇಖನವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪಾಲ್ ಅವರ (೨೦೦೨) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ, ಸ್ಥಳೀಯ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಂಕರಪ್ಪ ಆರ್ ರವರು ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೩) ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಎಂಬುದು ಗ್ರಾಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಟಿ ಆರ್ ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಅವರ ನೆಲಕಚ್ಚಿರುವ ಜನರ ಯೋಜನೆ (೨೦೦೪) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದರ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ಅಧಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎಸ್ ಎನ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೪) ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾತ್ರವೇನು ಎಂಬ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಕಾಸ (ಜೂನ್ ೨೦೦೮) ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ಯೋಜನೆಯ ದೇಯೋದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೂಚ್ಯಾಂಕಗಳು ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ಯೋಜನೆಯ ದೇಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯ ಸೂಚ್ಯಾಂಕಗಳ ಅಳತೆಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಕೃತಿಗಳ ಕುರಿತು ಮೇಲೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ ಅವುಗಳ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಕನ್ನಾ ರವರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ಪಂಜಾಬ್ ಅಂಡ್ ಹರ್ಯಾಣ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ (೧೯೬೬) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಹರ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ, ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರ, ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್

ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಾದರೆ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಥುರ್ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ್ ರವರು ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಡೆಮೋಕ್ರಸಿ (೧೯೬೯) ಎನ್ನುವ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕುರಿತು ನೋಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಪಾತ್ರವೇನು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿರುವ ತೊಡಕುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಲಾಭ ನಷ್ಟಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮಧ್ಯ ಇರುವ ಅಂತರಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಗುವ ಅನಾಹುತಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅತಿಮುಖ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ದೇಸಾಯ್ ರವರು ದ ಕಾಸ್ಟ್ ಅಂಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೬೯) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸಂಘರ್ಷದ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಜಾತಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಜಮಿನ್ದಾರಿ ಮನೋಭಾವದ ಅಹಮಿಕೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ರಾಜಕಾರಣಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ದೂರವಿರುಸುದು ಮೊದಲು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ಕೆಳಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗದ ಜನರನ್ನು ತುಳಿಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಜಾತಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಜಮಿನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಜಾತಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮನೋಭಾವದವರಿಂದ ಎದುರಾಗುವ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳೇನು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇನಮದಾಯಿಯವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸ್ಟೇಟ್(೧೯೭೦) ಎನ್ನುವ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸರ್ಕಾರದ ಮೂಲ ಆಡಳಿತದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ

ಮತದಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅವರ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ, ಹಣಕಾಸು ಯೋಜನೆಗಳು, ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳು ನಡೆಯುವ ರೀತಿಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವರ ಪಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೫೮ ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೂಡ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೧೯೫೮ ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿಯೇ ಸೋತಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾರದರ್ಶಕವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಡಳಿತದ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮುಖಂಡತ್ವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಯಶಸ್ವಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮಪಾಲ್ ರವರ ದ ಮದ್ರಾಸ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೭೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸಾಧನೆಗಳು, ಅದರ ಲೋಪದೋಷಗಳು, ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ನಿವಾರಣೋಪಾಯಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರ್ಗವ ಬಿ ಎಸ್ ರವರ ಗ್ರಾಸ್ ರೂಟ್ ಲೀಡರ್‌ಶಿಪ್ (೧೯೭೯) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವದ ಪಾತ್ರ, ನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ನಾಯಕತ್ವದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಲೋಪಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸಾದ್ ರವರು ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೭೧) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರದ 'ಆವ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯಾವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಾರಕ್ ಬಿ.ಎಲ್ ರವರ ಸೋಷಿಯಲಾಜಿಕಲ್ ಡೈಮನ್ಸನ್ ಆಫ್ ಗ್ರಾಮರಾಜ್ (೧೯೭೨) ಎನ್ನುವ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಂತದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮರಾಜ್‌ಗಳು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೇ ಗ್ರಾಮಗಳ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಶಕ್ತಿ, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಟ್ ಕೆ. ಎಸ್. ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಇನ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ (೧೯೭೪) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪಾದಾರ್ಪಣೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಮಹರಾಷ್ಟ್ರದ ಗ್ರಾಮಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವು. ಗ್ರಾಮೀಣರು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ನೇರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಗ್ರಾಮಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉಸಿರಾಗಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಜನ ಇತರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳವಂತಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ನೆಮ್ಮದಿ ಹಾಳಾಗುವಂತಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟರಮಣನ್ ರವರ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ತಮಿಳ್ನಾಡು (೧೯೭೪) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳ್ನಾಡಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೇಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದುಬೆ ಎಸ್. ಎನ್. ಮತ್ತು ರತ್ನ ಮುರ್ಡಿಯಾ ರವರು ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರೋಸೆಸ್ ಆಫ್ ಡಿಸಿಜನ್, ಮೇಕಿಂಗ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತಿ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಷನ್ಸ್ (೧೯೭೬) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳು, ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಲ ರಾಜಕಾರಣಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹೇಗೆ ಪಂಚಾಯುತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಕಾರಿಯಾಗಿ

ಕಾರ್ಯವೆಸಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಾಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಖಕರು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳದಾಗಿದೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಯಾವುದೇ ಕೆಳಜಾತಿಯದಾಗಿರಲಿ, ಅದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಗಳು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಆಡಳಿತ ನಡಿಸಿದವರು ಮರಳಿ ಚುನಾವಣೆ ಬಂದಾಗ ತಾವೇ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೂ ತಮ್ಮ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ರಕ್ತಸಂಬಂದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮರಳಿ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ರಾರೆ. ಹಾಗೇ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಕೂಡ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವರ ಹೆಂಡಿರು ಅಥವಾ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಗೆಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದೆ ಅದು ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸುದೇಶ್ ಕುಮಾರ್ ಶರ್ಮ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೬) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆತ ದಿನದಿಂದ ೧೯೭೬ ರವರೆಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ರೂಪ ತಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರಿತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಇರುವ ರಾಜಕೀಯ ತಂತ್ರಗಳು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ತೂರಿಸುತ್ತವೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿದರೂ ಸಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸೋಲು ಕಂಡುಬರಲು ಕಾರಣಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಯ್ಯ ಎಂ ಮತ್ತು ಕೆ ವಿ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಯಾನ್ ಅನಾಲೆಟಿಕ್ ಸ್ಟಡಿ (೧೯೭೬) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಆರ್ಥಿಕ ಮೂಲ, ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಸ್. ಭಟ್ನಾಗರ್ ರವರ ರೂರಲ್ ಲೋಕಲ್ ಗೌರ್‍ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೮) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಇರುವ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬೇರುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುವುದೇ 'ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ' ಮೂಲಕ. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಜನ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮೂಲಕ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನಬಹುದು. ಅದು ತನ್ನ ಬೇರುಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹರಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ನಿರಂಜನ್ ಪಂಥ್‌ರವರು ದ ಪಾಲಿಟಿಕ್ಸ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ಸಟಿಟ್ಯೂಷನ್ □ ಎ ಸ್ಟಡಿ ಆಫ್ ಆಫಿಸಿಯಲ್ ಅಂಡ್ ನಾನ್- ಆಫಿಷಿಯಲ್ ರಿಲೇಷನ್‌ಷಿಪ್ (೧೯೭೯) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತೇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಸಹಕಾರಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿವೆಯಂಬುದನ್ನು ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯದ ಭಟ್ನಾಗರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಪರಾಧಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚಲ್ಲುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಪರಾಧಗಳು ನಡೆಯಲು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತೇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಪರಾಧಗಳು ತೊಲಗಬೇಕೆಂದರೆ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತೇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವವರ ಮನಸ್ಸು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಅವರದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವೈ ಅರ್ಜುನ್, ದಾರಾಶಂಕರ್‌ರವರ ಲೀಡರ್‌ಶಿಪ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್; ಎ ಸ್ಟಡಿ ಆಫ್ ಬೀಡ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಆಫ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ (೧೯೭೯) ದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಜಾತಿಗಳ ಮಧ್ಯ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಣ ವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರ ಹಾಗೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಮರಾಠವಾಡ ಪ್ರದೇಶದ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ ವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅದು ನಿಂತಿದೆ, ಅವರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಕಟಿಬದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ತಾವು ಆಡಳಿತ

ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸುರಜಿತ್ ಸಿಂಗ್ ಶರ್ಮ ರವರು ರೂರಲ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೯) ದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಗಳ ಗ್ರಾಮಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮುಖಂಡತ್ವವನ್ನು ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾದ ನಗರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅವುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚಾಯತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು, ಅಂತಹ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವ ಜನರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಲಾಸೆಗಳು, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸದೆ ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡುಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲುಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರರ ಕೈಗಳೇ ಮೇಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಿ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವವರ ವಿರೋಧಿ ಬಣವೂ ಸಹ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಯದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರೂ ಸಹ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಳ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಸಾಹಯಕತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಿ. ಸಿ. ಭಾರ್ಗವಿ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಂ ಇನ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಪಾರ್ಟೀಸ್ (೧೯೭೯) ನಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಆ ಮೂಲಕ ಮನೋರಂಜನೆ ಪಡೆಯವವರೇ ಅಗಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಚುನಾಯಿತರು ಒಮ್ಮುಖವಾದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತ್‌ನಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಷಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಅನಿಷ್ಟಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತ್‌ನಂಥವುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದರೆ ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾದ ಕಾನೂನು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದ್‌ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ಸ್ ಅಂಡ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ಸ್ (೧೯೮೦) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ದಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಬೆಂಬಲ, ಆಸಕ್ತಿ ಕಾಳಜಿಗಳು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತುಂಬಾ ಬಡವಾಗಿದೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಳಜಿಯಿರದ ಆಲಸಿ ಸಮಾಜವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಇದು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ರಾಜಕೀಯದ ಕೊರತೆ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ, ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅವು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಸೋಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ರಾಜ್ ಕೃಷ್ಣಾರವರು ಸಾರ್ವಾತ್ರಿಕವಾದ (ಸರ್ಕಾರಿ) ಹಣವನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡವರ ಅಭಿವೃದ್ದಿಗೊಳಿಸಲು ಬಳಸಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು, ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ದಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಆಡಳಿತದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಪುನರ್ಮನನ ಶಿಬಿರಗಳಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಗದೇ ಇರುವುದೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊದಲಿಗೆ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಗುಣಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಇರದ ಯಾವೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಅಸಾದ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರವೀಂದ್ರ ಶರ್ಮರವರ ವಿಲೇಜ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಇನ್ ರಾಜಾಸ್ತಾನ್ (೧೯೮೪) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಜೈಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾರಾಕೋಟ್ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಆಡಳಿತ ವೈಖರಿ ಮತ್ತು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮಧ್ಯ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನೋಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಅಗತ್ಯತೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತರಲು

ಮತ್ತು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಳವೂರಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯಬಾರದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ನೇರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಬೇಕು, ಗ್ರಾಮಸಭೆಯ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಿದ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಆಯಾ ವರ್ಷದ ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿಟ್ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಪದ್ಧತಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವಂತಾಗಬೇಕು, ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಉದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಉಮಾಪತಿ ಎಂ. ರವರ ಎ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಲೋಕಲ್ ಸೆಲ್ಫ್ ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ರೂರಲ್ ಕರ್ನಾಟಕ (೧೯೮೫) ದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದವು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ೧೮೬೨ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಧುನಿಕ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿದ್ದ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಸಿವಿಂದರ್‌ಸಿಂಗ್ ರವರು ಲೋಕಲ್ ಗೌರ್‍ನಮೆಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೮೬) ದಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಹರ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಮಧ್ಯ ಇರುವ ಅಂತರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವಾರು ಸಮಿತಿಗಳು ತಳಮಟ್ಟದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿವೆ. ಈ ಶಿಫಾರಸ್ಸಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸಹ ನಡೆಸಿವೆ, ಆದರೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸೋಲುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲೇಖಕರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುದು, ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುವುದು ತರವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕಾರಣಗಳು ತಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಸಂತರಾಜ್‌ರವರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಪವರ್ ಟು ದ ಪೀಪಲ್ (೧೯೯೦) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯನಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಭಾರತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಣೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಗಳದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಸುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಎಂದು ಲೇಖಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಯೋಜನೆಯಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಅದು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸಲು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹೀಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಬದುಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವಣ್ಣ ಎನ್ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೦) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ನೀತಿಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೇಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳವಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸೋಲುತ್ತಿದೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಿ.ಆರ್.ಸಿಂಗ್ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ರೂರಲ್ ಆರ್ಗನೈಜೇಶನ್ (೧೯೯೦)ನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸದಸ್ಯರ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ಅವರ ವಯಸ್ಸು, ಕುಟುಂಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಜಾತಿಗಳು ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯ ಮಹತ್ವವೇನು, ನಾಯಕತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಂತಹದು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್ ಎನ್ ಝಾ ಮತ್ತು ಪಿ ಸಿ ಮಾಥೂರ್ ರವರ ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಲೋಕಲ್ ಪೊಲಿಟಿಕ್ಸ್ (೧೯೯೧) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಎಸ್ ಎನ್ ಮಿಶ್ರಾ ಅವರ ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಇನ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೧) ಸಂಶೋಧನಾ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ವಿಧಗಳು, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವ ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಪಾತ್ರ, ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾ ನಂತರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಜೈಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಾಗೀರದಾರ್ ಎಂ ಪಿ ಯವರ ಸೆಲ್ಫ್ ರೂಲ್ ಅಂಡ್ ಚೇಂಜಿಂಗ್ ರೂರಲ್ ಲೀಡರ್‌ಷಿಪ್ (೧೯೯೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಾಯಕತ್ವ ಹಾಗೂ ಕಾಯ್ದೆಬದ್ಧ ನಾಯಕತ್ವದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್ ರವರ ದ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜ್ಡ್ ಪ್ಲಾನಿಂಗ್ ಇನ್ ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಕ್ಸಪರಿಮೆಂಟ್ (೧೯೯೩) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಯೋಜನೆಗಳು ಏನೇನಿವೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರವಾಗಿವೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು ಮುಂತಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇವರ (ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್) ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿ ದ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜ್ಡ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ಸ್ ಇನ್ ಏಷಿಯನ್ ಕಂಟ್ರೀಸ್ (೧೯೯೬) ದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜಾರ್ಜ್ ಮಾಥ್ಯೂರವರ ಸ್ಟೇಟಸ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಇನ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೯೪) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರದೇ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಭಿನ್ನರೂಪಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ

ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ತರುವಾಯ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹಲವು ರೂಪಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತ ಇಂದಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮೀನಾಕ್ಷಿ ಸುಂದರಂ ರವರ ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಷನ್ ಇನ್ ಡೆವೆಲಪಿಂಗ್ ಕಂಟ್ರೀಸ್ (೧೯೯೪) ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅರ್ಥ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ನೈಜೀರಿಯಾ, ಭಾರತ, ಚೀನಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗುಜರಾತ್, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಕ್ಸೇನ್ ಎನ್ ರವರ ಇಂಪ್ರೂವಿಂಗ್ ಎಫೆಕ್ಟಿವ್‌ನೆಸ್ ಆಫ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಮ್ಸ್ ಯಾನ್ ಅಜೆಂಡಾ ಆಫ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ಸ್ ಫಾರ್ ದ ಟೆಂತ್ ಪ್ಲಾನ್ (೧೯೯೬) ಎನ್ನುವ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹತ್ತನೇ ಹಣಕಾಸು ಯೋಜನೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ, ಹತ್ತನೇ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಿಗುವ ಸವಲತ್ತುಗಳೇನು, ಅದನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳು ಈ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಶಶಿಧರ ಕೆ ಅವರ ಪೋಲಿಟಿಕಲ್ ಲೀಕೇಜ್ ಆಫ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೬) ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ಹೇಗೆ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುವುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪಾಲಿನಿ ಥೊರ್‍ಯೆ ರವರ ನ್ಯೂ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೯೬) ಎನ್ನುವ ಸಂಗ್ರಹಿತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕಾರಣ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಅವು ಈಡಾದ ಬಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಯೋಜನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಮಜುಂದಾರ್ ಮತ್ತು ಬನಾವರ್‌ಸಿಂಗ್ ರವರ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ಅಂಡ್ ಕಾನ್ಸೆಪ್ಟ್ ವೆಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೧೯೯೭) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಮುದಾಯಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಮಿತಿಗಳ

ಸಿಫಾರಸ್ಸುಗಳ ಜಾರಿಯಿಂದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತಳಹದಿ ಭದ್ರವಾಗುವವರೆಗಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ಪದ್ದತಿಯ ಕುರಿತು ಸಹ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಹುಲ್ ಮುದಗಲ್ ರವರ ಲೋಕಲ್ ಸೆಲ್ಫ್ ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೯೮) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಕಾರ್ಯವೇನು, ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಆಡಳಿತ ವೈಖರಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಹಿತಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಜೋಷಿ ಆರ್ ಪಿ ಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕಾನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಷನ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್: ಎ ರಿ ಅಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೮) ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀವಾದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಗಳ ಸಂವಿಧಾನಿಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಮಹೇಶ್ವರಿ ಎಸ್ ಆರ್ ರವರ ಸ್ಟಡೀಸ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೧೯೯೯) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹತಾ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯ ಜಾರಿಯ ನಂತರ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ, ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ರಾಜೀವಗಾಂಧಿಯವರ ಪಾತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ರಜನಿ ರಾಜನ್ ರವರ ತಮ್ಮ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ಸ್ (೨೦೦೦) ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ, ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಕನಸಿನ ಮಾತೇ ಸರಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇ ಇಂದು ಭಾರತ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆಯೇನೊ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣರ ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಬಡತನ, ವಸತಿ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರಿಕೃತ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನೀರಜ್ ಗೋಪಾಲ್ ಜಯಲ್ ಅವರ ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೨೦೦೧) ಸಂಗ್ರಹಿತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರವು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಕುರಿತು, ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಮೀಸಲಾತಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಲಿನಿ ರಜನೀಶ್ ಅವರ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್ ಮೆಂಟ್ ಥ್ರೂ ಡೆಮೋಕ್ರಟಿಕ್ ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ (೨೦೦೨) ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅರ್ಥ, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಯಲ್ ಎಸ್ ಎಲ್ ಮತ್ತು ಶಾಲಿನಿ ರಜನೀಶ್ ರವರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ: ಥಿಯರಿ ಅಂಡ್ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ (೨೦೦೩) ಕೃತಿಯು ಹದಿನಾರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ವಿವರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮತ್ತು ನೀರಾ ಹಜಾರಿಕಾ ರವರ ಡೆಮೊಕ್ರಾಟಿಕ್ ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಷನ್- ಥಿಯರಿ ಅಂಡ್ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಅಡ್ಮಿನಿಷ್ಟ್ರೇಷನ್ (ತಿ೦ಟ. ಥಥಟ. ೦ಟಿಜ ಓ೦ಷ ರಿಣಟಥಿ- ೫ &೧೯೭೮) ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಳಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಡಳಿತವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಲಾರವು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವೆಂಬುದೇ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಅವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿದ್ವಾರರಾಮ್ ಮತ್ತು ಸಕೇಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ಸಿಂಗ್ ರವರು ಇಂಡಿಯಾ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಅಡ್ಮಿನಿಷ್ಟ್ರೇಶನ್ (ತಿ೦ಟ. ಥಥಟ. ೦ಟಿಜ ಓ೦ ೩ ೧೯೮೫) ದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಅಂಡ್ ಸಿಟಿಜನ್ಸ್ - ದ ಮಿಥ್ ಆಫ್ ಪಾರ್ಟಿಸಿಪೇಟರಿ ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ ಎನ್ನುವ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾರವರ ವರದಿಯು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಲ್. ಎಮ್. ಸಿಂಘಾಯ್‌ಯವರು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಒಪಿನಿಯನ್ ಅಟ್ ಮೋಸ್ಟ್ ಇಂಪಾರ್ಟೆನ್ಸ್ ಅನ್ನುವ ಲೇಖನವೊಂದು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ತಿ೦ಟ. ಥಥಥ ತಿಟಟ, ಓ೦.೬, ಮಾರ್ಚ್

೧೯೯೮) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ, ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಮತ್ತು ನೆಹರೂರವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ಯಾವ ಧೋರಣೆ ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಲಾಗಿದೆ. ಗಾಂಧಿಯವರ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಜಯಪ್ರಕಾಶರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ನೆಹರೂರವರ ಧೋರಣೆಗಳೇನಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಈ ಲೇಖನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಇಂದಿರಾ ಹೀರಾಬಾಯಿರವರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಅಟ್ ಕ್ರಾಸ್ ರೋಡ್ಸ್ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಇಕಾನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿಯಲ್ಲಿ (೧೯೯೮) ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಬಲೀಕರಣಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದೇ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ. ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬದಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದೇ ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಸೀತಾರಾಮ್ ಸಿಂಗ್‌ರವರ ರಿವೈಜೇಷನ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಎನ್ನುವ ಲೇಖನವೊಂದು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆ (ಸಂಚಿಕೆ ಸಂ ೬ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೬) ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್‌ದ ಇತಿಹಾಸ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿಂಗ್ ರವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು, ಸಂಘಟನೆ, ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಈ ಮೂರು ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ೧೯೪೭ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಯಮಿತವಾದ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಶಾಹಿಗಳ ದುರ್ವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಸಾಬೀತು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ತರಬೇತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಸೋತವು, ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿತು. ಹಾಗೇ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯೂ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಡೆಗೋಡೆಯಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೋಗಪೀಡಿತವಾಯಿತು. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ

ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಗ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಹಣಕಾಸಿನ ಬೆಂಬಲವೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತರ ರೋಗಪೀಡಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಂತೆ ಸೋಲುವಂತಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಎಂ. ಆರ್. ಸಿಂಬೊರವರ ರೂರಲ್ ಡೆವಲೆಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಅಂಡ್ ಬ್ಯೂರಾಕ್ರಸಿ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ ಎನ್ನುವ ಲೇಖನವನ್ನು ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ಸ್ವಕೀನ್ (ತಂಟ. ೫೩, ಓಂ.೩, ಎಣಟಥಿ.ಎಥ, ೧೯೯೨) ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಅಧಿಕಾರಿಶಾಹಿ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ವಾಸ್ತವತೆ ಮತ್ತು ಅವಾಸ್ತವತೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವತೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಕುಂಟಾಗಿದೆ. ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸವೇ ಮೇಲುಗೈ ಪಡೆದಿದೆ. ಅವೆರಡನ್ನು ಮಟ್ಟಹಾಕದೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕನಸಿನ ಮಾತಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆಡಳಿತ ಶಾಹಿಯು ಕತೃತ್ವ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಾತ್ರಿಕ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸೋರಿಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ, ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಾಗುವ ಸೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಂತಹ ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯುಳ್ಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನೀಲ ಮುಖರ್ಜಿ ರವರು ರೂರಲ್ ಪ್ರವೇಟ್ ಅಂಡ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂನನ್ಸ್ ಎನ್ನುವ ಲೇಖನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆ (ಜೂನ್ ೧೯೯೪) ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಪುರುಷಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆ ರೀತಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಗತಿಯಾಗದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಾರ್ವಾತ್ರಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಲೇಖರವರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.

ಕೀರ್ತಿಕುಮಾರ್ ರವರ ಸ್ಟ್ರೇಟೇಜಿಯಸ್ ಫಾರ್ ಎಂಪವರಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ವುಮೆನ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಶನ್ಸ್ ಎನ್ನುವ ಲೇಖನವನ್ನು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ (ಜೂನ್ ೧೯೯೪) ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಕೀರ್ತಿಕುಮಾರ್ ರವರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಮೊದಲಿಗೆ ಸಾಕ್ಷರರಾಗಬೇಕು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಟ ಜಾತಿ,

ಅಂತಸ್ತು, ಹಣ, ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಕಲ್ಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದುದಾಗಿದೆ. ಲೇಖಕರ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯೆಂಬುದು ಇನ್ನು ಕನಸಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಅಧಿಕಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವವರು ಮಾತ್ರ ಪುರುಷರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಚನಾ ಕೋಲೆನಾಯ್ಕರರವರ ಕಂಫರ್ಟಬಿಟಿಲಿ ಆಫ್ ಫಮಿನಿಸಮ್ ವಿತ್ ಗ್ರಾಸ್‌ರೂಟ್ ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಇಕನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ (ಎಪ್ರೀಲ್ ೨೬, ೧೯೯೭) ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಅಜೆಂಡಾದಂತೆ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರೆಯಲು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅಂತಹ ಅವಕಾಶಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಿಗುವಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸಹ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು ಹಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರತಿಭೆ ಬೆಳಕು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಬೇರು ಮಟ್ಟದಿಂದಲೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿ ವಿಧಾನವು ಸುಧಾರಣೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮರಳಿ ಗುರುತಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು. ಲಿಂಗಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮಹಳೆಯರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯದೊರಕಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಎಸ್.ಕೆ. ಸಿಂಗ್ ರವರ "ಪಂಚಾಯತ್ ಫಾರ್ ಸೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಏರಿಯಾಸ್ (೧೯೯೭) ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಮೇನ್ ಸ್ಟ್ರೀಮ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬುಡಕಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಅನುಸ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯದ ವಿಚಾರ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಭಾರತ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆ, ನಿಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೀತಿ- ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂಬುದು ಮಿಶ್ರ ರೀತಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಮರೇಶ್ ಮಿಶ್ರ ರವರ ಕಾರ್ಮಿಸ್ ಅಂಡ್ ಕೊಯಿರೀನ್ಸ್- ಎಮರ್ಜಿಂಗ್ ಥರ್ಡ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಇಕನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ (ಜನೇವರಿ ೪.೧೧.೧೯೯೭)

ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಕಾರ್ಮಿಸ್ ಮತ್ತು ಕೊಯಿರೀನ್ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆಯಾದರೂ ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಕೇವಲ ವೋಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಾಗಿ, ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸೌಲತ್ತುಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಂತೆಯೇ ಬದುಕುತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಯೋಜನಗೊಂಡಿಲ್ಲ ವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗಗಳು ಇನ್ನು ತಳಕ್ಕೆ ಜಾರುತ್ತ ಸಾಗಿದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಸಾಗುತ್ತವೇ ಇವೆ. ಮತೀಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿರೋಧಿ ಮತ್ತು ದಲಿತ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ನಿಯಮಗಳನ್ನೇ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರುತ್ತವೆ. ಅವರು ಬಡವ ಮತ್ತು ಬಲ್ಲಿದವರ ಮಧ್ಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಐ. ಆರ್. ಡಿ. ಪಿ. ಸಾಲ, ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಮುಂತಾದ ಯೋಜನೆಗಳು ಬಡವರಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೊಳಚೆ ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿ ಡಿ ದೇವಾಲೆ ಮತ್ತು ಚಟ್ಲಂಗಿ ಅವರ ಗ್ರಾಮ ಸಭಾ ಇನ್ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ್ (೨೦೦೦) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಒಂದು ಕೃತಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೦೧. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್. ಕೆ.; ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾತ್ರ

೦೨. ಬಡ್ಡಿ ಎಂಎಂ; ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗಳು, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೮೩ (೧೯೮೫)

೦೩. ಬಡ್ಡಿ ಎಂ.ಎಂ.; ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಅಧಿನಿಯಮ– ೧೯೯೩" (೧೯೯೪)

೦೪. ಎನ್ ಬಿ ಪಾಟೀಲ್; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (೧೯೯೯)

೦೫. ಕತರ್‌ಸಿಂಗ್; ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರ (೧೯೯೯)

೦೬. ಸೋನಿ ಎ ಕೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ (೧೯೯೯)

೦೭. ಎಂ ವೈ ಘೋರ್ಪಡೆ; ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (೨೦೦೦)

೦೮. ಚಂದ್ರಪೂಜಾರಿ ಎಂ; ದೇಶಿಯತೆ ನೆರಳಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ (೨೦೦೧)

೦೯. ಶ್ರೀಧರ ಎ; ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ (೨೦೦೨)

೧೦. ಶ್ರೀಧರ ಎ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆಗಳು (೨೦೦೨)

೧೧. ವೈ ಎರ್ರಿಸ್ವಾಮಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಸಬಲೀಕರಣ (೨೦೦೧) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹಂಪಿ

೧೨. ಮೀನಾಕ್ಷಿ ಡಿ; ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೨) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೧೩ ವೆಂಕಟೇಶ; ಎ; ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ (೨೦೦೩) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೧೪ ರಾಮ್ ಸುಂದರಪ್ಪ ಕಲಾಲ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ (೨೦೦೯) (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೧೫. ಶ್ರೀಧರ್ ರವರು ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ (೨೦೧೦) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೧೬. ದಾವಲಸಾಬ್ ಪಿಂಜಾರ ; ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ : ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ (೧೯೯೯)

೧೭. ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ವಿಕಾಸ (೨೦೦೦)

೧೮. ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ : ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ (೨೦೦೦)

೧೯. ಮನ್ನಿಕಟ್ಟೆ ಎಂ ಬಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ (೨೦೦೦)

೨೦. ಶಂಕರಪ್ಪ ಆರ್ ; ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೨೦೦೦)

೨೧ ಸೋಮಶೇಖರ್ ಹ ; ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅರ್ಥ (೨೦೦೦)

೨೨ ಅಶೋಕ ಎಂ; ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದತ್ತ (೨೦೦೦)

೨೩. ನಂಜುಂಡಪ್ಪ ಡಿ ಎಂ; ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವ (೨೦೦೧)

೨೪. ಪ್ರಸನ್ನ ಕುಮಾರ್ ಎನ್ ಎಸ್; ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಯೋಜನೆ (೨೦೦೨)

೨೫. ಶಂಕರಪ್ಪ ಆರ್; ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೩)

೨೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಟಿ ಆರ್; ನೆಲಕಚ್ಚಿರುವ ಜನರ ಯೋಜನೆ (೨೦೦೪)

೨೭. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಎಸ್ ಎನ್; ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾತ್ರ (೨೦೦೪)

೨೮; ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಕೆ; ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ಯೋಜನೆಯ ದೇಯೋದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸೂಚ್ಯಾಂಕಗಳು; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಕಾಸ (ಜೂನ್ ೨೦೦೮) ಪತ್ರಿಕೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

೨೯ ಕನ್ನಾ; ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ಪಂಜಾಬ್ ಅಂಡ್ ಹರ್‍ಯಾಣ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ (೧೯೬೬)

೩೦. ಮಾಥುರ್ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ್; ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಡೆಮೋಕ್ರಸಿ (೧೯೬೯)

೩೧. ದೇಸಾಯ್; ದ ಕಾಸ್ಟ್ ಅಂಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೬೯)

೩೨. ಇನಮದಾಯಿ; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸ್ಟೇಟ್(೧೯೭೦)

೩೩. ಧರ್ಮಪಾಲ್; ದ ಮದ್ರಾಸ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೭೨)

೩೪. ಭಾರ್ಗವ ಬಿ ಎಸ್; ಗ್ರಾಸ್ ರೂಟ್ ಲೀಡರ್‌ಶಿಪ್ (೧೯೭೯)

೩೫. ಪ್ರಸಾದ್; ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೭೧).

೩೬. ತಾರಕ್ ಬಿ.ಎಲ್; ಸೋಷಿಯಲಾಜಿಕಲ್ ಡೈಮನ್ಸನ್ ಆಫ್ ಗ್ರಾಮರಾಜ್ (೧೯೭೨)

೩೭. ಭಟ್ ಕೆ. ಎಸ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಇನ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ (೧೯೭೪)

೩೮. ಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ವೆಂಕಟರಮಣನ್; ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ತಮಿಳ್ನಾಡು (೧೯೭೪)

೩೯. ದುಬೆ ಎಸ್. ಎನ್. ಮತ್ತು ರತ್ನ ಮುರ್ಡಿಯಾ: ಸ್ಟ್ರಕ್ಚರ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರೋಸೆಸ್ ಆಫ್ ಡಿಸಿಜನ್, ಮೇಕಿಂಗ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತಿ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಷನ್ಸ್ (೧೯೭೬)

೪೦. ಸುದೇಶ್ ಕುಮಾರ್ ಶರ್ಮ; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೬)

೪೧. ಶಿವಯ್ಯ ಎಂ ಮತ್ತು ಕೆ ವಿ ನಾರಾಯಣರಾವ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಯಾನ್ ಅನಾಲೆಟಿಕ್ ಸ್ಟಡಿ (೧೯೭೬)

೪೨. ಎಸ್. ಭಟ್ನಾಗರ್; ರೂರಲ್ ಲೋಕಲ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೮)

೪೩. ನಿರಂಜನ್ ಪಂಥ್; ದ ಪಾಲಿಟಿಕ್ಸ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ಸಟಿಟ್ಯೂಷನ್ ಎ ಸ್ಟಡಿ ಆಫ್ ಆಫಿಸಿಯಲ್ ಅಂಡ್ ನಾನ್- ಆಫಿಷಿಯಲ್ ರಿಲೇಷನ್‌ಷಿಪ್ (೧೯೭೯)

೪೪. ವೈ ಅರ್ಜುನ್ ಮತ್ತು ದಾರಾಶಂಕರ್; ಲೀಡರ್‌ಶಿಪ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್; ಎ ಸ್ಟಡಿ ಆಫ್ ಬೀಡ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಆಫ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ (೧೯೭೯)

೪೫. ಸುರಜಿತ್ ಸಿಂಗ್ ಶರ್ಮ; ರೂರಲ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೭೯)

೪೬. ಬಿ. ಸಿ. ಭಾರ್ಗವಿ; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಂ ಇನ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಪಾರ್ಟೀಸ್ (೧೯೭೯)

೪೭. ಶಿವಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದ್; ಪಂಚಾಯತ್ಸ್ ಅಂಡ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ಸ್ (೧೯೮೦)

೪೮. ರವೀಂದ್ರ ಶರ್ಮ; ವಿಲೇಜ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಇನ್ ರಾಜಾಸ್ತಾನ್ (೧೯೮೪)

೪೯. ಉಮಾಪತಿ ಎಂ; ಎ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಲೋಕಲ್ ಸೆಲ್ಫ್ ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ರೂರಲ್ ಕರ್ನಾಟಕ (೧೯೮೫)

೫೦. ಸಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಸಿವಿಂದರ್‌ಸಿಂಗ್; ಲೋಕಲ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೮೬)

೫೧. ವಸಂತರಾಜ್; ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಪವರ್ ಟು ದ ಪೀಪಲ್ (೧೯೯೦)

೫೨. ಶಿವಣ್ಣ ಎನ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ಸ್ ಅಂಡ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೦)

೫೩. ಡಿ ಆರ್ ಸಿಂಗ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ರೂರಲ್ ಆರ್ಗನೈಜೇಶನ್ (೧೯೯೦)

೫೪. ಎಸ್ ಎನ್ ಝಾ ಮತ್ತು ಪಿ ಸಿ ಮಾಥೂರ್; ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಅಂಡ್ ಲೋಕಲ್ ಪೋಲಿಟಿಕ್ಸ್ (೧೯೯೧)

೫೫. ಎಸ್ ಎನ್ ಮಿಶ್ರಾ; ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ ಇನ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೧)

ಜಾಗೀರದಾರ್ ಎಂ ಪಿ; ಸೆಲ್ಫ್ ರೂಲ್ ಅಂಡ್ ಚೇಂಜಿಂಗ್ ರೂರಲ್ ಲೀಡರ್‌ಷಿಪ್ (೧೯೯೨)

೫೬. ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್; ದ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜ್ಡ್ ಪ್ಲಾನಿಂಗ್ ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಕ್ಸಪರಿಮೆಂಟ್ (೧೯೯೩)

೫೭. ಅಬ್ದುಲ್ ಅಜೀಜ್; ದ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜ್ಡ್ ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ಸ್ ಇನ್ ಏಷಿಯನ್ ಕಂಟ್ರೀಸ್ (೧೯೯೬)

೫೮. ಜಾರ್ಜ್ ಮಾಥ್ಯೂ; ಸ್ಟೇಟಸ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಇನ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೯೪)

೫೯. ಮೀನಾಕ್ಷಿ ಸುಂದರಂ; ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಷನ್ ಇನ್ ಡೆವೆಲಪಿಂಗ್ ಕಂಟ್ರೀಸ್ (೧೯೯೪)

೬೦. ಸೆಕ್ಸೇನ್ ಎನ್; ಇಂಪ್ರೂವಿಂಗ್ ಎಫೆಕ್ಟಿವ್‌ನೆಸ್ ಆಫ್ ಗೌರ್‍ನಮೆಂಟ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಮ್ಸ್ ಯಾನ್ ಅಜೆಂಡಾ ಆಫ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ಸ್ ಫಾರ್ ದ ಟೆಂತ್ ಪ್ಲಾನ್ (೧೯೯೬)

೬೧. ಶಶಿಧರ ಕೆ; ಪೋಲಿಟಿಕಲ್ ಲೀಕೇಜ್ ಆಫ್ ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೬)

೬೨. ಪಾಲಿನಿ ಥೊರೈ; ನ್ಯೂ ಪಂಚಾಯ್ತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ (೧೯೯೬)

೬೩. ಮಜುಂದಾರ್ ಮತ್ತು ಬನಾವರ್ ಸಿಂಗ್; ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ಅಂಡ್ ಕಾನ್ಸೆಪ್ಟ್ ವೆಲ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೧೯೯೭)

೬೪. ರಾಹುಲ್ ಮುದಗಲ್; ಲೋಕಲ್ ಸೆಲ್ಫ್ ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೧೯೯೮)

೬೫. ಜೋಷಿ ಆರ್ ಪಿ; (ಸಂ) ಕಾನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಷನ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್: ಎ ರಿ ಅಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್ (೧೯೯೮)

೬೬. ಮಹೇಶ್ವರಿ ಎಸ್ ಆರ್; ಸ್ಟಡೀಸ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ (೧೯೯೯)

೬೭. ರಜನಿ ರಾಜನ್ ; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ಸ್ (೨೦೦೦)

೬೮. ನೀರಜ್ ಗೋಪಾಲ್ ಜಯಲ್ ; ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ (೨೦೦೧)

೬೯. ಶಾಲಿನಿ ರಜನೀಶ್ ; ರೂರಲ್ ಡೆವೆಲಪ್ ಮೆಂಟ್ ಥ್ರೂ ಡೆಮೋಕ್ರಟಿಕ್ ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಶನ್ (೨೦೦೨)

೭೦. ಗೋಯಲ್ ಎಸ್ ಎಲ್ ಮತ್ತು ಶಾಲಿನಿ ರಜನೀಶ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ: ಥಿಯರಿ ಅಂಡ್ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ (೨೦೦೩)

೭೧. ವಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮತ್ತು ನೀರಾ ಹಜಾರಿಕಾ ; ಡೆಮೊಕ್ರಾಟಿಕ್ ಡಿ ಸೆಂಟ್ರಲೈಜೇಷನ್-ಥಿಯರಿ ಅಂಡ್ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ; ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಅಡ್ಮಿನಿಷ್ಟ್ರೇಷನ್ (ತಂಟ. ಥಥಟ. ಂಟಿಜ ಓಂ೩ ರಿಣಟಥಿ- ೫ &೧೯೭೮)

೭೨. ಹರಿದ್ವಾರರಾಮ್ ಮತ್ತು ಸಕೇಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ಸಿಂಗ್; ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಅಂಡ್ ಸಿಟಿಜನ್ಸ್ - ದ ಮಿಥ್ ಆಫ್ ಪಾರ್ಟಿಸಿಪೇಟರಿ ಡೆಮಾಕ್ರಸಿ; ಇಂಡಿಯಾ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಅಡ್ಮಿನಿಷ್ಟ್ರೇಶನ್ (ತಂಟ. ಥಥಟ. ಂಟಿಜ ಓಂ ೩ ೧೯೮೫)

೭೩. ಎಲ್. ಎಮ್. ಸಿಂಘಾಯ್; ಪಬ್ಲಿಕ್ ಒಪಿನಿಯನ್ ಅಟ್ ಮೋಸ್ಟ್ ಇಂಪಾರ್ಟೆನ್ಸ್ ; ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆ (ತಂಟ. ಥಥಥ ತಟಟ, ಓಂ.೬, ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೮೯)

೭೪. ಇಂದಿರಾ ಹೀರಾಬಾಯಿ ; ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಅಟ್ ಕ್ರಾಸ್ ರೋಡ್ಸ್ ; ಇಕಾನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿಯಲ್ಲಿ (೧೯೮೯)

೭೫. ಸೀತಾರಾಮ್ ಸಿಂಗ್ ; ರಿವೈಜೇಷನ್ ಆಫ್ ಪಂಚಾಯತ್ ; ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆ (ಸಂಚಿಕೆ ಸಂ ೬ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೬)

೭೬. ಸಿಂಬೊ ಎಂ. ಆರ್. ; ರೂರಲ್ ಡೆವಲೆಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಅಂಡ್ ಬ್ಯೂರಾಕ್ರಸಿ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ; ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ಸ್ವಕೀನ್ (ತ೦ಟ. ೫೩, ಓ೦.೩, ಎಣಟಥಿ ,೨ಥ, ೧೯೯೨)

೭೭. ನೀಲ ಮುಖರ್ಜಿ ; ರೂರಲ್ ಪ್ರವೇಟ್ ಅಂಡ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂನನ್ಸ್ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪತ್ರಿಕೆ (ಜೂನ್ ೧೯೯೪)

೭೮. ಕೀರ್ತಿಕುಮಾರ್ ; ಸ್ಟ್ರೇಟೇಜಿಯಸ್ ಫಾರ್ ಎಂಪವರಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ವುಮೆನ್ ಇನ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಇನ್ಸಿಟಿಟ್ಯೂಶನ್ಸ್; ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ (ಜೂನ್ ೧೯೯೪) ಪತ್ರಿಕೆ

೭೯. ಅರ್ಚನಾ ಕೋಲೆನಾಯ್ಕರ ; ಕಂಫರ್ಟಬಿಟಿಲಿ ಆಫ್ ಫಮಿನಿಸಮ್ ವಿತ್ ಗ್ರಾಸ್‌ರೂಟ್ ; ಇಕನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ (ಎಪ್ರೀಲ್ ೨೬, ೧೯೯೭)

೮೦ ಸಿಂಗ್ ಎಸ್.ಕೆ; "ಪಂಚಾಯತ್ ಫಾರ್ ಸೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಏರಿಯಾಸ್ (೧೯೯೭) ಮೇನ್ ಸ್ಟ್ರೀಮ್ ಪತ್ರಿಕೆ

೮೧. ಅಮರೇಶ್ ಮಿಶ್ರ ; ಕಾರ್ಮಿಸ್ ಅಂಡ್ ಕೊಯಿರೀನ್ಸ್– ಎಮರ್ಜಿಂಗ್ ಥರ್ಡ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಇಕನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ (ಜನವರಿ ೪.೧೧.೧೯೯೭)

೮೨. ದೇವಾಲೆ ವಿ ಡಿ ಮತ್ತು ಚಟ್ಲಂಗಿ ; ಗ್ರಾಮ ಸಭಾ ಇನ್ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ್ (೨೦೦೦)

❑❑❑

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ

೨.೧ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆ

ಬಳ್ಳಾರಿಗೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಆ ಊರಿನ ಆದಿದೈವ ಬಳ್ಳಾರಿ ದುರ್ಗಮ್ಮನೇ ಕಾರಣವೆಂಬ ವಾದವೂ ಇದೆ. ಕ್ರಿಶ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ **ಬಳರಿ** ಎಂಬ ಪದ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಬಳರಿ ಎಂದರೆ ದೇವತೆ, ಸ್ತ್ರೀದೈವ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಆದಿ ದೈವ ಬಳರಿ(ದುರ್ಗಮ್ಮ)ಯಿಂದಾಗಿಯೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ವಾದವೂ ಇದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಪದದ ಬಳದ ಬಳಕೆಯ ಕುರಿತು ಇರುವ ಕಥೆಯೊಂದು ಹೀಗಿದೆ ಬಲ ಎನ್ನುವ ರಾಕ್ಷಸನು ದೇವಕನ್ನಿಕೆಯರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯೊಬ್ಬಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಬಲನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ದೇವಕನ್ನಿಕೆಯರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದಳಂತೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಸ್ಥಳವು ಬಲ+ಹರಿ >ಬಲಹರಿ> ಬಳ್ಳಾರಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ವಾದವೂ ಇದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತನು ದಿನಾಲೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡದೆ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ, ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ಬೇನೆಯಿಂದಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಆತ ಲಿಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನ ಭಾವನು ಬಳ್ಳವನ್ನು ನೀಡಿ ಇದೇ ಶಿವಲಿಂಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನಂತೆ. ಬಳ್ಳವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಸ್ಥಳವೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ಎಂದು ಸಹ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆಳ. ಈ ನಗರ ಕ್ರಿಶ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬ ವಾದವಿದೆ. ಬೈಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಶಾಸನ ಕ್ರಿಶ ೧೧೩೧ರದಾಗಿದ್ದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪದ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಸಿಂಧೀಗೇರಿ, ಕೋಳೂರು, ಕುರುಗೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧ ಬೇಲೂರು ಶಾಸನ ೧೯೩) ಕ್ರಿಶ ೧೧೭೮ರ ನಾಗಮಂಗಲ ಶಾಸನ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೩ರ ಬೇಲೂರು ಶಾಸನ ೧೩೭) ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪದ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರು, ಕಂಪಿಲರಾಯ ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಿಂಘೇಯ ವಂಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶ ಬಳ್ಳಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಶೋಕನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಟ್ಟೂರು

ಗ್ರಾಮದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ನೆಲೆ ನಿಂತಿರುವ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ಮಾನವನ ನೆಲೆಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಸಂಗನಕಲ್ಲು, ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ, ದರೋಜಿ ಕರಡಿಧಾಮ ವಲಯ, ಹಂಪಿ, ತಿಮ್ಮಾಲಾಪುರ, ರಾಮಸಾಗರ, ವೆಂಕಟಾಪುರ, ಬುಕ್ಕಸಾಗರ, ಗುಡೇಕೋಟೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೇಶಿಲಾಯುಗ ಮತ್ತು ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕುರುಹುಗಳು, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಸುಣ್ಣದ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆದ ಚಿತ್ರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಆಧಾರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೧೪ರ ಗೋಣಿಹಾಳಿನ (ಗೋನಾಳ್) ಶಾಸನವು ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಇರಿವ ನೊಳಂಬವಾಡಿ ರಾಜನು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದೊರೆ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಜಯಸಿಂಹದೇವನ ಸಾಮಂತನಾದ ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಎಂಬುವವನು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ ಕುರಿತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೮ರ ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹಡಗಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ನೆಲೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಚೋಳರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ನೊಳಂಬವಾಡಿ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದನು ಹಾಗೂ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅರಸ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ (ಎಫಿಗ್ರಾಫಿಕಾ ಕರ್ನಾಟಕ ೧೨) ಇವರ ತುರವಾಯ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕುಮ್ಮಟ ದುರ್ಗವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಯ್ಸಳ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ[೧]

ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೮೦ ರಿಂದ ೧೩೦೦ ರವರೆಗೆ ಕುಮ್ಮಟ ದುರ್ಗವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಘೇಯನು ಕಂಪಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳಿದನು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಸಿಂಘೇಯನ ಮಗ ಕಂಪಿಲ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗ ಕುಮಾರರಾಮರು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳಿದ ಕುರಿತು ಶಾಸನಾಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಂಪಿಲ ಮತ್ತು ಕುಮಾರರಾಮರು ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದವರಾಗಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಇಸ್ಲಾಂ ಅರಸರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಕಂಪಿಲ ಹಾಗೂ

ಕುಮಾರರಾಮರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ದೆಹಲಿ ಸುಲ್ತಾನರಿಂದಾಗಿ ಪರಾಭವಗೊಂಡು ಅವರ ಸೈನ್ಯದ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಈ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಅವಸಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲನ ಆಡಳಿತದ ತರುವಾಯ ವಿಜಯನಗರದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಕಂಪಿಲನ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ಹರಿಹರ ಮತ್ತು ಬುಕ್ಕ ಸಹೋದರರು ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ತರುವಾಯ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಳಯಪಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ತುಳು,ಸಾಳವ, ಅರವೀಡು, ಸಂಗಮ ವಂಶಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಭಲ ಅರಸನಾದ ಅಳಿಯರಾಮರಾಯನು ರಕ್ಕಸ ತಂಗಡಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಸುಲ್ತಾನರಿಂದ ಹತನಾದ ತರುವಾಯ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅವನತಿಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅಳಿಯ ರಾಮರಾಯನ ಅವನತಿಯ ತರುವಾಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸ ವೆಂಕಟಪತಿದೇವನು ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪೆನುಗೊಂಡ (೧೫೮೬-೧೬೧೪)ಗೆ ಸೇರಿದ ತರುವಾಯ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಳೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ಜರಮಲೆ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ತಿಮ್ಮಲಾಪುರ ಮುಂತಾದ ಪಾಳಯಪಟ್ಟುಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದವು ಮತ್ತು ಈ ಪಾಳಯಪಟ್ಟುಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬಹುತೇಕ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದವರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಂದ ಕ್ರಿಶ ೧೬೭೭-೭೮ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮರಾಠರ ಅರಸು ಶಿವಾಜಿಯು ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ತರುವಾಯ ಔರಂಗಜೇಬನು (೧೬೮೦) ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಮರಾಠರ ಹಿಡಿತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡನು

೧೭೦೭ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮನು ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟನಾದರೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಅವನಿಗೆ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯಾಚೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಹಕ್ಕು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

೧೭೬೧ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಹೈದರಾಲಿಯು ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ರಾಯದುರ್ಗ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಂದ ಕಪ್ಪ- ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೧೭೬೨ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೈದರನ ವಶವಾಗಿ ಅವನ ಆಳ್ವಿಕೆ

ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೈದರನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕುರಿತು ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೈದರನ ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ತನ್ನ ಕೊನೆಗಾಲದವರೆಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು.

೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕನೇ ಆಂಗ್ಲೋ ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪು ಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ತರವಾಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ರಿಗೆ ವಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಆಗಿನ ಗವರ್ನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಲಾರ್ಡ್ ಆರ್ಥರ್ ವೆಲ್ಲೆಸ್ಲಿಯ ಸಹಾಯಕ ಸೈನ್ಯ ಪದ್ದತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮನು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಿಜಾಮರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಧೀನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಳಪಡುವಂತಾಯಿತು.೨

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೦೦ ಡಿಸೆಂಬರನಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನು ತನ್ನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಆಗಿನಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ದತ್ತಿಮಂಡಲ (ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕಡಪ, ಕರ್ನೂಲು) ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನಿಂದ ದೊರೆತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ನೇರವಾಗಿ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು ೩ ನಂತರ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕವೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಕ್ರಿಶ ೧೮೧೮ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮರಾಠ ಪೇಶ್ವೆಗಳ ವಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.ಬಳ್ಳಾರಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬ್ರಿಟೀಷರ ನೇರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪುರ, ಕೊಡಗು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು೩.

ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಕಾವು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೋರಾಟ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕೋಲಾಚಲಂ ವೆಂಕಟರಾವ್, ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಾರಾವ್, ನೇತ್ರಹಳ್ಳಿ ಸಂಜೀವರಾವ್, ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಾದನಹಟ್ಟಿ ವೆಂಕೋಬರಾಯರು, ಟೇಕೂರು ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ವ್ಯಾಂಗ್ಲಿ ಭಿಮಸೇನರಾವ್, ಬಳ್ಳಾರಿ ರಾಘವ, ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥ ಮುಂತಾದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಹಳೇ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮರಿಂದ ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ಕಡಪ ಕರ್ನೂಲು ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಳ್ಳಾರಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿಯ ದತ್ತಿ ಮಂಡಲವೆಂದು ಘೋಷಣೆಗೊಂಡಿದ್ದವು.

ಕ್ರಿ.ಶ ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಕಲೆಕ್ಟರಾಗಿ ಥಾಮಸ್ ಮುನ್ರೊ ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿಯು ಮದ್ರಾಸ್ ಪೆಸಿಡೆನ್ಸಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾ ನಂತರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧, ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳು ವಿಂಗಡಣೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಬಳ್ಳಾರಿಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಬಳ್ಳಾರಿಯನ್ನು ಸುಮಾರು ಒಂದುನೂರ ನಲವತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಆಳಿದರು.

ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಮದ್ರಾಸ್ ಶಾಸನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು

ಗೊರ್ಲೆ ಮನೆತನದ ಗೊರ್ಲೆ ರುದ್ರಮ್ಮನವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಈ ಪ್ರಾಂತದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮುಖ್ಯ ಜಾತಿಯಾದ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಸಮುದಾಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಗೊರ್ಲೆ ರುದ್ರಮ್ಮ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಹಿಂಜರಿದುದರಿಂದ ಆಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ವಿ.ಬಿ. ಕೇಶವರಾವ್ ರವರ ಪತ್ನಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರ ವಿರುದ್ಧ ಅಲ್ಲಂ ಸುಮಂಗಳಮ್ಮನವರನ್ನು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಂ ಸುಮಂಗಳಮ್ಮನವರು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನೇ ಸೋಲಿಸಿದ ಅಲ್ಲಂ ಸುಮಂಗಳಮ್ಮನವರನ್ನು ನೋಡಲು ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಜವಹಾರ್‌ಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರೇ ಸ್ವತಃ ಬಳ್ಳಾರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಮದ್ರಾಸ್ ಶಾಸನ ಸಭೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಂ ಸುಮಂಗಳಮ್ಮನವರು ಕುರುಗೋಡು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ (ರುಮಾಲೆ, ಮೃತ್ಯಂಜಯ; ಅಲ್ಲಂ ಸುಮಂಗಳಮ್ಮ; ಗದಗ, ೧೯೯೯; ೪೯) ಆದರೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕೆಳವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೇ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯೂ ಯಾವೂದೇ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋದುದು ದುರಂತವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

೨.೨ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಒಂದು. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮಾಜ್ಯದ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ನೈರುತ್ಯ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕುಗಳ ನಡುವೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನ ಹಗರಿ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ಸಂತೆ ಕೂಡ್ಲೂರು ಗ್ರಾಮದವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೮೭ ಕಿ.ಮೀ ಉದ್ದವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾರೇಕಲ್ ವೀರಾಪುರ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಬನ್ನಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದವರೆಗೆ ೧೬೧ ಕಿ.ಮೀ. ಅಗಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮರುವಿಂಗಡಿಸಿದಾಗ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾಲಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೮೪೪೭.೦೦ ಚ.ಕಿ. ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪.೪೦ ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇದು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗವು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯು ಉಷ್ಣ ಹವಾಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿಯಿಂದಾಗಿ ಪೂರ್ವ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯು ಮುಂದೆ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹಾದು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಸಮುದ್ರ ಸೇರುತ್ತದೆ. ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯು ಒಟ್ಟು ಮೂರು ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕಿ.ಮೀ ದೂರ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಹಗರಿ (ವೇದಾವತಿ) ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ನದಿಯೊಂದು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ನಾರಿ ಹಳ್ಳದಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ಕಂಪಲಿರಾಯ ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೆರೆ ಕುಂಟೆಗಳೂ ಸಹ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಡೂರು, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಹೊಂದಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಕಬ್ಬಿಣ ನಿಕ್ಷೇಪದ ಪ್ರಮಾಣ ೧೦೩೨.೪೦ ದಶಲಕ್ಷ ಟನ್‌ಗಳಿಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಂದಾಜಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೇ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಪ್ರಮಾಣವು ೧೮.೮೧ ದಶಲಕ್ಷ ಟನ್‌ಗಳಿಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾನೇಟ್ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರಾನೇಟ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ೧೯೯೧ರ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಂಪನಿಗಳು ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು ಉದ್ದಿಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂಡವಾಳ ತೊಡಗಿಸಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೇ ಚಿಕ್ಕ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜಿಂದಾಲ್ ವಿಜಯನಗರ ಉಕ್ಕು ಕಾರ್ಖಾನೆಯಂತಹ ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯತ್ತಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಿತ್ತಲ್‌ನಂತಹ ಕಂಪನಿಗಳು ಕಬ್ಬಿಣ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅತ್ಯುನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಸಿ ಬಿ ಐ ಗಳ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಗಣಿ ಉದ್ದಿಮೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ನಂಬಿದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿವೆ

ಕುಡಿತಿನಿ ಮತ್ತು ತೋರಣಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉಷ್ಣವಿದ್ಯುತ್ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳು ತಲೆಯತ್ತಿವೆ. ಕುಡಿತಿನಿಯ ಉಷ್ಣ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಥಾವರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯುತ್ ನಿಗಮ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ತೋರಣಗಲ್ಲಿನ ಉಷ್ಣ ಸ್ಥಾವರವನ್ನು ಜಿಂದಾಲ್ ಕಂಪನಿಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜರಗುತ್ತಿರುವ ಔದ್ಯೋಗಿಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವೇ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದು ಅವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಭಾಗ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗವೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಸಿರುಗುಪ್ಪ, ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ ಈ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳು ಔದ್ಯಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳು ವಂಚಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಹಡಗಲಿ ಮತ್ತು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲಕ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಹರಿದರೂ ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಆ ತಾಲೂಕುಗಳು ವಂಚಿತಗೊಂಡಿವೆ ಹಾಗೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ತಾಲೂಕೆಂದು ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨.೨.೧ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧,೯೧,೭೯೧ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಗಳಷ್ಟಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೮,೪೫೦. ಚ.ಕಿ,ಮೀಗಳಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಶೇಕಡ ೪.೪೦ಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ, ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಲೂಕಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೯೪೭.೮೨ ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಶೇಕಡ ೧೧.೨೯) ಗಳಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು ೯೭೩.೯೫ ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಶೇಕಡ ೧೧.೬೦), ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು ೯೦೪.೭೦ ಚ.ಕಿ.ಮೀ(ಶೇಕಡ ೧೦.೭೯), ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕು ೧,೦೩೬,೧೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ(ಶೇಕಡ ೧೨.೩೩), ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕು ೧,೬೮೮,೫೯ ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಶೇಕಡ ೧೯.೯೯), ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕು ೧,೧೫೨.೪೨ ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಶೇಕಡ ೧೩.೭೩) ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕು ೧,೬೧೮.೮೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ (ಶೇಕಡ ೨೦.೨೭) ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ.

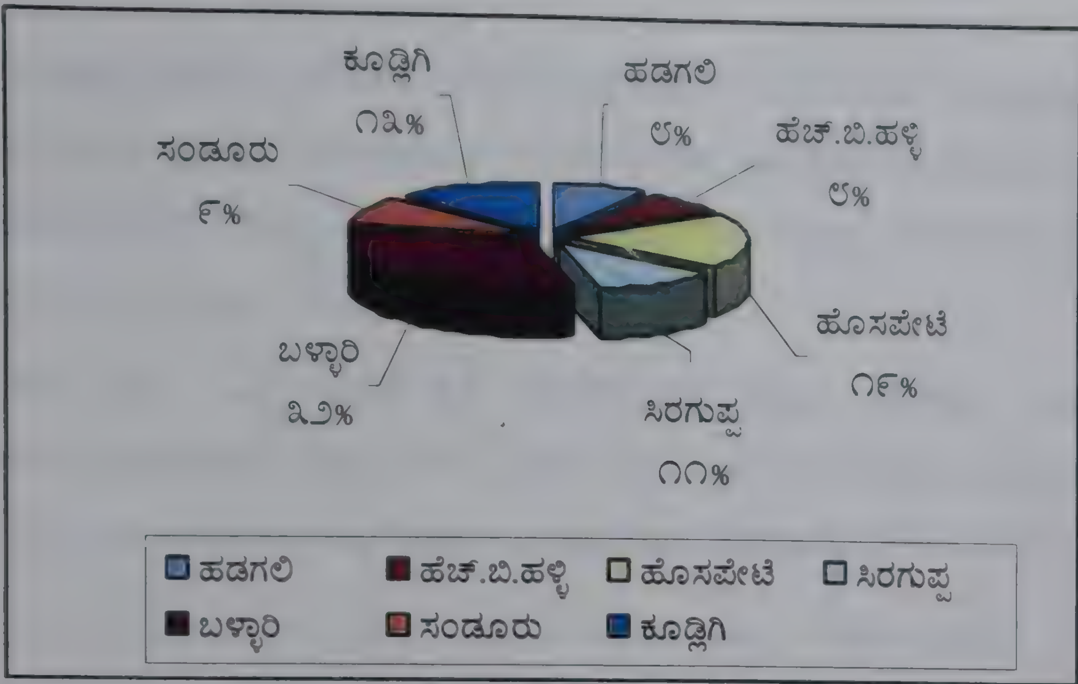
ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೨.೧ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುವಾರು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ವಿವರ

(ಚದರ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ)

	ರಾಜ್ಯ	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲೂಕುಗಳು						
	ಕರ್ನಾಟಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಹಡಗಲಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಂಡೂರು	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ
ಚ.ಕಿ.ಮೀ	೧,೯೧,೭೯೧	೮,೪೫೦	೯೪೭೮೨	೯೭೩.೯೫	೯೦೪.೧೭	೧೦೩೬.೧೭	೧೬೮೮.೫೯	೧೧೫೨.೪೨	೧೬೧೮.೮೭
ಶೇಕಡ		೪.೪೦	೧೧.೨೯	೧೧.೬೦	೧೦.೭೯	೧೨.೩೩	೨೦.೨೭	೧೩.೭೩	೧೯.೯೯

ಒಟ್ಟು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೭ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿದ ತಾಲೂಕೆಂದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಾಗಿದೆ (೧,೬೮೮.೫೯ ಚ.ಕಿ.ಮೀ) ತರುವಾಯದ ಸ್ಥಾನ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ (೧,೬೧೮.೮೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ) ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ಸ್ಥಾನ ಸಿರುಗುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿದರೆ ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಾನ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ (೯೦೪.೧೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ) ಆದರೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಹೊಸಪೇಟೆಯಾಗಿದೆ (೧ ಚ.ಕಿ.ಮೀಗೆ ೪೧೫ ರಷ್ಟು) ಹಾಗೂ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ (೧೬೪) ಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂಳಿದಂತೆ ಬಳ್ಳಾರಿಯು ೩೭೦ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಸಿರುಗುಪ್ಪ ೨೨೭ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ೧೬೮ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಸಂಡೂರು ೧೬೬ ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಹಡಗಲಿ ೧೭೭ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೨.೨. ಕುಟುಂಬಗಳು (ಪೈಚಾರ್ಟ್)

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೧,೦೨,೩೨,೧೩೩ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೩,೭೩,೦೩೪ ರಷ್ಟಿದೆ ಅಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಶೇ.೩.೬೫ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಡಗಲಿಯು ೩೧.೦೮೪ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯು ೨೮,೮೭೧ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು, ಹೊಸಪೇಟೆಯು ೭೦,೭೧೯ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು, ಸಿರಗುಪ್ಪ ೪೨,೦೯೮ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು, ಬಳ್ಳಾರಿಯು ೧,೧೭,೨೩೩ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು, ಸಂಡೂರು ೩೫,೨೧೮ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ೪೭,೮೧೧ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

೨.೩ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕವು ಒಟ್ಟು ೫,೨೮,೫೦,೫೬೨ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨,೬೮,೯೮,೯೧೮ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೨,೫೯,೫೧,೬೪೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨೦೧೧ರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೬,೧೧,೩೦,೭೦೪ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ೩,೧೦,೫೭,೭೪೨ ಇದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೩,೦೦,೭೨,೯೬೨ ಎಂದಿದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ (೨೦೦೧) ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೮೫,೬೩,೯೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಪುರುಷರು ೪೩,೩೯,೧೪೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೨,೨೪,೧೮೫ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ (೨೦೦೧) ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೪,೬೩,೯೮೬ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಪುರುಷರು ೧೭,೫೬,೨೩೮ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೭,೦೭,೭೪೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಕೇವಲ ಶೇ. ೬.೫೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೩.೩೩ ಇದೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೩.೨೪ ದಷ್ಟು ಇದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೦,೨೭,೧೪೦ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೦,೨೯,೭೧೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೯,೯೭,೪೨೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೩,೭೪,೨೧೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೮೮,೫೩೬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೮೫,೬೮೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩,೬೪,೬೩೮ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಪುರುಷರು ೧,೮೩,೬೬೨ ಹಾಗು ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೮೦,೯೭೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೧೦.೫೩ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೫.೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫.೨೩ ರಷ್ಟಿದೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ತಾಲೂಕುವಾರು ಮತ್ತು ಜಾತಿವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕುವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಶೇಕಡ ೩.೫೮ ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೧.೮೧ ರಷ್ಟಿದೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧.೭೭ ರಷ್ಟಿದೆ

ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮೇಧ ಎರಡು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇ. ೦.೦೮ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಮೇಧಾ ಪುರುಷರ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ೦.೦೪ ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ೦.೦೪ ರಷ್ಟಿದೆ ಆದರೆ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಒಟ್ಟು ಶೇ. ೩.೫೦ರಷ್ಟಿದೆ.

ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇಧಾ ಮತ್ತು ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡವೆಂದರೆ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಸಮುದಾಯವು ಆ ತಾಲೂಕಿನ ಯಡ್ರಾಮನಹಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೆಲೆನಿಂತಿದೆ.

ಯಡ್ರಾಮನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೯ ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೧ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಂದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಶೇ. ೦.೦೧ ರಷ್ಟು ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿಗಳು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೦.೦೦೫ ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೦.೦೦೮ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವವರು ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೦.೦೩೭ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೦.೦೩೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಶೇ. ೫.೮೬ (೨೯,೩೪೫) ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨.೯೫ ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨.೯೧ ರಷ್ಟಿದೆ.

ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯಾ, ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇಧಾ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿದ ಸಮುದಾಯವೆಂದರೆ ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯಾವಾಗಿದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಬುಕ್ಕಸಾಗರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಸಮುದಾಯದವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೦.೦೪ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇ. ೦.೦೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೦.೦೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಸಮುದಾಯವು ಕಾರಿಗನೂರು, ಕಂಪ್ಲಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಇವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ ೦.೨೦ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೦.೦೯ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೦.೧೧ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡ ೦.೧೦ ರಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೦.೫ ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡ ೦.೫ ರಷ್ಟು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೬.೨ ರಷ್ಟಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೮.೦೪ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೮.೧೮ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಹಾಗು ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸಿರಗುಪ್ಪದ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೦.೦೨ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಹ ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ಇದೆ. ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೧.೪೯ ಇದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ, ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇಧಾ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೦.೦೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೦.೦೨೭ ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೦.೦೨೩ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಗಳು ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ರಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೦.೦೦೪ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೦.೦೦೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯವು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೦.೧೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೦.೦೪೯ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೦.೦೫೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯವು ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಬಳ್ಳಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨೭.೭೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೧೪.೦೫ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೧೩.೭೧ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 049338

ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಹಾಗು ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಲ್ಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (ಜಿಲ್ಲಾ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ) ಶೇಕಡ ೦.೦೩ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ರಷ್ಟು ಇದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೦.೦೨ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೇಧಾ ಹಾಗೂ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರಮುಖ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಸಮುದಾಯ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಸಬೇಡರ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಶೇಕಡ ೦.೦೨ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಹ ಶೇಕಡ ೦.೦೧ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಶೇಕಡ ೨೦.೧೭ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೦.೨೧ ರಷ್ಟಿದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೯.೯೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇ.೨೭.೦೩ರಷ್ಟಿದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ವಿವಿಧ ಜಾತಿ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಕುರುಬ, ಮುಸ್ಲೀಂ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಾದಿಗ, ಚಲುವಾದಿ, ಕಮ್ಮಾರ, ಕುಂಬಾರ, ಅಗಸ, ಬಡಿಗ, ಕ್ಷೌರಿಕ, ಕಮ್ಮಾ, ಡುಂಗ್ರಿಗರಾಸಿಯ, ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ದಕ್ಕಲಿಗ ಮುಂತಾದ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭಲ ಜಾತಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಕುರುಬ ಜಾತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಬೇಡನಾಯಕ, ಮಾದಿಗ, ಚಲುವಾದಿ ಜಾತಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಮೇಧ, ಡುಂಗ್ರಿಗರಾಸಿಯ, ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿ, ಅಗಸ, ಕ್ಷೌರಿಕ, ಕಮ್ಮಾರ, ಕುಂಬಾರ ಮುಂತಾದ ಕೆಳಹಂತದ ಜಾತಿಗಳೂ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿವೆ. ಕೇವಲ ಮತಯಂತ್ರಗಳನ್ನು (ವೋಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್) ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜಕಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ

೨.೪ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೦,೦೦,೬೦೨ (ಶೇಕಡ ೫೮.೦೪) ರಷ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ಒಂಭತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಕ್ಷರತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮದ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಯೂಟ, ಸರ್ವಶಿಕ್ಷಾ ಅಭಿಯಾನ, ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣ ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೋರಿಬಂದರೂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ, ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯುವುದೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ

ಹಾಗೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಕೆಳ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳು ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು, ಅದರಲ್ಲೂ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವವರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ೬

೨.೫ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜರಗುತ್ತಿದೆ, ಆದರೆ ವಿಪರ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊರತೆ, ವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾವಿಣ್ಯತೆಯ ಕೊರತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುತೇಕ ಯುವ ಶಕ್ತಿ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಟುಚಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದೆ ಹೊರಗುಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯಿಂದ ಜನ ಬರುವುದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರು ಕೇವಲ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತ ಎನ್ನುವ ಮಟ್ಟದ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪರಿಶಿಷ್ಠ ಜಾತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಠ ಪಂಗಡದ ಯುವಕರು ಉನ್ನತ ಉದ್ಯೋಗ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವಂಚಿತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವುಳಿದಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಾಭಕರವಲ್ಲದ ಕೃಷಿ ಚಟುಚಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೋಡಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಿಗಾರಿಕೆಗಳ ಲಾಭ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಲಾಭ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಅ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃಷಿ ವಲಯದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಕೊಡುವ ಆಮಿಷ ಒಡ್ಡಿ ಕೃಷಿಕರಿಂದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದಾರೆ. ತರುವಾಯ ಅವರು ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲವೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕೃಷಿಕನು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ದೂರವುಳಿಯಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಅತ್ತ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಇಲ್ಲ ಇತ್ತ ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಗುಳೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲು ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ವಲಯವಾರು ದುಡಿಮೆಗಾರರ ವರ್ಗವನ್ನು

ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯ ಶೇಕಡ ೨೬.೧೮ ರಷ್ಟು ದ್ವಿತೀಯ ವಲಯ ಶೇಕಡ ೨.೪೩ ರಷ್ಟು ತೃತೀಯ ವಲಯ ಶೇಕಡ ೧೬.೦೯ರಷ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡ ೧೬.೦೯ ರಷ್ಟಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಶ್ರಮ ಶಕ್ತಿಯ ವಲಯವಾರು ವಿತರಣೆ ಹಾಗೂ ಆ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೧ ರಿಂದ ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯವೆಂದರೆ ಕೃಷಿ, ಗಣಿಗಾರಿಕೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೮೨.೦೧ ರಿಂದ ಶೇಕಡ ೮೨.೮೨ ರಷ್ಟು ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಮುಖ ಚಲನೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಹಾದು ಹೋದರೂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಶ್ಚಿಮವಲಯದ ತಾಲೂಕುಗಳಾದ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಹಡಗಲಿಗಳು ಕೃಷಿಗಾಗಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ರೈತರು ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರಾವರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯುತ್ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಪಂಪಸೆಟ್‌ಗಳು ಸಹ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಸಂಡೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಸಹ ಇದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ ಎಲ್ ಸಿ ಕಾಲುವೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ ಎಲ್ ಸಿ ಕಾಲುವೆಯ ಸೋರಿಕೆ ನೀರು ಬಳಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿ (೬ತಿಂಗಳು) ನೀರು ಬಳಸಿ ಒಂದು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಅಷ್ಟೇನೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳಲು ರೈತರಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ.

ಹಡಗಲಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ನೀಡಬಹುದಾದ ಸಿಂಗಟಾಲೂರು ಯೋಜನೆಯೊಂದು ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆಯಾದರು ಅದು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಲು ಇನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಪ್ರದೇಶವು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವರಮಾನವು ೧೯೯೫-೯೬ ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೮೫೪೪ ರೂಪಾಯಿಗಳಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ರೂ ೮೪೦ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ವರಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೮ ನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಲಯದ ಪ್ರಗತಿ ಕಂಡುಬರುತಿದ್ದರೂ ಅದು ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯನ ವರಮಾನ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ ದಾಳಗಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಇಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸುದ್ದಿ ಮಾಧ್ಯಮ ವಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಗಣಿಗಳಿಗೂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಗಳಿರುವುದನ್ನು ಈ ಮಾದ್ಯಮಗಳು ಹೊರಚಲ್ಲುತ್ತಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಎರಡು ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಂದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸಪೇಟೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಉಪವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಿದ್ದರೆ ಹೊಸಪೇಟೆ ಉಪವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಾಲೂಕುಗಳು ಇವೆ.

೨.೬ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ನಂತರದ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದೆಂದು ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ ಎಲ್.ಜಿ. ಹಾವನೂರು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತ್ತು. ಅವರ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿತ್ತು. ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ತರುವಾಯ ೧೯೯೧-೯೨ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಬೇಡರನ್ನು(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ, ಪಟ್ಟಿಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ ೩೮ರಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಎಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಪದವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನಾಯಕ ಪದದ ಕೆಳಗೆ ಅದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳಾಗಿ ೩೮.೧ ನಾಯಕ, ೩೮.೨ ಚೋಳಿವಾಲಾ ನಾಯಕ, ೩೮.೩ ಕಾಪಾಡಿಯ ನಾಯಕ, ೩೮.೪ ಮೋಟನಾಯಕ, ೩೮.೫ ಜೂನಾನಾ ನಾಯಕ, ೩೮.೬ ನಾಯ್ಕ್, ೩೮.೭ ನಾಯಕ್, ೩೮.೮ ಬೇಡ, ೩೮.೯ ಬೇಡರ್, ೩೮.೧೦ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

೧೯೯೧-೯೨ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಪ್ರವರ್ಗ ೧ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ೧೯೯೧-೯೨ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಸಿಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದವರು ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಿಧಾನ ಸೌಧದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದ ಒಬ್ಬೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂದರೆ ಗುಜ್ಜಲ ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರಾಗಿದ್ದರು.

ಇನ್ನು ೧೯೮೫ರ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂದರೆ ಮಂಡಲಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಕಾಣಿಸುವುದೇ ಅಪರೂಪವಾಗಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ೧೯೮೫(ಪಿಆರ್ಐ)ಆ್ಯಕ್ಟ್ ಪ್ರಕಾರ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೭ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೪ರಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ೩೨ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದಾಗ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ವೈ.ನೆಟ್ಟಕಲ್ಲಪ್ಪ ಮೂಕಾಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಗಂಗಮ್ಮನವರು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಇವರುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಪಾತ್ರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುತೇಕ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದವರ ಪ್ರಾಭಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೋಕ ಮಂಡಲಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲುಗಪ್ಪ, ಸಿಡಗಿನಮೊಳ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಡರ ವೆಂಕಟೇಶ, ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯ ಚೌಡಮ್ಮ, ಸರೋಜಮ್ಮ, ಕಂಪಾಲಪ್ಪ ಮುಂತಾದವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ (ಮಂಡಲ ಪ್ರಧಾನರಾಗಿ) ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಇವರಾರೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೮೩ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೨೫ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ, ಶೇಕಡ ೧೮ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಬಹುತೇಕ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಲಂಬಾಣಿಗರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಂತರ ಲಂಬಾಣಿಗರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಬೇಡ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ತರುವಾಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದವರೇ ಬಾಚಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬೇಡ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇರದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಂತಹ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದವರು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು

ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೭ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಪಾಪಿನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಗುಜ್ಜಲ ಗಂಗಮ್ಮ (ಜನತಾ ದಳ) ಅರಸೀಕೆರೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ವೈ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ (ಜನತಾ ದಳ) ಎನ್ನುವವರು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. (ನೋಡಿ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ೦೩.೧೯೯೫)

ಹಾಗೇ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ (ಪ. ಪಂ. ಮಹಿಳೆ) ಚೋರನೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ (ಕಾಂಗ್ರೆಸ್), ಎಂ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ (ಕಾಂಗ್ರೆಸ್) ಗುಡೇಕೋಟೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರು.

೧೦.೦೫.೨೦೦೦ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ೩೨ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿ ೩ ಜನರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಇ ಮಾರಣ್ಣ (ಯಶವಂತನಗರ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಸಣ್ಣ ಹನುಮಕ್ಕ (ಪ ಪಂ ಮಹಿಳೆ) (ಹಂಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಎಂ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ (ಎಂ ಬಿ ಅಯ್ಯನಹಳ್ಳಿ ಕ್ಷೇತ್ರ) ಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. (ನೋಡಿ: ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರ ಜೂನ್ ೧೯.೨೦೦೦)

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆತ ತರುವಾಯ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ೯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ೫ ಸ್ಥಾನಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ೫ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೇ ದಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇದ, ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯಾ, ಮೊಂಡ ಮುಂತಾದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರೂ ಅವರಾರೂ ಕನಿಷ್ಟ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವುದು ದುರಾದೃಷ್ಟಕರವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

೨.೭ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ

ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿರುವ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ, ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿರುವ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ತಾಲೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ತಾಲೂಕುಗಳು	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು			
		೧	೨	೩	೪
೧.	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಎಂ.ಎಂ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸೂರು	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಸೀತಾರಾಂತಾಂಡ
೨.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಮೋಕಾ	ಸಿಂಧಗೇರಿ	ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಯಮ್ಮಿಗನೂರು
೩.	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಎಂ ಸೂಗೂರು	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಬಾಗೇವಾಡಿ
೪.	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮನಹಳ್ಳಿ	ವಡ್ಡು
೫.	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮೊರಬ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ದೂಪದಹಳ್ಳಿ
೬	ಎಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ್	ದಶಮಾಪುರ	ಸೊನ್ನ	ಎಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ
೭.	ಹಡಗಲಿ	ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ	ಮಾ.ಮಸಲವಾಡ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ನವಲಿ

೨.೭.೧. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು

ಹೊಸಪೇಟೆಯು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಗೆ ಹೊಸಪೇಟೆ ನಗರದ ಬಳಿಯೇ ಆಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ ನಗರದಿಂದ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೊಸಪೇಟೆಯಿಂದ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಜನರು ಕೇವಲ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕು ಉಧ್ಯಮವನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ೨೦೦೧ರ ಈಚೆಗೆ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ಪಾಂಜ್ ಐರನ್ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕೇವಲ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ಸ್ಪಾಂಜ್ ಐರನ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಖ್ಯಾಧ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕ, ಬಿಸ್ಕಿಟ್ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ಹೊಸಪೇಟೆ ನಗರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು ೯೦೪.೧೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇನ್ನುಳಿದ ಆರು ತಾಲೂಕುಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಶೇ. ೧೦.೭೦)ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ

ಈ ತಾಲೂಕು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರೆ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆಯು ೪೧೫ ರಷ್ಟಿದೆ ಒಟ್ಟು ೭೪ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕು ಕಂಪ್ಲಿ, ಕಮಲಾಪುರ ಎಂಬ ಎರಡು ಹೋಬಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಒಟ್ಟು ೭೦.೭೯ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ಒಟ್ಟು ೨೦೦೧ರ ಪ್ರಕಾರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೩,೭೪,೯೪೯ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೮೯,೬೭೪ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ, ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೮೫,೨೭೫ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೭೫,೭೮೦ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪುರುಷರು ೩೮,೦೪೩ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೭,೭೩೭ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬೦,೪೯೧ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೯,೯೫೨ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೦,೫೩೮ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೬೦ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೭೧.೬ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೫೦ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಬಹುತೇಕ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ವಂಚಿತರಾಗಿರುವುದು (ಶೇ.೫೦) ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ ನಗರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಣಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟಣ ಮರಿಯಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿ, ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಸಂಡೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲಂಬಾಣಿಗರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ, ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವ ಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮ, ಹಿಂದೆ ಕಮಲಾಪುರ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಲಂಬಾಣಿಗರೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೨.೭.೧.೧ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೭ ಕಿ.ಮೀ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವಿದೆ, ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಾಮವೂ ಅಲ್ಲ ಹಾಗೇ ನಗರವೂ ಅಲ್ಲ, ಹೀಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮವೆಂದರೆ

ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಂಡ ಬರುತ್ತವೆ. ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧೫೧೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ ೧೧೦೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಕುರಚಲು ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೩ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿಯ ಹಿನ್ನೀರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹತ್ತಿರದ ಡಣಾಯಕನ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಾಗದ ಭೂಮಿಗಳು ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಕೆರೆಯು ಮಳೆನೀರನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ನಿಶ್ಚಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಭೂಮಿಯು ಸಹ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ರೈತರು ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತೆರೆದ ಬಾವಿ ಹಾಗೂ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಬಹುತೇಕ ತೆರೆದ ಬಾವಿಗಳು ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರವತ್ತೆಂಟುರಷ್ಟು ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ ೪೭೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ಕೇವಲ ಐವತ್ತೊಂದು ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨,೫೭೧ ಇದ್ದು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಕುರುಬ, ಉಪ್ಪಾರ, ಬೆಸ್ತ (ಗಂಗಾಮತ) ಮುಸ್ಲೀಂ, ಮಾದಿಗ, ಚಲುವಾದಿ, ಕ್ಷೌರಿಕ, ಮಡಿವಾಳ, ಸಿಂಪಿಗ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿ, ಕಮ್ಮಾರ, ಭೋವಿ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುಂತಾದ ಜಾತಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಬಲಿಷ್ಟ ಕೋಮು ಬೇಡ ನಾಯಕರದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೪೨೮೪ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೭೧೯೨ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೭೦೯೨ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೧೪೮ ಇದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೧೦೮ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ತಾಲೂಕು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೩.೨೫ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ.

ಗ್ರಾಮದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೭.೧೭ರಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡ ೨೫.೪೮ರಷ್ಟಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಭಾಗ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡನಾಯಕರೇ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ

೨.೭.೧.೨ ಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೫ ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಿರುವ ಹೊಸೂರು ಹೊಸಪೇಟೆ ಮಾಗಾಣೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ತುಂಬಾ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮವಾದ ಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಾದ ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ, ಹಾನಗಲ್ಲು ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೮೪೬ ಚದರ ಕಿಲೋ ಮೀಟರುಗಳು. ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೭೯ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಾಗಿದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಡ್ಯಾಂನಿಂದ ಬರುವ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲುವೆ ಹಾಗೂ ಕೆಳಹಂತದ ಕಾಲುವೆಗಳು ಈ ಗ್ರಾಮದ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾಲುವೆಯಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾದ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೬೦೫ ಹೆಕ್ಟೆರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಮಾಗಾಣೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಜನತೆ ಬಹುತೇಕ ದುಡಿಯುವ ಕೃಷಿಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೬೭೮ ಇವೆ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦೧ರ ಪ್ರಕಾರ ೩,೭೭೯ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೮೮೯ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ೧,೮೯೦ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೬೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೨೯೮೯ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೪೮೬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೪೧೩ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಮತ, ಭೋವಿ, ಮುಸ್ಲೀಂ, ಮಾದಿಗ, ಕ್ಷೌರಿಕ, ಅಗಸ, ಬೇಡನಾಯಕ ಮುಂತಾದ ಜಾತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠ ಜಾತಿಯಾಗಿ ನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಗಂಗಾಮತ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೬.೯೦ ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೭೯.೦೯ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಸಮುದಾಯಗಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಬೇಡ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದವರೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ

೨.೭.೧.೩. ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ಹೊಸಪೇಟೆಗೆ ಕೇವಲ ೮-೧೦ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಂಡೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಏಕ ಗ್ರಾಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಇದೆ. ಪಕ್ಕದ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು

ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೮೮೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರುಣಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್‌ಚ್ಛಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ನೀರಾವರಿ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್‌ಗಳು ೩೮ ರಷ್ಟಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸರಹದ್ದಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವು ೧೦೧,೮೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಗ್ರಾಮಗಳ ಒಟ್ಟು ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೦೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೩೫ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೧,೪೫೯ ರಷ್ಟಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೬೮೪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೭೭೫ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೦೦ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪೦೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೯೯ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೯೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೯೪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೦೪ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೧.೪. ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಲಂಬಾಣಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಏಕ ಗ್ರಾಮದ ಚಿಕ್ಕ ಪಂಚಾಯಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೬ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕಮಲಾಪುರ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೭೧೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕಾಲುವೆಯಿಂದ ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದಿದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಪ್ರದೇಶವು ೩೦೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕೇವಲ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ನೀರನ್ನೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ೧೦೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಅರಣ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೧೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೯ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೮೯ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨,೩೭೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೨೦೩ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೧೭೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೫೦೦ ಇದೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೪೮ ಇದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಶೇಕಡ ಪ್ರಮಾಣ ೬೩.೧೫ ಇದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೪.೬೫ರಷ್ಟಿದೆ.

೨.೭.೨ ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕು

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕು ಹೊಸಪೇಟೆ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಸಿರಗುಪ್ಪ, ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರದ ಗಡಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆಂದ್ರದ ಗಡಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಇರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯ ಕೆಳಹಂತದ ಕಾಲುವೆ ಹಾಗೂ ಮೇಲುಹಂತದ ಕಾಲುವೆಯಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭತ್ತ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಜೋಳ, ಹತ್ತಿ ಮುಂತಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳೆಂದರೆ ಜೋಳ, ಹತ್ತಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ ಮುಂತಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ೧೬೮೮.೫೯ಚ. ಕಿ. ಮೀಟರುಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತಾಲುಕಾಗಿರುವ ಇದು ಶೇಕಡ ೨೦.೨೭ರಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಗುಡ್ಡಗಳು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧,೧೭,೨೩೩ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ. ಆಂಧ್ರದ ಗಡಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಂಧ್ರದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದ ಕೃಷಿಕರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೬,೨೫,೫೯೪ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩,೧೯,೦೦೮ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩,೦೬, ೪೮೬ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ೪೫,೫೧೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೫೧,೧೪೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೯,೯೧೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೦೧೯೬೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೫೧,೬೧೯ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೫೦,೩೪೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೬.೧೫ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೬.೩೦ ರಷ್ಟಿದೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ೪ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೋಕಾ, ಸಿಂಧಗೇರಿ, ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ, ಎಮ್ಮಿಗನೂರುಗಳಾಗಿವೆ.

೨.೭.೨.೧. ಮೋಕಾ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಮೋಕಾ ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕಿನ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಸುಮಾರು ೧೫ ಕಿ.ಮೀಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಹೊಸ ಮೋಕ, ಮೋಕಾ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨,೦೪೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೯೬೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರ

ಕಾಲುವೆಯು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ ನಷ್ಟು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲುವೆಯಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ. ಕಾಲುವೆ ನೀರು ಉಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಒಟ್ಟು ೦೮ ಬಾವಿಗಳು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಬಾವಿಗಳಿಂದಾಗಿ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ೨೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೨೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೫೮೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೩೪೭ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ೪೩೬ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦೧ ರ ಪ್ರಕಾರ ೯,೩೬೩ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪,೬೬೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೬೯೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೯೩೨ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೪೨೫೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭೨.೨. ಸಿಂಧಗೇರಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಸಿಂಧಗೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೧೮ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ಸಿಂಧಗೇರಿ, ಬೈಲೂರು, ಗೋಪಾಲಪುರಂ ಕ್ಯಾಂಪ್, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ಕ್ಯಾಂಪ್ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೦೧೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨,೯೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುವೆಯಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೬೨೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೮೯೦೭ ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪೪೮೧ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೪೨೬ ಇರುವರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೯೩೧ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೭೭೯ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೨.೩. ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೨೮ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ, ಜೋಳದರಾಶಿ, ಲಿಂಗದೇವನ ಹಳ್ಳಿ, ಯಾಳ್ಪಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೦೧೩

ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩೨೭೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೧ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೧೮೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬೨೪೫ ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೨೬೬ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೧೮೯ ಇರುವರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೧೩೮೧ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೧೪೬೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೨.೪. ಎಮ್ಮಿಗನೂರು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಎಮ್ಮಿಗನೂರು ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೫೪ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ಒಂದೇ ಗ್ರಾಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೧೩೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨,೯೧೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳ, ಹಾಗೂ ಕಾಲುವೆಯಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೧ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೪೨೨ ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೨೭೨೦ ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೬೪೧೫ ಮಹಿಳೆಯರು ೬೩೦೫ ಇರುವರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೨೩೭೩ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೫೭೧ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೩ ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕು

ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕು ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಸಿಂಧನೂರು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರದ ಗಡಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆಂದ್ರದ ಗಡಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಇರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ನದಿಯಿಂದಾಗಿ ನೀರಾವರಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭತ್ತ, ಕಬ್ಬು ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಜೋಳ, ಹತ್ತಿ ಮುಂತಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳೆಂದರೆ ಕಬ್ಬು ಮತ್ತು ಭತ್ತವಾಗಿವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಲೂಕು ನಾಲ್ಕನೇ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧,೦೩೬.೧೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು

ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಗುಡ್ಡಗಳು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮುಂದಿದ್ದರೂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ತಾಲೂಕೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೮೪ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೪,೨೯೮ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ. ಆಂಧ್ರದ ಗಡಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಂಧ್ರದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದ ಕೃಷಿಕರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ೨೨೭ ರಷ್ಟು ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕು ಹೊಂದಿದೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೨,೩೫,೩೪೪ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೧೭,೭೩೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೧೭,೬೧೩ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ೪೫,೫೧೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೨.೬೦೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೨.೯೦೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೪೨,೦೦೯ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೦.೯೫೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೧.೦೫೯ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೯.೩ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೭.೯ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಅತೀ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೪೩.೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೫೬.೯ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಶೇಕಡ ೩೦.೩ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರೆ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಲೂಕು ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೭.೩.೧ ಮಣ್ಣೂರು ಸೂಗೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ಎಂ ಸೂಗೂರು ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೨೩ ಕಿ.ಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಮಣ್ಣೂರು ಹಾಗೂ ಸೂಗೂರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿ ದಂಡೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೭೭೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ನದಿಗೆ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೩೬೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ೩೧೭೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೨೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೧೪೨ ರಷ್ಟಿದೆ.. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦೧ ರ ಪ್ರಕಾರ ೬೦೪೦ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೯೭೭ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೦೭೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೧೩೬೪ ಜನರು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೧೦೨೫ ರಷ್ಟಿದೆ

೨.೬.೩.೨ ಶಾನವಾಸಪುರ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೩೦ ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ೩೯೭೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಶಾನವಾಸಪುರ, ದರೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾನವಾಸಪುರದಿಂದ ದರೂರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಆರು ಕಿ.ಮೀಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩,೨೮೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಭುಮಿಯು ಸಾಗುಗಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಒಟ್ಟು ಭೂ ಪ್ರದೇಶ ೬೬೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಠಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಯು ಭತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಒಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಅಕ್ಕಡಿಕಾಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೧೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧೮೧ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದು

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೭೧೫೯ ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩,೫೫೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೬೦೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೭೭೫ ಇದ್ದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೪೩೪ ರಷ್ಟಿದೆ

೨.೭.೩.೩ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೯ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಗ್ರಾಮವು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಇಬ್ರಹಿಂಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ದಂಡೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೪೫೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ ೮೬೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ನದಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲುವೆಯ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆ ಭತ್ತವಾಗಿದೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಾಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಕುರುಚಲು ಕಾಡನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವು

ಸುಮಾರು ೨೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೧೦೬೬ ರಷ್ಟಿವೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೯೫೦ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩,೦೧೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೯೩೯ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೧೨೪೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೬೩೫ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರದ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ತಳಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೭.೩.೪ ಹಳೆಕೋಟೆ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೦ ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ, ಹಳೇಕೋಟೆ, ದೇವಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಿರಗುಪ್ಪ ರಸೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಳೆಕೋಟೆಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ ಗ್ರಾಮ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡದ ಗ್ರಾಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ದೇಶೀ ಶೈಲಿಯ ಆಣೆಕಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕೆಂಚನಗುಡ್ಡ ಹಳೇಕೋಟೆ, ದೇವಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳು ಕಾಲುವೆ ನೀರಿನಂದ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಸುಮಾರು ೨,೬೩೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯು ೨,೯೬೧ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ. ನದಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲುವೆಯ ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾದ ಭೂಮಿಯು ೮೭೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೧೧ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೩೨ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೨೭೪೬ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೬೩೬೯ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೬೩೭೭ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೪೭೩೪ ಇದ್ದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೦೩೯ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೪. ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕು

ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕು ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕುಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮ್ಯಾಂಗನೀಸ್ ಮತ್ತು ಕಬ್ಬಿಣದ ನಿಕ್ಷೇಪ ಹೊಂದಿದ ತಾಲೂಕುಯಂಬ

ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇದಕ್ಕಿದೆ. ತಾಮ್ರದ ನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಇಲ್ಲಿದೆಯಾದರೂ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಾರಿ ಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ತಾರಾನಗರದ ಬಳಿ ನಾರಿಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಆಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಕೆಲ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ದರೋಜಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆರೆಯ ನೀರು ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೂ ನೀರುಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಶೇಕಡ ೯೦ರಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ. ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ತಾಲೂಕು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಂದ ಗಣಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಿಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಎನ್ ಎಂ ಡಿ ಸಿ, ಎಂ ಎಂ ಟಿ ಸಿ ಗಳಂತಹ ಉದ್ದಿಮೆಗಳು ಇವೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ತೋರಣಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಜಿಂದಾಲ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಯು ಕಬ್ಬಿಣ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಿಸಿಲುನಾಡಿನ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ವೈಭವವನ್ನು ನೀಡಿದ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವ ಬೆಟ್ಟ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ರಾಗಿ, ಹತ್ತಿ ಮುಂತಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧೧೫೨.೪೨ ಚ.ಕಿ.ಮೀಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮುಂದಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಬಡತನದ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೫,೨೧೮, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೧,೯೧,೧೬೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೯೮,೨೭೮ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೯೨,೮೮೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ೩೨,೧೦೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೧೭೩೭ ರಷ್ಟಿದೆ. ಅಂದರೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೬.೭೯ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨೭.೦೬ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨.೭.೪.೧ ಯಶವಂತನಗರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ಯಶವಂತನಗರದ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಕನುಮೆಹಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಯಶವಂತರಾವ್ ಘೋರ್ಪಡೆಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಯಶವಂತನಗರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೭ ಕಿ ಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಯಶವಂತನಗರ ಹಾಗೂ ಸೋಮಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಯಶವಂತನಗರ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಆವರಿಸಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೪೫೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಫಲವತ್ತಾದ ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೩೬೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ೨೩೪೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್ ಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಶೇಂಗ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೨೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೯೫೪ ರಷ್ಟಿದೆ.. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦೧ ರ ಪ್ರಕಾರ ೫೧೫೭ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೬೮೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೪೭೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೪೭೦ ಜನರು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೧೧೮೭ ರಷ್ಟಿದೆ

೨.೭.೪.೨ ತಾರಾನಗರ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುವಾರು ೧೧ ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ೨೮೩೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧,೮೩೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಭುಮಿಯು ಸಾಗುಗಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಒಟ್ಟು ಭೂ ಪ್ರದೇಶ ೮೭೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಯು ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಅಕ್ಕಡಿಕಾಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಡ್ಯಾಂನ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೧೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೯೭೬ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದು ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೫೩೭೭ ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೭೪೭ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೬೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೬೭೨ ಇದ್ದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೮೯೧ರಷ್ಟಿದೆ.

೨.೭.೪.೩ ವಡ್ಡು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೨೮ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ವಡ್ಡು ಗ್ರಾಮವು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಿಂದಾಲ್ ಉಕ್ಕಿನ

ಕಾರ್ಖಾನೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಗಾಭದ್ರ ಬಲದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಅದರ ನೀರು ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಜಿಂದಾಲ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಕೃಷಿಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂದು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಇತರ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಡ್ಡು, ಬಸಾಪುರ ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾನಗರವೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೫೩೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ ೮೬೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೫೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೧೫೬೦ ರಷ್ಟಿವೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೭೦೨೩ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೭೯೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೨೩೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೪೪೩ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೫೭೩ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರದ ಜಿಂದಾಲ್ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ತಳಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೭.೪.೪ ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೩೦ ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮನಹಳ್ಳಿ, ಮೋತಲಕುಂಟ, ತೊಣಸಿಗೇರಿ, ನಾಗೇನಹಳ್ಳಿ, ಎರೆದಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಬೊಮ್ಮಲಗುಂಡ, ದೇವರಲಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ೭ ಗ್ರಾಮಗಳು ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೂಡ್ಲಿಗೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಸುಮಾರು ೨,೧೩೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯು ೧೯೧೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ವ್ಯವಸಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೩೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೮೩ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೪೫೫೭ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೩೨೬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೨೫೩ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೪೪೫ ಇದ್ದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೫೫೧೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೫ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು ಬೀಜೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ತಾಲೂಕು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕನ್ನು ಹಾಯ್ದು ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಮುಂದೆ ಬರುವುದಾದರೂ ಆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ನದಿಯಿಂದಾದ ಉಪಯೋಗ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ನದಿ ನೀರನ್ನು ಹರಿಸಲಾಗುವುದಾದರೂ ತಾಲೂಕಿನ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಮಾಲವಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಗರಿಗೆ ಆಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಮಳೆ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಇದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಲವಿ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾದ ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ನೀರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಮಲ್ಲಾಪುರ ತಾಲೂಕು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಲ್ಲಾಪುರ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕೆಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೯೭೩.೯೫ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಗಳು. ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟಣದಾಚೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ನಗರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೨೮,೮೭೧ ರಷ್ಟು. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನ ಸಾಂದ್ರತೆಯು ೧೬೪ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೧,೫೫,೮೮೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೮೦,೭೭೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೭೫,೧೧೧೬ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೨೯,೯೪೧ ಇದ್ದು ಪುರುಷರು ೧೫,೦೬೮ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೪,೮೯೩ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೧,೭೧೬ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೦,೯೨೪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೦,೭೯೨ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೮.೭ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೩.೬ ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫೮.೧ ರಷ್ಟು ಇರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು ಆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೨.೭.೫.೧ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾದ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯು ಇಂದಿಗೂ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಊರೆಂದರೆ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜಲ್ಲದೆ ಡಿಪ್ಲಮೋ ಕಾಲೇಜ್, ಟಿಸಿಎಚ್ ಕಾಲೇಜ್, ತಾಲೂಕು ಕಛೇರಿಯಲ್ಲದೆ ಇತರ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲಾ ಕಛೇರಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು, ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹಳೇ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಳೆ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಊರುಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಗರಿ(ವೇದಾವತಿ ನದಿ) ಹಳ್ಳ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಗರಿ ಎನ್ನುವ ಪದ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೪೨೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಹಗರಿ ಹಳ್ಳ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋದರೂ ಈ ಗ್ರಾಮವು ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತುಂಬಿಹರಿಯುವ ಈ ಹಳ್ಳ ಉಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಬತ್ತಿಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ರೈತರು ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂತರ್ಜಲ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ರೈತರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳವೇ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಇತರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯದೆ ಕೇವಲ ತೋಟಗಾರಿಕೆಯತ್ತ ಒಲವು ತೋರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೨೬೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೫ರಷ್ಟು ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯು ೫೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೯೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪೯೧ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೭,೦೪೨ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೪೯೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೫೫೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೯೪೪ ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೩.೪೦ ರಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೬.೧೦ ರಷ್ಟಿದೆ. ಲಿಂಗಾಯತ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮಾದಿಗ, ಕೊರಮ, ಉಪ್ಪಾರ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಕುರುಬ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುಂತಾದ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯಿತರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೭.೫.೨ ಸೊನ್ನ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೫ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮವಾದ ಸಕ್ಕರೆಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಉಲವತ್ತಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಕ್ಕರೆಹಳ್ಳಿಯು ಕೇವಲ ೧ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಉಲವತ್ತಿಯು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಕನಿಷ್ಟ ೧೦ ಕಿ.ಮೀಟರಗಳಷ್ಟು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ೫ ಕಿ.ಮೀಟರ್ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಹಡಗಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಇರುವ ಸೊನ್ನ ಗ್ರಾಮ ಬರುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯದ ಕೊರತೆಯಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೨,೩೩೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯು ೨,೧೦೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಸಮತಟ್ಟಾದ ಕೆಂಪುಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬಹುತೇಕ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಸೊನ್ನ ಗ್ರಾಮದ ಮಗ್ಗುಲೇ ಚಿಕ್ಕ ಕುಂಟೆಯಿರುವುದಾದರೂ ಅದು ನೀರಾವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲುದು. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೫೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೧೧೫ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೬,೩೩೩ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩,೧೯೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೧೩೮ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೮೧೬ ಇದೆ. ಹಾಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೬೭ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೫.೩ ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ್ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಮರಬ್ಬೀಹಾಳ್ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ನಾರಾಯಣದೇವರಕೆರೆ, ಕೆಂಚಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ವರದಾಪುರ, ಉಪನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ನಕ್ರಾಳ ತಾಂಡ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೨ ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ೪,೮೩೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩,೨೩೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿಯ ಹಿನ್ನೀರು ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿ ದಂಡೆಯ ಬಹುತೇಕ ಹೊಲಗಳು ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತವೆ. ನದಿಯ ನೀರು ಹಿಂದೆ ಸರಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ರೈತರು ನದಿಗೆ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್ ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶೇಂಗಾ,

ಹಲಸಂದೆ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ರಾಗಿ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಹತ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೧೨೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧,೪೮೪ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೮೭೩೫ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪೪೨೪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೩೧೧ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೨೮೧ ಇದೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೫೧೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೫.೪ ದಶಮಾಪುರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೭ ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ದಶಮಾಪುರ, ಹೊಸಕೇರಿ, ನಾರಾಯಣಪುರ, ಆನೆಕಲ್ಲು ತಾಂಡ, ನಾಣ್ಯಾಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೯೬೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳು ವೀಳ್ಯದ ಎಲೆಯ ಕೃಷಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಎಲೆಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಶೇಂಗಾ, ರಾಗಿ, ಸಜ್ಜೆ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಗ್ಗಿಕಾಲದ ತರುವಾಯ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರಸಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆಹೋಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೨೭೪ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೬೯೧೪ ರಷ್ಟಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೫೧೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೪೦೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೧೪೯೭ ಇದೆ ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೦೦೩ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೬ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕು

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ತಾಲೂಕೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಲೂಕು ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ಅಂತರದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಿದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆದಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರು ಶೇಕಡ ೨೭.೧

ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಂತರ ಅತೀ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಇದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧.೬೧೮.೮೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟಿದೆ ಹಾಗೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತೀಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೯೧ ಗ್ರಾಮಗಳಿವೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯ ನಂತರ ಕೊಟ್ಟೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಅವೆರಡರ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನುಳಿದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಬಸ್ಸಿನ ಸೌಲಭ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟು ೪೭,೮೧೧ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕೆರೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಒಣಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ರೈತರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಾಲೂಕಿನಾದ್ಯಂತ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯು ೧೬.೮ರಷ್ಟಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕು ಒಟ್ಟು ೪೭.೮೧೧ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨,೭೨,೧೮೩ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧,೩೯,೨೦೨ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧,೩೨,೯೮೧ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೫೨,೨೧೨ ಇದ್ದು ಪುರುಷರು ೨೬,೫೪೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೫,೬೭೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೭೩,೬೫೦ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೭,೨೯೮ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೬,೩೫೨ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಡುಂಗ್ರಿಗರಾಸಿಯ, ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇಧ ಮುಂತಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯದವರೇ ಶೇಕಡ ೯೯ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೯.೨ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೨೭.೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ರಾಜಕೀಯ ಹಿಡಿತ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳದ್ದಾದರೂ ಅದರ ನಿರ್ಣಯಕ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯು ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮೀಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೬೦ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೬೦ ರಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷರರಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೪೦ರಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆ (ಶೇ೬೦.೯)ಯ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಕೂಡ್ಲಿಗಿಗೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೨.೭.೬.೧ ಮೊರಬ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ಮೊರಬ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೯ ಕಿ.ಮೀ. ಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿದೆ. ಕಕ್ಕುಪ್ಪಿ, ಮೊರಬ, ವಿರುಪಾಪುರ, ಅಮ್ಮಿನಕೇರಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರೈತರು ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟದ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೩,೫೬೭ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು ೩,೧೧೨ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಇದೆ. ಮೊರಬ ಹಾಗೂ ಇತರ ಗ್ರಾಮಗಳ ನಡುವೆ ಒಟ್ಟು ೧೫ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಈ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾದ ಒಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೫೧ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಂಗಾ, ಈರುಳ್ಳಿ, ತರಕಾರಿ, ಜೋಳ, ಮುಸುಕಿನಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಸಜ್ಜೆ, ತೊಗರಿ, ಹತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಚಲು ಗಿಡ ಮರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವು ೨೭೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಒಣ ಬೇಸಾಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೯ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧,೪೫೧ ರಷ್ಟಿದೆ..

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೮,೫೦೫ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೪,೩೦೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೨೦೪ರಷ್ಟಿದೆ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೮೦೪ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೩೨೫ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಿಗಿಂತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೨.೯ ರಷ್ಟಿದೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.

೨.೭.೬.೨ ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೪೫ ಕಿ.ಮಿಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಡಿ ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಹಾಲಸಾಗರ, ಮಹಾದೇವಪುರ, ದೇವರಹಟ್ಟಿ, ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಕ್ರೇಂದ್ರವು ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಸುತ್ತ ೩-೪ ಕಿ.ಮೀ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಗ್ರಾಮಗಳಿವೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಳಕಾಲ್ಮುರು ತಲೂಕಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ರೈತರು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧,೭೮೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು ೧,೫೪೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುವ ಬಾವಿಗಳು/ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ೧೨ ರಷ್ಟಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ೪೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೩೯೯ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೭೨೪೯ರಷ್ಟಿದ್ದು ಪುರುಷರು ೩೭೨೭ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೫೨೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೭೦೫ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೮೪೧ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨.೭.೬.೩ ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೪೪ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮಸಾಗರಹಟ್ಟಿ, ಎಕ್ಕೆಗುಂದಿ, ತಿಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ, ಹುರಳಿಹಳ್ಳಿ, ನುಂಕನಾಳ್ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಗೆ ಈ ಆರು ಗ್ರಾಮಗಳು ಸರಾಸರಿ ೪-೫ ಕಿ.ಮೀ ಅಂತರದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೩,೯೮೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ, ಹಾಗೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯು ೨,೬೭೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಕೇವಲ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆ ಇದೆ. ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೆರೆ ಇದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾಣಬಹುದು. ಸರಾಸರಿ ಕಡಿಮೆ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶ ಇದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ನೀರಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀರು ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆರೆಯು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿರುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ರೈತರು ತೋಡಿಸಿದ್ದು

ಅಂತಹ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶ ೬೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶ ೧೭೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಕೆರೆ ನೀರಿನಿಂದ ನೀರಾವರಿಗೊಂಡ ಒಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨೬೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಂಗಾ, ಹತ್ತಿ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಮುಸುಕಿನಜೋಳ, ಜೋಳ, ಅಕ್ಕಡಿಕಾಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ರೈತರಿಗೆ ಕೇವಲ ವರ್ಷದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳಿದ್ದು ಇನ್ನುಳಿದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಕೃಷಿ ಕೆಲಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ಹಾಗೂ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ರೈತರು ಮಂಡ್ಯ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಡೆ ಕಬ್ಬಿನ ಕಟಾವಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಅಥವಾ ಕಾಫಿ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನರಿಸಿ ಇಲ್ಲವೇ ಪಕ್ಕದ ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಲಿಯನ್ನರಸಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಚಲು ಕಾಡನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಸುಮಾರು ೮೫೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೨೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದ್ದು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧,೦೧೨ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಕುಟುಂಬಗಳು ೧೬೪ ಇದ್ದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳು ೧೫೪೬ ರಷ್ಟಿವೆ.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೮೫೩೯ ರಷ್ಟಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪೩೪೨ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೧೯೭ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖೆ ೧೪೧೧ ರಷ್ಟಿದೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೫೩೭೨ ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡನಾಯಕರೇ ಬಲಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨.೭.೬.೪ ದೂಪದಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ದೂಪದಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೨ ಕಿ.ಮೀ. ಗಳಷ್ಟು ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಬಸಾಪುರ, ಬಸಾಪುರ ತಾಂಡ, ಬೇವೂರು, ದೂಪದಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಗಳೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಕಿಲೋಮೀಟರುಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಕೇವಲ ಒಣ ಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರೈತರು ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟದ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೪,೨೫೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು

೩,೯೯೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಇದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಗಳ ನಡುವೆ ಒಟ್ಟು ೫೩ ತೆರೆದ ಹಾಗೂ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿವೆ. ಈ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರಾವರಿಯಾದ ಒಟ್ಟು ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧೫೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಂಗಾ, ಈರುಳ್ಳಿ, ತರಕಾರಿ, ಜೋಳ, ಮುಸುಕಿನಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಸಜ್ಜೆ, ತೊಗರಿ, ರೇಷ್ಮೆ, ಹತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಕುರುಚಲು ಗಿಡ ಮರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವು ೫೩೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ೧೫೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದಿದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಹೊರತಾದ ಇನ್ನುಳಿದ ಭೂಮಿಯು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಒಣ ಬೇಸಾಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೩೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೦೩೫ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೫೮೧೫ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೯೫೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೮೬೫ ರಷ್ಟಿದೆ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬೭೮ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೮೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡವು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ

೨.೭.೭ ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕು

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ತಾಲೂಕೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ತಾಲೂಕು ಮತ್ತೊಂದು ತಾಲೂಕು ಹಡಗಲಿಯಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೪೦ ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕು ದಾವಣಗೆರೆ, ಗದಗ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲಕ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಹಾದುಬಂದರೂ ಈ ತಾಲೂಕು ನದಿಯನ್ನು ಬಳಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿದೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನದಿ ಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳು ನದಿಗೆ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್ ಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ನೀರಾವರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ, ಮದಲಘಟ್ಟ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ನದಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ನೀರಾವರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಇಡೀ ತಾಲೂಕು ಮಳೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಸಿಂಗಟಾಲೂರು ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಇನ್ನೂ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುವ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಸಾಮಶ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಸಂಪದ್ಭರಿತವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಈ ತಾಲೂಕು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿನ ಜನರು ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು, ಗೋವಾ,

ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಗುಳೆ ಹೋಗುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಈ ತಾಲೂಕು ಸಿರುಗುಪ್ಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂದಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೯೪೭.೮೨ ಚ.ಕಿ.ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮೈಲಾರ, ಕುರುವತ್ತಿ ಗ್ರಾಮಗಳು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೂ ಪರದಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟು ೩೧,೦೮೪ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕು ಹೊಂದಿದೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧,೬೮,೧೧೮ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೮೫೦೫೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೮೩೦೬೭ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೭,೬೧೮ ಇದ್ದು ಪುರುಷರು ೧೮,೯೨೬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೮,೬೯೨ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೩೦೭೪ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೬೬೦೫ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೬೪೬೯ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೨೨.೩೭ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೭.೭೭ ರಷ್ಟಿದೆ. ತಾಲೂಕಿನ ರಾಜಕೀಯ ಹಿಡಿತ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೨.೭.೭.೧ ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೧೭ ಕಿ ಮೀಟರ್ ದೂರವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡವಿಮಲ್ಲನಕೇರಿ, ತಳಕಲ್ಲು, ಎಂ ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ, ಕೆಂಚಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨೩೪೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಫಲವತ್ತಾದ ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೯೫೬ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೃಷಿ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ೧೮೯೪ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಕುರುಚಲು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್ ಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಶೇಂಗ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೨೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೯೩೪ ರಷ್ಟಿದೆ..

ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦೧ ರ ಪ್ರಕಾರ ೪೯೧೪ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೪೮೪ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೪೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೮೪೩ ಜನರು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಟ್ಟು ೨೯೫ ರಷ್ಟಿದೆ

೨.೭.೭.೨ ಮಾನ್ಯರ ಮಸಲವಾಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೫ ಕಿ.ಮೀ ದೂರವಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಕೆ ತಾಂಡ, ತಿಮ್ಮಲಾಪುರ, ವಿ ಹೆಚ್ ತಾಂಡ ಗ್ರಾಮಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇದು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ೧೯೬೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧,೮೩೫ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯು ಸಾಗುಗಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಶ್ರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆಯು ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಅಕ್ಕಡಿಕಾಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೮೪೧ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದು

೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ೪೭೯೫ ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೨೩೬೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೨೩೩೪ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೧೦೫೪ ಇದ್ದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೧೧ ರಷ್ಟಿದೆ

೨.೭.೭.೩ ನವಲಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಕೇವಲ ೩ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ನವಲಿ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜವಾಳ, ನವಲಿ, ಹೊನ್ನೂರು, ಅಲ್ಲೀಪುರ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ನದಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ನದಿಯಿಂದ ಪೈಪ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕ ನೀರನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭತ್ತ, ಶೇಂಗ, ಹತ್ತಿ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಜೋಳ, ರಾಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೂವಿನ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೩೮೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ ೧೨೩೦ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶವು ೪೮ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ೪೬೩ ರಷ್ಟಿವೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ

ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೨೫೪೨ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೨೬೬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೨೭೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೬೪೬ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೫೨೯ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೨.೭.೭.೪ ಹಿರೇಹಡಗಲಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ

ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೦ ಕಿ.ಮೀ ಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಸುಮಾರು ೨,೧೦೮ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭೂಮಿಯು ೧೯೯೩ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ವ್ಯವಸಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಠಾಣಾ ಪ್ರದೇಶ ೩೭ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪೭೦ ರಷ್ಟಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೭೮೪೧ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೩೯೦೧ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೯೪೦ ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೧೨೯ ಇದ್ದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬೬೬ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ೩೨ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಭಗೋಳಿಕತೆಯನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ, ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲದೆ ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸಹ ಮಳೆಯಾಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬಹುತೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣೆಗಳು

೧ ಸಾವಿತ್ರಿ: ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗ, ಕಂಪ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಕುಮಾರರಾಮನ ಜಾತ್ರೆಗಳು ೨೦೦೨, ೦೫

೨ (ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿ ಪೂಜಾರಿಹಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕಲೆಕ್ಟರ್‌ಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ, ಕ.ವಿ.ವಿ. ಯೋಜನೆ, ಅಪ್ರಕಟಿತ)

೩ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ಕ.ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ ೧೯೯೮, ೨೧

೪ ಸ್ವಾತಂತ್ರೋದಯದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳು; ಲೇಖನ- ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ (ಸಂ) ಎಸ್. ಆರ್. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ; ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿ, ೧೯೪೮-೧೯೫

೫ ಶಾಂತರಸ; ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿವಶರಣರು; ೧೯೭೫ ಪು ೧೩-೧೪;

೬ ಗೆಜಿಟೆಡ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ; ಮೈಸೂರು ಸ್ಟೇಟ್; ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ; ಸರ್ಕಾರಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ; ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೨

೬ ಜನಗನತಿ ವರದಿ, ಜನಗಣತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೦೧

❑❑❑

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಡೆದ ಬಂದ ದಾರಿ

೩.೧ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮೌರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲವಸ್ತು, ವೈಶಾಲಿ, ಮಿಥಿಲಾಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂಬುದಾಗಿ ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುಗ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ವೃದ್ಧರ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಪುಗ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ವೃದ್ಧರು ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕದಂಬರು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸುಗಮಗೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳೀಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಾಂಡಲೀಕರನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಆಡಳಿತದ ಭಾರತದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿ ಆ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ಮೊಘಲರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಶಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಹಿಂದೂ ಅರಸರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಮರಳಿ ಶಾನುಭೋಗ, ಗೌಡ ಮುಂತಾದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯು ಗ್ರಾಮದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ತವಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜನತೆಯು ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದಿಟ್ಟಿತು.

೧೬೮೭ರಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯು ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲನ್ನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ೧೭೨೬ರಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲನ್ನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ೧೮೬೧ ರಿಂದ ೧೮೮೨ರವರೆಗೆ ಪಾಸುಮಾಡಿದ ಇಂಡಿಯನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಕಾಯ್ದೆಗಳು ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿತು. ೧೮೭೦ರಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ಮಯೋ ಬಂದ ತರುವಾತ ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಗೊತ್ತವಳಿಯನ್ನು ಪಾಸುಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭರಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಲಾರ್ಡ್ ಮಯೋನ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮುನ್ಸಿಪಲ್ ಕಾಯ್ದೆ ಪಾಸಾಗುವಂತಾಯಿತು. ಅವನ ನಂತರ ಲಾರ್ಡ್ ರಿಪ್ಪನ್ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಲವು ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದನು.

ಇವನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು, ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಇವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಧಿಕಾರೇತರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಇಂಜಿನೀರ್ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಈ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಇದ್ದಿತು.

೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಆಡಳಿತದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮೈಸೂರು ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಹಂತ, ಎರಡನೇಯದು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಒಕ್ಕೂಟ (Union Panchait) ವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿರುತ್ತಿದ್ದ, ಇದು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೂರನೆಯದು ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್‌ನಂತಹ ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಯಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯೇ(Deputy commissioner) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು.[೧]

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿ ಅಥವಾ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಆಯುಧಗಳಾಗದೆ ಕೇವಲ ಕನ್ಸಲೇಟೆಟಿವ್ ಬಾಡಿಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೧೯೧೮ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾನೂನು ಬದ್ಧವಾಗಿ ಜಾರಿ ಮಾಡಿತು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗದ ಸದಸ್ಯರ ಅನುಮೋದನೆ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನು ಸಹ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗುವಂತೆ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

೧೯೧೮ರ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ತರುವಾಯ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಮರಳಿ ೧೯೨೬ ರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ವಿಧದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿರುವಂತೆ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ತರುವಾಯ ೧೯೫೭ರ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಸಮಿತಿಯು ಪಂಚಾಯತ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮೊದಲಿಗೆ

ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವಂತೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು.೨

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಡೆತಡೆ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಡಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ೨೮, ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೫೪ ರಂದು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವರದಿಯೊಂದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಿಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಲುಸ್ಥರದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿ, ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಕೆಳ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳು ಎಕ್ಸ್‌ಕ್ಯೂಟಿವ್ ಬಾಡಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಸಮಿತಿಗಳು ವಿಶೇಷ ಎಜೆನ್ಸಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇರು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಸಮಿತಿಯ ಆಶಯವು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ೧೯೫೯ ರ ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೯ ರ ಕಾಯ್ದೆಯು ಸಹ ಮೂರು ಹಂತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾಗಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿತು. ಅದು ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೮೩೮೦ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ೧೭೫ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ೧೯ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.೩

೩.೨ ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹ್ತ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮಿತಿಗಳು

1957ರಲ್ಲಿ ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹ್ತ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ವರದಿಯೊಂದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಆ ವರದಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರ ಶಿಪಾರಸ್ಸಿನಂತೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಯ ಆಡಳಿತದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹಂತದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರ

ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕಾರ

೧ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ

೨ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ

೩ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು.

ಹೀಗೆ ಪುನಾರಚನೆಗೊಂಡ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು.

ಪ್ರತಿ ಕಂದಾಯ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸಮೂಹದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಗರಿಷ್ಟ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೀರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ೧೯೫೯ ರ ಮೈಸೂರು ಪಂಚಾಯಿತ್ ಕಾಯ್ದೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

1971 ಜುಲೈಯಲ್ಲಿ 1959ರ ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಬೋರ್ಡ್ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಮೂರು ನೂರ ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕು ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಮೂರುನೂರ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಗೊಂಡವು.[೪]

೩.೨.೧ ಕೊಂಡಜ್ಜಿ ಬಸಪ್ಪ ಸಮಿತಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡಜ್ಜಿ ಬಸಪ್ಪ ಸಮಿತಿಯು (೧೯೬೨) ಹಲವು ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಪದ್ಧತಿಯ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಶಾಸಕಾಂಗದ ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು, ತರುವಾಯ ಜುಲೈ ೧೦, ೧೯೮೫ ರಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ಸ್ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ಸಮಿತೀಸ್, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತ್ಸ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್ ೧೯೮೩ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು ಇದು ಆಗಸ್ಟ್ ೧೪, ೧೯೮೫ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಇದರನ್ವಯ ೧೯೮೭ರ ಜನೆವರಿ ೨೦ರಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಮತ್ತು ಮಂಡಲಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ 1993 ರವರೆಗೂ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಉಂಟಾದವು.[೫]

೩.೨.೩ ಅಶೋಕ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿ

೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಅಶೋಕ ಮೆಹ್ತ ಸಮಿತಿಯ ನೇಮಕವು ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಧಿಕಾಲವಾಯಿತು.೧ ಅದು ಹಿಂದಿನ ಸಮಿತಿಗಳು ಮಾಡಿದ್ದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಬಲವಂತರಾಯ್ ಅಧ್ಯಯನ ತಂಡ ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ವ್ಯಾಪಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಆಕಾರಗಳು ಬದಲಾಗಿವೆ, ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತಗಳಿದ್ದವು. ಹಳೆಯ ಸಮಿತಿಗಳ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮೆಹ್ತಾರವರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಉಸ್ತುವಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಮೂಲ ಬಿಂದುವಾಗಿರಬೇಕು.

೧. ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾಗಿ ಎರಡು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ೧೫ರಿಂದ ೨೦ ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಹಲವು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ ಇರಬೇಕು, ಎರಡನೇದಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ ರಚನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಂಡಲಪಂಚಾಯತಿಯು ೧೫ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ನೇರವಾಗಿ ಮತದಾರರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿಯೆ ಒಬ್ಬನ್ನನ್ನು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾದಾರಿತ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು. ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಭಾಗಿಯಾಗಬಹುದು.

೩. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನ ನಿಯಮಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದರಷ್ಟು ಮೀಸಲು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಬೇಕು

೪. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಸಂಸತ್ ಸದಸ್ಯರು, ಶಾಸಕರು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರು, ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪದನಿಮಿತ್ಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವಂತಿರಬೇಕು

೫. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ಜವಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು

೬. ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಯತಿ ರದ್ದುಗೊಂಡ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ೬ ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಚುನವಣೆ ನಡೆಸಬೇಕು.

೭. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಲಂಭಿತವಾಗಿರಬಾರದು.

೮. ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೊಂದಿರಬೇಕು

೯. ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿಯು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಬೇಕು

೧೦. ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಹೊಂದಿರಬೇಕು

೧೧. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಬ್ದಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ನೌಕರರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು

೧೨ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕು. ೬

೩.೨.೪ ಜಿ.ವಿ.ಕೆ. ರಾವ್ ಸಮಿತಿ

೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಬಡತನ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಖರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಸರಿಯಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸೊರಗುವಂತಾಗಿವೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಸಮಿತಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು[೭] ಅದರ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ

೧ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು

೨ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸುವುದು, ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದು, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದು.

೩ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಕೆಲವು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಯೋಜನಾ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು.

೪ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಯುಕ್ತರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು

೫ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು. ಮುಂತಾದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿ ಮಾಡಿತು.೭

೩.೨.೫ ಎಲ್.ಎಂ. ಸಿಂಘ್ವಿ ಸಮಿತಿ

ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಇದರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಹೀಗಿವೆ

೧ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಾನ ಮಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು

೨ ನೇರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಆಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಸೂಚಿಸಿತು

೩ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣಕಾಸು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು ಮುಂತಾದ ಸಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು.೮

೩.೩ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ತಳ ಹಂತದ (ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ) ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ರಚನೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ೧೫೦೦ ರಿಂದ ೧೦,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಕನಿಷ್ಟ ೧೧ ಜನ ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಠ ೧೯ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ನಿಗಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರಾದರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಬಹುಮತದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು

ಸೆಕ್ಷನ್ ೫೧(೧)(೨)(೩) ಮತ್ತು (೪) ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು, ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಈ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವಂತಿರಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣದಂತಹ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮವು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನ್ಯಾಯಬದ್ದವಾದ ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆ ಸಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

೧. ಕೃಷಿ ಸಮಿತಿ

೨. ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಿತಿ

೩. ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ದಿಮೆಗಳ ಸಮಿತಿ,

ಇವುಗಳಲ್ಲದೇ ಇನ್ನು ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ

ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ

೧. ಹಣಕಾಸು ಸಮಿತಿ

೨. ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಸಮಿತಿ

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ:- ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಣಕಾಸು ಸಮಿತಿ

ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳ ಭೂಮಿ ಹಾಗು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲೆ (ಲೆವಿ) ಕಂದಾಯವನ್ನು (ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಹೊರತಾಗಿ) ಎತ್ತಬೇಕು, ಈ ತೆರಿಗೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೃತ್ತಿನಿರತ ವ್ಯಾಪಾರ, ಉದ್ಯೋಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಹಾಗೇ ಮನೋರಂಜನೆ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಹಬ್ಬ, ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಕುದುರೆಗಾಡಿ ಮತ್ತು ಎತ್ತಿನಗಾಡಿ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಬಹುದು.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು

೧೯೫೯ ರ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡಬಹುದು

೧. ಕರಾರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಕಡ್ಡಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ (**Obligatory**)

೨. ವಿವೇಚನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು (**Discretionary**)

ಕರಾರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಕಡ್ಡಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೆಲಸ, ರಿಪೇರಿ, ರಸ್ತೆ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಬೀದಿ ದೀಪಗಳು, ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಿದೆ ಹಾಗೆ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಬಾರದಂತೆ ಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತುಡುಗು ದನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕುವ ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಇದರದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಗಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು,

ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮದ ಆಸ್ತಿ ಹಾಳಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತೀವ್ರವಾದ ಸೋಂಕು ರೋಗಗಳು ಹರಡದಂತೆ (ಕಾಲರ, ಮಲೇರಿಯದಂತಹ ಸೊಂಕು ರೋಗಗಳು) ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಬೇಕಾದ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆವಹಿಸುವುದು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಹಕಾರಿಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವುದು. ಅತೀ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ತೀವ್ರತರದ ಕಾರ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾನಿಗೆ ಮೇರೆಗೆ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ನಂತರದ ಮೇಲಿನ ಹಂತವೇ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಇದು ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಡುವಂತಹದ್ದು. ಈ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸದಸ್ಯರು ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸದಸ್ಯರ ಆಯ್ಕೆ ಕ್ರಮವು ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ೧೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿದ್ದರೆ ೧೯ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಮಹಿಳೆ ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಅಥವಾ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸದಸ್ಯರ ಮೀಸಲಾತಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಭೆಗೂ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಅವರೆಲ್ಲರ ಅನುಮೋದನೆ ಮೇರೆಗೆ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಚುನಾವಣೆಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರ ಕಾಲಾವಧಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಕಾಲಾವಧಿಯೂ ಆ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವಾರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿ, ಆಡಿಟ್ ಕಮಿಟಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕಮಿಟಿ, ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ ಮುಂತಾದ ಉಪ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

೩.೪ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳು

ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ವಿಧದ ಕಾರ್ಯಾಂಗಗಳಿದ್ದವು ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಕರಾರು ರೀತ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು (Obligatory) ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಗಳು (Discretionary) ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ಜನರಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯವೊದಗಿಸುವ ಬಾವಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ

ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು . ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿಯೊದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹತ್ತು ಎಕರೆಗೂ ಮೀರದಂತೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದು ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಡಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅದು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರ

೧೯೫೯ ರ ಕಾಯ್ದೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ದವಾಗಿ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ನಿಧಿಯು (Fund) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ನಿಧಿಯನ್ನೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಲ್ಪಡುವ ಹಣಕಾಸು ಸಹಾಯದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದು ನಿರ್ಬಂಧಿತ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಲ್ಪಡುವ ತೆರಗೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದವು ಮೊದಲನೆದಾಗಿ ಆಹಾರ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಗಣಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ತೆರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಟಾಂಪ್ ಡ್ಯೂಟಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿತ್ತು, ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವಾಗ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಹಾಕುವ ಅಧಿಕಾರ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡಿಗಿತ್ತು.

೩.೫ ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಕಾರ್ಯಗಳು

೧೯೫೯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಪದ್ದತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಅತೀ ಎತ್ತರದ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ (ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮೀಷನರ್) ಯಾಗಿದ್ದರು.

ಇದರ ಸದಸ್ಯರು ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇವರು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬೇಕಿತ್ತು . ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರಸಿಡೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆಯರನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೂಲಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯು ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್, ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳು

ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳಿಗೆ ಭದ್ರತೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವುದು.

೧. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ನಿರ್ಹಹಿಸುವ ಕೆಸಲಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತಪ್ಪುಗಳು ಘಟಿಸದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತಪ್ಪು ಘಟಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುವುದು.

೨. ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಬೋರ್ಡ್‌ಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು.

೩. ತಾಲೂಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ (ಕೋ ಆರ್ಡಿನೆಷನ್) ಸಹಕಾರ ಕೊಡುವುದು.

೪. ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

ರಾಜ್ಯದ ಆ ಎರಡೂ ಸಭೆಗಳು ನಿರ್ಣಹಿಸಿದ ಗೋತ್ತುವಳಿಗಳನ್ನು ೧೯೮೫ ರಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. ಆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿ, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೮೫ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ೧೯೮೫ ರ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಮೂರು ಹಂತಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಮೂಲತಃ ಎರಡು ಹಂತಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಯೋಜನೆ/ ಯೋಚನೆ ಇದಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಯೋಗದ ತರುವಾಯ ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರ ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ಉಪವಿಭಾಗಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಯೋಗದ ಕುರಿತು ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲವಿದ್ದಿತು. ಕೆಲವು ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಭಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಮೈಲುಗಲ್ಲು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಯಿತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತಗೊಂಡ ತರುವಾಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ

೧೯೮೫ ರ ಕಾಯ್ದೆ ವಿಧಿಯನ್ವಯ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಬುದ್ಧ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಉಪಪ್ರಧಾನರು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕುರಿತು ಗ್ರಾಮದ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮಧ್ಯ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಸಿಯುವ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆದಾರನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳಲು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯು ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೩.೬ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಕಾರ್ಯಗಳು

ಅಶೋಕ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಸಂವಿಧಾನ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗುಚ್ಛಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಆ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕನಿಷ್ಟ ಎಂಟು ಸಾವಿರದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರದವರೆಗಿರಬೇಕು, ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿ ರಚನೆಗೆ ಕನಿಷ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯು ಆಯಾ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮ್ಮತಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಿಯೇ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಜನರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನಂತೆ ಚುನಾವಣೆ ಆಯ್ಕೆ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೇ:೨೫ ರಷ್ಟು (ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ) ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮೀಸಲಾತಿಯು ಆ ಮಂಡಲದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿತು.

ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಮಹಿಳೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮೀಸಲಾತಿಯೂ ಶೇಕಡ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೂ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗದೇ ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ನೇರವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಇಬ್ಬರು ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರಧಾನರನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಉಪಪ್ರಧಾನರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕರಾರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಕಡ್ಡಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ (Obligatory) ವಿವೇಚನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು (Discretionary) ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಣೆ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ೧೯೮೫ ರ ಕಾಯ್ದೆಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರೀಕರ ಕುರಿತು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ನಿರ್ಹಹಿಸಿಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತೇ ಸುಧೀರ್ಘವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಅದರಲ್ಲೂ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೧೯೮೫ರ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ನಿಧಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಇಲ್ಲವೇ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮಂಡಲದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಟ್ಟಡ ತೆರಿಗೆ, ನಿವೇಶನಗಳ ತೆರಿಗೆ, ಮನೋರಂಜನಾ ತೆರಿಗೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ತೆರಿಗೆ, ನೀರಿನ ಕರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ

ಹಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರವು ಮಂಡಲದೊಳಗಿರುವ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ತಲಾ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ನಿಧಿಯನ್ನು (Fund) ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ

೧೯೮೫ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊರಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಮೊಕದ್ದಮ್ಮೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಾಯ XII (ಗುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಣಬಾಕಿ ಇರುವಾಗ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಸುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ) ರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಂಡಲ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮ್ಮೆಗಳು ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅವುಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥದ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿವಹಿಸಿ ಅಂತಹ ಮೊಕದ್ದಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂಡಲ್‌ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಮಂಡಲ್ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲಾ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅವರು ಮಂಡಲ್‌ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿ ಅಥವಾ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಿರಬೇಕು.

ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸದಸ್ಯರ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಇಪ್ಪತ್ತು ತಿಂಗಳಿರಬೇಕು. ತರುವಾಯ ಎರಡನೇ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ ಬೇರೆ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯು ತಮ್ಮ ಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ (Tried & Criminal case)ಮೊಕದ್ದಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೩.೨ ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸಮಿತಿ

೧೯೮೫ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಅತೀ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸದಿದ್ದಾಗ ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿಯ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ

ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನ ಬದ್ದವಾಗಿ ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪರವಾಗಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯತೆವೆನಿಸಿದಾಗ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿ (Block Development Officer) ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೩.೮ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್

೧೯೫೯ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದೇ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್. ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಕೇವಲ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ೧೯೮೫ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ನಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಮಂಡಲ್ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವಿಸ್ತೃತ ಭಾಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧದ ಸದಸ್ಯರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ

೧. ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು

೨. ಸಹ ಸದಸ್ಯರು

೩. ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯರು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ಗೆ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಕನಿಷ್ಟ ೩೫,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೊಡಗಿನಂತಹ ವಿಶೇಷ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ೧೫,೦೦೦ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯಾದರೂ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು, ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು, ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರು ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಮೂರು ಸದಸ್ಯರು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವರಾಗಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಂತೆ ಗೊತ್ತುವಳಿ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ನೊಳಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಮತದಾನ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕು ಸಹ ಇವರಿಗಿದ್ದಿತು. ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ದುರ್ಬಲ

ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಇವರಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಬೇಕು. ಅದೇ ರೀತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೂ ಸಹ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಸಂಖ್ಯಾ ಬಾಹುಳ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೀಸಲಾತಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕನಿಷ್ಠ ಹದಿನೆಂಟರ ಒಳಗಿರಬಾರದು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಒಂಭತ್ತು ಉಪಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆ ಉಪಸಮಿತಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧. **ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭಾ ಸಮಿತಿ** (General Meeting Comity)

೨. **ಹಣಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಮಿತಿ** (Finance & Audit)

೩. **ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ** (Planning & Development)

೪. **ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ** (Public work & Development)

೫. **ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ** (Social justice Comity)

೬. **ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಗೋಪನಾ ಸಮಿತಿ**(Agriculture & Animal Husbandry Comity)

೭. **ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಿತಿ** (Health Comity)

೮. **ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿ** (Education Comity)

೯. **ಔದ್ಯೋಗಿಕರಣ ಸಮಿತಿ** (Industrial Comity)

೧೯೫೫ರ ಮೈಸೂರು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಯು ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಕುರಿತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿತು, ಭಾರತದ ಸಂಯುಕ್ತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮ ತುಂಬಾ ಭಿನ್ನವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಗೊಂಡಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಆಡಳಿತ ಹೇಗೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಅರಿಯಲು ಎರಡು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಆಗಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್, ಬಾಂಬೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರಗಳಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಲವಂತ್‌ರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಪಿ. ಆರ್. ಧುಭಾಷಿಯವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೆಹ್ತಾ

ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ೧೯೬೦ ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಿತು. ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕೊಂಡಜ್ಜಿ ಬಸಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಬದಲಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ, ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಬೇಕು, ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಇದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಸದಸ್ಯರಾಗುವಂತೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ (ಆರ್ಥಿಕ) ಫಲಾಕ್ಸ್ ಗಳನ್ನು ಮೀಸಾಲಿರಿಸಬೇಕು ಜೊತೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿತು. ರಾಜ್ಯ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ತನ್ನ ಕೆಳಗಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳು, ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಸರ್ಕಾರವು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು.

೧೯೬೪ ರಲ್ಲಿ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಸೆಲಿಸೇಟೆಡ್ ಕಮೀಟಿಯನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವಿಲ್ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅದು ೨೧ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗೆಡೆಯವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಇವರು ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಅವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನನ್ವಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೫೯ ರ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅನುಸೂಚಿಗಳನ್ನು (Schedules) ೧೯೭೦ರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್‌ನ್ನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಿಂದ ಕೈಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ಈ ಸಮಿತಿ ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

೧೯೭೮ ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಎರಡನೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಿತು. ಹಾಗೇ ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಚುನಾವಣೆಯೂ ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅವಧಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವೆಂದಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಅದು ಐದು ವರ್ಷಗಳೆಂದಾಯಿತು. ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅವಧಿ ಮುಗಿದರೆ ಹೊಸ ಚುನಾವಣೆಯವರೆಗೂ ಸರ್ಕಾರವು ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾಲಿರಿಸಿ ೨೫ ವರ್ಷಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡರೂ ಅದರ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತೃಪ್ತಿಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿ, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತ್, ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೮೩, ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆ ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಿಂದ, ಜಿಲ್ಲೆಗೆ, ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಹಕ್ಕು ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣಗೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸಮುಚ್ಛಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಒಂದು ಮಂಡಲದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕನಿಷ್ಟ ಎಂಟು ಸಾವಿರದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರದವರೆಗೆ ಇರಬೇಕು.

ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯನಾಗುವವನು ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆ ಎದುರಿಸಬೇಕು ಐದುನೂರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನಂತೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ ಶೇಕಡ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ, ಶೇಕಡ ಹದಿನೈದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿರಿಸುವುದು, ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಆರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ ಮತ್ತು ಮಂಡಲಪಂಚಾಯಿತಿ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಿ ಸಮಿತಿಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಇಡೀ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಎಂಬುದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸರ್ಕಾರವಿದ್ದಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವ, ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಹಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಾತಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದರ ಕೈಯೊಳಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯಿರುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗಿರುತ್ತದೆ. ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ೨೫೨೩ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ೧೭೫ ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ೨೦ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವು. ಅಬ್ದುಲ್ ನಜೀರ್‌ಸಾಬರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ನಜೀರಸಾಬ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಹಂತದ ರಾಜಕೀಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಹಾಗೂ ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಸಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಕೆಳ ಹಂತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಸ್ವಸ್ಥ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಜನರ ಸೌಲಭ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸೋಲುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತವು ಸೌಲಭ್ಯ ವಂಚಿತಗೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚು, ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೇನೆಂದರೆ

ಎರಡನೇ (ತಾಲೂಕು ಹಂತದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ಹಂತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ (ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಬೇಕು ಹಾಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಭಾರತೀಯ ಹಳ್ಳಿಗನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ನ್ಯಾಯ ಸಿಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ನೆಹರೂರವರು "ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಭಲವಾದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಿ ಆರ್ ದೇಸಾಯಿಯವರು "ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಉಪಕರಣವಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಹಿಸುತ್ತದೆ, ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ದುರ್ಬಲ ಮತ್ತು ಬಡವರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮತ್ತು ತಳವರ್ಗಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶ್ರಮಿಸಬಲ್ಲದು" ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೭೩ನೇ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಪ್ರಕಾರ (ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ) ೧೯೮೯ ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಮ್ಮಟಗಳನ್ನು, ಸರಪಂಚರಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಜೀವ ಗಾಂಧಿಯವರು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು, ಇದಕ್ಕೆ ತರುವಾಯ ಹಲವಾರು ಅಡೆತಡೆಗಳು ಬಂದವು, ಆದರೂ ೧೯೯೩ ಎಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಹೊರಬಂದಿತು.

೭೩ನೇ ಸಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನಾ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೯೨ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ೨೨ ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೨ ರಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ೨೦ ನೇ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೯೯೩ ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ಯಕ್ಷರ ಅನುಮೋದನೆಯೊಂದಿಗೆ ಗೆಜೆಟ್ ನೋಟಿಫಿಕೇಷನ್ ಹೊರಬಂದಿತು. ಇದು ೨೪, ೪. ೧೯೯೩ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು ೯

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳೇ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು ಆದರೆ ಒಂದನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೫೩ ರಂದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ೧೪೫ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೫೦ ರನ್ವಯ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೯

ಕ್ರಸಂ	ತಾಲೂಕುಗಳು	ವರ್ಗ-೧ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು	ವರ್ಗ-೨ರ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳು	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	-	೪೨	೪೨
೨.	ಹೊಸಪೇಟೆ	೨	೧೦	೧೨
೩.	ಹಡಗಲಿ	೧	೧೯	೨೦
೪.	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೨	೧೬	೧೮
೫.	ಸಂಡೂರು	೧	೦೬	೦೭
೬.	ಸಿರಗುಪ್ಪ	೧	೨೫	೨೬
೭.	ಹಡಗಲಿ	೧	೧೯	೨೦
	ಒಟ್ಟು	೦೮	೧೩೭	೧೪೫

ಈ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ (Dept of Local administration) ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ಈ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೊಬ್ಬ ಉಪ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಧಿಕಾರಿ (Deputy panchait officer) ತಾಲೂಕು ಅಡಳಿತದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

೧ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೫೩ ತರುವಾಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು (Deputy commissioner) ರನ್ನು ಹಾಗೂ ರೀಜಿನಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಆಫಿಸರ್ ಬದಲಾಗಿ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ(Exicutive officer)ಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸಪೇಟೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧಿಕಾರಿ (Dist Panchait Officer)ಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಶ್ರೇಣಿ ಒಂದರ ಎಲ್ಲಾ ಎಂಟು ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಣಿ ಎರಡರ ಪಂಚಾಯತ್

ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ತಾಲೂಕಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

೧ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೫೯ ರಂದು ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹಾಗೇ ಹಿಂದಿನ ೧೯೫೦ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಬಲವಂತರಾಯ್ ಮೆಹತಾರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು.

೩.೯ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ

ಹಲವಾರು ಸಮಿತಿಗಳ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

೧. ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಮಿತಿ

೨. ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಸಮಿತಿ

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ

೪ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ ಮುಂತಾದ ಸಮಿತಿಗಳು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಹೊಂದುವಂತೆ ಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು.

❖ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಚನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುವುದು ಮತ್ತು ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಪುನರಚಿಸಲಾಗುವುದು

❖ ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಯ ಅವಧಿಯು ಮೂವತ್ತು ತಿಂಗಳು ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ನಿಂತು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ ಆ ಅವಧಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ

❖ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸೇರಿದಂತೆ ಮೂರಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ.

❖ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಸೌಕರ್ಯ ಸಮಿತಿಗಳ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸದಸ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ

- ❖ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿಯ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸದಸ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.
- ❖ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡಗಳ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯ ಇರಲೇಬೇಕು.

  ರೈತ ಸಂಘ, ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿ, ಯುವಕ ಮಂಡಳಿ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಅಂಥದೇ ಮಂಡಳಿಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸಹ ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು
- ❖ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದನ ಸಮಿತಿಗೆ ಕೋ- ಆಪ್ಟ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೋ- ಅಪ್ಟ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸದಸ್ಯರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಉತ್ಪಾದನ ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು

- ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು, ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ, ಹಾಗೂ ಪಶು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದು
- ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡುವಂತಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ನೆರವು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು
- ಬಡತನ ನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ನೆರವೇರಿಸುವುದು

ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ

- ▪ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು.
- ▪ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೊಂಡವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಕನ್ನು ಹಸನುಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು
- ▪ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದಂತೆ ಅಂತಹ ಜಾತಿ, ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುವುದು
- ▪ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು

ಸೌಕರ್ಯ ಸಮಿತಿ

- ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾಪಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವದು
- ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತ ಇತರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು

ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಿತಿ

- ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೊಂದುವುದು
- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು
- ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು

- ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆ ಮಕ್ಕಳ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವತ್ತ ಗಮನಕೊಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ದಾಖಲಾತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
- ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕೆಳ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು.
- ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.

  ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಹಾಗೇ ಶಾಲೆಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುರಿತು ಜಾಗೃತಿ ವಹಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

- ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದೂ ಶಾಲೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕುರಿತು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

- ಗ್ರಾಮದ ೬ ರಿಂದ ೧೪ ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹಾಜರಾತಿಯ ಕುರಿತು ಖಚಿತ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದರೊಂದಿಗೆ ಶಾಲೆಬಿಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಮರಳಿ ಕರೆತರುವಂತೆ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು.
- ಶಾಲೆಗಳು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಜರುಗುವಂತೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರ ದಾಸೋಹ ಮುಂತಾದ ಯೋಜನೆಗಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡಿವೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಅವು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡಬೇಕು.
- ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು.
- ಶಾಲಾ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಡುವುದು, ಶಾಲೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಸ್ತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ದಾನಿಗಳು/ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ನೆರವು ಒದಗಿಸುವುದು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಹತ್ತು ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ತಲುಪುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿರಲಿ ಮತ್ತೊಂದಾಗಿರಲಿ, ಅದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ೧೫೦೦-೨೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಂದು ನಿರಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ ಇರಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಪ್ರೇರಕ ಮತ್ತು ಉಪಪ್ರೇರಕರನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದ ಗ್ರಾಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ನಿರಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ವಹಿಸಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ ೬೧ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಅನ್ವಯ ಮೂರು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಅದು ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದು. ೧೯೯೩ ರ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿಯ ಸೌಕರ್ಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಈಗ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯನ್ನಾಗಿ ಬದಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಶಿಕ್ಷಣದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ವಹಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಿತಿಗಳು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಈ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಐದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರದಂತೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರುಗಳು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಚುನಾಯಿಸುವುದು, ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಸಕ್ತ ಮಹಿಳೆಯರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮಿಗಳು, ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಾಲೂಕುಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು

- ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಬ್ದಾರಿ ಇರುವ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
- ನಿರಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು
- ನಿರಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಪ್ರೇರಕ ಮತ್ತು ಉಪಪ್ರೇರಕರನ್ನು ನೇಮಿಸುವುದು
- ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.
- ಮಕ್ಕಳ ದಾಖಲಾತಿ ಹೆಚ್ಚಳ, ಹಾಜರಾತಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮರಳಿ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸುವುದು. ಪಾಲಕರ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವುದು, ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಸೂಚನೆ ನೀಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಗಮನಿಸಿದ್ದೇವೆ "ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಂದ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಜವಾದ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ದೇಯೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಸೂದೆಯು ೨೪ನೇ ಎಪ್ರೀಲ್ ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು.

೭೩ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

- ೨೦ ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
- ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು.
- ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಅವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗಳನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ೧/೩ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾತಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವುದು.
- ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕುರಿತು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು.
- ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡು ಪತ್ರ ತಯಾರಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದು.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುವುದು. ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಗಳಿಗಾಗಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು.

- ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದು
- ಸೂಕ್ತ ತೆರಿಗೆ, ಕರ, ಸುಂಕ ಮತ್ತು ಶುಲ್ಕಗಳನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದು. ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.[೧೦]

ಹೀಗೆ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡಿತು. ತರುವಾಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶವು ಆ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ತರುವಾಯ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅನುದಾನಗಳು

ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಅನುದಾನಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ

೧. ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗೆ ರೂಪಾಯಿ ೬ ಲಕ್ಷ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ವೇತನ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಬಿಲ್‌ಗೆ ಬಳಸುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

೨. ಎಂ ಎನ್ ಆರ್ ಇ ಜಿ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ (ಬೇಡಿಕೆಯಾಧಾರಿತ) ರೂ ೮೦ ಲಕ್ಷದಿಂದ ೧.೫ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ಕೇಂದ್ರ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರೂ ೯೦೦ ಕೋಟಿ (ಸರಾಸರಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ೧೮-೨೦ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಗಳಂತೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ)

೪. ಮನೆ ಕಂದಾಯ, ಪರವಾನಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದು.

೫. ಇಂದಿರಾ ಆವಾಜ್ ಯೋಜನೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ೬೦,೦೦೦ ಮನೆ (ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸರಾಸರಿ ಹತ್ತು ಮನೆಗಳಂತೆ) ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೬. ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಮತ್ತಿತರ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುದಾನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.೧೧ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಶಕ್ತವಾಗಬೇಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹೊಂದಿವೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧ ಅಸ್ಲಮ್ ಎಂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್; ೨೦೧೦; ೨೪

೨ ಬಡ್ಡಿ ಎಂ ಎಂ; ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವಿಧೇಯಕಗಳು; ಆಕಳವಾಡಿ ಬುಕ್ ಡಿಪೊ ಧಾರವಾಡ; ೨೦೦೩; ೨೪

೩ ಅದೇ ಪು.೨೬

೪ ಅಸ್ಲಮ್ ಎಂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ೨೦೧೦; ೨೭

೫ ಬೈರಪ್ಪ ಕೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ೨೦೦೪; ೨೨೭-೨೨೮

೬ ರಾಜಶೇಖರ ಎಚ್ ಎಂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ; ೨೦೦೧; ೩೧೫

೭ ಅಸ್ಲಮ್ ಎಂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ೨೦೧೦; ೨೮

೮ ಅದೇ ಪು.೨೯

೯ ರಾಜಶೇಖರ ಎಚ್ ಎಂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ; ೨೦೦೧; ೩೨೦

೧೦ ಬಡ್ಡಿ ಎಂ ಎಂ; ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಅಧಿನಿಯಮ-೧೯೯೩; ಆಕಳವಾಡಿ ಬುಕ್ ಡಿಪೊ ಧಾರವಾಡ; ೨೦೦೩; ೧೨೪

೧೧ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಪುತ್ತಿಗೆಯವರ ಲೇಖನ; ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ೧೦, ಮೇ ೨೦೧೦

❑❑❑

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅತಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ನಾಯಕರು ಪಾಳೆಯಗಾರರಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅರಸರಾಗಿ, ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಕಂಪಿಲರಾಯ ಮತ್ತು ಅವನ ವಂಶಸ್ಥರು, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಹರಿಹರ ಬುಕ್ಕ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಉಚ್ಚಂಗಿ ದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಬೇಡ ನಾಯಕರು ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಕುರುಹುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹಂಪೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಮಲಾಪುರದ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಏಳು ಕೇರಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಏಳು ಕೇರಿಯ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಹಿಂದೆ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು. ಈ ರೀತಿ ವೀರತ್ವವನ್ನೇ ಮೆರೆದ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ರೀತಿಯ ಹಲಗಲಿ ಬೇಡರ ಸಶಸ್ತ್ರನೀತಿ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟ, ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ, ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮುಂತಾದವರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತಿದ್ದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ೧೯೦೧ರಿಂದ ೧೯೧೧ರೊಳಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟೂ ಒಂದಾಯಿತು. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾದ ಬೇಟೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಕಾಯ್ದೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾರಕವಾದ ಈ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗದ ದಿಕ್ಕೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಮೂಲ ಕಸುಬಿನಿಂದ ವಂಚಿತವಾದ ಈ ಸಮುದಾಯ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಭಾವಿಸಿತು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್‌ರಿಂದ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗೊಂಡ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಾದ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರು ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಪಗಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಮುಕ್ತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯವು ಜನರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ, ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ತನಗೊದಗಿದ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪಾರಾಯಿತು.

೪.೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ನಾಯಕ, ತಳವಾರ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಬೇಡ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಚೆಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ನಾಯಷಾ, ನಾಯಕರ್, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವೇಡನ್, ವೆತ್ತಲ್, ವೇಡುವಾಸ, ವೇಟಕಾರನ್ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾಟ್, ಪಂಜಾಬ್ ಭಿಲ್, ಬಾಲಮೀಕಿ, ನಾಯಕಮಾಂಗ್, ಬಿಹಾರಸೇನ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ನಾಯರ್ ಎಂದೂ ಮಹರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಮೋಶಿ, ರಾಣವಾಸಿ, ಬೇರಡ್ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರಾವಿಡಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟಾದ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುಳಿಂದ, ಭಿಲ್ಲ, ಕಿರಾತ, ವ್ಯಾಧ, ನಿಷಾಧ, ಶಿಬಿರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬೇಡ ಎಂಬ ಪದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ವ್ಯಾಧ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ವಾದವಿದೆ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಎಚ್ ವಿ ಮತ್ತು ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್‌ರವರು 'The beda's are an aboriginal tribe of the Telugu and Canarese district. Most of the Mysore palegar's of pretty chiefs are Beda's [೧] ಬುಕನಾನ್‌ರವರು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇಡರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಊರಬೇಡರು ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ಎಂಬ ಪಂಗಡಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಾಚೆ ಮೊಂಡರು ಸಹ ತಾವು ಬೇಡ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮಹದೇಶ್ವರನ ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಬೇಡಗಂಪಣರು ಎನ್ನುವ ಸಮುದಾಯವೊಂದಿದ್ದು ತಾವೂ ಮೂಲತಃ ಬೇಡನಾಯಕರು, ತಮ್ಮ ಮೂಲಪುರುಷ ಬೇಡರಕಣ್ಣಪ್ಪ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಯಾವ ಪಂಗಡಗಳು ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಊರ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ

ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏರ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ನಾಯಕರು ಪಾಳೆಯಗಾರರಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅರಸರಾಗಿ, ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಕಂಪಿಲರಾಯ ಮತ್ತು ಅವನ ವಂಶಸ್ಥರು, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಹರಿಹರ ಬುಕ್ಕ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಉಚ್ಚಂಗಿ ದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಬೇಡರಲ್ಲಿ ಕವಲೊಡೆದ ಅನೇಕ ಪಂಗಡಗಳುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ತಳವಾರ, ಪರಿವಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯಂಬ ವಾದವೂ ಇದೆ. ಮೂಲತಃ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಬೇಡರವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ರಾಮಾಯಣದ ಕತೃವಾಗುದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಆದಿಮಾನವನಂತೆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಇವನು ಪ್ರಚೇತನ ಮತ್ತು ಪ್ರಮೋಜಿಯರ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ತಮಸಾ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಕಿರಾತರ ಯಜಮಾನನಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂಬ ತರ್ಕವಿದೆ.[೨]

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ಎಂ ಎಸ್ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನವರು

"ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಗಳು ಬಹುಖ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಆಳುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ.... ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ದೊರೆತನವು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆಂದು ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡಲು ಪ್ರಮುಖರಾದ ಜನರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನಾಯಕರು ಎಂದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಾಯಕರು ತಂತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಕಂದಾಯ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ವಸೂಲ್ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಕ್ರಾಧೀಶ್ವರರಿಗೆ ನಿಗಧಿಯಾದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಕೊಡುತ್ತ ತಯಾರಾದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧಪ್ರಸಕ್ತಿ ಬಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರ ಅಧೀಶ್ವರರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಪಾಳೆಯಗಾರರೆಂದರೆ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಪಾಳಯವನ್ನು ಹಾಕಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಕದನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅರ್ಥ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಪಾಳಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಬೇಡರು ಅಥವ ವ್ಯಾಧರು. ಈ ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಊರಬೇಡರು, ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು ಎಂದು ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳುಂಟು. ಮೇಸಬೇಡರು ಪರಿಶುದ್ಧರು, ಪಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಈಚಲು ಚಾಪೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಹಾಸಿ ಮಲಗುವುದಿಲ್ಲ..."[೩] ಪ್ರಾಯಶಃ ಬೇಡನಾಯಕರು ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಿಂತ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಪರಾಕ್ರಮ ಮೆರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬೇಕು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಬೇಡ ನಾಯಕರು ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಕುರುಹುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹಂಪೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಮಲಾಪುರದ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಏಳು ಕೇರಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಏಳು ಕೇರಿಯ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಹಿಂದೆ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವರು ತಾವು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕಮಲಾಪುರದ ನಾಯಕರು ಆನೆಗೊಂದಿ ಅರಸರಿಗೆ ನಿಷ್ಠರಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಪಟರಾಳ್ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಸುರಪುರದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ಈ ಭೋಯಾ ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ ಥಾಮಸ್ ಮನ್ರೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಡೆಲ್ಲಾ ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ಪಾಳೆಯಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಡರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಹೈದರಾಲಿಯ ಸೈನ್ಯವೂ ಇವರದೇ ಆಗಿತ್ತು.....ಅವರಂಗಜೇಬನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಯದಳವೆಂಬುದು ಇವರಿಗೇನೆ. ೧೮೫೮ನೇ ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ ಈ ಬೇಡರವನೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದೆಂದರೆ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವವರು ಈ ಬೇಡರೆ. ಇವರಿಗೇನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೈನ್ಯವೆಂದೂ ಬೇಡರ ಪಡೆಯಂದೂ ಪ್ಯಾದಾಹಾಯಾ ಕರ್ನಾಟಕೀಯಾ ಎಂದು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಇವರ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ. ಇವರ ಸಾಹಸ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದುದು, ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಸರಕಾರಿ ಹುಕುಮು ಹೊರಟಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ವೃತ್ತಿಯ ಉಪಜೀವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಎರವಾದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಇವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡು ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಬೇಟೆಗಾರರೆಂದು ಇವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಬೇಡನೆಂದರೆ ಕಾಲಾಳು. ಗುಂಡಿನಗುರಿ ಹೊಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಇವರದು. ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇವರು ಹಿಂದುಳಿದವರಾದರು"[9] ಹಟ್ಟಿ ನಾಯಕರು ಆಂಧ್ರದ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದವರೆಂಬ ವಾದವೂ ಇದೆ. ಈ ವಾದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಕೊಡುವಂತೆ ಹಟ್ಟಿನಾಯಕರ ಮನೆಮಾತು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಇವರಾಡುವ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯು ಕನ್ನಡ ಮಿಶ್ರಿತ ತೆಲುಗಾಗಿದ್ದು ಅದು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಬೇಡನಾಯಕರು ಆಂಧ್ರದ ಗುಡ್ಡಗಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಡೆ ವಲಸೆ ಬರಲು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಬರಬಿದ್ದಿತಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಬರದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇವರು ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕಡೆಯಿಂದ

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸ್ಲೀಮರ ಉಪಟಳ ತಡೆಯಲಾರದೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದರು ಎಂದು ತಮಿಳಿನ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ ೪ ನಂಬಿಯಾರರ ಈ ವಾದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ಯಾವುದೋ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಕಾಟಿಮಲ್ಲನಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬೇಡಜಾತಿಯವರೆಲ್ಲ ವಲಸೆ ಬಂದುದಾಗಿ ವಕ್ತೃಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಥರ್ಸ್ಟನ್ ರವರು ಬೇಡನಾಯಕರ ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ '....Both telugu speaking Boyers number of and canarees Beders are split into the two main division of uru or villege men and myasa or grass land men, each of these division is again subdivided into a exogamous bedags. according to Mysore census report 1901 the chief diety of the Bedas in Tirupati Venkataramanaswamy worshiped locally under the name of tirumala devaru, but off srings and sacrifices are also made to Mariyamma. Their Guru Thirumala Tatacharya who is also a head of srivaishnava Brahmins.....the dewan of sandur informs me that the recent times some Mysore bedas have changed their faith and are now showing special reverence to mahadeva. They were apparerently converted by jangamas but not to the fullest extent. The guru is the head of ujjani lingait matt which is in kudligi taluk, Bellary district...'[೫] ಬೇಡರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಪರಂಪರೆಗೇ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು, ಪ್ರಾಯಶಃ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೈಷ್ಣವ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಅನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬೇಡರ ಮೇಲೆ ಆ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಬೇಡರು ಮೂಲತಃ ಒಂದೇ ಪಂಗಡವಾಗಿದ್ದು ಯಾವೂದೋ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೊಳಗೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಇವರ ಆರಾಧನಾ ದೈವ ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ವೆಂಕಟೇಶ, ಗೋವಿಂದ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲುಗಳ ಆಚೆ ಇವರು ಮಾತೃದೇವತಾ ಆರಾಧಕರು. ವೀರತ್ವವನ್ನೇ ಮೆರೆದ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಊರು ಬೇಡ ಮತ್ತು ಮೇಸಬೇಡರು ವಿಭಾಗವಾದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನೀಡುವ ಕಥೆಯೊಂದು ಬೇಡರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಆ ಕಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ಹಾದಿತಪ್ಪಿ ಕಾಡಿನ ಕಡೆ ಸಾಗಿದವನು ಮೇಸಬೇಡನಾದರೆ ನಾಡಿನ ಕಡೆ ಸಾಗಿದವನು ಊರ ಬೇಡನಾದನಂತೆ. ಊರನಾಯಕ ಮತ್ತು ಮೇಸನಾಯಕರು ಇವತ್ತಿಗೂ ತಾವು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತವೆ.

ಬೇಡನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಾತ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಅವನತಿಯಿಂದಾಗಿ ದಿಕ್ಕೇಡಿಗಳಾದವು. ಇಂತಹ ಆಸರೆ ತಪ್ಪಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಸರೆ

ನೀಡಿದ್ದು ಕಾಡುಗಳು. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಅರಣ್ಯ ನೀತಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ನೆವದಿಂದ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲಾಯಿತು. ಅವರ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಬದುಕಿಗೆ ಈ ಮೂಲಕ ಸಂಚಕಾರ ಬಂದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಜೀವನ ಮಾರ್ಗ ತಿಳಿಯದೆ ಕಂಗಾಲಾದವು. ಈ ರೀತಿ ಕಂಗಾಲದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಭಾವಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಆ ಕಾಲದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿಯೂ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತೇನೋ, ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಂತೆ ಬೇಡ ಸಮುದಾಯವೂ ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಈ ಬೇಡನಾಯಕ ಪಂಗಡ ಇಂತಹ ಒತ್ತಡಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮೂಲದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ.

ಬೇಡ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಒಳಪಂಗಡಗಳು ಹಲವಾರಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೆಚ್ ವಿ ನಂಜುಂಡಯ್ಯನವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ನಾಯಕ ಮತ್ತು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಒಳಬಾಂಧವ್ಯದ ಪ್ರಭೇಧಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರು ಬೇಡರು (ಚಿನ್ನಬೋಯಿವಾಂಡ್ಲು, ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು (ಪೆದ್ದ ಬೋಯಿವಾಂಡ್ಲು), ಗುಡ್ಲು ಬೇಡರು(ಗುಂತಬೋಯಿವಾಂಡ್ಲು), ಮಾರೆಮ್ಮನ ಬೇಡರು (ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ ಅಥವಾ ಉರುಮೆ ಬೇಡರು) ಹಾಲು ಬೇಡರು, ಮೊಂಡ ಬೇಡರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ[೬]

ಹೆಗ್ಗಡೆದೇವನಕೋಟೆ ಹಾಗೂ ಕಾಕನಕೋಟೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಓಡಿಗ ಮತ್ತು ಓಡಿಗ ಗೌಡ ಎಂಬ ಸಮುದಾಯವು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಒಡೆದು ಹೊರಹೋಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೆ ಎಂ ಮೇತ್ರಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ[೭] ನಾಯ್ಕ್, ನಾಯಕ್, ಬೇಡ, ಬೇಡರ್ ಮತ್ತು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಪದಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ದಿನಾಂಕ ೧೯.೦೪.೧೯೯೩ರಿಂದ ಈ ಪದಗಳು ಮೀಸಲಾತಿ ಅನುಭವಿಸಲು ಅರ್ಹಗೊಂಡವು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ನಾಯಕ್ಡ, ನಾಯಕ, ಚೋಲಿವಾಲ ನಾಯಕ, ಕಪಾಡಿಯಾ ನಾಯಕ, ಮೋಟಾ ನಾಯಕ, ನಾನಾ ನಾಯಕ, ನೈಯ್ಕ, ನಾಯಕ್, ಬೇಡ, ಬೇಡರ್, ಮತ್ತು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ನಾಯಕ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮಗಳು. ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ, ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವವು. ೧೯೫೦ರಿಂದಲೇ ಬಾಂಬೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಕ್ಡ ಮತ್ತು ನಾಯಕ ಪದದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವವು.[೮]

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡರಿಗೆ ರಾಮೋಸಿ (ರಾಣವಾಸಿಯೇ ರಾಮೋಸಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿದೆ) ಎನ್ನುವರು ಖಾನ್ ದೇಶದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬೇಡರಿಗೆ ಭಿಲ್ ಎನ್ನುವರು. ಮೂಲತಃ ಬೇಡರ್ ಎನ್ನುವುದು ಉರ್ದು ಮೂಲದ ಪದವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಅರ್ಥ ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂಜದವರು, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಬೋಯಾ, ಬೋವಿಯೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇಡರಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಒಳಬಾಂಧವ್ಯದ ಗುಂಪುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾದರ (ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯ) ಅಥವಾ ನಾಯ್ಕುಲು (ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬೇಡರು, ಟಂಜ್ಞ ಬೇಡರು, ಮಂಗಲ (ಕ್ಷೌರಿಕ) ಬೇಡರು, ಚಾಕ್ಲಾ (ಅಗಸ) ಬೇಡರು, ನೀಚ ಬೇಡರು, ಬಸವಿ ಬೇಡರು, ರಾವೋಶಿ ಬೇಡರು, ಜಾಸ ಬೇಡರು, ಸ್ಥಳೀಯ ಬೇಡರು ಎಂದಿದ್ದು ಈ ಗುಂಪುಗಳು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ.[೬]

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಊರ ಬೇಡರು ಅಥವಾ ಊರ ನಾಯಕರು, ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ಹಾಗೂ ಕರಕರ ಮೊಂಡ, ಬುಟ್ಟಿ ನಾಯಕರು - ಮುಂತಾದ ಪಂಗಡಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂದು ಬುಟ್ಟಿ ನಾಯಕರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಊರ ನಾಯಕರ ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ, ಕರಕರ ಮೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರು ಪಂಗಡಗಳು ಒಂದೇ ಜಾತಿ ಮೂಲದವರಾದರೂ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುತೇಕ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ತುಂಬಾ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕಿದವು. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದರದೇ ಆದ ಕಟ್ಟಿಮನೆ ಪದ್ಧತಿ, ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಊರುಬೇಡ, ಮೇಸಬೇಡ, ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಊರುಬೇಡ ಮತ್ತು ಮೇಸಬೇಡರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದರಾದವರು ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೊಂಡರೊಂದಿಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಪಂಗಡಗಳು ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲ. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಈ ಮೂರೂ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬೆಡಗುಗಳು, ಆರಾಧನಾ ದೈವಗಳು ಇವೆ. ಇವರದೇ ಆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕರು ಇಂದು ದೈವಗಳಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಸಚೇತನವಾದಿಯಾದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

೪.೧.೧. ಊರಬೇಡರು

ಊರಬೇಡರು ಅಥವಾ ಊರನಾಯಕರು ಮೂಲತಃ ಊರಿನ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಮಾದಿಗ, ಹೊಲೆಯ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಇತರರಂತೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿ ನೋಡುವ ಇವರು ಕುರುಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿ, ಲಿಂಗಾಯತ ಗೌಡ ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಶ್ರೇಣೀಕರಣದಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ಮುಂದಿವೆಯಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ಹಾಗೂ ಮೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳು ತನಗಿಂತ ಕೀಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತದೆ. ದನ, ಕಾಡು ಹಂದಿ, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಉಡ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತಾವು ಮೇಲಿದ್ದೇವೆಯಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುವರು. ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಾತಿ ಬೆಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏರ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸಜಾತಿ ಬೆಡಗಿನವರನ್ನು ಸಹೋದರರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೆರ ಪದ್ದತಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಜಾರಿಗೆ ಇದ್ದರೂ ಈಗ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ತೆರ ಪದ್ದತಿಯ ಬದಲಿಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಊರ ನಾಯಕರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಮುಂದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಅತ್ತಿಕಂಭ, ಆಲಗಂಭ ತರುವುದು, ಮನೆ ಮುಂದೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುವುದು, ಐರಣಿ ಮತ್ತು ಸುರಗಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಲು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಮ್ಯಾಸಬೇಡ ಹಾಗೂ ಮೊಂಡರಿಗಿಂತ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯ ಸಬಲವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರ ಪ್ರಮಾಣ ಇತರ ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು ಹಾಗೂ ಮೊಂಡರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಬೆಡಗುಗಳು: ಊರಬೇಡರ ಬೆಡಗುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಮುಮ್ಮಡ್ಲೋರು, ನಲ್ಲಬೋತುಲು, (ಇವೆರಡೂ ಸಹೋದರ ಬೆಡಗುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.) ಮೀನಿಗೋರು, ಕಾಶೇರು, ಗುಜ್ಜಲ, ಪೂಲೋರು, ಚಿನ್ನಮಾದಲ, ಪೆದ್ಧ ಮಾದಲ, ಮುದಗುಂಡ್ಲು, ಸಾಕೇಲ್ಲೋರು, ಎನಿಮಲೋರು ನೆಲ್ಲಬಾಮುಡ್ಲು, ಡೋಣಮಂಡ್ಲು, ಬೋಸುರಲು, ನಶೆನೋರು, ಮುನ್ನೋಲ್ಲೋರು, ಗಟ್ಟಿಮತ್ಯೇರು, ಕುಂಬ್ರೇಲು, ಕಾದುಗಡ್ಲೇರು, ಎತ್ತಿನೋರು, ದಡ್ಡಿದಾಸರಿಗಳು, ಪಾಲಜ್ಜಿಗಳು, ಗಾಡವುಲು, ಓಬನಾಯಕರು, ಪಟ್ಟಪಲ್ಲಾರು, ಭಾನೋರ್, ಬೋನಳ್ಳಿಯೋರ್,

ಚೆನ್ನನಾಯ್ಕಲು, ಪಾಮಲ್ಲೇರು, ರಾಯಬೋರ್, ಬಡಸಲೋರ್ ಮುಂತಾದ ಬೆಡಗುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಬೆಡಗುಗಳಿಗೆ ಇವು ವಿಜಾತಿ ಬೆಡಗುಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರೊಂದಿಗೆ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೆರಿಗೆ: ಊರನಾಯಕರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಿತ ಹೆಣ್ಣು ಬಸಿರೆಯಾದರೆ ಮೂರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ತವರು ಮನೆಯವರು ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೊಸರನ್ನ, ರೊಟ್ಟಿ, ವಿವಿಧ ತರಕಾರಿ ಪಲ್ಯಗಳು, ಸಿಹಿತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಐದು ಅಥವಾ ಎಂಟನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಸಿರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸೀರೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸೀಮಂತ ಕಾರ್ಯವೆಂದೂ ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೀಮಂತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಊಟೋಪಚಾರದ ಮತ್ತು ಇತರ ಖರ್ಚುಗಳು ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣಿನ ತವರು ಮನೆಯವರೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಸಿರೆ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಕುಬುಸ, ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಸಿರೆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೂವಿನ ಸೂಸುಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ತವರಿನವರು ಉಡಿ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ತವರಿನವರೇ ಗಂಡಿನ ಊರಿನ ಊರದೈವಕ್ಕೆ ಸಿಹಿ ಊಟವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾದ ಮಾರನೆ ದಿನ ಬಸಿರೆ ಹೆಂಗಸನ್ನು ತೌರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೇವಲ ಚೊಚ್ಚಿಲು ಬಸಿರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಊರಬೇಡರು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ೧೬ ದಿನದವರೆಗೆ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಮೈಲಿಗೆ ಮನೆಯಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಮೈಲಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅಗಸರು ತೊಳೆದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ೧೬ ದಿನದವರೆಗೆ ಮೈಲಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುವವರು ಅಗಸರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಮನೆಗೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ಮನೆ ತೊಳೆದುಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ದೇವರನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ನಂತರ ಬಾಣಂತಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೧೬ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗುವಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆದೇವರ ಹೆಸರು ಕರೆದು ತರುವಾಯ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಸೋದರಮಾವ ಅಥವಾ ಸೋದರತ್ತೆ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವಾಗ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸೂಸುಗ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ತೊಟ್ಟಿಲು ಕೆಳಗೆ ಬಾಣಂತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತಂದ ಗಂಗಮ್ಮನ ಕೊಡ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೆಸರಿಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಐದು ತಿಂಗಳ ತರುವಾಯ ಗಂಡಿನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಮಗುವಿನ ಸೋದರ ಮಾವ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾನೆ.

ಋತುಮತಿ : ಹೆಣ್ಣು ಋತುಮತಿಯಾದಾಗ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮನೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅತ್ತೆಯು ಮುಟ್ಟು ನೀರು ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಋತುಮತಿಯಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಮೈಲಿಗೆ ಮನೆಯಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೈಲಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವವರು ಅಗಸರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಐದು ದಿನ ಅಥವಾ ೯ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮನೆ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ೯ ದಿನ ಅಥವಾ ೧೬ ದಿನದವರೆಗೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೂಮುಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾರನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಗಡಿ ಗಿಡದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ತರುವಾಯ ಆಂಜನೇಯನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಯ ಸೋದರತ್ತೆ, ಬೀಗರು ಒಸಗೆ ತರುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ

ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ರೋಗಗಳು ಬಂದಾಗ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಗು ಜನನವಾಗದಿರುವಾಗ, ಮನೆಯ ರೂಢಿ ಪದ್ಧತಿ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಊರ ನಾಯಕರು ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜರ ಆಡಳಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ರಾಜರ ಸೇವಕರಾಗಿ, ಸೈನಿಕರಾಗಿ ನಾಯಕ ಪುರುಷರು ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಮಹಿಳೆಯರು ದೇವರ ಸೇವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸೈನಿಕರ ಲೈಂಗಿಕ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತೀರಿಸುವವಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಆಂಜನೇಯ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ತುಳಜಾ ಭವಾನಿ, ಅಂಬಾ ಜೋಗಾಯಿ, ಗುತ್ಯಮ್ಮನಂತಹ ದೈವಗಳು ನೆರವಾಗಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಕಮಲಾಪುರ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿಯಂತಹ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅವಮಾನಕರವಾದ ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಅನುಭವಿಸುವ ನೋವು ಯಾತನೆಗಳು ಎಂಥವು ಎಂಬುದು ಅನುಭವಿಸಿದವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತದ್ದು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಏಕೈಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದ ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಅಪಮಾನಕಾರಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದಂತಹ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಡೆಸಿ ಶಿಕ್ಷಿತರಾದ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಹುಡುಗಿಯರು ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

ಸಾವು: ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವುಂಟಾದಾಗ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣದ ತಲೆದೆಸೆಗೆ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಒಂದು ಪ್ರಣತಿಯ ದೀಪವನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣದ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನುಲಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣದ ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನವಣೆ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬಾಯಿಗೆ ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಕುಟ್ಟಿ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಗಿಗೆ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಬಂದ ತರುವಾಯ ಹೆಣವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಸಿದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಸಿದಗಿಯನ್ನು ಕಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲನ್ನು ಬಳಸಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದಗಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಣ ಮಲಗಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದಗಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಸುತ್ತಾರೆ, ತರುವಾಯ ಹೆಣವನ್ನು ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಅದರ ಕಾಲಿನ ಭಾಗದಿಂದ ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಲೆಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಉರಿಕೊನೆಯಿಂದ ಸಿದಗಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಹೆಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಅರಿಸಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣದ ತಲೆಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಇರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಹೊತ್ತವರೇ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಹೆಣವನ್ನು ಹೋರಬೇಕೆಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಂಧುಬಾಂಧವರು ಹೆಗಲುಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು. ಹೆಣದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ವಾರಸುದಾರ ಅಥವಾ ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹಾಗು ಕೂಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಮಶಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಣವನ್ನು ಇಳಿಸುವಾಗ ಮೊದಲಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಕೊಡದ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೆಣವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಮುಖ ನೋಡದವರು ಹೆಣದ ಮುಖ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದ ತರುವಾಯ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಅನ್ನದ ಮಡಕೆಯನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೋರಲಾಕಿ ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿದು ಹೆಣವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ ಇಡಲು ಕುಣಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಲೆಯರು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಎಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಕುಣಿಗೆ ಇಳಿಸುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗದಿಂದ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೂರುಸುತ್ತು ಸುತ್ತಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೆಣವನ್ನು ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗುವಂತೆ ಇರಿಸಿ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಖವನ್ನು ಓರೆಮಾಡಿ ಮಲಗಿಸಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಂಡು ಸತ್ತರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳೆ ತಾಳಿ, ಮೂಗುತಿ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೂಳು ಹಾಕುವುದು: ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಅಥವಾ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಂಸ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗುಟ್ಟಿಯ ಮೂರು ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಂಸದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಾಗೆ ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ಕಾದು ನಂತರ ಗುಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿನೋಡದೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಊಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರ ಊಟದ ತರುವಾಯ ಇತರರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ದಿವಸ ಕಾರ್ಯ: ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ೯ ಅಥವಾ ೧೧ ದಿನಕ್ಕೆ ದಿವಸ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವರನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬರುವಾಗ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಜೋರಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಬರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಗೊರವಪ್ಪನವರು ಆಕಳ ಮೂತ್ರ ಹಾಕಿ ಮನೆ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕಾರ್ಯದ ತರುವಾಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಂಬಿಗೆ ತುಂಬಿರಿಸಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮನೆಯ ಜನರು ಹಾಗೂ ಬಂಧುಬಾಂಧವರು ಊಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅಂದು ಸಿಹಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು: ಊರನಾಯಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರ ಹಿಂದೂಗಳು ಆಚರಿಸುವ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಂಜನೇಯನ ಭಕ್ತರಾದ ಇವರ ದೇವದಾಸಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಓಕಳಿ ಚಲ್ಲುವ ಆಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದುಂಟು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ದೈವ ಆರಾಧಕರಾದ ಇವರು ಸ್ತ್ರೀ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕುರಿ ಕೋಳಿ ಬಲಿಕೊಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಲೆಯಮ್ಮ, ಸುಂಕ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಮಾರೆಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ

೪.೧.೨. ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರು

ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರು ಕುರಿ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ದನ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವರಾದರೂ ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಇವರಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಈಚಲು ಹೆಂಡ, ಈಚಲು ಚಾಪೆ, ಈಚಲು ಹಣ್ಣು ಯಾವುದನ್ನೂ ಇವರು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೋಳಿ ಮತ್ತು ಈಚಲು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಕುಲದಿಂದ ಹೊರಗಿಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಲ್ಲಿದೆ.

ಕಾಡುಗೊಲ್ಲರಂತೆ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರು ಸಹ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಹಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ಊರಿನ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು

ಮದುವೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಲದ ಹಿರಿಯನೇ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಮದುವೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ಐರಣಿ, ಸುರಗಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು ಮತ್ತು ಊರ ಬೇಡರ ನಡುವೆ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುವುದಾದರೂ ಶೇಕಡ ಎಂಭತ್ತರಷ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಸಿಂಗ ದಂಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡಿಗೆ ರುಮಾಲನ್ನು ಸುತ್ತಿದರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೇವಲ ಹೂವು ಮುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಮುಂದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಲುಗಂಬ, ಹತ್ತಿಕಂಬದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಲೀ ಸುರಗಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಲೀ ಇವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಸುರಗಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವಾಗ ಐದು ಎಲೆ, ಐದು ಅಡಕೆ, ಐದು ಚಿಪ್ಪು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಐದು ಉತ್ತುತ್ತಿ, ಐದು ಕೊಬ್ಬರಿ ಗಿಟುಗ, ಐದು ಅರಿಸಿಣಕೊಂಬು, ಐದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹಿಟ್ಟು, ಐದು ಸೇರು ಸಜ್ಜೆ ಹಿಟ್ಟಿನ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ತಾವು ಒಯ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಿಶ್ಚಯ ಕಾರ್ಯವಿದ್ದಂತೆ. ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಕಟ್ಟೆಮನೆಯವರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ದಿನದಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಟ್ಟೆಮನೆಯ ಯಜಮಾನನೇ ಪುರೋಹಿತನಂತೆ ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ತೆರ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಮಂಡಲರು ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿನಾಯಕರು ಎಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಪಂಗಡಗಳು ಊರ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಚಂದ್ರವಂಶ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯವಂಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳ ನಡುವೆ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏರ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಬೆಡಗುಗಳು: ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿನಾಯಕರು, ಯರಮಂಚನಾಯಕರು, ಮಂದಾಲರು, ಬುಡಗ್ಲೋರು, ಮಂಡ್ಲೋರು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಡಗುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಉಪಬೆಡಗುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಮಲ್ಲಿನಾಯಕ ಬೆಡಗಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರೋರು, ಎನುಮನಲೋರ್, ಓಬನಾಯಕರು, ಕಾಟಮಲ್ಲರ್, ಚೆನ್ನಕಾದನೋರ್, ಪೆದ್ಧನಾಯಕರು, ಕೇರುಲೋರ್, ಮೇಸಲೋರ್, ಎಡೇಲೋರು ಎಂಬ ಉಪ ಬೆಡಗುಗಳಿವೆ.

ಯರಮಂಚ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಪುವೇರ್, ಕರೇನೋರ್, ನಲಗಟೇರ್, ಯರಗೋಟಿಯೇರ್, ಯರಗಟ್ಲಾರ್, ಎಡೇಲರ್ ಎಂದಿವೆ. ಮಂದಾಲರಲ್ಲಿ ಕಾಮಗೇತಿ, ಗಾದ್ರಿಪಾಲ, ಬುಲ್ಲೋಡರ್, ಸಾಕಲೋರು ಎಂದಿವೆ.

ಮಂಡ್ಲೋರಲ್ಲಿ ಜರಕಡ್ಲು ಪಾಮುಡ್ಲು, ನಲ್ಲ ಪಾಮುಡ್ಲು, ಪೂಜಾರಳ್ಳಿ ಪಾಮುಡ್ಲು, ಯರಪಾಲಮುಡ್ಲುಗಳು ಎಂದಿವೆ. ದಾಸರಲ್ಲಿ ಗುಗ್ರಿದಾಸರು, ಗೊಡಗು ದಾಸರು, ಬೋಡ ದಾಸರು, ದಡ್ಡಿ ದಾಸರು ಎಂಬ ಉಪಬೆಡಗುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦೦ರಷ್ಟು ಬೆಡಗುಗಳಿವೆಯಂದು ಕೊತ್ತಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ದೇವದಾಸಿಯರ ಅಧ್ಯಯನ ಎನ್ನುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ೬೦-೭೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೇರಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಹಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಟ್ಟಿಯ ಮಾದರಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಗುಂಪಾದ ಗುಡಿಸಲುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಹಟ್ಟಿ ಸುತ್ತ ಮುಳ್ಳು ಬೇಲಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಈಗ ಬೇಲಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಜನನ: ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಬಸಿರೆಯಾಗಿ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸೂತಕವೆಂದು ಇವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹೆರಿಗೆಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಡಿಸಲನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದು ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಕಾಣೆಯಾಗಿದೆ. ಮನೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯನ್ನೇ ಹೆರಿಗೆಯ ಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ಬಾಣಂತಿಯನ್ನಿರಿಸುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ೧೬ ದಿನದವರೆಗೆ ಇವರೂ ಸಹ ಮೈಲಿಗೆ ಮನೆಯಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಹೆರಿಗೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳು ಊರನಾಯಕರನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಸೀಮಂತ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುವ ಇವರಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸೀಮಂತಕಾರ್ಯ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದೆ.

ಋತುಮತಿ ಆಚರಣೆ: ಮ್ಯಾಸಬೇಡರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮೈನೆರೆತರೆ ಇತರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಂತೆ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುಡಿಸಲು ಹಾಕಿ ಇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು ಆದರೆ ಇಂದು ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹಾಕದೆ ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನ ೧೦ ದಿನದವರೆಗೂ ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ೧೦ ದಿನಗಳು ಸೂತಕದ ದಿನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿನ ಹುಡುಗಿಗೆ ತಂಗಡಿ ಗಿಡದ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಂಗಡಿ ಗಿಡದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಆ ಗಿಡವನ್ನು ಹುಡುಗಿ ದಾಟುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗಿಯ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಬೇವಿನ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಹುಡುಗಿಯಿಂದ ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ಮನೆಗೆ ತರುವರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೂಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಪಡೆದಿದೆ.

ಸಾವು: ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತರೆ ಅವನ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಊರನಾಯಕರಂತೆಯೇ ಇವರು ಸಹ ಸತ್ತಾಗ ಮಾಡುವ ಚರಣೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೂಳು ಕಾರ್ಯ: ಮೂರನೇ ದಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಕೊಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ತರುವಾಯ ಅದರ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಒಯ್ದು ಹೆಣದ ಗುಟ್ಟೆಯ ಮೂರು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಇರಿಸಲಾಗುವುದು. ಕಾಗೆ ಬಂದು ಆಹಾರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ತರುವಾಯ ಮರಳಿಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುವರು. ಹೆಣ ಹೊತ್ತವರು ಹಾಗೂ ಕೂಳು ಹಾಕಲು ಹೋದವರು ಊಟ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಇತರರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಊರ ನಾಯಕರಂತೆ ಇವರು ದಿವಸ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಿವಸ ಕಾರ್ಯದ ತರುವಾಯ ಇವರ ಮನೆಯ ಮೈಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಊರನಾಯಕರಿಗು ಇವರಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಇವರು ಗೊರವಪ್ಪನವರನ್ನು ಕರೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ದೇವರ ಪೂಜಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ದೈವಾರಾಧನೆ: ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರು ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಹೀಗಾಗಿ ಇವರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ದೈವಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹನ್ನೆರಡು. ಅವುಗಳು ಬೋರೆದೇವರು, ಕಂಪಳ ರಂಗನಾಥ ದೇವರು, ಗಾದ್ರಿಪಾಲನಾಯಕ, ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ, ಓಬಳದೇವರು, ಭೋಸೇದೇವರು, ಬೋರವದೇವರು, ಬೊಮ್ಮದೇವರು, ಸೂರನಾಯಕ ದೇವರು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವು ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಇವರ ದೈವಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದೈವಗಳಲ್ಲದೆ ಇತರ ಮಾತೃ ದೇವತೆಗಳಾದ ಸುಂಕ್ಲಮ್ಮ, ಮಾರೆಮ್ಮ, ಕೆಂಚಮ್ಮ, ಮಾಸದಮ್ಮ, ಮಾಸ್ತಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸುಗ್ಗಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಪಳದೇವರಹಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಮಿಂಚೇರಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರ ದೈವಗಳ ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

೪.೧.೩. ಮೊಂಡರು

ಮೊಂಡರು ಇಂದಿಗೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ತಾವು ಬೇಡ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂದು ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರು ತಾವು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬೇಡ ಸಮುದಯಗಳು ಮೊಂಡರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡವೆಂದು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಬಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರ ಸ್ಥಿತಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಈ ನಾಡಿನ ದಕ್ಕಲಿಗರ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಉಜ್ಜುತ್ತ ಶಬ್ಧವನ್ನು ಬರಸುತ್ತಾ ರಾಗಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಬಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಹ ಕಸಬರಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಮುಂತಾದ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವರಾದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಬೆಡಗುಗಳು ಮ್ಯಾಸ ಬೇಡರ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆಂದು

ಮೊಂಡರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಕ್ಷೆ ಕೊಡದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಕೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ತಲೆಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ವಾಂತಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾಗಿ ಅಸಹ್ಯ ಬರುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಊರವರು ಬೇಗನೆ ಬಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಸಾಗಹಾಕುವುದುಂಟು. ಊರ ಹೊರಗೆ ಕೌದಿ, ಹಳೆಬಟ್ಟೆ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಹಾಳೆ ಬಳಸಿ ಗುಡಿಸಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಇವರು ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಬಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮ್ಯಾಸಬೇಡರಂತೆ ತೆಲುಗು ಮೂಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮನೆ ಮಾತಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲತಃ ತಾವು ಆಂಧ್ರದ ಕಡೆಯಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮದುವೆ: ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ಊರನಾಯಕರು ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹುಡುಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮದುವೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹಗಳು ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಮೈನೆರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ, ಅಥವಾ ಮೈನೆರೆತ ಸ್ವಲ್ಪೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚಗಳೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೇ ಗಂಡಿನವರು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಸಿ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಕಡೆ ತುಂಬಾ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಮದುವೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈನೆರೆದ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಗಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹುಡುಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅವನ ಕುಟುಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಊರುನಾಯಕರು, ಮ್ಯಾಸ ನಾಯಕರು, ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸೀರುಡಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಮದುವೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಸ್ಥರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸೀರುಡಿಕೆಯವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಇತರರು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೀರುಡುಕಿ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಜನನ: ಹುಡುಗಿ ಊರೂರಿಗೆ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಬಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯೋ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯೋ ಅತ್ತೆ ಮಾವ, ತಂದೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಅವಳಿಗೆ ದೊರೆಯಬಹುದು, ಹೀಗಾಗಿ ಬಸಿರು ಬಾಣಂತನದ ಪೂರ್ತಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಆಕೆ ಯಾವ ಊರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಹೆರಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಶಾಸ್ತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಋತುಮತಿ ಆಚರಣೆ: ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಅಂತಹ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಿನ ಆಚರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಮೈನೆರೆದಿದ್ದಾಳೆಂದು ತಿಳಿದ ತಕ್ಷಣ ಅವಳಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗುಡಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಯ ತಾಯಿ ಅತ್ತೆ ಯಾರಾದರು ಒಬ್ಬರು ಹುಡುಗಿಗೆ ಮೈತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಐದು ದಿನದವರೆಗೂ ಬಿಸಿ ಅನ್ನ ಕಾಡಿನ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಅಳಿಲು ಅಥವಾ ಕಾಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಕ್ಕಿ, ಗೋದಿ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಐದು ದಿನಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಮೈತೊಳೆದು ತಂಗಡಿ ಗಿಡ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಅವಳ ಗುಡಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಐದನೇ ದಿನದ ತರುವಾಯ ಆ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಬಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಅವಳು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಸಾವು: ಸಾವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಚರಣೆಯೂ ತುಂಬಾ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಗಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಗಳಕ್ಕೆ ಹೆಣದ ಕೈ ಹಾಗೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ. ತರುವಾಯ ಹೆಣದ ಮೇಲೆ ಕೌದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನೂ ಗಳುವಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಇಬ್ಬರೆ ಹೆಣವನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇವರಿಂದ ದೂರವಾಗಿದೆ. ಕಳ್ಳಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಚಟ್ಟ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೆಣವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಕುಣಿಯನ್ನು ತಾವೇ ತೋಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ ಮಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಹೆಂಡ ಅಥವಾ ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಸಿ ಇಸಬಾಯಿ ತೊಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಮೂರುದಿನಕ್ಕೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ದಿವಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ.

ದೈವಾಚರಣೆಗಳು: ಮಾತೃದೇವತಾರಾಧಕರಾದ ಮೊಂಡರು ಸುಂಕ್ಲಮ್ಮ ಗಾಳೆಮ್ಮ, ಉಡಚಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಮಾಸ್ತೆಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೈವಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಚೇತನವಾದಿಗಳಾದ ಇವರು ತಂಗಡಿ ಗಿಡ, ಬೇವಿನ ಮರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಹಿಂದೂಗಳ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೪.೧.೪. ಒಳಾಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಊರನಾಯಕರು ಕಟ್ಟೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮದುವೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನನಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಟ್ಟೆ ಮನೆ ಯಜಮಾನನೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ತಳವಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪ್ರಮುಖರಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಐದು ಜನರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟೆಮನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಾತಿಯಿಂದ

ಹೊರಹಾಕುವುದು, ಜಾತಿಗೆ ಮರು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಾವು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು, ಹುಡುಗ ಹಾಗೂ ಹುಡುಗಿ ಅನ್ಯ ಜಾತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅವರನ್ನು ಜಾತಿಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವುದು, ಚಪ್ಪಲಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ಶುಭ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗದೇ ಇರುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಜನ ಬಾಹುಳ್ಯವಿರುವ ಊರ ನಾಯಕರು ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಎಷ್ಟೋ ಊರನಾಯಕ ಯುವಕರು ಇತರ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಪದ್ಧತಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಊರಹೊರಗೆ ಹಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಸಡಿಲದಂತೆ ಈ ರೀತಿಯ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ (ಕುಮಾರ್ ಆರ್ ಬಿ ಮುದ್ದೆಕಂಬಾರರು ೨೦೦೪;೭೩) ಇದಕ್ಕೆ ಮ್ಯಾಸನಯಕರು ಹೊರತಲ್ಲ. ಇಡೀ ಹಟ್ಟಿ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹೊರಕುಲದವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರೆ ಅವಳನ್ನು ಜಾತಿಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಹೊರಗೆ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರಾದರೆ ವಿಜಾತಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕುಲದೊಳಗೆ ಬರಲು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅಂಥವರು ತಾವು ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕು. ಊರನಾಯಕರು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದಾರಿಗಳಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವರಾದರೂ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರ ಹಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಕೋಳಿ, ಮೊಟ್ಟೆ ತಿಂದುಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ಜಾತಿಯಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪುರುಷರು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಹೋಟೇಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ, ಮೊಟ್ಟೆ ತಿಂದುಬರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ದೈವ ಮುನಿಸುಗೊಂಡೀತೆಂದು ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೋಳಿ ಮೊಟ್ಟೆ ತಿಂದು ಹೆಂಡ ಕುಡಿದು ಹಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹಟ್ಟಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೂ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇಂತಹ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳು ಕಾಣಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಅಟ್ಟಿ ಕುಣಬಿಯರು ಮೊಲವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ಕುಂಬ್ರಿಗಳು ಹುಲಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ನಾಮಧಾರಿಗಳು ಪಡಚಿ ಹುಳುವನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಲಂಬಾಣಿಗರು ಕೋಳಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಂದು

ಭಾವಿಸುವರು, ಹರಿಕಂತ್ರ ಬೆಸ್ತರು ಮಡ್ಲೆ ಮೀನನ್ನು ಪವಿತ್ರವೆಮದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಈ ರೀತಿಯ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು (ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು; ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು;೨೦೦೬;೮೯) ಈ ರೀತಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದವರಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನನಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರೂ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ಧದಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಚಪ್ಪಲಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಜಾತಿ ಬಹಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜಾತಿಗೆ ಮರಳಿ ಸೇರಲು ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಯಜಮಾನರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯ ಹಲವಾರು ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳು ಊರನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಮ್ಯಾಸಬೇಡರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಮೊಂಡರಲ್ಲಿ ಅವಿನ್ನೂ ಪ್ರಭಲವಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

೪.೨. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡುವಾಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ಬಯಲುಪ್ರದೇಶ ವಾಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಕಾಡು, ಕೊಡಗು, ಬಿಳಿಗಿರಿ ರಂಗನಬೆಟ್ಟ, ಮಲೆಮಹಾದೇಶ್ವರ ಕಾಡು ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಇರುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಬಹುತೇಕ ಇಂದಿಗೂ ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಮರದ ಮೇಲಿನ ಪಾಚಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಕೃಷಿ, ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಇಂದು ಪಶುಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಯ ಬೇಸಾಯ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಸಮುದಾಯವೆಂದರೆ ಬೇಡ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯ. ಈ ಸಮುದಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಪಶುಪಾಲನೆ, ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಯ ಕೃಷಿ, ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೪.೨.೧. ಯೋಜನೆಗಳು

ಜವಾಹರ್ ಗ್ರಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಅರೆ ನಿರುದ್ಯೋಗ ನಿವಾರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಭೂ ರಹಿತ ಉದ್ಯೋಗ ಭರವಸೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ೧೯೮೯ರಲ್ಲಿ ಜವಹಾರ್ ರೋಜಗಾರ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಈ

ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪುನರ್‌ರಚಿಸಿ ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಜವಹಾರ್ ಗ್ರಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯಗುರಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಪುರಸ್ಕೃತ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಶೇ೭೫:೨೫ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಭರಿಸುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು, ಗುಂಪು ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕಟ್ಟಡಗಳು, ರಸ್ತೆ, ಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಇತರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆ ತಯಾರಿಸುವಾಗ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಆಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ತರುವಾಯ ಹೊಸ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ನಿಗಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಮುನ್ನ ಗ್ರಾಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಳವಡಿಸಬೇಕು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ತರುವಾಯ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು

ಜವಹಾರ್ ಗ್ರಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೂ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

* ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಅರೆ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
* ಬಡಕುಟುಂಬಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಬಳಸುವಂತಾಗುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು
* ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಜನತೆಯ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸುವುದು.
* ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಬಡಜನತೆಯ ಆದಾಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿರುತ್ತಾರೆ.

* ಬಡತನದ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವವರು
* ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ
* ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೇ ೩೩ ರಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ
* ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಶೇ ೨೨.೫ ರಷ್ಟು ಮೊತ್ತವನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸವಲತ್ತು ನೀಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತವಿಮುಕ್ತರಿಗೆ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅವರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಯೋಜನೆಯ ಹಣಕಾಸು ಹಂಚಿಕೆ

ಜವಹಾರ್ ರೋಜಗಾರ್ ಯೋಜನೆಯ ಹಣವನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು.

* ಜೆ. ಜಿ.ಎಸ್.ವೈ.(ಜವಹಾರ್ ಗ್ರಾಮಸಮೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ) ಒಟ್ಟು ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಶೇ ೫ ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.
* ಯೋಜನೆಯ ಒಟ್ಟು ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಶೇ ೨೨.೫ ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ ಪಂಗಡದವರ ನೆರವಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು.
* ಶೇ ೩ ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಅಂಗವಿಕಲರ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ವ್ಯಯಿಸಬೇಕು.
* ಒಟ್ಟು ಅನುದಾನದ ಶೇ ೨೩ ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬಹುದು.
* ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ರಸ್ತೆ, ಕಟ್ಟಡಗಳು ಮುಂತಾದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಶೇ ೨೫ ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಬಳಸಬಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯ ಅನುಮೋದನೆಯೊಂದಿಗೆ ೫೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಮೇಲ್ಕಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಗಣಿಕೆ ವೆಚ್ಚವು ಕೂಲಿಯ ಘಟಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯದ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ವಂತಿಗೆಯಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕೂಲಿಯ ಘಟಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಅದರೆ ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ತಂದ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳ ಕುರಿತು ಈ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಬಾರದು ಕೂಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ ೬೦ ರಷ್ಟು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶೇ ೨೨.೫ ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬಹುದು.[೧]

ಕೂಲಿ

ಕೂಲಿಯನ್ನು ಭಾಗಶಃ ಹಣ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುವುದು ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ೧.೫ ಕೆ.ಜಿ ಯಷ್ಟು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೂಲಿಗಾಗಿ ೧೬ ರೂ ನಗರದಲ್ಲಿ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ

ಜವಹಾರ ಗ್ರಾಮ ಸಮೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನುದಾನ ಬರುವುದರಿಂದ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಆದೇಶದಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗ ಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸುವಾಗ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ ಪಂಗಡ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳೇ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಗತದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಬ್ದಾರಿ ಹೋರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲಸಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ಪಂಚಾಯಿತಿಯಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಕಟ್ಟಳೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಏಪ್ರಿಲ್ ಅಥವಾ ಮೇ ಒಳಗೆ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಬೇಕು.

ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ

ಈ ಯೋಜನೆಯು ಜವಹಾರ್ ರೋಜಗಾರ್ ಯೋಜನೆಯ ವಿಸ್ತೃತ ರೂಪವೆನ್ನಬಹುದು. ಇ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೂ ಸಹ ಜವಹಾರ್ ರೋಜಗಾರ್ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇ ಆಗಿದ್ದೂ ಜವಹಾರ್ ರೋಜಗಾರ್ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಮುಖಿಯಾಗಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಸಿರು ಕಾರ್ಡ್‌ದಾರರಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆ ಲಾಭ ದೊರೆಯುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ಜಾರಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ

ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ಕನಿಷ್ಟ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೧೦೦ ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರತಿದಿನಕ್ಕೆ ಕೂಲಿ ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಫಲಾನುಭವಿ ಕೂಲಿಕಾರರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮೂಲಕ ಕೂಲಿ ಸಲ್ಲುವಂತೆ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ..

ಈ ಯೋಜನೆಯ ವೈಫಲ್ಯಗಳು

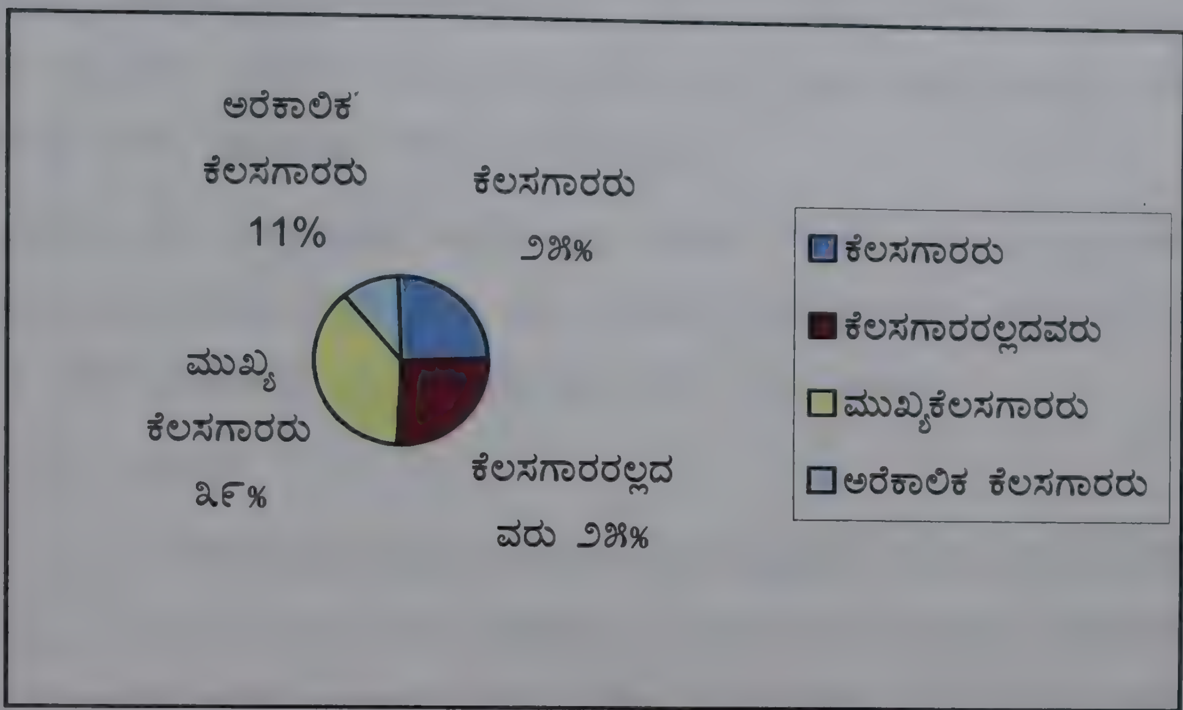
ಈ ಯೋಜನೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಕೂಲಿಕಾರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರೇ ಸೂಕ್ತ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಹಣವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಚೆಕ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಲಿಕಾರರ ಸಹಿ ಪಡೆದು ಹಣವನ್ನು ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೇ ಬೇರೆಯಿದ್ದೂ ಕೂಲಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರುವುದು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಲೋಪಗಳನ್ನು ಮನಗಂಡ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಖರವಾದ ಫಲಾನುಭವಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸ್ಮಾರ್ಟ್ ಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಇಂದಿಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಎಷ್ಟು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬುದ್ದಿವಂತ ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಷಡ್ಯಂತ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಜನರು ದುಡಿಮೆಗಾರ ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ದುಡಿಮೆಗಾರರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪೧.೭ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡ ೮೫ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆಗಾರರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಾರರು ಶೇಕಡ ೭೬.೪ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಶೇಕಡ ೫೧.೫ ರಷ್ಟು ಮುಖ್ಯಕೆಲಸಗಾರರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇಕಡ ೧೧.೫) ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಅದರ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ರಾಯಚೂರಿಗೆ (೭.೮೦) ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇ ೧೧.೭) ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದ್ದು ಈ ಪ್ರಮಾಣವು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಆ ಜನರ ಜೀವನಾಧಾರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.[೨]

೪೨.೨ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರ ವಿಂಗಡಣೆ-೨೦೦೧ (ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ)

ಪೈಚಾರ್ಟ್ ೪.೨.೨

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಊರನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಮೇಸನಾಯಕರು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಜನ ಸರ್ಕಾರಿ, ಅರೆ ಸರ್ಕಾರಿ, ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ವಿಂಗಡಸಿದರೆ ದೊರೆಯುವ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೪೯.೪೦ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೫೮.೩ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೭೧.೭ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫೧.೫೦ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೫೭.೬೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೪೫.೩೦ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಟ್ಟು ಕೆಲಸಗಾರರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೩೭.೬೦ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೫೨.೬೦ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೇಕಡ ೨೧.೯೦ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

'೦' ವಯೋಮಾನದಿಂದ ೧೭ ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮತ್ತು ೬೦ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನು ಕೆಲಸಗಾರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಾರರಲ್ಲದವರ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫೦.೬ರಷ್ಟಿದೆ.

ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಾರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದವರ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೭೭.೯೦ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಮುಖ್ಯಕೆಲಸಗಾರರು ಶೇಕಡ ೭೬.೪೦ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೮೯.೧೦ರಷ್ಟಿದೆ.

ಖಾಯಂ ಆಗಿ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಅರೆಕಾಲಿಕ ಕೆಲಸಗಾರರಾಗಿ ದುಡಿಯುವವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡ ೨೨.೧ ಇದ್ದು ಇದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡ ೨೩.೬೦ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೦.೯೦ರಷ್ಟಿದೆ.

೪.೨.೩ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ

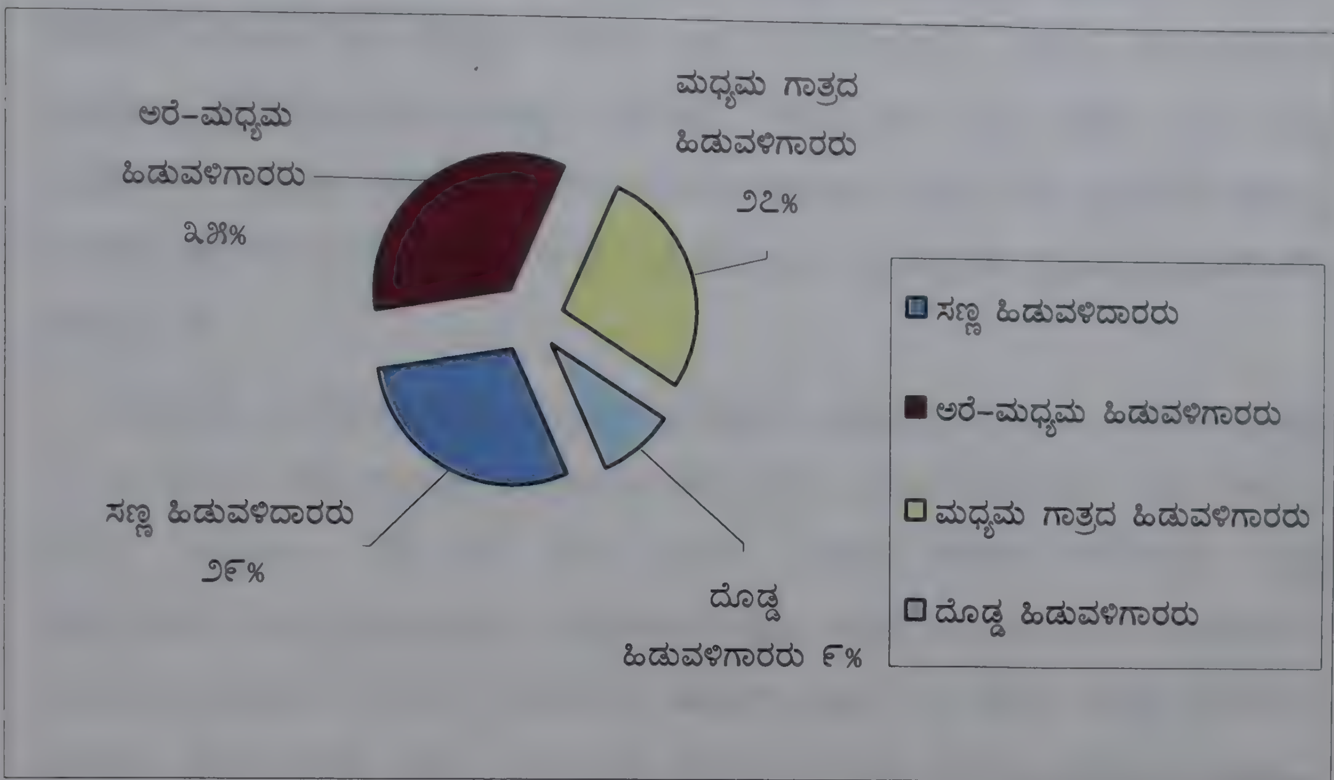
'ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಭೂಮಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಯ ತುಂಡು ಭೂಮಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಇವರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಭೂಮಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ ತರುವ ಯಾವ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲೂ ಇರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇವರ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ವೃತ್ತಿ ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಸಂಭಾವನೆ ಬರುವಂಥ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಅವರು ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ತಲಾವಾರು ಮಾಸಿಕ ವೆಚ್ಚವು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಕೂಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ' ೩ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೭.೬ ರಷ್ಟು ಸಾಗುವಳಿದಾರರಿದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡ ೧೧.೮೬ ರಷ್ಟು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿದ್ದರೆ ಶೇಕಡ ೪.೭೦ರಷ್ಟು ಗೃಹ ಸಂಬಂಧಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಮಹಿಳೆಯರು, ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ ೫೮.೮೦ ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಗೃಹ ಸಂಬಂದಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೫೯.೮೯ ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ಸಾಗುವಳಿದಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

"ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಶೇಕಡ ೫೭.೩೯ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಭೂ ಒಡೆತನ ಹೊಂದಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೭೪.೩೫ ರಷ್ಟು ಒಣಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವ ನೀರಾವರಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯು ಶೇಕಡ ೨೧ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ.'೪

೨೦೦೧ ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃಷಿ ಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೩೦.೯ ರಷ್ಟು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಮತ್ತು ಶೇಕಡ ೧೯.೪ ರಷ್ಟು ಅರೆ ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಗಾತ್ರವಾರು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿರುವವರ ಶೇಕಡವಾರು ವಿವರ (ಪೈಚಾರ್ಟ್)

ಕೃಪೆ: ೨೦೦೧ರ ಕೃಷಿ ಗಣತಿ

ಆದರೆ ಮದ್ಯಮ (ಶೇಕಡ ೭.೯) ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಶೇಕಡ ೧.೦) ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. (ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ನೋಡಿ)

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಕಡಿಮೆ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಸಣ್ಣ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅವು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಲಾಭಕರವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಹುತೇಕ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ವರಮಾನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬಹುದೇನೆಂದರೆ ೧೯೯೯-೨೦೦೦ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಹುಪಾಲು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳ ವರಮಾನದ ಮೂಲವೆಂದರೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು. (ಶೇಕಡ ೯.೭) ಸಾಗುವಳಿ (ಶೇಕಡ ೭.೭)

ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಉದ್ದಿಮೆಗಳು (ಶೇಕಡ ೧೧.೪) ಅವರ ವರಮಾನದ ಮೂಲಗಳಾಗಿವೆ.

ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ವಾರ್ಷಿಕ ತಲಾವಾರು ವರಮಾನ ರೂ ೧೦.೯೮೭ ರಷ್ಟಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ವಾರ್ಷಿಕ ತಲಾವಾರು ವರಮಾನ ಕೇವಲ ರೂ ೪.೭೬೮ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪೈಕಿ ಶೇಕಡ ೪೦ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಡತನ ರೇಖೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗಿವೆ. ಇದೇ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨೫ ರಷ್ಟಾಗಿದೆ ೫

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಜನರ ತಲಾವಾರು ಮಾಸಿಕ ವೆಚ್ಚವು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ತಲಾವಾರು ಮಾಸಿಕ ವೆಚ್ಚ ರೂ ೪೧೯ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇತರರ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚ ರೂ ೫೦೦ ಆಗಿದೆ. ಇತರರ ಮಾಸಿಕ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚವು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ನಗರವಾಸಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ತಲಾವಾರು ಮಾಸಿಕ ವೆಚ್ಚವು ರೂ ೬೩೪ ಆಗಿದ್ದು ನಗರವಾಸಿ ಇತರರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವರ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮಾಸಿಕ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಆರು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಚುರುಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಮಳೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಆರು ತಿಂಗಳು ಸಹ ಅಂತಹ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅನಿಶ್ಚಿತವಾದ ದುಡಿಮೆಯನ್ನೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಂತಹ ಬಿರು ಬಿಸಿಲ ನಾಡಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ತರುವಾಯ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರ ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯ ಕಾಫಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರು, ಗೋವಾ, ಹೈದರಾಬಾದು ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಈ ರೀತಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ, ಸಂಡೂರು ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಣಬೇಸಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಬಹುತೇಕ ತಳಸಮುದಾಯದ ಜನತೆ ಗೋವಾ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಕೂಲಿಗಾಗಿ ಗುಳೇ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ವಲಸೆ ಹೋದವರು ಮರಳಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಮರಳುವುದು ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೇಡನಾಯಕರ ಪಂಗಡಗಳ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಊರನಾಯಕರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಸನಾಯಕರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.೧. ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ವಿವರ

		ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದವರು				ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದದವರು			
ಕ್ರ ಸಂ	ತಾಲೂಕು	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	
		ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ
೧	ಬಳ್ಳಾರಿ	೬	೧	೩	–	೧	೭	–	–
೨	ಹೊಸಪೇಟೆ	೪	೧	೨	–	೧	೨	೧	೧
೩.	ಸಿರಗುಪ್ಪ	೮	–	–	–	೩	೮	–	–
೪	ಸಂಡೂರು	೫	–	೪	–	೨	೪	೧	೩
೫	ಹ ಬೊ ಹಳ್ಳಿ	೩	–	–	–	೩	೫	–	–
೬	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೩	–	೪	–	೧	೨	೨	೪
೭	ಹಡಗಲಿ	೪	–	೧	–	೧	೪	–	–
೮	ಒಟ್ಟು	೩೩	೦೨	೧೪	–	೧೨	೩೨	೦೪	೦೮

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ೧೦೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಊರನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ೪೫ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ೩೪ ಹಾಗೂ ಮೇಸ ನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ೧೮ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ೦೮ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ೩೩ ಊರನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತುಂಡು ಭೂಮಿ

ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹಾಗೇ ಒಟ್ಟು ೩೪ ಊರನಾಯಕ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ (ಬಳ್ಳಾರಿ ೧, ಹೊಸಪೇಟೆ ೧) ಭೂಮಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಸನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟು ೧೮ ಜನರಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೧೪ ಜನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೂಮಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಸನಾಯಕರ ಒಬ್ಬೇಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭೂಮಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಟ್ಟು ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೧೦ ಜನ ಪುರುಷ ೦೬ ಜನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಊರನಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೇ ೦೩ ಜನ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ೦೩ ಜನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಮೇಸನಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ೧೦ ಜನ ಊರನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ೦೩ ಜನ ಮೇಸನಾಯಕ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ೦೬ ಜನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಊರ ನಾಯಕ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ೦೩ ಜನ ಮೇಸನಾಯಕ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.೨. ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರ ವಿವರ

		ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದವರು				ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದದವರು			
ಕ್ರ ಸಂ	ತಾಲೂಕು	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	
		ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ
೧	ಬಳ್ಳಾರಿ	೦೪	–	–	–	–	೦೩	–	–
೨	ಹೊಸಪೇಟೆ	೦೧	–	೦೧	–	–	೦೧	–	–
೩	ಸಿರಗುಪ್ಪ	೦೨	–	–	–	–	೦೧	–	–
೪	ಸಂಡೂರು	೦೨	–	–	–	–	೦೧	–	–
೫	ಹ.ಬೊ.ಹಳ್ಳಿ	೦೧	–	–	–	–	೦೧	–	–
೬	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೦೧	–	೦೨	–	–	–	–	೦೩
೭	ಹಡಗಲಿ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
	ಒಟ್ಟು	೧೨	–	೦೩	–	–	೦೬	–	೦೩

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.೩ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ವಿವರ

ಕ್ರ ಸಂ	ತಾಲೂಕು	ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿದವರು				ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದದವರು			
		ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು		ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	
		ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ
೧	ಕೋಳೂರು	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೨	ಎಂ ಎಂ ಹಳ್ಳಿ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೩	ರಾರಾವಿ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೪	ಹಳೇಕೋಟೆ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೫	ಕೋಗಳಿ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೬	ಹ.ಬೊ.ಹಳ್ಳಿ	೦೧	–	–	–	–	–	–	–
೭	ಚೋರನೂರು	–	–	–	–	–	–	–	೦೧
೮	ಗುಡೇಕೋಟೆ	–	–	–	–	–	–	–	೦೧
೯	ಮೋಕಾ	–	–	–	–	–	೦೧	–	–
೧೦	ಒಟ್ಟು	೦೬	–	–	–	–	೦೧	–	೦೨

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೬ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೦೯ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ೬ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಊರನಾಯಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಮೇಸನಾಯಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೪ಜನರು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರ ಸದಸಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರು ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಯಂದರೆ ೫ ಎಕರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರೆಂದರೆ ೫ ಎಕರೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಭೂಮಿ ಇರುವವರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಎಕರೆ ಭೂಮಿ (೫ ಎಕರೆ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ೬ ಎಕರೆ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಭೂಮಿ) ಇದೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ೯ ಎಕರೆ ಭೂಮಿ (೬ ಎಕರೆ ನೀರಾವರಿ ೪ ಎಕರೆ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಭೂಮಿ) ಇದೆ. ಇವರ ಹೊರತಾಗಿ ೨೫ ಜನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು, ತಾ.ಪಂ, ಜಿ.ಪಂ) ಊರ ನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಐದು ಎಕರೆಯೊಳಗೆ ಭೂಮಿ ಇದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲಾ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.೪ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ವಿವರ

		ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು		ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು	
ಕ್ರ.ಸಂ	ವಿವರ	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು
೧.	ಗ್ರಾ ಪ	೩೬	೧೪	–	–
೨.	ತಾ ಪಂ	೧೦	೦೩	–	–
೩.	ಜಿ ಪಂ	೦೪	–	೦೨	–
೪	ಒಟ್ಟು	೫೦	೧೭	೦೨	–

ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು ೬೭ ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಸನಾಯಕರ ಪ್ರಮಾಣ ತುಂಬಾ (ಶೇಕಡ ೨೫.೩೭) ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಕೇವಲ ಕೃಷಿಕುಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬಹುಪಾಲು ಜನರಿಗೆ ಭೂಕಾಯ್ದೆಯಡಿ ಭೂಮಿ ದೊರೆತಿದ್ದು ಅವರು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡ ೪೬.೬೬ರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿ ಇದೆ. ಶೇಕಡ ೫೩.೩೪ರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಭೂಮಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂಮಿಯಿರದವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೯೯ರಷ್ಟು ಜನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆಯರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩.೫ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದವರ ಮತ್ತು ಹೊಂದದವರು

		ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದವರು		ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದದವರು	
ಕ್ರ ಸಂ	ವಿವರ	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು
೧.	ಗ್ರಾ ಪ	೧೨	೦೨	೧೨	೧೪
೨	ತಾ ಪಂ	೦೧	೦೧	೦೯	೦೨
೩	ಜಿ ಪಂ	೦೩	–	೦೩	–
೪	ಒಟ್ಟು	೧೬	೦೩	೨೨	೧೬

ಭೂಮಿ ಇರುವವರಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೩೩.೩೩ರಷ್ಟಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಹೊಂದಿದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೬೬.೬೭ರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರರಾಗಿದ್ದ ಈ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆಯಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೨.೪ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ವಸತಿ ವಿವರ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೦ ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅನುಸೂಚಿತವಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ವಸತಿ ರೂಪು ರೇಷೆಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೪. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ವಸತಿ ವಿವರ (ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ)

ಶಾಶ್ವತ	ಅರೆ ಶಾಶ್ವತ	ತಾತ್ಕಾಲಿಕ
೬೬.೯	೨೩.೧	೧೦.೦

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಶಾಶ್ವತ ಮನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಲು, ತಾಳೆಗರಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಶೇಕಡ ತೊಂಭತ್ತು ರಷ್ಟಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಎರಡು ದಶಕಗಳೀಚೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡಮಾಡುವ ಆಶ್ರಯ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಇಂದಿರಾ ಆವಾಸ್ ಮುಂತಾದ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ತಮ್ಮ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಯ ಬದಲಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವಂತಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಬಲರಾದವರು ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಉಂಟು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪಕ್ಕಾ (ಶಾಶ್ವತ) ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ **೬೬.೯**ರಷ್ಟಿದೆ. ಅರೆ ಶಾಶ್ವತ ಅಂದರೆ ಕೆಳ ಭಾಗವೆಲ್ಲಾ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆ ಹೊದಿಸಿದ ಮನೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೧.೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಗುಡಿಸಲು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿದ್ದು ಬಹುತೇಕ ಅವು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮನೆಗಳು ಶೇಕಡ ೧೦.೦ರಷ್ಟಿವೆ.೬

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಗಳು ಇನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಕಚ್ಚಾ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಗುಡಸಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಮೇಧಾ ಹಾಗೂ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯದವರು ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸರ್ಕಾರದ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದು ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು

ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳ ವಸತಿಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

೪.೨.೪.೧. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ವಸತಿ ವಿವರ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೧೦೫ ಜನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ೩೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಮಣ್ಣಿನ ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಗಳಿದ್ದು, ಇವರು ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಸಿಮೆಂಟಿನಿಂದ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಂಗ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ನೆಲಕ್ಕೆ ಕರಿಬಂಡೆ ಹಾಸನ್ನು ಹಾಕಿಸಿರುವುದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಗಾರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಿರುವುದು ಮುಂತಾದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ೨೦ ಜನ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬದವರು ತಮ್ಮ ಹಳೆ ಮನೆಯ ಬದಲಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೊಸ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ೫೦ ಜನ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವ ಆಶ್ರಯ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಿನ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭ ಪಡೆದು ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಹೊಸಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಆ ಮೊದಲು ಆ ಮನೆಗಳು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯ ಮನೆಗಳಾಗಿದ್ದು ತರುವಾಯ ಅವರು ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಊರನಾಯಕರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಪಡೆದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೫ಜನ ತಮ್ಮ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರೆ ೧೦ ಜನ ಹೊಸ ಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ೭ಜನ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೫ಜನ ಪೂರ್ವಜರ ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ೩ಜನ ಹೊಸ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬರು ಸರ್ಕಾರದ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ

೪.೨.೪..೧. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ವಸತಿ ವಿವರ (ಶೇಕಡವಾರು)

ಕ್ರ ಸಂ	ವಿವರ	ಸ್ವಂತ ಮನೆ	ಹೊಸ ಮನೆ	ಸರ್ಕಾರದ ಮನೆ
೧	ಗ್ರಾ ಪಂ	೩೩. ೩೫	೧೯.೦೪	೪೭.೬೧
೨	ತಾ ಪಂ	೨೨.೭೨	೪೫..೪೭	೩೧.೮೧
೩	ಜಿ ಪಂ	೫೫.೫೬	೩೩.೩೪	೧೧.೧೧

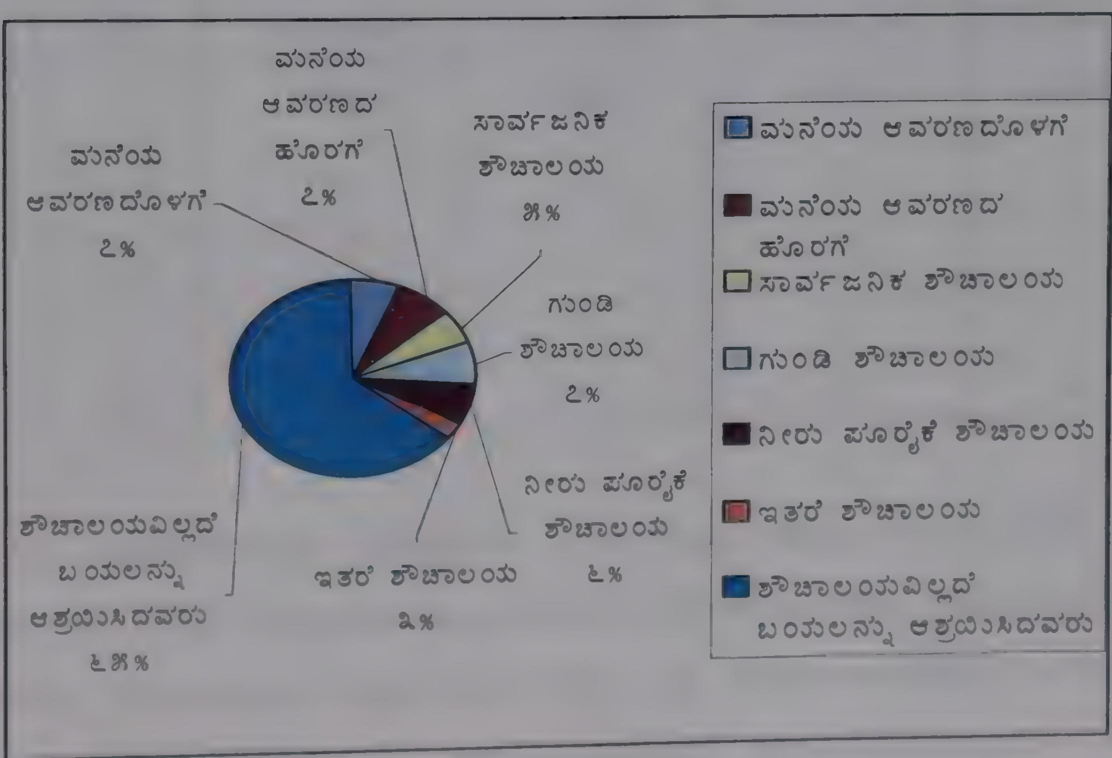
ಇನ್ನುಳಿದ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸದಸ್ಯೆಯೊಬ್ಬ ಗಂಡ (ರಾಮದುರ್ಗ) ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಮನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅವರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೪.೨.೫.೨. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದ ವಿವರ

ಕರ್ನಾಟಕದ ೫೦ ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪೦ ರಷ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯಕ್ಕೋ ಅಥವ ಜನ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೋ ಜೀವಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ೧೦ ರಷ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಜನ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಾಡಿನಂಚಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಬಯಲನ್ನೇ ಶೌಚ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯೇನೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಇತರರಂತೆ ಶೌಚಕ್ಕಾಗಿ ಬಯಲನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೨.೫.೨. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಶೌಚಾಲಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿವರ (ಪೈಚಾರ್ಟ್)

ಬಹುತೇಕ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮನೆಯ ಆವರಣದೊಳಗೆ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೮.೩೫ರಷ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಿತಿವಂತರಾದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗೆ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೯.೩೩ರಷ್ಟಿದೆ. ಇವು ಬಹುತೇಕ ಗುಂಡಿ ಶೌಚಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಶೌಚಾಲಯಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೭.೯ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ, ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಶೌಚಾಲಯಗಳು ಶೇಕಡ ೩.೬ರಷ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಶೇಕಡ ೭೯.೭ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಬಯಲನ್ನೇ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೨.೫.೩. ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ ವಿವರ

ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ೨೮ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಒಟ್ಟು ೧೦೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರು, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೨೯ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ೯ ಜನ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜಿಲ್ಲಾಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ ಶೌಚಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೫.೩. ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವವರ ವಿವರ

		ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದವರು		ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದದವರು	
ಕ್ರ ಸಂ	ವಿವರ	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಊರನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು	ಮೇಸನಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು
೧.	ಗ್ರಾ ಪ	೩೦	೦೫	೪೯	೨೧
೨	ತಾ ಪಂ	೧೯	೦೨	೦೨	೦೬
೩	ಜಿ ಪಂ	೦೬	೦೩	-	-
೪	ಒಟ್ಟು	೫೦	೦೯	೫೧	೨೬

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೯ಜನ ಸದಸ್ಯರು (ಶೇ೧೦೦) ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಅವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ

ಶೇಕಡ ೬೮.೨೦ರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶೇಕಡ ೩೧.೮೦ರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಇಂದಿಗೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದೆ ಬಯಲನ್ನೇ ಶೌಚಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಶೌಚಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಧನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಾದರೂ ಅದನ್ನು ಇವರು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ತಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶೌಚಾಲಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಅವರ ವಾದವಾಗಿದೆ, ಗ್ರಾಮ ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ, ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳು ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಲುಪಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ೧೦೫ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿದವರು ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೩೩.೩೩ರಷ್ಟು ಜನ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ೬೬.೬೭ರಷ್ಟು ಜನ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿಲ್ಲ, ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ, ಶೌಚಾಲಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾದವೂ ಇವರನ್ನು ತಲುಪಿಲ್ಲ. ಬಹುತೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿರುವ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಶೌಚಾಲಯ ಒಂದು ಅವಶ್ಯಕ ಅಂಗವೆಂದು ಅನಿಸಿಲ್ಲ, ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮೂರಿನ ಬಯಲನ್ನೇ ಶೌಚಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಲಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವಿದೆ. ಶೌಚಾಲಯ ಹೊಂದಿದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರು ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು.೭

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೫.೪. ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಶೌಚಾಲಯ ಬಳಕೆ ವಿವರ

ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಬಳಸುವವರು ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಅನ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವವರು(ಶೇಕಡ)

ಅಡುಗೆಮಾಡಲು	ಬಚ್ಚಲು	ದನ ಕಟ್ಟಲು	ಇತರವಸ್ತು ಇಡಲು	ಇತರೆ
೨೮.೫೭	೧೪.೨೮	೨೨.೮೫	೧೧.೪೨	೨೨.೮೬

ಶೌಚಾಲಯವಿರುವ ಒಟ್ಟು ೩೫ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಶೌಚಾಲಯ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಕೇವಲ ೧೦(ಶೇ ೨೮.೫೭) ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಇನ್ನುಳಿದ ೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಯಾಕೆ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆ ತುಂಬಾ ಚಿಕ್ಕದು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೊಗೆ ತುಂಬುತ್ತದೆ, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ

ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಅಡುಗೆಮನೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೌಚಾಲಯದ ರಂದ್ರವನ್ನು ಸಿಮೆಂಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಬಚ್ಚಲಾಗಿ, ದನ ಕಟ್ಟಲು, ಮೇವು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರೆ ಇಡಲು, ವ್ಯವಸಾಯದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಇಡಲು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ ಶೌಚಾಲಯಗಳು ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಇನ್ನು ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೀವೇಕೆ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆದು ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದುದಾಗಿದೆ.

ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ನಿಜ, ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಶೌಚಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವ ಸಹಾಯ ಧನ ಕೇವಲ ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಅಷ್ಟು ಹಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶೌಚಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದರಲ್ಲೂ ತಾವು ಶೌಚಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಯಲನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಶೌಚಾಲಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆಯೆಂದು ಅನಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಇಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಶೌಚಾಲಯಗಳು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಆಯಾ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ನೆಲೆಸಿರುವ ಮನೆಗಳು ಮತ್ತು ಶೌಚಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ವ್ಯವಸಾಯ, ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಹುತೇಕ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆ, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಟ್ಟು ೧೦೫ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೩೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ಒಂದೊಂದು ಜೊತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇವರ ಕುಟುಂಬದ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಹೊಲದ ಕೆಲಸ ಮೀರಿದ ತರುವಾಯ ಬೇರೆಯವರ ಹೊಲಗಳಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇ ೨೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ಎರಡೆರಡು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ಒಂದು ಎಮ್ಮೆಯಿಂದಾದರೂ ಹಾಲನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಚಿಲ್ಲರೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ೧೮ ಕುಟುಂಬಗಳು ಏಳೆಂಟು ಕುರಿ ಮತ್ತು ಐದಾರು ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದರಿಂದಲೂ

ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ೧೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ನಾಟಿ ಕೋಳಿಯ ಸಾಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮೊಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಳಸಿ ಇನ್ನಿತರ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ಮಾರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಸಹ ಮಾರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ೧೭ ಜನ ಸಣ್ಣ ಡಬ್ಬಿ ಅಂಗಡಿ, ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಇಂತಹ ಮೇಲುತ್ಪಾದನೆಯೊಂದಿಗೆ, ತಾವು ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಾಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಹ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಗಂಡ, ಮಾವ, ಮಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕಾಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಹ ಶೇಕಡ ೫೦.೦೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ಶೇಕಡ ೨೫.೦೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಶೇಕಡ ೨೫.೦೦ರಷ್ಟು ಜನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಮಾರಾಟ, ದಲಾಲಿ, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಅಂಗಡಿಗಳಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

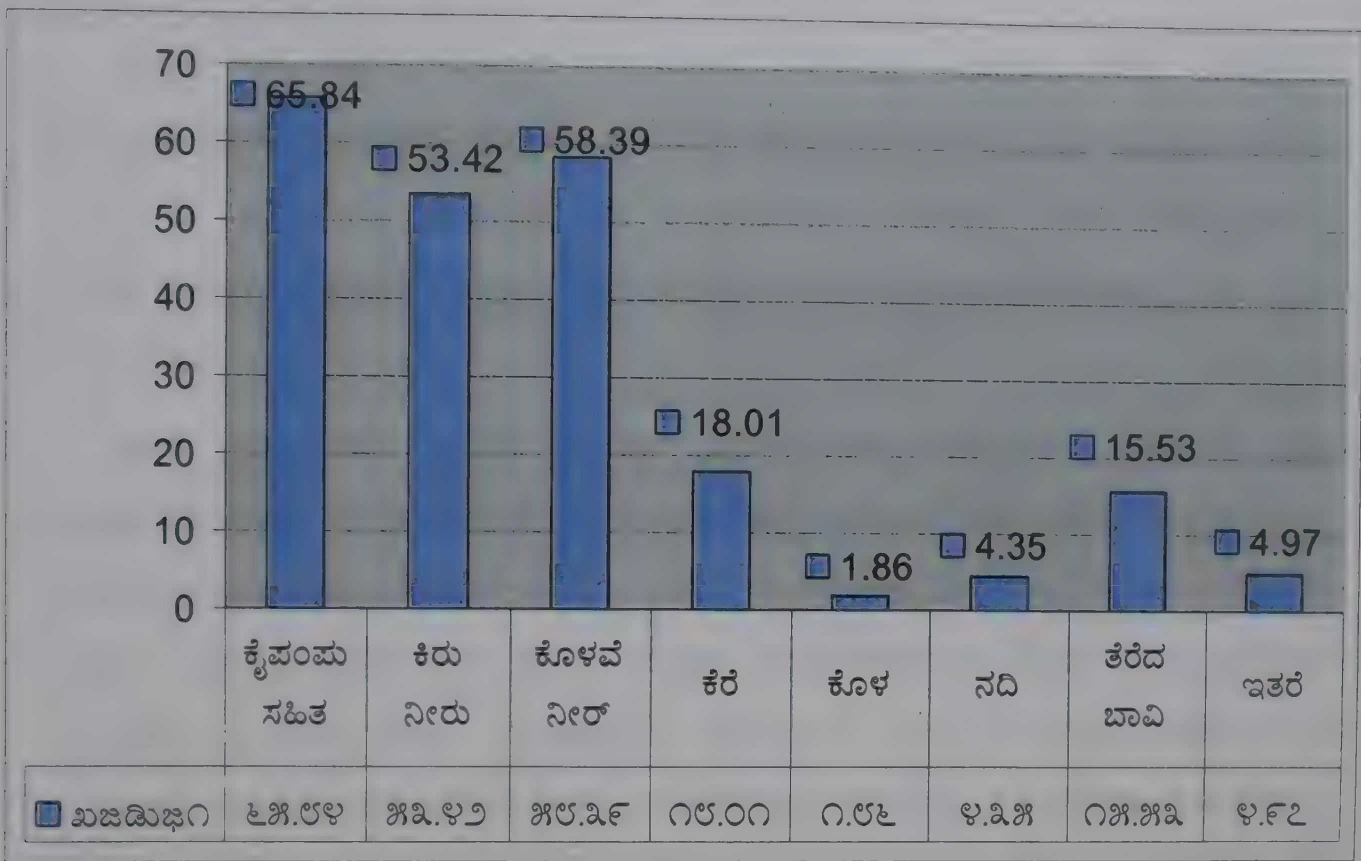
ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಾಗಿದ್ದು ಕಬ್ಬು, ಭತ್ತ, ಮತ್ತು ಸಪೋಟ, ಮಾವು ಮುಂತಾದ ತೋಟದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ೪ಜನ ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟ್, ವ್ಯಾಪಾರ, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೃಷಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂವರು ಮಹಿಳೆಯರು ಗೃಹಿಣಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೪.೨.೬.೧. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಶೇಕಡ ೫೩.೭ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ನಲ್ಲಿ ನೀರೇ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. (ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಶೇಕಡ ೫೮.೯ ರಷ್ಟು ಆಗಿದೆ) ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಆವರಣದೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ದೊರೆಯುವ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ ೧೨.೬ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೨.೭ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇತರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಶೇಕಡ ೨೪.೧ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಆವರಣ ಅಥವಾ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ)

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪೈಕಿ ಶೇಕಡ ೮೯ ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮಗಳು ಕೈ ಪಂಪು ಸಹಿತ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು, ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಕೊಳವೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೬.೧. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯದ ವಿಧಗಳು (ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ) (ಪೈಚಾರ್ಟ್)

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಕಾಲೋನಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೈ ಪಂಪು ಸಹಿತ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಂತಹ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ಶೇಕಡ ೬೫.೮೪ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಳಕೆಗೆ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ, ಅದೇ ರೀತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಿರು ನೀರು ಯೋಜನೆಯಡಿ ಶೇಕಡ ೫೩.೪೨ ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಇನ್ನು ಶೇಕಡ ೫೮.೩೯ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೊಳವೆ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪.೩೫ರಷ್ಟು ಜನ ನದಿಯ ಮೂಲದಿಂದ ಕುಡಿಯುವ

ನೀರನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಶೇಕಡ ೧೫.೫೩ರಷ್ಟು ತೆರೆದ ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹಳ್ಳ, ಒರತೆ, ಜರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಲತ್ತನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪.೯೭ ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನರಿದ್ದಾರೆ.೮

೪.೨.೬.೨ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಕುರಿತ ವಿವರ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ (೧೦೫) ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ (೨೯) ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ (೦೯) ಯ ಒಟ್ಟು ೧೪೩ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿವೆ ಎಂದು ನೋಡಲಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಇಂಜಿನೀಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗದದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಸಲಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಯೋಜನೆಯಡಿ ನೀರನ್ನು ಕೊಳವೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಆ ಯೋಜನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ತಲುಪುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಜಾಜಿಗಳ ರಾಜಕಾರಣ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಬಾವಿಕಟ್ಟೆ ಹತ್ತುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಬಳಸುವ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ತಳ ಜಾತಿಗಳ ಕೊಡಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಕೃಪೆದೋರಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಮಾತ್ರ ತಳ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಲಭ್ಯ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರೇ ಅಂದು ಅ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ನೀರು ಪೂರೈಕೆಯಾದರೂ ಸಹ ಆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಬ್ಲೀಚಿಂಗ್ ಪುಡಿಯನ್ನು ನೀರಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು. ಇಷ್ಟಾದರೆ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಂತೆ ಎಂದು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾವಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಶೇಕಡ ೮೦ ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಪ್ಲೋರೈಡ್‌ಯುಕ್ತ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜಿನಿಂದಾಗಿ ಜನರು ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಸುದ್ದಿ ಮಾದ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿತೇ ಇದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮಗಳು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ಲೋರೈಡ್‌ಯುಕ್ತ ನೀರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಸಿರಗುಪ್ಪ, ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಜಲ ಆಧಾರಿತ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಫ್ಲೋರೈಡ್‌ಯುಕ್ತ ನೀರು ಸರಬರಾಜಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಫ್ಲೋರೈಡ್ ಮುಕ್ತ ಕುಡಿಯುವ ಶುದ್ಧ ನೀರಿನ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಏಜನ್ಸಿಯ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಫಿಲ್ಟರ್ ಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಪೂರೈಕೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಹಾರವಾದುದು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಯೋಜನಾ ವರದಿ ಬಯಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ ತರುವಾಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಫ್ಲೋರೈಡ್ ಮುಕ್ತ ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಎನ್ ಜಿ ಓ ಗಳ ಸಹಕಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಾದರೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆಯಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಬಹುಪಾಲು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ಲೋರೈಡ್‌ಯುಕ್ತ ನೀರಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇಂದು ಬಹುತೇಕ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ನಾನಾ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೀರನ್ನು ಕಾಣುವಂತಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ನೀರು ಎಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ.

೪.೨.೬.೩ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯದ ವಿವರ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ (ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೇ) ಸದಸ್ಯರೇ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯು ತಾಲೂಕಿನ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿಯಿಂದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು

ಸರಬರಾಜಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಾಮದ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ನಲ್ಲಿಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದ ಸಂಗತಿಯಂದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಕೈಕೊಟ್ಟಾಗ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಜನರ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಅತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಡಿಯುವ ಯೋಗ್ಯ ನೀರಿಗಾಗಿ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಪಕ್ಕದ ಕೊಳವೇ ಬಾವಿಯ ಕೈಪಂಪೇ ಇವರಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಲ್ಲ, ಒಂದಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಯಾದರೂ ಆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರದೆ ಇತರ ಮನೆ ಬಳಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹೊಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಹೊಸಪೇಟೆ ನಗರಕ್ಕೆ ೫-೬ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆ ಮಾಗಾಣಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಹೊಸೂರು, ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ, ಹಾನಗಲ್ಲು ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮಾಗಾಣಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವುದಾದರೂ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಸಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ವಿದ್ಯುತ್ ಕೊರತೆ ಕೂಡ ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ನಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತವೆಯಂಬುದನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕುರಿತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ 'ಕರೆಂಟೇ ಇರೋದಿಲ್ಲ, ನೀರು ಯಂಗ ಬುಡಾದ್ರಿ' ಮರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕಾಲುವೆ, ಕಿರುಗಾಲುವೆ ಸ್ವಚ್ಛವಲ್ಲದ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರೂ ಸಹ ಕಾಲುವೆ ನೀರನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ.

ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೧೨ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಡೂರಿನ ಗುಡ್ಡಗಳ ಸೆರಗಿನ ಅಂಚಿಗೆ ಇರುವ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಲಂಬಾಣಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚು. ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಗ್ರಾಮವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರವು ಬೇರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಆರು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿರುವ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇವೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ವಿದ್ಯಾಬ್ಯಾಸದ ಕೊರತೆ, ಹೊಸಪೇಟೆಯ ರಾಜಕಾರಣ ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಕೊರೆಸಿ ಟ್ಯಾಂಕ್ ಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ

ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಕೊರತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ನೀರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದದ ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಇಂದಿಗೂ ಇತರರಂತೆ ಹೊಸಪೇಟೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯಿಂದ ಧೂಳು ಬಾರದಂತೆ ರಸ್ತೆಗೆ ನೀರು ಹನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಾರಿಗಳು ತರುವ ನೀರೇ ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದಿರು ಅಕ್ರಮಣ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮೈನಿಂಗ್ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ರಸ್ತೆಗೆ ನೀರು ಹನಿಸುವ ಲಾರಿಗಳೂ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ಬಳಲುತ್ತಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಜನತೆಯ ಪಾಡಿನಂತೆಯೇ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಪಾಡಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಲಳ್ಳಿಯಂತೆಯೇ ಲಂಬಾಣಿಗಳೇ ತುಂಬಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಾಮ ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಕಮಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ೩ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಮಲಾಪುರ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಂದು ವಾರ್ಡ್ ಎಂದು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ತಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯೆಂದು ಘೋಷಿಸಿತು. ಕಲ್ಲಳ್ಳಿಯಂತೆಯೇ ಕೇವಲ ಆರು ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಇದಾಗಿದ್ದು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಡೆಯಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ತೀರಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಾದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮದೊಳಗಿರದೆ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮದ ಹೊರ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮ ಹೊಂದಿದ ಯಾವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಊರ ಹೊರಭಾಗದ ಗದ್ದೆಗಳ ಅಂಚಿಗೆ ಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು ಇಂದಿಗೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಗದ್ದೆಗೆ ನೀರುಣಿಸುವ ಕಿರುಗಾಲುವೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೋಕಾ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಡ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಐದು ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಸಹ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ನಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ಮನೆ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು

ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಎರಡು ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಕ ಟ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳಲು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿರ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ತಾವು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಮೀಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದರೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ತನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಸದಸ್ಯರೊಬ್ಬರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ನಿಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ನಲ್ಲಿ ಮೂಲಕ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಿದರೂ ನೀವೇಕೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಉತ್ತರ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕಾಲುವೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೀರು ತುಂಬಾ ಸಪ್ಪೆ ಇದ್ದವು ಮತ್ತು ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಮೈ. ಕೈ ಶೂಲಿ, ಕಾಲು ನೋವು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ನೀರು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ತಾವೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಕೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಆ ನೀರನ್ನು ತಾವು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರು ಕುಡಿದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನೆಗೆ ನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅದರ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು ತಿಳಿಸಿ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಟ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ನೀರನ್ನು ಫಿಲ್ಟರ್ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತಹ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಅಸಹ್ಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದವರು ನಲ್ಲಿ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಿರುಗಾಲುವೆ ನೀರನ್ನು ಮನೆಬಳಕೆಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಸಿಂಧಗೇರಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಕುರುಗೋಡಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವೂ ಸಹ ಒಟ್ಟು ೨೩ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ೫ ಜನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೇ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕಿರು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿ ಕೊರೆಸಿ ಅದರ ನೀರನ್ನು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ರೀತಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಫಿಲ್ಟರ್ ಗೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ಆ ನೀರು ಫ್ಲೋರೈಡ್ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಇತರ

ಸದಸ್ಯರಂತೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸಹ ನಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಬರಾಗುವ ಈ ನೀರನ್ನೇ ಬಳಕೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇನ್ನುಳಿದವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚಳ್ಳಗುರ್ಕಿ ಗ್ರಾಮವು ಆಂಧ್ರದ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯು ಜೋಳದರಾಶಿ, ಲಿಂಗದೇವನಹಳ್ಳಿ, ಯಾಳ್ಪಿ ಎಂಬ ಇತರ ಮೂರು ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ನೀರಾವರಿಯಿರದ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬವಣೆ ಹೇಳತೀರದಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಸಮರ್ಪಕವಾದ ವಿದ್ಯುತ್‌ನಿಂದಾಗಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ನೀರು ಸಿಕ್ಕರೆ ಪುಣ್ಯ. ಆವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅವರೂ ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜನರ ಬವಣೆಗೆ ಹೊರತಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಬವಣೆ ಸಾಮನ್ಯ ಜನರಿಗಿರುವಂತೆಯೇ ಇದೆ.

ಯಮ್ಮಿಗನೂರು ಗ್ರಾಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಆ ಹಳ್ಳದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಎಡದಂಡೆ ಕಾಲುವೆಯ ನೀರನ್ನು ನಲ್ಲಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಫಿಲ್ಟರ್ ಮಾಡದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿಗಳಿಂದಲೇ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನುಳಿದ ತಾಲೂಕುಗಳಾದ ಸಂಡೂರು ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಬಹುತೇಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಂಡೂರು ನಗರ, ತಾರಾನಗರಗಳು ನಾರಿ ಹಳ್ಳದ ಪ್ರೋಜಕ್ಟ್ ನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ. ನಾರಿ ಹಳ್ಳ ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟ್ ತಾರಾನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಿರದಿದ್ದರೂ ನೀರನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಾರರು ಎಂಬ ಅಳಲು ಗ್ರಾಮದವರದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮದಾಚೆಗೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮಗಳೆಲ್ಲ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಯಶವಂತನಗರದ ಇಬ್ಬರು ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾನವಾಸಪುರ, ಮಣ್ಣೂರು, ಸೂಗೂರು, ಬಾಗೇವಾಡಿ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ದಂಡೆಗೆ ಇರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬವಣೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಯಾರೂ ನಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಈ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ನದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹಳೇಕೋಟೆ ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ನಲ್ಲಿಯಿದ್ದರೂ ಕರೆಂಟಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಬಹುತೇಕ ಗುಡಿ ಮುಂದಿನ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಬಳಸುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ದಶಮಾಪುರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಮೆಟ್ರಿ ದಶಮಾಪುರ, ದಶಮಾಪುರ, ಹೊಸಕೇರಿ ನಾರಾಯಣಾಪುರ, ನಾಣ್ಯಾಪುರ, ಆನೆಕಲ್ ತಾಂಡಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿಗಳಿವೆಯಾದರೂ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಬಾವಿಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗಾಗಿ ಕೆರೆ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನೀವೇಕೆ ಕೆರೆ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದೀರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಲ್ಲಿಗಳೇನೋ ಇವೆ ಆದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ವಾತಾವರಣ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಇದ್ದಂಥವರದೇ ನಡೆಯುವುದು, ನಮ್ಮಂಥ ಬಡ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಮರಳಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಮರಬ್ಬಿಹಾಳಿನದು ಮತ್ತೊಂದು ಭಿನ್ನ ಕಥೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುಡಿತಿನಿ ಮಗ್ಗಿ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಗಜಾಪುರಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಫ್ಲೋರೈಡ್‌ಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅಂತಹ ನೀರನ್ನೇ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಆ ಸದಸ್ಯರು ಕೂಡ ಅಂತಹ ನೀರನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಗೆ ನೀವೇಕೆ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಅಶುದ್ಧವೆನ್ನುತ್ತೀರಿ, ಅವು ಅಶುದ್ದವಾಗಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿ ಬಿಡಲು ನೀವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆ ಸದಸ್ಯೆಯು " ನನ್ನ ಮಾತು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ನಾನು ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿರುವ ಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸೊನ್ನ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಳ್ಳಿ, ಉಲವತ್ತಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿ ತೋಡಿಸಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಟ್ಯಾಂಕ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗ್ರಾಮದೊಳಗೆ ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡುವರಾದರೂ ಅಸಮರ್ಪಕ

ವಿದ್ಯುತ್ ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರ ನಿರ್ಲಕ್ಷದಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮನೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಕೈಪಂಪುಗಳ ನೀರನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಮಾಲವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಗರಿ ನದಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಡ್ಯಾಮಿನ ನೀರು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಇಂದು ಫ್ಲೋರೈಡ್ ಮುಕ್ತ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೊರಬ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಕಕ್ಕುಪ್ಪಿ, ಅಮ್ಮಿನಕೇರಿ, ವಿರೂಪಾಪುರ ಮತ್ತು ಮೊರಬನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳೂ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿವೆ ಈ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸರಬರಾಜಾಗುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣದ ಅಂಶವಿದೆ, ಜೊತೆಗೆ ಕೈಕಾಲು ನೋವು ತರಿಸುವ ಗುಣ ಆ ನೀರಿಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಮನೆ ಬಳಕೆಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಊರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ರಸ್ತೆ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಲಗುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ತಾಲೂಕಿನ

ದೂಪದಳ್ಳಿ (ಬೇವೂರು, ಕೆ ಬಸಾಪುರ, ದೂಪದಳ್ಳಿ) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇಬ್ಬರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ಸಹ ಅಂತಹದೇ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೀಡುತಿದ್ದು ಅವರು ಸಹ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಸದಸ್ಯರು ತಾವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೀರನ್ನೆ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಂಡಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿ (ಎಕ್ಕೆಗುಂದಿ, ರಾಮಸಾಗರ ಹಟ್ಟಿ, ತಿಮ್ಮೇನಳ್ಳಿ, ಹುರುಡಿಹಳ್ಳಿ) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ತೆರೆದ ಬಾವಿಗಳಿದ್ದವು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದು ಆ ಬಾವಿಗಳೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿಹೋಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತಾವು ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಮತ್ತು ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಳಲನ್ನು ಸದಸ್ಯರು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗಾರಿಗೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ನಲ್ಲಿ, ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿವೆ.

ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ (ಹಾಲಸಾಗರ, ಮಹಾದೇವಪುರ, ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ತಾಂಡ) ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ದಾಟಿ ೩-೪ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಹಾಲಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆಗಳಿವೆ ಈ ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯಲು ದನಗಳ ಮೈ ತೊಳೆಯಲು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಕಿರುನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೇ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿ ನಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಕ ಬಿಡಲಾಗುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಫ್ಲೋರೈಡ್ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಈ ನೀರನ್ನೇ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೀರಿನ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.

ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಗಾಭದ್ರ ನದಿ ಹರಿದುಬರುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಅದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಷ್ಟು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳು ಕೊಳವೇ ಬಾವಿಯಾಧಾರಿತ ನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು

ಹೊಸಪೇಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಸಿರಗುಪ್ಪ, ಸಂಡೂರು, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಸಿದ್ದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಮೋಟಾರು ಪಂಪಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಅದನ್ನೇ ಕುಡಿಯಲು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಸಹ ಆಗಿದ್ದ ಸರೋಜ ಎನ್ನುವ ಮಹಿಳೆ ರಾಮದುರ್ಗದ ತಮ್ಮ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತೋಡಿಸಿದ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ನೀರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೂವರು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಕೊರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದರ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಹಾಗೇ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ ಇರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿ ೧೦೫ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೯೫ ರಷ್ಟು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗಾಗಿ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವ ನೀರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಬಳಕೆಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ೨೨ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೫ (ಶೇ. ೨೨. ೭೨) ಜನ ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ತೊರೆದು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯದ

ಕೊರತೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಹಲವಾರು ಕಂಪನಿಗಳು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಭಾದೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಇನ್ನುಳಿದ ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಟಾರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮನೆಬಳಕೆ ನೀರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೇ ೪ಜನ (ಶೇ. ೧೮.೧೮) ಜನ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯುತ್ ಇದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ಇವರು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಇನ್ನುಳಿದ ಎಂಟು ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಇತರರು ಅನುಭವಿಸುವ ಬವಣೆಯನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೬ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೨ಜನ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸಲುವಾಗಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಬಹುತೇಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೬ಜನ ಸದಸ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ನಲ್ಲಿಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಭಾದಿಸಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೊಂದರೆಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೪.೩. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಳಜಾತಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂದು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮನುಷ್ಯನ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅವನು/ಳು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಅದು ಆತ್ಮ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡ ಸರ್ಕಾರ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ನೀತಿ ಅಥವಾ ನಿಯಮಗಳು, ಒತ್ತಡಗಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆ ಮುಖವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಲು ಸಾಧನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುವುದೇಕೆ, ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರೂ

ಆ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಏಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ನೋಡಿದರೆ ಬೇರೆ ಸತ್ಯಗಳೇ ಹೊರಬೀಳುತ್ತವೆ. ಭಾರತೀಯರ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನವೂ ಒಂದು, ಕೇವಲ ಬಡತನವೊಂದೇ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯಬಾರದು ಅದರಾಚೆಗೂ ಹಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಐವತ್ತಿದೆ ಆದರೆ ಈ ಐವತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕೇವಲ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟಿವೆ. ಈ ಐವತ್ತು ಸಾಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೆಂಟರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಜನಸಮುದಾಯಗಳ ಮಧ್ಯ ಇದ್ದು ನಾಗರೀಕ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿರುವ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಂದು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದಿವೆ. ಇಂದು ಸಾರ್ವಾತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ, ಹಾಗೂ ಇತರರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಈ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಅಂದರೆ ಇಂದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಒಟ್ಟು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದು ಉದ್ಯೋಗ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಹತೆ ಇದೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವಕಾಶವಂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದೇ ಇದರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ದಲಿತರಲ್ಲಿಯೇ ದಲಿತರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತದಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸುವುದು ತುಂಬಾ ಅಪರೂಪವಾಗಿದೆ. ಹುಡುಗಿಯರು ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷದಿಂದ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಋತಿಮತಿಯಾಗುವುದು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಮ, ಹೀಗೆ ಮೈನೆರೆದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಊರಿನಾಚೆಗೆ ಇರುವ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು (ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ) ಅಪಾಯವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವ ಪಾಲಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕಳಿಸುವುದು ಅಪರೂಪ.

ಕೊಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ, ಅವಳಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ತೊಡಗಿಸಿ ಓದುಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದೇ ಹಣವನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಪಾಲಕರಾದ ತಮ್ಮ ಜವಬ್ದಾರಿ ಕಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುವ ಪಾಲಕರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹೀಗಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪಾಲಕರು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ.

ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಸಿರುಗುಪ್ಪವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾಲಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಬದುಕೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಿಗುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯದ ಕೆಲಸ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ದೊರೆತರೂ ಅವರ ಕೂಲಿ ಅತೀ ವಿಪರೀತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಎರಡನೇದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಗಿಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ಭಾರತೀಯರದು. ಆದರೆ ಕನಿಷ್ಟ ಹತ್ತು ಎಕರೆಗಿಂತ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರೈತರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅಧಿಕ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಮ್ಮ ತಾತ್ಕಲಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಕಳೆದರೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ರೈತರದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯ ದೊರೆಕುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಳಿಸಿದರೂ ಅದು ತುಂಬಾ ಅಪರೂಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಉಚಿತ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಮಿಷಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದರೂ, ಅದು ಕೇವಲ ತಾತ್ಕಲಿಕವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಹಿರಿಯರದ್ದು, ಇನ್ನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದೆ, ಸರ್ಕಾರದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪ ಆದಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಜರಾಗದ ಗೈರು ಹಾಜರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಹ ಶಾಲೆಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಸುಳ್ಳು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು, ಹೀಗಾಗಿ ತಳ ಸಾಮುದಾಯದ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳು ಸರ್ಕಾರಿ ದಾಖಾಲೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಾಯೋಜಿಕತ್ವ ಪಡೆದರೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭದಿಂದ ಅವರು ದೂರವೇ ಉಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸತ್ಯ ಪ್ರಾಯಶಃ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗದೇ ಇದ್ದರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದುರುವುದನ್ನು ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು. ಇದು ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಬದುಕಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಂದೇ ಪಾಲಕರು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು.

ಇನ್ನು ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯಂತಹ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರಣ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತುಂಬಾ ಭಿನ್ನವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಗುಪ್ಪ, ಹೊಸಪೇಟೆಗಳಿಗೆ ಇರವಂತಹ ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದಿದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ಥಿತಿವಂತರಾದ ಕೆಲವು ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಕುಟುಂಬಗಳು ಮಾತ್ರ ನೀರಾವರಿಗಾಗಿ ತೆರೆದ ಬಾವಿ ಅಥವಾ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಬಾವಿಗಳ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ತುಂಬಾ ಅಲ್ಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯ ಹನಿ ನೀರಾವರಿ ಅಥವಾ ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ ಪದ್ದತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ರೈತರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅಪರೂಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೫೦ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿ ಹೊಂದಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ರೈತರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ಎರಡರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ನೀರಾವರಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಒಣಬೇಸಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿರುತ್ತಿರುವ ರೈತರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೪೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ೫೨ ರಷ್ಟು ಜನ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಜನರು ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆಂಬ ಒಂದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿರಗುಪ್ಪ, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಈ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೊಸಪೇಟೆ ಹಾಗೂ ಹಗರಿ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆ ಬಹುತೇಕ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಂದಿದೆ, ಸಾಕ್ಷರತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದ ಸ್ಥಿತಿ ಏನೆಂದರೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಅಂದಾಜು ಶೇಕಡ ಎರಡರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೭೫ ರಷ್ಟಿದೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ೧೮ ರಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಶೇಕಡ ಐದರಷ್ಟು ಜನ ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡ ೭೫ ರಷ್ಟಿರುವ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾದರೂ ಆ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರ ಮಕ್ಕಳು ೮-೧೦ ವರ್ಷದವರಾದರೆ ಸಾಕು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ತಮ್ಮ

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಹುಡುಗಿಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಮನೆಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕೊಂದರ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು

ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಸಂಡೂರು, ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯಾಧಾರಿತ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ತಾಲೂಕುಗಳಾಗಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಗ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಭಾಗ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ ಹಾಗೇ ಹಡಗಲಿ ಮತ್ತು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಹೊಳೆಯ ದಂಡೆಯ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್‌ಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ತಾಲೂಕಿನ ಒಳಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಬಹುತೇಕ ಭೂಮಿಗಳು ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ತಾಲೂಕುಗಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಈ ತಾಲೂಕುಗಳೂ ಸಹ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳು ಸಾಕ್ಷರತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಹುತೇಕ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆಯಾದರೂ, ತಳ ಸಮೂದಾಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪೂರ್ಣ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿವೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪುರುಷ ಮಕ್ಕಳು ಇಂದು ಶೇಕಡ ೮೦ ರಷ್ಟು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿವೆಯಾದರೂ ಅದು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಏರಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣವಂತೂ ಶೇಕಡ ೧ ರಷ್ಟು ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವರದಿ ೨೦೦೫ ರ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಕಾರ "ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೊದಲ ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ದಾಖಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೆ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಬಿಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೊದಲ ಊರುಗೋಲೇ ಶಾಲಾ ದಾಖಲಾತಿ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ"[೯] ಅತ್ಯಧಿಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಕೊಪ್ಪಳ ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸರಾಸರಿ ಮಟ್ಟ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ

ರಾಯಚೂರು ಶೇಕಡ ೫.೨೧ ಬಳ್ಳಾರಿ ಶೇಕಡ ೭೬.೪೭ರಷ್ಟಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ದಾಖಲಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾತ್ರ, ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೇನೆಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಶೇಕಡ ೧.೫೪ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ, ಇದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೨.೪೨ರಷ್ಟಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿ ವರ್ಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದ ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರಮಾಣವೇ (ಶೇಕಡ ೨.೬೭) ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.೧೦

೪.೩.೧. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದ ೭-೧೪ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ವಿವರ

ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಕುರಿತು ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅದು ೯-೩೫ ವಯೋಮಾನದೊಳಗಿನ ಜನರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳಾವುವೆಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ

೧. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು.

೨. ಪಾಲಕರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವುದು.

೩. ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು.

೪. ಹೊರಗೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು, ಮುಂತಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯ ದಾಖಲಾತಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೇ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣ ಇನ್ನು ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಂತೂ (ಡಿಪ್ಲಾಮೊ, ಬಿ.ಇ, ಬಿಟೆಕ್, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇತ್ಯಾದಿ) ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲು ೨೦೦೦ ದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೦.೧ ರಷ್ಟು ಇದ್ದು ೨೦೦೨-೦೩ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಶೇಕಡ ೧.೭ ರಷ್ಟು ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿದೆ. ಡಿಪ್ಲೊಮೋ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದಾಖಾಲಾತಿಯು ಕನಿಷ್ಟ ಶೇಕಡ ೦.೭ ರಷ್ಟು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ ೧೧ ಅಂದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಸೋತಿವೆ ಎಂದೇ ಇದರರ್ಥ.

ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಉಚಿತ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳ ಸೌಲಭ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇಂದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆಯಾದರೂ ಸಹ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

೪.೩.೨ ಪಂಚಾಯತರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ, ತಾಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಂದಿರುವ ಅಥವಾ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲಿಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನೇ ನೋಡೋಣ. ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಟ್ಟು ೭ ತಾಲೂಕುಗಳ ಒಟ್ಟು ೨೮ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ನಡುವೆ ಒಟ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿ ಅಡಿ ಬರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ೧೦೫ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೬೩ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ೪೨ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ೧೦೫ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸದಸ್ಯರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟ ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದುಬಂದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧ರಿಂದ ೪ರವರೆಗೆ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ೫ರಿಂದ ೭ರವರೆಗೆ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ೮ರಿಂದ ೧೦ರವರೆಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ, ತರುವಾಯ ಪಿಯುಸಿ, ಪಿಯುಸಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಇತರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ೧೨ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೧೦ ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೮ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ೪ ಜನ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಸಹಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಇವರು ಕಲಿತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರು ಮೂರನೇ ತರಗತಿಗೆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಇಬ್ಬರು ೧೦ನೇ ತರಗತಿಯ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಪಿ ಯು ಸಿ ಹಂತಕ್ಕೆ ಓದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಶಾಲೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡದವರಾಗಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕವನ್ನು, ಇಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಓದಿ ಶಾಲೆಯ ಓದನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬೇ ಒಬ್ಬ ಪದವೀಧರನಿದ್ದಾನೆ.

೨. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೨ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ೮ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೪ಜನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ೮ ಜನ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೩ ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸಿದ್ದರೆ ೨ಜನ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪೂರೈಸಿದ್ದಾರೆ ಒಬ್ಬರು ೧೦ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಓದಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಶಾಲೆಗೆ

ಮತ್ತು ಒಬ್ಬರು ಪಿಯುಸಿ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಓದಿ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೂರವುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಯಶವಂತನಗರದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯ ಬಿ ಎ ಪದವಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪೂರೈಸಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ೪ಜನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸಹಿ ಮಾಡಲು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಯಿತು ಈ ೧೧ ಜನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೬ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೫ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ೬ ಜನ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮುಗಿಸಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಪಿಯುಸಿ ವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಇನ್ನು ೫ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡನೇ ತರಗತಿ (ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ) ಹಂತಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರು ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರಾದರೆ, ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯು ಆರನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ (ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ) ಸಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಓದಿಲ್ಲ. ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಎರಡನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಓದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತೊಬ್ಬರು ತಮಗೆ ಕೇವಲ ಸಹಿ ಮಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬. ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೬ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ೧೦ ಜನ ಪುರುಷರು ೬ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ೧೦ ಜನರಲ್ಲಿ ೪ಜನ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆ ಸಾಗಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು ಇಬ್ಬರು ೧೦ನೇ ತರಗತಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರು ಬಿ ಎ ವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂವರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯ ಆರು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಒಂದನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೂರನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಹಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಸಹಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಹಿ ಮಾಡಲು ಇಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಇನ್ನು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ತಾನು ಆರನೇ ತರಗತಿ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

೭. ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ೪ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೦ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದುಬಂದ ಅಂಶಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ. ೬ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೪ಜನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ೨ಜನ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರೆ ಮೂವರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಒಬ್ಬರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ರೀತಿ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ೨ಜನ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ ೧೩. ೩೪ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೦.೪೮ರಷ್ಟಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡ ೧೩.೩೪ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೬.೬೬ರಷ್ಟಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿದ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೮.೫೮ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ಶೇಕಡ ೧.೯೦ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಪಿಯುಸಿ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಹೋದ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫.೭೧ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ಸೊನ್ನೆ ಇದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಪದವಿ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಿದ್ದು ಅವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧.೯೦ ಮಾತ್ರವಿದೆ. ಇನ್ನು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೧೭.೧೪ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨೦.೯೫ರಷ್ಟಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಶೇಕಡವಾರು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಅಂತರ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗಲಿಗೆ ಹೋದಂತೆಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೆ ಕೇವಲ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಂತೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೨೫. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೫ ಜನರಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೦ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟು ೭ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೪ಜನರಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ೩ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪುರುಷರು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪುರುಷರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯು ೧೦ನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾಳೆ.

ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ತಾಲೂಕುಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೩ ಪುರುಷರು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಇಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಿಳೆಯು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಇವರು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಸಹಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಇವರ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಪುರುಷರು ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯಿದ್ದಾರೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತಿಬ್ಬರು ಬಿ ಎ ಓದಿದ್ದಾರೆ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಮಾತ್ರವಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೭ ಜನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಮೂವರು ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ವರು ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಓದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಪಿಯುಸಿ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಪದವಿಧರನಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩.೨.೨ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿವರ

ವಿವರ	ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ		ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ		ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ		ಪಿಯುಸಿ		ಪದವಿ		ಓದಿಲ್ಲದಿರುವವರು	
	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ
ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	೧	೨	–	–	–	–	–	–	–	೧	೨
ಹೊಸಪೇಟೆ	–	೨	೧	–	–	೧	–	–	–	–	–	–
ಸಿರಗುಪ್ಪ	೧	–	೨	–	–	–	–	–	–	–	–	೧
ಸಂಡೂರು	–	೨	೧	–	–	–	–	–	೧	–	–	–
ಹ ಬೊ	–	–	–	–	೧	–	–	–	–	–	–	೧
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	–	೨	೨	–	–	೧	–	–	–	–	–	೧
ಹಡಗಲಿ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	೧	–
ಒಟ್ಟು	೦೨	೦೭	೦೮	–	೦೧	೦೨	–	–	೦೧	–	೦೨	೦೫

ಒಟ್ಟು ೨೯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೮ ಇದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇ. ೧೬) ಅದರ ಎರಡರಷ್ಟಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೩೨ರಷ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಹಾಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಸಮಾನ (ಶೇ.೪) ವಿದೆ. ಪದವಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೪ ರಷ್ಟು ಪುರುಷರಿದ್ದು ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇ.೮) ಕ್ಕಿಂತ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇ. ೨೦) ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಒಟ್ಟು ೯ಜನರಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಆರು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಮೂರು ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಆರು ಜನ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನ ಕೇವಲ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ೧೦ನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಅನಕ್ಷರಸ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂವರು ಸದಸ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಿತರು ಶೇಕಡ ೬೬.೬೭ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಶೇಕಡ ೩೩.೩೩ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಮೂರನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚು ಅನಕ್ಷರಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೩.೨.೨ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟದ ವಿವರ

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ (೧೦೫) ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ (೨೯) ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ (೦೯) ಹೀಗೆ ಮೂರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟು ೧೪೩ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೨೫೦ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲಾ ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩.೨.೨ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟದ ವಿವರ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಮಕ್ಕಳು		ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರುವ ಮಕ್ಕಳು	
ಪುರುಷರು	೯೯	ಪುರುಷರು	೧೫
ಮಹಿಳೆಯರು	೫೧	ಮಹಿಳೆಯರು	೩೫
ಒಟ್ಟು	೧೫೦	ಒಟ್ಟು	೫೦

ಒಟ್ಟು ೨೫೦ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ೧೫೦ ಮಕ್ಕಳು ವಿವಿಧ ಹಂತದ ವಯೋಮಾನದವರಾಗಿದ್ದು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಒಟ್ಟು ೫೦ ಜನರಲ್ಲಿ ೧೫ ಜನ ಪುರುಷರು ವಿವಿಧ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ೮ ಜನ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಒಬ್ಬ ಪಂಕ್ಚರ್ ಷಾಪ್ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಾಂಟ್ರಾಕ್ಟ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮೂವರು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರು ಜನ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದಂತೆ ೩೫ ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮದುವೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩.೨.೩ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರ ಪ್ರಮಾಣ

ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ			ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ		
ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೪೦	೨೮	೬೮	೧೭	೧೫	೩೨

ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೮ ಮಕ್ಕಳು ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ೩೨ ಮಕ್ಕಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನುಳಿದ ೫೦ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ೩೦ ಜನ ಪಿಯುಸಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ೦೬ ಜನ ಡಿಪ್ಲಮೊ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ೫ ಜನ ಬಿಎ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ೫ ಜನ ಐ ಟಿ ಐ, ೪ ಜನ ಇಂಜನೀರಿಂಗ್ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು

ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೫೮.೮೨ ಇದ್ದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ ೪೧.೧೭ ರಷ್ಟಿದೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ ೫೩.೧೨ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ಶೇ ೪೬.೮೭ ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಈ ರೀತಿ ತಾರತಮ್ಯವೇಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಪೋಷಕರು ನೀಡುವ ಉತ್ತರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧. ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿತರೆ ಅಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

೨. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಟ ಶಿಸ್ತನ್ನಾದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

೩. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂಬುದು ಒಂದು ಗೌರವ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಚಾರ, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

೪. ಇಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಬದುಕಬಹುದು.

೫. ನಮಗಂತೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಯುವ ಪುಣ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೂ ಅದು ದೊರೆಯಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು.

ನೀವೇಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಏಕೆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಸದಸ್ಯರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧. ನಮಗೆ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಶಾಲೆಗಳಿಗಿರಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈಗ ನಾವು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದೇವೆ, ನಮಗೆ ದೊರೆಯದ ಅವಕಾಶಗಳು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

೨. ಕೊಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ, ಹುಡುಗಿಯರು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವವರೆ, ಅವರಿಗೆ ದುಬಾರಿಯಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು

೩. ನಮಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯೇನೋ ಇದೆ ಆದರೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಒಬ್ಬಂಟಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

೪. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

೫. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗಿಯರೇ ತುಂಬಾ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹುಡುಗರಿಗಾದರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನು ತಾವು ಇಂಜಿನೀಯರಿಂಗ್, ಮೆಡಿಕಲ್ ಇನ್ನಿತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿಗೆ ಕಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವತ್ತೂ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಓದಿದವರಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿಯೇ ಓದಿ ದೊಡ್ಡವರಾದವರು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ನೀಡುವ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ.

"ಆಗಿನ ಕಾಲವೇ ಬೇರೆ, ಈಗಿನ ಕಾಲವೇ ಬೇರೆ, ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಓದಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ನಮ್ಮನ್ನು ತುಂಬಾ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತರೆ ಆ ರೀತಿಯ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಬಹುತೇಕ ಈ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ, ಮಾತೃ ಭಾಷಾ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ ಯಾವುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊರಿನಿಂದ ಬಸ್, ಆಟೋ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೊರೆದವರು, ಅವರಿಗೆ ಓದಲು ಬರೆಯಲು ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಸಹಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಇವರಿಗೂ ಓದಲು- ಬರೆಯಲು ಯಾವುದೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸಹಿ ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಸಾಕ್ಷರರಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಹುತೇಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತಕ್ಕೇ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಇಂದು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣ ಅವರಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರಿಯಾಗಿ ದೊರೆಯದೆ ಇರುವುದು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೀಳು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಮೊದಲಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲತೆ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವಿರಲೇಬೇಕು. ಹಾಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ಸುಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಹಜವೆಂಬಷ್ಟು ಒಗ್ಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ತೊಲಗಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಕನಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಬೇಕು. ಹೀಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೪.೪. ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ

ಅಧಿಕಾರದ ಆಸೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಕೂಡಿ ಬರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಜಾತಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಹಣದ ಬಲದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ದೊಡ್ಡ ಲೋಪ ದೋಷವೆಂದರೆ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಭಾರತದಂತಹ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಬಲವಾದುದು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಹಣ ಈ ಎರಡೇ ಕೊನೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆಯ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಮೀರಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮೆರೆದಾಡುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಳವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಲ್ಪಸದೇ ಹೋಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಮರೀಚಿಕೆಯಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಲೋಹಿಯಾರಂಥವರು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಜಾತಿಗಳಿಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.೧೨ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಹಿಡಯಲು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಮೀಸಲಾತಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವೊಂದಿತ್ತು. ಗಣಿ ಧೂಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೂ ನೇರ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸದಸ್ಯರ ಆಡಳಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗಣಿ ಮಾಲಿಕರು ಇದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಿ ಬಿ ಐ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಗಣಿ ಮಾಲಿಕರ ಧ್ವನಿ ಅಡಗಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಆಂಧ್ರದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲೂ ನೇರವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಮೂಗು ತೂರಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕುರುಗೋಡು, ಕಂಪ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಆಂಧ್ರದವರೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಗೈಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಾಚೆಗೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಲಿಂಗಾಯುತ, ಕುರುಬ ನಾಯಕ ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಎಮ್.ಎಲ್.ಎ ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಮೊದಲ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಬಳ್ಳಾರಿ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮೀಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಲೋಕ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಶಾಂತ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದೇ ರೀತಿ ಇವರ ಸಹೋದರರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮುಲು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ದರ್ಜೆಯ ಆರೋಗ್ಯ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದರು. ತರುವಾಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ನಾಗೇಂದ್ರ, ಸಿರಗುಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸೋಮಲಿಂಗಪ್ಪ ಕಂಪ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸುರೇಶಬಾಬು, ಸಂಡೂರು ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ತುಕಾರಾಂ ಹೀಗೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಒಟ್ಟು ಐದು ಜನ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಐದು ಎಂ ಎಲ್ ಎ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಎಂ. ಪಿ ಒಟ್ಟು ಆರು ಜನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಳವರ್ಗದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನ ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿ, ಮೇಧ, ಡುಂಗ್ರಿಗರಾಸಿಯ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳು ತೀರಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಸಮುದಾಯಗಳು ಎಷ್ಟಿವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಸಮುದಾಯ ಎಂದರೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಥವಾ ನಾಯಕ ಸಮುದಾಯ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಎಂದು ಏಕೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಬೇಡ ನಾಯಕರು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದಷ್ಟೇ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದರಾಚೆಗೆ ಏನೂ ಅರಿಯದ ಮುಗ್ದರವರು.

ಪ್ರಾಯಶ: ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಅದೇ ಆಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ೫೦ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ೪೯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಮುದಾಯಗಳು ತೀರಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತಾಗಿ ಅರಿಯಲಾರದಷ್ಟು ಮುಗ್ಧ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಕೋಮಿಗೆ ಸೇರಿದವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಬೇಕು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿಸಲು ಆ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಕ್ಷಗಳು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಗಮನಿಸುವ ಅತೀ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

೧. ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಯಾವ ಜಾತಿ/ಕೋಮಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಅವನು ನಿಲ್ಲುವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡುವವರಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಜಾತಿ/ಕೋಮಿಗೆ ಸೇರಿದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟಿದೆ.

೨. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಸಬಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆತ ಹಣ ಎಷ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಕ್ಷದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹಣ ನೀಡಬಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯ ಎಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲಷ್ಟು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೊರಬಲ್ಲನೆ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇರುವವನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಚುನಾವಣಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವನೆ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಯಾವ ಹಂತದವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ ಮುಂತಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ಚುನಾವಣಾ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜಾತಿ ನೋಡಿ, ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನೋಡಿ ಮತದಾರ ಮತ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅಧ್ವಾನದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಚುನಾವಣಾ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿವೆ. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವರೂಪದ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಚುನಾವಣಾ ನೀತಿಯನ್ನು ಮುರಿದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಣ, ಹೆಂಡ, ಸೀರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಮತದಾರನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವವರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅದಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಹೊರತಲ್ಲ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಈ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ೧೩೯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೧೦೫ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯಯರಿದ್ದರೆ ೨೫ ಜನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ೯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಗುರುತನ್ನು

ಚುನಾವಣಾ ಗುರುತಾಗಿ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಗುರುತನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತವರು ವೋಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಎಂದರಿತ ಪಕ್ಷಗಳು ಅವರನ್ನು ಓಲೈಸಲೆಂದು ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಆ ಜನರಿಗೆ ಸರಾಯಿ, ಹಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತವೆ. ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ಪಕ್ಷಾತೀತವಾಗಿ ಜರುಗಬೇಕಾದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚನಾವಣೆಗಳು ಇಂದು ಪಕ್ಷ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗ್ರಾಮವೊಂದರ ವಕ್ತ್ಯವೊಬ್ಬ ಈ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಬಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನೇ ಕುಲಷಿತಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟವು. ಮೊದಲಿಗೆ ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಯು ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿತ್ತು, ಈಗ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಾತಾವರಣವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಉದ್ದೇಶ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ, ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಊರಿಗೆ ದೊರೆತ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಇವೆ ನೋಡಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗದ ನಗೆ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಏಕೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. " ಸವಲತ್ತುಗಳೇನೋ ಬಂದಿವೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಆ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡಿವೆಯೆ? ಆ ಯೋಜನೆಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ್ಳುವಾಗ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ನಡೆಯಿತು. ಶುದ್ಧವಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ಹಣದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಮೋಹ ಹುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಗರು ಹೆಚ್ಚು ಅಧಪತನಕ್ಕೊಳಗಾಗುವಂತಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ರುಚಿ ಹತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಜನ ಮೈಗಳ್ಳರಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕುಡಿತ, ಜೂಜುಕೋರುತನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ಯಾವುದೋ ಭ್ರಮಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಕುಟುಂಬ ಸಲುಹಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗಂಡಸರು ಕೇವಲ ರಾಜಕೀಯ ಸುದ್ದಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಪಾರ್ಟಿ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಒಣ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಮಗೆ ಏಕೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮೀಣರಾದ ತಮಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಬೇಕು, ಮೈತುಂಬ ಕೆಲಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆತ್ಮಗೌರವದಿಂದ ಬದುಕುವಂತಾಗಬೇಕು. ಇಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಇಡೀ ಗ್ರಾಮಗಳ ವಾತಾವರಣವೇ ಹದಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆ". ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀವಾದಿಗಳಾದ ಇವರು ಗಾಂಧಿಯ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಕನಸು ಕನಸಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು ಎಂದು ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಪಕ್ಷಾತೀತವಾಗಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ವಿವಿಧ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಬಹುತೇಕ ಶೇಕಡ ನೂರರಷ್ಟು ಜನ ಹೊಸದಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದವರು. ತಮ್ಮ ಸದಸ್ಯತ್ವದ ಕಾಲಾವಧಿ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಮನೆ ಕೆಲಸ, ಕೃಷಿ, ಕೂಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪.೧. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶದ ವಿವರ

ವಿವರ	ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತವರು	ಎರಡನೆ ಬಾರಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತವರು	ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತವರು.
ಗ್ರಾ.ಪಂ.	೧೦೫	–	–
ತಾ.ಪಂ.	೨೫	–	–
ಜಿ.ಪಂ.	೦೯	–	–

ಈ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ಸದಸ್ಯರಾದವರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ನಾಮಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತು ನಾಮಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಸದಸ್ಯರಾದವರು. ಇವರ ಪರವಾಗಿ ಇವರ ಮನೆ ಗಂಡಸರೇ ಇಡೀ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಮಾಡುತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡಿದವರು ಕೇವಲ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇವರ ಕುಟುಂಬದ ಪುರುಷರು ಇವರನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ಕರೆತಂದರು.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬದ ಪುರುಷರು ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕರೆತಂದರೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಆ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶದ ಹಿಂದೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಒತ್ತಡವೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೀಸಲಾತಿಯ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ಸದಸ್ಯರು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆನ್ನಿಸಬಹುದಾದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಲಾಭ ಪಡೆಯುವವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಸವಲತ್ತನ್ನು ಪಡೆದು ಸದಸ್ಯರಾದ ಇವರು ಕೇವಲ ನೆಪಮಾತ್ರದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಬಹುತೇಕ ಸದಸ್ಯರು ಇದೇ ಮಾದರಿಯವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೪.೪.೧. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶದ ವಿವರ

ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು, ಅದರಲ್ಲೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನೀವೇಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದಿರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಜನ 'ಮೀಸಲಾತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತೆವು' ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪುರುಷರು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತೆವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮಾಡಿಸಲು ತೊಂದರೆಯಾಯಿತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೌದು ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ ಪಡೆಯಲು ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಾಮಿನೇಶನ್ ಫೈಲ್ ಮಾಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಜಾತಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ದೊರೆಯಿತು ಎಂದು ಪುರುಷ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರೇ ಮಾಡಿಸಿದರು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಎಲೆಕ್ಷನ್ ಫಾರ್ಮ ತುಂಬಿಸಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದವರೆ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿ ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟರು, ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಚುನಾವಣಾ ಠೇವಣಿ ಇಡಲು ಸಹ ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೂ ಅವರೇ ಕೊಟ್ಟರು. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ತರುವಾಯ ಹಣ ವಾಪಾಸು ಮಾಡಿದೆವು ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಸಹಾಯವಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಎಲೆಕ್ಷನ್ ನಿಂದ್ರಾಕ ಅವಕಾಶ ಆತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ರೆ ಕಷ್ಟ ಆಗತಿತ್ತು ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರಂತೂ ಎಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಯೋರ್ಗೆ ಗೊತ್ತು ಎಂಬ ಅಮಾಯಕವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದರು

೪.೪.೨. ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವರು

ರಾಜಕೀಯ ಒಳಸುಳಿಗಳ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲದ ಅಮಾಯಕರಾದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಾವು ಯಾವ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಗೆದ್ದಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣವೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿಗಳನ್ವಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆಯಬಾರದೆಂದಿದೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಚಿನ್ಹೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಟ್ಟದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಚುನಾವಾಣಾಧಿಕಾರಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ, ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಚಿನ್ಹೆಗಳ ಹೊರತಾದ ಚಿನ್ಹೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾಗಬಾರದು ಎಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಇಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕುಮ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುತ್ತದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿರದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಾವು ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ ಪಕ್ಷದವರೆಂದೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ಪಕ್ಷದವರೆಂದೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್. ಇತ್ಯಾದಿ ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಾರಂತೆ. ನೀವು ಯಾವ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಗೆದ್ದಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ೧೦೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರಾಗಿರದೆ ಆ ಪಕ್ಷದ ಒಬ್ಬ ಮುಖಂಡನ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪.೨. ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ ವಿವರ

ವಿವರ	ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದವರು	ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದವರು
ಗ್ರಾ.ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು	೧೦೫	–

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಬಾರದು ಎಂದಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ 'ಹೌದು ಹಾಗೇ ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಯಾವ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ತಿಳಿಸಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಮರು ಸವಾಲನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ನಾವು ಗೆಲ್ಲೋದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಾ (ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡ) ಬಹಳ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು, ಬಳ್ಳಾರಿಯಿಂದ ಬಾಟ್ಲಿ, ಸೀರೆ, ರೊಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ನಾವು ಎಲೆಕ್ಷನ್ ಗೆದ್ವಿ, ಇಲ್ದಿದ್ರೆ ಎಲೆಕ್ಷನ್ ಗೆಲ್ಲೋದು ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಎಂದು ಆ ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವರ ದಯೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದೆವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಚುನಾವಣೆ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರಣ ಆ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿತು.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಸದಸ್ಯರಾದವರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೨೫ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೦೯ ಸದಸ್ಯರು ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ಪಕ್ಷದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನೀವೇಕೆ ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಕ್ಷಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಏಕೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸದಸ್ಯರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ 'ನಮ್ಮೂರಿನ ಯಜಮಾನರು ನಮಗೆ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ತಿಳಿಸಿದರು ಹೀಗಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದೆವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು "ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

೪.೪.೩. ಚುನಾವಣೆ ಸ್ವರೂಪ

ಚುನಾವಣೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೋಲು ಗೆಲವನ್ನು ನೀಡುವವನು ಕೇವಲ ಮತದಾರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಮೀಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದರೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾವ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಮೀಸಲಾತಿಯಾದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾದಿಗ- ಹೊಲೆಯದಂತಹ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವ ಕೊರವ, ಬೋವಿ, ಮುಂತಾದ ಸ್ಪರ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟು ೫೦ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಯಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ಅವು ತುಂಬಾ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಬೆರೆತಿರುವ ಬೇಡ ಬಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

೪.೪.೪. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎಂಬ ವಿವರ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮದೇ ಸಮುದಾಯದ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ನಾಯಕರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪಕ್ಷದ ವರಿಷ್ಠರು ಮಾತನಾಡಿ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಡಮ್ಮಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಉಳಿಸಿ ಬಿಜೆಪಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸಿದುದಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಂತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ೩೨ ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೨೦ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಟ್ಟು ೫೨ ಜನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಾಡಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ೧೫ ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೧೨ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು

ಇತರ ಇಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ (ತ್ರಿಕೋನ ಸ್ಪರ್ಧೆ) ಸೆಣಸಾಟಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಮವಾಗಿ ೮ಜನ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ೮ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರು ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪.೪. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎಂಬ ವಿವರ

ವಿವರ	ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದವರು		ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದವರು		ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವರು		ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರು	
	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ	ಪು	ಮ
ಗ್ರಾ.ಪಂ	೩೨	೨೦	೧೫	೧೨	೦೮	೦೮	೦೬	೦೪
ತಾ.ಪಂ	೧೦	೦೯	೦೫	೦೨	–	–	೦೩	೦೧
ಜಿ.ಪಂ	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	–	–	–

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಒಟ್ಟು ೨೯ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೧೮ ಜನ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೧೧ ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಸೆಣಸಾಟಿ ಜಯಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನುಳಿದವರು ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್. ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜ ಪಕ್ಷ, ಪಕ್ಷೇತರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ ಪಕ್ಷದಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಗೆದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ೧೫ ಜನ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಏಳು ಜನರು ಇಬ್ಬರು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ೯ ಜನ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಸಹ ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ. ಪಕ್ಷದ ಮೂಲಕವೇ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಗೆಲುವಿನ ಹಿಂದೆಯೂ ಹಣ, ಹೆಂಡ ಮುಂತಾದ ಆಮಿಷಗಳು ತುಂಬಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ.

೪.೪.೫. ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ ಮೊತ್ತದ ವಿವರ

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಮೂರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೀವು ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದ ಅಂಶಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೪೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು, ಅದೇ ರೀತಿ ೧೦ಜನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ೦೫ಜನ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರು ಸುಮಾರು ೫೦.೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೬ಜನರು ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೬ಜನರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚಾಗಿರಬಹುದೆಂದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೪ಜನ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೩ಜನ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಖರ್ಚಾಗಿದೆಯಂದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ೫ ಲಕ್ಷ ಖರ್ಚಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು ಆದರೆ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ 'ನಮಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮನೆ ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪.೫. ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ ಮೊತ್ತದ ವಿವರ

	೧೦,೦೦೦	೫೦,೦೦೦	೧,೦೦,೦೦೦	೩,೦೦,೦೦೦	೫,೦೦,೦೦೦	೧೦,೦೦,೦೦೦	ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ
ಗ್ರಾ.ಪಂ	೪೫	೧೦	೦೬	–	–	–	೪೪
ತಾ.ಪಂ	–	೦೫	೦೬	೦೪	–	–	೧೦
ಜಿ.ಪಂ	–	೦೧	೦	೩	೦೨	–	೦೩

ಮತದಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮತದಾರರಿಗೆ ಏನೇನು ಕೊಡಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನುಳಿದ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕುಬುಸದ ಬಟ್ಟೆ, ಮನೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಿಸ್ಕಿ ಬಾಟಲಿ ಹಂಚಲಾಯಿತು ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಗುರುತು ಬಲ್ಬ್ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಗೂ ಬಲ್ಬನ್ನೂ ಹಂಚಲಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು, ಗುಲಾಬಿ ಗುರುತಿನವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗುಲಾಬಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ, ಪುರುಷರಿಗೆ ವಿಸ್ಕಿ ಬಾಟಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಣ, ಬಾಡೂಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಉತ್ತರಗಳು ದೊರೆತವು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಹಣದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ

ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಚುನಾವಣೆಯ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರವೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡಿದರು. ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರನ್ನು ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಹಣ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡಿರುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲು ಹಿಂಜರಿದರು.

೪.೪.೬. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗಿರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹಾಜರಾಗುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಈ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ಸಭೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗಿಂತ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದುದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಅರಿತಿರುವ ಸರ್ಕಾರ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಧ್ಯ ಹೋಗಿ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಜನಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಅದರ ಆಶಯ. ಹಾಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳೇನು, ಅದು ಎಷ್ಟು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ಯಾವ ಯೋಜನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಮಂಜೂರಾಗಿದೆ, ಯಾವ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಹಣ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿವರವೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣದ ಉದ್ದೇಶ.

ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಇರಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅರಿವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ನಡೆಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೊ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೂ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರೇ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೇಳಿದಾಗ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ದೊರೆತವು. ಆ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಂಡು ಬಂದ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೪.೪.೭. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಸದಸ್ಯರಿಗಿರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ

ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ಮಧ್ಯ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ೧೦೫ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಯಾರಿಗೂ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಯಾಗಲೀ, ಆ ಸಭೆಗಳು ಏಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಲೀ ಯಾವುದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಅಥವಾ ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಪಂಚಾಯತ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿ, ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆದರೆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ/ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗದೇ ಇರುವವರಲ್ಲಿ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು.

ನೀವೇಕೆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮದೇನೂ ಕೆಲಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ೪೦ ಜನ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ೨೧ ಜನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೧೧ ಜನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಯಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ೧೦ ಜನ ತಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆಂದಾಗಲಿ, ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ೩೦ ಮಹಿಳೆಯರು ನಾವು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಏನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರೇ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಆ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರದೇ ಇರವುದರಿಂದ ಆ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೀಟಿಂಗ್ ನಂತರ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸಹಿಯನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ನಾವೇಕೆ ಮನೆಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಜಬೇಕು ಎಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಇರುವುದರಿಂದ

ತಮ್ಮದೇನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಅವರು ತಿಳಿದಂತಿತ್ತು. ಇನ್ನುಳಿದ ೧೪ ಜನ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾದರೂ ತಾವೇನೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಇತರ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸದರು.

ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಅಥವಾ ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆಗಳು ಕಾಟಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸಭೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಾಮಕಾವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಜನರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯವರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಸಭೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಭೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೇ ಒಳ್ಳೆಯದೇನೊ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ೧೦ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ೦೫ ಜನ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೦೬ ಜನ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಏನೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದ ೦೪ಜನ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರೇ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೀಟಿಂಗ್ ಪುಸ್ತಕ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಸಹಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಹೀಗಾಗಿ ಸಭೆಯ ವಿಚಾರ ತಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದೆಂದೇ ತಿಳಿಸಿದರು

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೦೬ ಜನ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ೦೨ ಜನ ತಾವು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ೦೪ ಜನ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಇತರ ಸದಸಯರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗಾಗಿ ತಾವೇನೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮಹಿಳೆಯರು ತಾವು ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಪಕ್ಷದ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರು ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್ ನಜೀರ್‌ಸಾಬ್ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದ್ದು ಅದು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರೇ ಮುಂದಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದು

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಗಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಹುಪಾಲು ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ವಾರ್ಡ್ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದೇ ಇರಲು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೋ ಅವೇ ಕಾರಣಗಳು ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗದಂತಹ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಗಳಾಗಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಪರಿ ಮಾತ್ರ ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ, ವಾರ್ಡ ಸಭೆ, ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಭೆಗಳ ಕುರಿತು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ಅನಕ್ಷರತೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ, ಅಸಾಹಾಯಕತೆಗಳೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೪.೪.೮. ಯೋಜನೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರ

ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಇಂತಿಷ್ಟು ಎಂದು ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಾನಾ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಪ್ಲಾನ್ ನಂ.೧, ಪ್ಲಾನ್ ನಂ.೨, ಪ್ಲಾನ್ ನಂ.೧೦, ಪ್ಲಾನ್ ನಂ.೧೧, ಪ್ಲಾನ್ ನಂ.೧೨ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥದಕ್ಕೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣವೆಂದು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹಣ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಿಂದ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಯಿಂದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಅನುದಾನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವಾಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಸರ್ಕಾರ ನೇರವಾಗಿ ಇಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಾವುವು, ಯಾವ ಪ್ಲಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಆ ಅನುದಾನ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಾವುವು ಇವೆ, ಯಾವ ಅನುದಾನ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವ

ವಿಚಾರವು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಕೇವಲ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಮಸ್ಯೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಆಗಿದೆ.

೪.೪.೯. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಉಪಸಮಿತಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಸದಸ್ಯರಿಗಿರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉಪಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಸದಸ್ಯರು, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಕೆಲವು ಉಪಸಮಿತಿ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪಸಮಿತಿಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ, ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯಂತಹ ಉಪ ಸಮಿತಿಗಳಿವೆ. ಈ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಾವು ಯಾವ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದೇವೆ, ಯಾವ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ತಿಳುವಳಿಕೆಯೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೋತಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದವರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಅಡಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರು. ಇವರು ಆ ತಾಲೂಕಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಹೌದು, ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೇನು ಎಂಬ ಕುರಿತು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೋಲುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮಗಿಂತ ತುಂಬಾ ಬಲಿಷ್ಟರು, ನಾವೇನಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನಿಂದ, ಅಂದರೆ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಭ್ರಷ್ಟರೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಸಹ ಏನೂ ಮಾಡದ ಅಸಾಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿ ನಮ್ಮದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ತಮಗಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಿತಿಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ತಮಗೆ

ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಳಲು ಅವರದು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮೇಲಿನ ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಉಪ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಲು ಏನು ಎಂಬುದರ ಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರಣ ಇಂದಿಗೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೊರತಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೇನೂ ಪುರುಷರದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಅವರ ಜಾತಿಯಿಂದ ತಾವು ಕೀಳೆಂಬ ಕೀಳಿರಿಮೆ, ಇನ್ನಬ್ಬರ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿ ತಾವು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು, ಬಡತನದ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದ ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇವರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಂಟಕಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧ buchanan francis; southern India (Journey from Madras through the countries of Mysore, Canara and Malabar) Oxford press; madras ; 1807

೨ ರಂಗರಾಜ ವನದುರ್ಗ ಬೇಡ ಜನಾಂಗದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ಲೇಖನ (ಸಂ) ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ ವ್ಯಾಧ ಚರಿತೆ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭; ಪು.೩೬

೩ ಎಂ.ಎಸ್.ಪುಟ್ಟಣ್ಣ; ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರು; ೧೯೨೪; ೧೨

೪ ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ; ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸ; ೧೯೭೭; ೨೩೬

೫ Nambiyar P K Villege survey of Tamilnadu; pp 26-27; 1964

೬ Thurston, Edger ; Castes and Tribes of Southern India; Cosmo Publications; Delhi: 1909

೭ Nanjundaiah H V ; The Ethnographical servey of Mysore; pp 1-22 ; Banglore

೮ ಕೆ.ಎಂ.ಮೇತ್ರಿ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ನಾಯಕರು ಲೇಖನ; ಘಟ್ಟಿಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಗಟ್ಟಿಗ (ಸಂ) ಹರ್ತಿಕೋಟೆ ವೀರೇಂದ್ರ ಸಿಂಹ, ತೇಜಸ್ವಿ ಕಟ್ಟೀಮನಿ; ೨೦೦೨; ೧೦–೧೧

೯ ಅದೇ; ಪು ೮–೯

೧೦ ಉಲ್ಲೇಖ ಅದೇ ಪು ೯

೧೧ ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಕಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ; ೨೦೦೦ ಜನವರಿ ಪು ೮-೧೪

೧೨ ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್ ಜಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ; ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ ೧೯೯೮; ಪು ೧೫೬

೧೩ ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ದಿ ವರದಿ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ; ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೦೫; ೨೬೦

೧೪ ಕೃಷಿ ಗಣತಿ ವರದಿ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ; ಬೆಂಗಳೂರು; ೨೦೦೧; ೧೩೪

೧೫ ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ದಿ ವರದಿ: ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ; ಬೆಂಗಳೂರು; ೨೦೦೫:೨೬೧

೧೬ ಅದೇ ;೨೦೦೫; ೨೦೫

೧೭ ಭುವನಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಕಾಸ; ೨೦೦೩; ೧೫

೧೮ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ; ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ- ೨೦೦೪

೧೯ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವರದಿ ೨೦೦೫:೨೫೮

೨೦ ಅದೇ ೨೦೦೫; ೨೫೮

೨೧ ಅದೇ ೨೦೦೫; ೨೫೯

೨೨ ಲೋಹಿಯಾ: ಜಾತಿವಿನಾಶ: ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು; ೧೯೮೯:೨೪

❑❑❑

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸವಾಲುಗಳು

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದೀ ರಾಷ್ಟ್ರವಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಕ್ಕಿದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಶಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಯೂ ಸರ್ವಾಂಗೀಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಶಯವು ಸಾಫಲ್ಯಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆಯಂದು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಆಂಶಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜನತೆಯನ್ನು ತಲುಪಲು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಫಲ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

"ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅಂಚಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬುಡಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೦-೯೦ರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇಂದು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಜವಾಹಾರಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಮಾತ್ರ ಭಾರತದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ರಾಜೀವ ಗಾಂಧಿಯವರ ಹಾಗೂ ಪಿ.ವಿ.ನರಸಿಂಹರಾವ್ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಸ ರೂಪ ಪಡೆದು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅವರ ಅಧಿಕಾರವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩, ೭೪ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ನಡೆದವು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವೇನಲ್ಲ.

ಏಣಿಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮ ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆಯ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ ಬಿಡುವ ಅಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಂಬೇಡ್ಕರರವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಇಂದು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಂತಹ ಅಪಾಯಕರ ಹಂತವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆಯನ್ನು

ಮಟ್ಟ ಹಾಕಬಹುದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇರಳ ಮಾದರಿಯು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಂದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ದಲಿತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಾರ್ಷಿಕ ಬಜೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೂ ಇದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಸೂತ್ರ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಂದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ದೊರೆಕಿದೆ, ಅದರ ಫಲಗಳು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಬೇರೆಯೇ ವಿಚಾರ ೧ ಆದರೆ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ ವಿಚಾರ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಲಿತರು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇಂದು ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಏರಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

೫.೧. ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಸಮಾನತೆ ತತ್ವದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉಗಮ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆಯು ಇಂದು ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ದೊರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಸಂವಿಧಾನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿರಿಮೆ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಬಂಧಬಾಹುವಿನ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಯಜಮಾನಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಊಳಿಗಮಾನ್ಯಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯಂತಹ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸವಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಸಾಗಿವೆ. ಅಂಥವುಗಳ ಕರಿನೆರಳು ಸಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯದಂತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾತಿ ಎಂದರೆ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಯಜಮಾನಶಾಹಿಯಂತಹ ಶಕ್ತಿಗಳು ಇಂದು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಸಹ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಇವು ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳು ದಲಿತ ಸಮುದಾಯ, ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದಾಸ್ಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುತಂತ್ರ ಅನೂಚಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ಇಂತಹ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ದೂರವುಳಿದು ಸದಾ ಶೋಷಣೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ

ಸ್ಥಿತಿಯಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳು ತೀರಾ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳ ವರ್ತಮಾನದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ಒತ್ತಡ, ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದು ನೀಡುವ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜಕಾರಣವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯಾಗಿಯೇ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಇರುವುದಾದರೂ ಅದು ಕೇವಲ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳೇ ಅವುಗಳ ಸಕ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ತೊಡಗುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಕಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಅಖಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಉಳಿವಿಗಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮ, ಕಾನೂನು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಜಾಣತನದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇಂದು ಕೀಳರಿಮೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತರು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಗತಿಶೀಲತೆಯನ್ನು ನಾವು ಒಂದು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ನಿರಪೇಕ್ಷೆ, ಜಾತಿ ನಿರಪೇಕ್ಷೆಯ ಆಚೆ ಸಮಾನತೆ ತತ್ವದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಫಲಗಳು ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಬೇಧವೆನಿಸದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒದಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಕಥನದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿದೆ ೨ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳೇ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿರುವುದರಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಸಹ ಜಾತಿ ನಿರಾಪೇಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗ ನಿರಪೇಕ್ಷ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪು ತಾಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಬಲೀಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಶೋಷಣೆ, ತಿರಸ್ಕಾರ ಮುಂತಾದ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಇಂದಿನ ತುರ್ತಾಗಿದೆ. "ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ನಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಜನರನ್ನು ಮೂರನೇ ದರ್ಜೆಯ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ತೂಗುವ ಇತರ

ಮುಂದುವರೆದ ಸಮುದಾಯದಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ತಳ ಸಮುದಾಯದ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನ ಅಧಿಕಾರ, ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ ಎಂದೇ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಡಂಗೂರ ಸಾರುತ್ತಾ ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪಂಗಡದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ." ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಕಾನೂನಿದ್ದರೆ ಸಮಾಜದ ಒಳಗೆ ಮನುವಿನ ಧೋರಣೆ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ [೩] ಇಂತಹ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ದಲಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಾನತೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ತೊಡಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

೫.೨. ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಬದುಕನ್ನು ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕಾರ್ಯ, ಸಮಸ್ಯೆ, ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತಹ ಹಲವಾರು ಮಹತ್ವದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇದರ ಮೂಲಕವೇ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು, ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಿ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಸಹ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಸಹ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ"[೪] ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಎನ್ನುವಾಗ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅನಾಮಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಎತ್ತರದ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಏರಿದನೆಂದಾಕ್ಷಣ ಈ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅನಾಮಿಕರೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಎತ್ತರದ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಹಿಡಿದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವ ಜಾತಿ, ವರ್ಗ, ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬುದೂ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಮಹಿಳಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಇಡೀ ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲಾರರು. ಈ ರೀತಿಯ ವೈರುಧ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಕುರಿತ ಸಾಫಲ್ಯ, ವೈಫಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ,

ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳೇನೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ತಳಸಮುದಾಯವು ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ರಾಜಕೀಯವು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಂಥವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೇ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಅದು ಅವರಿಂದ ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅತ್ಯುನ್ನುತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಸದ್ಯದ ತುರ್ತಾಗಿದೆ. ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗದಂತೆಯೇ ಸದಾ ಅವರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸಮಾಜ ನಿಂತಿರುವುದೇ ಇಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ದಲಿತರಂತೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೂ ಸಹ ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯಂತ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಅಂಶವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗಿರುವಂತಹ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವು ನಿಯಂತ್ರಣ, ತುಳಿತ, ಅಲಕ್ಷ್ಯ, ತಿರಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಯಂತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿರುವ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯಶಾಹಿ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ, ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಯಜಮಾನ್ಯಶಾಹಿಗಳಂತಹ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕಾರಣದ ಕುರಿತು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಆಲೋಚನೆ ಕ್ರಮ ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೂ ಮತ್ತು ತಳವರ್ಗದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಅಂತರ ಯಾವ ಬಗೆಯದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದು.

ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಹೊಸದೇನಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಸೈನಿಕರಾಗಿ, ಪಾಳೇಗಾರರಾಗಿ, ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅರಸರಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಗಳು ಭಿನ್ನವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ನಡೆದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ಅನಿಶ್ಚಯತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಗಳಿಂದಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಿಂದೂಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಜಾತಿವಾದಿಗಳ ಹಾಗೂ

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಸ್ವಾರ್ಥ ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಬಂಧ ಬಾಹುವನ್ನು ಚಾಚಿತು. ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಪರಾಧೀನತೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕೇವಲ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವು ಪಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೇ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.

೫.೩. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳಿಗಿರುವಷ್ಟೇ ಹಕ್ಕು ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೂ ಇದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೇ ಸಮಾನತೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ನಿರಾಕರಣೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲನ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದುದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜನತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವುದು, ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವುದು, ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಂತಹ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಹಕ್ಕುಗಳೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಗೂ ಸರಿಸಮಾನವಾದ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂಡಿಯಾದ ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷ ಭೇದ ಮರೆತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾನತೆ, ಮೀಸಲಾತಿ ಕುರಿತಾಗಿ ತುಂಬಾ ಉದಾರವಾದ ನೀತಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬಂಥೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ, ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಯಾವೊಂದು ಪಕ್ಷವೂ ಚಿಂತಿಸದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಲಪಂಥೀಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರಬಹುದಾದ ಅಂತರಂಗದ ಮನಸ್ಸು ಏನಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವ ಸಾರುವ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿರಬಹುದಾದ ದುಸ್ಥಿತಿ ಇದು. ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿದೆಯಾದರು ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಓಟ್‌ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾಗಿ ನೋಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಚಿದೆ. ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ

ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತುಂಬಾ ಸಬಲರಾಗಿದ್ದಾರೆಂಬಂತೆ ತೋರಿಬರುವುದಾದರೂ ಅದು ತುಂಬಾ ಹುಸಿಯಾದುದು ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಮನೋಭಾವದ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯವೆಂದರೆ ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಲಪಂಥೀಯವಾದ ಈ ಧೋರಣೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಏಕ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರದೇಶ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತುಳಿಯುವವರಾದರೆ ತಳಸಮುದಾಯದವರು ತುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಇರಲಿ ಅದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಬಲಪಂಥೀಯವಾದ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಹಣವೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಎಂಬುದು ಸಮಾಜದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ನಿಯಂತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳೇ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಯಜಮಾನಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೂ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಜನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಾರಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಳಸಮುದಾಯದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಡೆಯುವವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸದ ಅಸಾಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭಯ ಮತ್ತು ಅವಮಾನಗಳ ಅಂಜಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಸಾಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧೯೯೩ರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಯಿತು. ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನತೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯಂಬಂತೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೇ ಹೊರತು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಲಪಂಥೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು

ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಂತಹ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಎದುರಿಸಿದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಶಾಸಕರ ನೇರ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಬೆಂಬಲ ಸಹಕಾರಗಳಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯವಾದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅವರ ಸಮುದಾಯದ ಶಾಸಕರ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಪುರುಷ ವರ್ಗದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗವೇ ಹೊಸತು. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕೈಗಳೇ ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಜಾತಿ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೋ, ಅವರು ಸಕ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ದೂರವುಳಿಯಲು ಸಹ ಜಾತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ನಿಂತಿರುವುದೇ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಐವತ್ತು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೇಡ ನಾಯಕರು, ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ, ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ, ಮೇಧಾ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸಮುದಾಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಮೂರು ಸಮುದಾಯಗಳು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಇಚ್ಛಾ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದವರೂ ಸಹ ಚುನಾವಣೆಗೆ

ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಸದಸ್ಯತ್ವದ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಾಭವನ್ನು ಸಹ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಳೆದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕೇವಲ ಆತ ಅವಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷಗಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಅವಳನ್ನು ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿಯೂ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಅವಳನ್ನು ಲೈಂಗಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಅವಳ ಸಂಸಾರ ಒಡೆದುಹೋಗಲು ಈ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವಾದುದು ಸತ್ಯ. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನ ತಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು ಎಂದು ಸಂಭ್ರಮಪಟ್ಟರಾದರೂ ಅವಳು ಬಿದ್ದ ಹಳ್ಳದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಷ್ಟೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆ ಕೇವಲ ಮಹಿಳೆಗೆ ಮಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಯಂದು ಭಾವಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪುರುಷರಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆಯಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಮುಕಿ ಹಾಕಿಬಿಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆಯಂದು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಜತಿಗಳು ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಂತಹ ಬಲಿಷ್ಠ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಹಿಡಿತದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿರುವುದು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಅಡಚಣೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಕಾಲ್ತೊಡಕು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಮೇಲ್ಜತಿ ರಾಜಕೀಯವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಇಂಥಾದ್ದೇ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಧಣಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸಂಗಾತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿ ಬಾರದೆ ಇದ್ದರೂ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ವರ್ಗ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇರುವುದುಂಟು. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವು, ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೇನು, ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊರತೆ ಇರುವುದು.

ಯಾರೇ ಒಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ತಾನು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ತನಗಿರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅರಿಯದೇ ಹೋದರೆ ಅವನ ಕಾಲಾವಧಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯೇ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಯಾರದೋ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ, ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ತರುವಾಯ ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಅರಿವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಚುನಾಯಿತಗೊಂಡ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾಲೂಕುಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್ ನಜೀರ್‌ಸಾಬ್ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳಂತೆ ಈ ತರಬೇತಿಯೂ ಸಹ ಬಹುತೇಕ ನಿರರ್ಥಕ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕಾಟಚಾರಕ್ಕೆ ಎಂಬಂತೆ ತರಬೇತಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುವ ಬಹುತೇಕ ಸದಸ್ಯರು ತರಬೇತಿ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನೆಪಕ್ಕೆಂಬಂತೆ ತರಬೇತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸದಸ್ಯರು ತರಬೇತಿಗೆ ಹಾಜರಾದಂತೆ ಮಾಡಿ ತರುವಾಯ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಜರೂರು ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕಲಿಯಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ತರಬೇತಿಯೊಳಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಸಹ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ತರಬೇತಿಯ ತಳಬುಡವೇ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದಿನ 'ನೀವು ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಲಿತಿರಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, 'ನಮಗೇನು ಗೊತ್ತು ಸ್ವಾಮಿ, ಅವರೆಲ್ಲ ಏನೋ ಹೇಳಿದರು, ನಾವು ಕೇಳಿದಿವಿ, ಅವ್ರೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದಂಗೆ ನಾವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯಾ?' ಎಂದು ಮರಳಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮೀಸಲಾತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೊಂದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನವೇ ಸದಸ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಇರದಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುದಿಲ್ಲ. ನಾಮಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸದಸ್ಯರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಂತಹ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಏನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರ ಹಿಂದೆ ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ

ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಒಂದು ಘಟಕ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅಂಶಗಳ ಅರಿವಿರಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಂತೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣುವುದಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ತೋರಿಕೆಯವು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುವ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತಹ ಅನಿಷ್ಠ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾಗಿ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಮೀರಿ ಅಹಂನಿಂದ ವರ್ತಿಸಲು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವಕಾಶವಿದೆ.[೫] ಆದರೆ ಈ ಈತಿ ವರ್ತಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ನಿಲುಕದ ವಿಚಾರ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡದ ಜನರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಡೀ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತು ಹಲವು ಶೋಷಣೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಜರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ದಲಿತ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಂಶ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯೆಯರೂ ಸಹ ಇದೇ ಕೀಳರಿಮೆ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳು, ತಾವು ಅದೃಷ್ಟವಂತರಾದುದರಿಂದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪುರುಷರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೂ ಅವರ ಅಂತರಾಳಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಆತಂಕ, ನೋವು, ಜಾತಿಯೆಂಬ ಅನಿಷ್ಟ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಗೆಯ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಶೇಕಡ ೭೫ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಜಕೀಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಅತೀ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಬಹುತೇಕ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಮೀಸಲಾತಿ ಎಂಬುದು ಇರಲೇಬಾರದು, ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ದೊರೆತಿದೆಯಾದರೂ ತಾವು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರು ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಗೆಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೋವು ಅವರಿಗಿದೆ.

ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ದೊರೆತಿವೆಯಾದರೂ ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅವಮಾಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದೇವೆಯಂದು ಶೇಕಡ ೬೩.೨೪ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶೇಕಡ ೩೬.೭೬ ರಷ್ಟು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಮಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಎಂಬುದು ಇರದೇ ಇದ್ದರೆ ತಾವು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಹಿಡಿಯಲು ಮೀಸಲಾತಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಸಲಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ತಾವು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳಿಂದ ರಾಜಕೀಯವೆಂಬ ಪೆಡಂಭೂತದ ಸಹವಾಸವೇ ತಮಗೆ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಇವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿದೆಯಾದರೂ ಅವರ ಬದಲಿಗೆ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರು, ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮುಖಂಡರು, ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಪುರುಷ ವರ್ಗಗಳೇ ಅಧಿಕಾರದ ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರದಾರಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೇವಲ ಪಗಡೆಗಳಂತೆ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮಹಿಳೆಯರು ತುಂಬಾ ನೋವಿನಿಂದಲೇ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿಯ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಈ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವುದೋ ಪ್ರಭಾವಿ ಜಾತಿಯವರ ಇಲ್ಲವೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಗಿದೆ.

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಸೌಹಾರ್ಧಯುತ ಬದುಕು ನಾಶವಾಗಿದೆಯೇನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯದ ನೇರ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಲುಷಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣದಿಂದಾಗಿ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆಯೆನಿಸಿದರೂ ಜಾತಿನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ನೀತಿಗೆ ತೀರಾ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿದ್ದವೋ ಅದೇ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ತಮಗೆ ನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಇಂದಿಗೂ ಬಲಿಷ್ಠ ಜಾತಿಗಳು ಬಯಸುತ್ತವೆ.

ಕೇವಲ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕಾರದ ಗದ್ದುಗೆ ಇರಬೇಕು. ತಮಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಗಳು ಬರಬಾರದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಿತವಾದ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಳೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೀಸಲಾತಿಯ ಮೂಲಕ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಾದ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಹಿನ್ನೆಡೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶವಕಾಶ ಪಡೆದಿವೆಯೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಹುಂಬತನದ ವಿಚಾರವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ ಸಿಕ್ಕ ತರುವಾಯ ತಳಸಮುದಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸಬಲಗೊಂಡಿವೆಯೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಹುಸಿ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಭಾರತದ ಉಪಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗಜೀವನರಾಮ್‌ರಂತಹ ಧುರೀಣರು ಕೇವಲ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಷಿಸಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ನಿಂತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಾಡಿದು. ಪಾರ್ಸಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ದೇಶದ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿ ಇಂದಿರಾರವರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವಿಕೆ ಅಥವಾ ಸಮಾನಾಂತರ ಅಧಿಕಾರದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಈಡೇರಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ಎಂಬ ಅನುಮಾನಗಳೂ ಕಾಡುವುದುಂಟು.

ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಿತೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿತು. ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ತತ್ವದಡಿ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದ ತಳಸಮುದಾಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಗ್ರಾಮ, ತಾಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸದ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ದೂಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಮತ್ತು ಟಿಕೇಟು ನೀಡಿದ ಪಕ್ಷಗಳ ವರಿಷ್ಠರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೊದಗಿದೆ.

ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಹಕ್ಕುದಾರಿಕೆ ಕೇವಲ ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಇದು ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಚುನಾಯಿತರಾದ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ತೋರುಗಾಣಿಕೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವವರಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೂ ಅದು ರಿಂಗ್‌ಮನ್‌ನ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಸರ್ಕಸ್ಸಿನ ಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ನಗರ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯತೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ತೋರಿದರೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ಸಂರಚನೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅವರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ರಾಜಕೀಯದ ಸಮಸ್ತ ಒಡೆಯರು, ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು ಅದರ ನಿಯಂತ್ರಕರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುವುದು ಪಕ್ಷದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಉಚ್ಛಾಟನೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಲೇ ಉಚ್ಚಾಟಿಸಲು ಸಹ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಷ್ಟೂ ಅವುಗಳ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಮುಕುತ್ತಿದ್ದ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ತಳ ಸಮುಧಾಯದ ಸದಸ್ಯನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತಳಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಕುತಂತ್ರಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಕೈವಾಡವಿರುವುದು ಖಚಿತ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಕ್ಷಗಳು ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಾಪಿತ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕೇವಲ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

೫.೪ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ

ಸ್ಥಾನಿಕ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ

ಪಂಚಾಯತಿರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ರಾಜ್ಯ/ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೂ ಅವುಗಳ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು /ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ವರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಗ್ಧತೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬೇಳೆ ಬೇಯಿಸಿಕೊಂಡವರೂ ಉಂಟು.

ತಳಸಮುದಾಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಾವೇ ದುರುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಉಂಟು. ಮೂಲತಃ ತಾನು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ, ಎನ್ನುವ ಕೀಳರಿಮೆಯನ್ನುವಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವ ಬಗೆಯದು, ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವ ಅನುದಾನಗಳು ಯಾವ ಬಗೆಯವು, ಅನುದಾನಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಈ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಗಳು ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಡ್ಡದಾರಿಗೆ ಎಳೆದು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅರಿವಾಗದಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫.೫. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಪರಿಪಾಠ ಲಿಂಗ ನಿರಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂಥದಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.೬ ಮಹಿಳೆಯರ ಪರಾಧೀನತೆ, ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ನೇರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮಹಿಳೆಯ ಮೇಲಾಗುತ್ತವೆ. ಮಹಿಳಾ ಪರಾಧೀನತೆ ಎಂಬುದು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿಗಳ ನಿಲುವಾಗಿದೆ. ಜೆ.ಎಸ್.ಮಿಲ್‌ರವರು ಎರಡು ಲಿಂಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಿಂಗದವರು ಮತ್ತೊಂದು ಲಿಂಗದ ಜನರಿಗೆ ಶಾಸನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಾಧೀನವಾಗುವುದು ಸ್ವಯಂ ತಪ್ಪು, ಅದು ಮಾನವ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಂಟಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಬೇಕು, ಅದು ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬಾರದು, ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಅಸಮಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬಾರದು ೭ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಹಾಗೂ ಮನೆಯ ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಾಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಪ್ರವೇಶಮಾಡದಂತೆ ತಡೆಯಲಾಯಿತು. ಮಹಿಳೆ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಕಾರ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಗಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತೊಡಗಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಗಂಭೀರವಾದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿವೆ.೮ ಈ ನೆಲೆಯೊಳಗೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಗಂಡ ಹಾಗೂ

ಇತರ ಪುರುಷರ ಕೈವಾಡಗಳಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿಯಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಮಹಿಳೆಯು ಗಂಡ, ಅಥವಾ ಅವಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಅಥವಾ ಪುರುಷ ಮುಖಂಡನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಆಧಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳು ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕು. ಬಹುತೇಕ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲವೇ ಉತ್ತರಿಸಲು ಗಂಡನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡನ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಪುರುಷನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಕಣ್ಸನ್ನೆಯ ತರುವಾಯವೇ ಮಹಿಳೆಯರು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಂತೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪರವಾಗಿ ಪುರುಷರೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರಕ್ಕಿಂತ ಆಕೆಯ ಗಂಡ ನೀಡಿದ ಉತ್ತರಗಳೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಗತಿ, ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿಯಲು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಅಂದರೆ ಮಹಿಳೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಪರಾಧೀನತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಪುರುಷನ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ತಮ್ಮಿಂದ ಮನೆಯ ಹೊರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ ರಾಜಕೀಯ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಮಹಿಳೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತು. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಷ್ಟೇ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಸಾಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪುರುಷರನು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೂ ಉಂಟು. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೆಟ್ಟಿನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆಗೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೫.೬ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳು

ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದಿರುವುದು ತಮಗಾಗಿಯೇ ಎನ್ನುವ ಧೋರಣೆ ಹೊಂದಿರುವ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ತಡೆಗೋಡೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ತಳಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಿರಿಯರು ತಮ್ಮೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ತಳಸಮುದಾಯಗಳಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ

ವಿಚಾರದಲ್ಲಂತೂ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ತುಂಬಾ ದರ್ಪದಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಿರಿಯ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿರುವುದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯೇ ಕಾರಣ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳದು. ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ತುಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ತಳ ಸಮುದಾಯ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರ ತೊಲಗುವಂತೆ ಕುತಂತ್ರ ಮಾಡುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಉಚ್ಛಾಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಚಿವುಟಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೂ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಹಿಂಜರಿಯರು. ಪಕ್ಷದ ತತ್ವ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಲಾಭವನ್ನು ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಪಡೆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ.

೫.೭ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವ

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಭಾರತದ ಆಡಳಿತದ ನಿಯಂತ್ರಕಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಾದ ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ನ್ಯಾಯಾಂಗಗಳಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ನೌಕರರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಯಾರೇ ಒಬ್ಬ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಉತ್ತರ ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ 'ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೇನ್ರಿ ಐದು ವರ್ಷದೋರು, ನಾವು ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ದೇಶ ಆಳ್ತೀವಿ' ಎಂಬಂತಹ ಠೇಂಕಾರದ ಮಾತುಗಳೇ ಬಹುತೇಕ ನೌಕರಶಾಹಿ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರೂ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನುರಿತಿಲ್ಲದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಳಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶದಲ್ಲಿಯೇ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವುದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ತಲೆದೋರುವುದು. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಗಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಆಡಳಿತದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಗಿಲ್ಲ.

ಕೆಳಹಂತದ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೌಕರಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಬರುವ ತಳಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಿಗೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಅರಿವು ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ

ಸಹಜವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಪಿ.ಡಿ.ಓ. ರಂಥವರನ್ನೇ ಅವರು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಆಡಳಿತದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಂದೇ ಕಡೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಒಳಾಡಳಿತದ ಕುರಿತು ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ದರ್ಪ ಇವರಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಜಾತಿಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿ ಬರುವ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ನೌಕರಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಾವು ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಹಣದ ಆಮಿಷವೊಡ್ಡಿ ಅವರನ್ನು ಸಹ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಾದ ಸದಸ್ಯರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನೌಕರಶಾಹಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಅಸಹಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೊಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಮೀರಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ವಾಸ್ತವ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿರುವ ಚುನಾಯಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಅಧಿಕಾರ, ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿರದೇ ಇರುವವರ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.

೨. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸಕ್ತ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಂತರಾಳವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹುತೇಕ ಸೋತಿದ್ದಾರೆ.

೩. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ಅವಮಾನವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಯ ಅವರನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಜಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ

ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇವೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಹಾಗು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಹಿಡಿತ ಇವರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

೫. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಸಕ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರೋ, ಪಾಲಕರೋ, ಅಥವಾ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಸಂಗಾತಿಯೋ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪುರುಷಶಾಹಿಯೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಳೆ ಸದಸ್ಯೆ, ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷೆ ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದಂತೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬರುವುದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಮಕಾವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದಲಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುವವರೇ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು.

೬. ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಹುತೇಕ ಜನರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ಕುರಿತು ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಅಹವಾಲು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಮುಜುಗರವಾಗುವಂತೆ ಇತರ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಾಗದೆ ಗೈರು ಹಾಜರಾಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕಾಣಲಾಯಿತು.

೭. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಹೆದರಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಮಯದ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ತುಂಬಾ ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೮. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದು. ಆದರೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಂತಹ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಸಾಹಯಕರಾಗಿ ಹೊರಗೇ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಎಷ್ಟೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜಾತಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಚಣೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣಗಳು ಅವರನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ.

೯. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಜಾತಿ ಒಂದು ತಡೆಗೋಡೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಯಿತು.

೧೦. ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ತಾರತಮ್ಯ, ಶೋಷಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೧೧. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ಜಾತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

೧೨ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಲಯದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪಿತ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬೇಳೆ ಬೇಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೩ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ತಳಸಮುದಾಯದ ಬಹುಪಾಲು ಸದಸ್ಯರು ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ನಿಲುವು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ರಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧ ಟಿ.ಆರ್.ಚಂದ್ರಶೇಖರ:; ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ; ಕ.ವಿ.ವಿ, ೨೦೦೪.೧೯

೨ ಟಿ.ಆರ್. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂ.೩ ಸಂಚಿ ೨೦೦೫; ೧-೩

೩ ಬಾಬುರಾವ್ ಮುಡಬಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ; ೨೦೦೬, ೨೦೦

೪ ರಾಮು, ಸುಂದರಪ್ಪ ಕಲಾಲ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹಿಳೆ (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ; ೨೦೦೯, ೧೦೨

೫ ಅದೇ; ೧೩೨

೬ ಅದೇ; :೧೮೪

೭ ಉಧೃತ: ಹೆಗಡೆ: ೨೦೦೮:೨೬

೮ ರಾಮು ಸುಂದರಪ್ಪ ಕಲಾಲ್; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹಿಳೆ (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ; :೨೦೦೯:೧೮೫

❑❑❑

ಸಮಾರೋಪ

ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಎಂಬ ಪ್ರಭಲ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳು ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿವೆ, ಅದರಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಅನುಕೂಲ ಅಥವಾ ಅನಾನುಕೂಲಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಅಧ್ಯಯನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಗಮನಿಸಿ ಸಾದರಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಸಂಕೀರ್ಣವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಳಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಐವತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಹೇಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ಕಾರಣಗಳು ಯಾವು ಇರಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದ ಅಭಿಲಾಷೆ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗದಂತೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರೀಶಾಹಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ದಾಳಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ ಹಾಗೂ ಅವನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರು ಕೇವಲ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸೋತಿದ್ದಾರೆ.

ತಳಸಮುದಾಯದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾಪಿತ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರ ಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಸುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆಯ ಅಧಿಕಾರವಾಗಿದೆ

ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ತಲೆದೋರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಷ್ಟು ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮುಂದುವರೆದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಇತರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಮುದಾಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಆಶಯದಿಂದಲೇ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸದೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳಂತೆ ಒಟ್ಟು ೨೮ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ೧೦೫ ಸದಸ್ಯರು, ೭ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ೨೯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ೯ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಹೀಗೆ ಬೇಡಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಒಟ್ಟು ೧೪೩ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಯತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಕರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಮೂಲದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಉದಾರೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣ, ಜಾಗತೀಕರಣದಂತಹ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ ಯೆಂಬುದೇನೋ ಸರಿ, ಆದರೆ ಈ ನೀತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಬದಲಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ತಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂದು ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮತ್ತು ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತ

ಕುಶಲಕರ್ಮಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಸಾಗಿವೆ. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಏಕೈಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ವಿಷಾದನೀಯ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಅದು ಕೇವಲ ತೋರುಗಾಣಿಕೆಯ ಮೀಸಲಾತಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಪಡೆದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನಲುಗುವಂತಾಗಿದೆ. ರಾಜಕಾರಣದ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಅಧೀರತೆ, ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೀಳರಿಮೆ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು, ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಹೆಸರು ವಿವರಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಆಯೋಗದ ವರದಿ, ಪರಾಮಾರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ನಕ್ಷೆಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

*ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರ ರಾಜಕೀಯ ಸಬಲೀಕರಣವಾಗುವ ಬದಲು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಳು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಿದೆ.

*ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ, ಶಾಸನಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನ ಬದ್ಧವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೋತಿವೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾಪಿತ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳೇ ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಾಗಿ ಇಂತಹ ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಗೆಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೇ ಮೇಲ್ಜಾತಿಗಳು ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅತಂತ್ರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

*ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪುರುಷ ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಚುನಾವಣೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವಳ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆವರೆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಯ ಪುರುಷರು, ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳೇ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.

*ತಳಸಮುದಾಯದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ವಂತ ನಿರ್ಧಾರ, ಸ್ವ ಹಿತ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಆತಂಕ ಪಡುವ ಸ್ಥಿತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೋತಿದ್ದಾರೆ.

*ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರಾದರೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು, ಮಾತನಾಡಲೂ ಇಂದಿಗೂ ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಹಿಳಾ ಸದಸ್ಯರ ಪರವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಅವಳ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

* ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತದ ಕುರಿತು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ.
* ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಅನುದಾನಗಳ ಕುರಿತಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಈ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ.
* ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕ ಮೀಸಲಾತಿಯಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನದ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಾಗಿಲ್ಲ.
* ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದೂ ಅಧಿಕಾರಹೀನತೆ ಅನುಭವಿಸದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
* ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮೀಸಲಾತಿ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ತರುವಾಯ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯಗಳ ಒಳಿತಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಒತ್ತಾಸೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.
* ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮಹಿಳೆ ಸ್ವ ಇಚ್ಛೆಗಿಂತಲೂ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.
* ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

* ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅನುದಾನಗಳ ಕುರಿತ ಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಯು ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವರಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರು ಸೋತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನುದಾನಗಳ ಕುರಿತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು.
* ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸೋತಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಸದಸ್ಯರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದವರೆಗೂ ಹೋಗಿರುವರಾದರೂ ಅವರು ಇತರ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ.

ಚುನಾಯಿತ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಮೇಲಿನ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ತಳಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರು, ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸದಸ್ಯರು ಅನುಭವಿಸುವ ಯಾತನೆ, ಶೋಷಣೆ, ಅಧಿಕಾರ ಹೀನತೆಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸೇರಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಾಪಿತ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಲಪಂಥೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಬಂಧಬಾಹು ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದು ಸಹ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಂದಿನ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

* ಕಾಲಾವಧಿಯ ಮಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಲು ಅನುವಾಗಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗುವುದು.
* ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಾಚೆಗೆ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು

ಮನಶಾಸ್ತ್ರೀಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಂತಾದ ಅನ್ಯ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

* ರಾಜಕೀಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಕೇವಲ ತೋರುಗಾಣಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

* ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪಾಲೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಫಲಿತಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಇರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನ ಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲಮಿತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ನಾಲ್ಕರಂತೆ ೨೮ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಹಾಗೂ ಆಯಾ ತಾಲೂಕುಗಳ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಮುಂದೆ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

□□□

ಅನುಬಂಧಗಳು

ಅನುಬಂಧ ೦೧

ಕೋಷ್ಟಕಗಳು

೨.೧. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಚಯ

ಕ್ರ.ಸಂ	ವಿವರ	ಜ/ಗಂ/ಹೆ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ	ಹಡಗಲಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಸಿರಗುಪ್ಪ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಂಡೂರು	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ
೦೧.	ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	–	೧,೯೧,೭೯೧	೮,೪೫೦	೯೪೭.೮೨	೯೭೩.೯೫	೯೦೪.೧೭	೧,೦೩೬.೧೭	೧,೬೮೮.೫೯	೧,೧೫೨.೪೨	೧,೬೧೮.೮೭
೦೨.	ಗ್ರಾಮಗಳು	–	೨೯,೪೦೬	೫೫೪	೫೭	೫೬	೭೪	೮೪	೧೦೩	೮೯	೯೧
೦೩.	ನಗರಗಳು	–	೨೭೦	೧೧	೧	೦	೩	೨	೧	೨	೨
೦೪.	ಕುಟುಂಬಗಳು	–	೧,೦೨,೩೨,೧೩೩	೩,೭೩,೦೩೪	೩೧,೦೮೪	೨೮,೮೭೧	೭೦,೭೧೯	೪೨,೦೯೮	೧,೧೭,೨೩೩	೩೫,೨೧೮	೪೭,೮೧೧
೦೫.	ಒಟ್ಟು	ಜನ	೫,೨೮,೫೦,೫೬೨	೨೦,೨೭,೧೪೦	೧,೬೮,೧೧೮	೧,೫೯,೮೮೬	೩,೭೪,೯೪೯	೨,೩೫,೩೪೪	೬,೨೫,೪೯೪	೧,೯೧,೧೬೪	೨,೭೨,೧೮೩
	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಗಂಡು	೨,೬೮,೯೮,೯೧೮	೧೦,೨೯,೭೧೪	೮೫,೦೫೧	೮೦,೭೭೦	೧,೮೯,೬೭೪	೧,೧೭,೭೩೧	೩,೧೯,೦೦೮	೯೮,೨೭೮	೧,೩೯,೨೦೨
		ಹೆಣ್ಣು	೨,೫೯,೫೧,೬೪೪	೯,೯೭,೪೨೬	೮೩,೦೬೭	೭೯,೧೧೬	೧,೮೫,೨೭೫	೧,೧೭,೬೧೩	೩,೦೬,೪೮೬	೯೨,೮೮೮	೧,೩೨,೯೮೧
೦೬.	ಪಜಾ ಪ್ರಮಾಣ		೧೬.೨	೧೮.೫	೨೨.೪	೧೮.೭	೨೦.೨	೧೯.೩	೧೬.೨	೧೬.೮	೧೯.೨
೦೭.	ಪಜಾ	ಜನ	೮೫,೬೩,೯೩೦	೩,೭೪,೨೧೮	೩೭,೬೧೮	೨೯,೯೪೧	೭೫,೭೮೦	೪೫,೫೧೧	೧೦೧,೦೫೧	೩೨,೧೦೫	೫೨,೨೧೨
	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಗಂಡು	೪೩,೩೯,೭೪೫	೧,೮೮,೫೩೬	೧೮,೯೨೬	೧೫,೦೬೮	೩೮,೦೪೩	೨೨,೬೦೫	೫೧,೧೪೧	೧೬,೨೧೩	೨೬.೫೪೦
		ಹೆಣ್ಣು	೪೨,೨೪,೧೮೫	೧,೮೫,೬೮೨	೧೮,೬೯೨	೧೪,೮೭೩	೩೭,೭೩೭	೨೨,೯೦೬	೪೯,೯೧೦	೧೫,೮೯೨	೨೩.೬೭೨

ಮು.ತಿ.ನೋ

೮.	ಪಪಂ ಪ್ರಮಾಣ		೬.೬	೧೮.೦	೭.೮	೧೩.೬	೧೬.೧	೧೭.೯	೧೬.೩	೨೭.೧	೨೭.೧
೯.	ಪಪಂ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಜನ	೩೪,೬೩,೯೮೬	೩,೬೪,೬೩೬	೧೩,೦೭೪	೨೧,೭೧೬	೬೦,೪೯೧	೪೨,೦೦೯	೧೦೧,೯೬೧	೫೧,೭೩೭	೭೩,೬೫೦
		ಗಂಡು	೧೭,೫೬,೨೩೮	೧,೮೩,೬೭೨	೬,೬೦೫	೧೦,೯೨೪	೨೯,೯೫೨	೨೦,೯೫೦	೫೧,೬೧೯	೨೬,೩೧೪	೩೭,೨೯೮
		ಹೆಣ್ಣು	೧೭,೦೭,೭೪೮	೧,೮೦,೯೭೬	೬,೪೬೯	೧೦,೭೬೯	೩೦,೫೩೯	೨೧,೦೫೯	೫೦,೩೪೨	೨೫,೪೨೩	೩೬,೩೫೨
೧೦.	ಜನಸಾಂದ್ರತೆ	–	೨೭೬	೨೪೦	೧೭೭	೧೬೪	೪೧೫	೨೨೭	೩೭೦	೧೬೬	೧೬೮
೧೧.	ಲಿಂಗ ಪ್ರಮಾಣ	–	೯೩೫	೯೬೯	೯೭೭	೯೮೦	೯೭೭	೯೯೯	೯೬೧	೯೪೫	೯೫೫
೧೨.	ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ	ಜನ	೬೬.೬	೫೭.೪	೬೦.೩	೫೮.೧	೬೦.೯	೪೩.೬	೫೯.೭	೫೩.೩	೬೦
		ಗಂಡು	೭೬.೧	೬೯.೨	೭೨.೧	೭೦.೮	೭೧.೬	೫೬.೯	೭೦.೮	೬೫.೫	೭೨
		ಹೆಣ್ಣು	೫೬.೯	೪೫.೩	೪೮.೨	೪೫.೨	೫೦	೩೦.೩	೪೮.೨	೪೦.೪	೪೬

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೬.೧. ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಎಂ.ಎಂ.ಹಳ್ಳಿ	ಎಂ.ಎಂ.ಹಳ್ಳಿ	೬೧೧೬	೬೦೭೯	೧೨೧೯೫	೧೦೨೮	೧೦೩೧	೨೦೫೯	೧೫೦೯	೧೫೯೯	೩೧೦೮
		ಎಂ.ಎಂ.ಹಳ್ಳಿ ತಾಂಡ	೧೦೭೬	೧೦೧೩	೨೦೮೯	೧೦೭೬	೧೦೧೩	೨೦೮೯	–	–	–
೦೨.	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸೂರು	೧೮೮೯	೧೮೯೦	೩೭೭೯	೧೩೩	೧೨೮	೨೬೧	೧೪೮೬	೧೫೧೩	೨೯೯೯
೦೩.	ಸೀತಾರಾಮ ತಂಡ	ಸೀತಾರಾಮ ತಂಡ	೧೨೦೩	೧೧೭೨	೨೩೭೫	೭೬೧	೭೩೯	೧೫೦೦	೧೭೮	೧೭೦	೩೪೮
೦೪.	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	೬೮೪	೭೭೫	೧೪೭೫	೪೦೧	೪೭೯	೮೮೦	೧೯೪	೨೦೪	೩೯೮

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೨. ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಮೋಕ	ಮೋಕ	೪೬೬೫	೪೬೯೮	೯೩೬೩	೪೮೧	೪೫೧	೯೩೨	೨೦೮೭	೨೧೬೩	೪೨೫೦
೦೨.	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	೨೨೪೮	೨೧೯೮	೪೪೪೬	೨೨೦	೨೨೨	೪೪೨	೯೩೮	೯೧೦	೧೮೪೮
		ಬೈಲೂರು	೨೨೩೩	೨೨೨೮	೪೪೬೧	೨೬೭	೨೨೨	೪೮೯	೯೬೧	೯೭೦	೧೯೩೧
೦೩.	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	೧೨೮೧	೧೦೫೯	೨೩೪೦	೪೦೧	೩೩೯	೭೪೦	೨೩೩	೧೮೩	೪೧೬
		ಜೋಳದರಾಶಿ	೫೯೪	೫೬೪	೧೧೫೮	೯೫	೯೩	೧೮೮	೧೬೩	೧೪೭	೩೧೦
		ಲಿಂಗದೇವನಹಳ್ಳಿ	೩೩೭	೩೨೮	೬೬೫	೧೨೨	೧೧೮೦	೨೪೦	೬೨	೬೩	೧೨೫
		ಯಾಳ್ಪಿ	೧೦೫೪	೧೦೩೮	೨೦೯೨	೧೩೭	೧೫೨	೨೯೮	೩೧೨	೩೦೧	೬೧೩
೦೪.	ಎಮ್ಮಿಗನೂರು	ಎಮ್ಮಿಗನೂರು	೬೪೧೫	೬೩೦೫	೧೨೭೨೦	೧೧೬೫	೧೨೦೮	೨೩೭೩	೨೯೫	೨೭೬	೫೭೧

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೩. ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	೧೯೧೯	೧೯೧೩	೩೮೩೨	೨೯೦	೨೯೮	೫೮೮	೬೦೦	೬೦೩	೧೨೦೩
		ದರೂರು	೧೬೩೬	೧೬೯೧	೩೩೨೭	೮೮	೯೯	೧೮೭	೬೦೫	೬೨೪	೧೨೨೯
೦೨.	ಮಣ್ಣೂರು	ಸೂಗೂರು	೧೯೩೬	೨೦೨೧	೩೯೫೭	೫೦೬	೫೧೮	೧೦೨೪	೬೪	೭೮	೧೪೨
		ಮಣ್ಣೂರು	೧೦೪೧	೧೦೪೯	೨೦೯೦	೧೭೩	೧೬೭	೩೪೦	೪೪೩	೪೪೦	೮೮೩
೦೩.	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	೩೧೦೯	೩೧೦೧	೬೨೧೦	೮೫೧	೮೪೯	೧೭೦೦	೧೯೧೦	೧೮೯೦	೩೮೦೦
		ಕಂಚಿನಗುಡ್ಡ	೨೪೩೦	೨೪೨೧	೪೮೫೧	೧೨೯೭	೧೨೨೫	೨೫೨೨	೪೯೦	೫೫೩	೧೦೪೩
		ದೇವಲಾಪುರ	೮೩೦	೮೫೫	೧೬೮೫	೨೭೨	೩೦೭	೫೭೯	೯೬	೧೦೦	೧೯೬
೦೪.	ಬಾಗೇವಾಡಿ	ಬಾಗೇವಾಡಿ	೨೦೯೧	೨೦೫೯	೪೧೫೦	೩೦೫	೨೮೦	೫೮೫	೨೪೧	೨೮೩	೫೨೪
		ಇಬ್ರಾಹಿಂಪುರ	೯೨೦	೮೮೦	೧೮೦೦	೩೪೦	೩೨೩	೬೬೩	೫೬	೫೪	೧೧೦

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೪. ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	೨೬೮೫	೨೪೭೨	೫೧೫೭	೨೩೩	೨೩೭	೪೭೦	೬೦೯	೫೭೮	೧೧೮೭
೦೨.	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	೨೭೪೭	೨೬೩೦	೫೩೭೭	೩೩೮	೩೩೪	೬೭೨	೫೬೩	೫೨೮	೧೦೯೧
೦೩.	ವಡ್ಡು	ವಡ್ಡು	೩೧೦೭	೨೫೪೫	೫೬೫೨	೧೯೦	೧೭೧	೩೬೧	೮೨	೧೦೦	೧೮೨
		ಬಿಸಾಪುರ	೬೮೪	೬೮೭	೧೩೭೧	೩೪	೪೮	೮೨	೧೯೭	೧೯೪	೩೯೧
೦೪.	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಜಿ.ಎನ್.ಹಳ್ಳಿ	೮೦೮	೭೪೦	೧೫೪೮	೧೪೯	೧೫೨	೩೦೧	೨೩೧	೨೦೪	೪೩೫
		ಮೋತಲಕುಂಟ	೪೪೪	೪೪೮	೮೯೨	೭೧	೬೬	೧೩೭	೯೦	೧೦೫	೧೯೫
		ತೋಣಸಗೇರಿ	೫೪೯	೫೪೫	೧೦೯೪	೩೩	೪೪	೭೭	೨೮೮	೨೭೯	೫೬೭
		ಯರದಮ್ಮನಳ್ಳಿ	೫೨೫	೫೨೦	೧೦೪೫	೧೧೪	೧೨೨	೨೩೬	೧೬೨	೧೫೫	೩೧೭

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೫. ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳು	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ	೧೯೧೯	೧೯೨೦	೩೮೮೯	೮೯೯	೮೫೪	೧೭೫೩	೬೨	೬೦	೧೨೨
		ನಾರಾಯಣ ದೇವರಕೇರಿ	೧೩೫೦	೧೨೯೪	೨೬೪೪	೭೪	೮೦	೧೫೪	೬೬೬	೬೮೧	೧೩೪೭
		ವರದಾಪುರ	೧೧೫೫	೧೦೯೭	೨೨೫೨	೧೮೧	೧೯೩	೩೭೪	೨೬	೨೩	೪೯
೦೨.	ದಶಮಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	೧೬೩೭	೧೫೮೧	೩೨೧೮	೮೬	೯೬	೧೮೨	೭೩೧	೭೦೮	೧೪೩೯
		ಹೊಸಕೇರಿ	೧೧೧೦	೧೦೫೮	೨೧೫೮	೪೨೦	೪೦೭	೮೨೭	೨೪೪	೨೬೯	೫೧೩
		ಆಣೇಕಲ್ಲು ತಾಂಡ	೭೭೩	೭೬೫	೧೫೩೮	೫೪೦	೫೩೧	೧೦೭೧	೨೬	೨೫	೫೧
೦೩.	ಸೊನ್ನ	ಸೊನ್ನ	೧೮೩೫	೧೮೨೬	೩೬೬೧	೨೦೮	೨೧೯	೪೨೭	೧೩	೧೨	೨೫
		ಉಲಾವತ್ತಿ	೧೩೬೦	೧೩೧೨	೨೬೭೨	೧೮೦	೨೦೯	೩೮೯	೧೨೧	೧೧೬	೨೩೭
೦೪.	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	೩೪೯೦	೩೫೫೨	೭೦೪೨	೪೫೩	೪೯೧	೯೪೪	೨೧೨	೨೧೮	೪೩೦

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೬. ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	೨೨೫೪	೨೨೨೩	೪೪೭೭	೨೦೧	೧೯೯	೪೦೦	೮೨೬	೮೧೮	೧೬೪೪
		ಕಂಚಪಿ	೧೨೭೭	೧೨೩೨	೨೫೦೯	೮೪	೭೬	೧೬೦	೬೨೦	೬೦೬	೧೨೨೬
		ಅಮ್ಮನಕೇರಿ	೭೭೦	೭೪೯	೧೫೧೯	೧೨೫	೧೧೯	೧೪೪	೨೩೭	೨೧೮	೪೫೫
೦೨.	ದೂಪದಳ್ಳಿ	ದೂಪದಳ್ಳಿ	೧೫೯೧	೧೪೯೦	೩೦೮೧	೩೦೭	೨೭೪	೫೮೧	೨೦	೨೫	೪೫
		ಕೆ.ಬಸಾಪುರ	೯೪೯	೯೬೨	೧೯೧೧	೯೪೮	೯೬೨	೧೯೧೦	–	–	–
		ಬೇವೂರು	೪೧೦	೪೧೩	೮೨೩	೪೭	೫೦	೯೭	೨೨	೧೯	೪೧
೦೩.	ಗಂಡಬೊಮ್ಮಹಳ್ಳಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮಹಳ್ಳಿ	೧೩೫೦	೧೨೯೪	೨೬೪೪	೧೭೭	೧೭೬	೩೫೩	೧೦೬೯	೧೦೧೭	೨೦೮೬
		ಎಕ್ಕೆಗುಂದಿ	೯೨೭	೯೧೩	೧೮೪೦	೨೦೪	೨೦೭	೪೧೧	೪೦೯	೩೭೪	೧೨೮೩
		ಹುರಳಿಹಾಳ	೨೦೬೫	೧೯೯೦	೪೦೫೫	೩೩೨	೩೧೫	೬೪೭	೧೦೧೯	೯೮೪	೨೦೦೩
೦೪.	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	೧೪೦೨	೧೩೭೩	೨೭೭೫	೫೪೨	೫೪೮	೧೦೯೦	೫೨೯	೫೨೭	೧೦೫೬
		ಹಾಲಸಾಗರ	೧೪೪೪	೧೩೪೭	೨೭೯೧	೧೭೮	೧೫೭	೩೩೫	೬೩೭	೬೦೦	೧೨೩೭
		ಮಹಾದೇವಪುರ	೮೮೧	೮೦೨	೧೬೮೩	೧೫೧	೧೨೯	೨೮೦	೨೭೭	೨೭೧	೫೪೮

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೭.೭. ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯ್ದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ವಿವರ

ಕ್ರಸಂ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		
			ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೦೧.	ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ	ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ	೧೭೭೨	೧೭೯೬	೩೫೬೮	೧೩೦	೧೪೪	೨೭೪	೮೮	೭೩	೧೬೧
		ಅಡವಿಮಲ್ಲನಕೇರಿ	೭೧೨	೬೩೪	೧೩೪೬	೩೦೩	೨೬೬	೫೬೯	೬೮	೬೬	೧೩೪
೦೨.	ಮಾನ್ಯರಮಸಾಲವಾಡ	ಮಾನ್ಯಮಸಾಲವಾಡ	೧೩೫೧	೧೨೪೯	೨೬೦೦	೨೩೬	೨೦೦	೪೩೬	೭೭	೬೨	೧೩೯
		ತಿಮ್ಮಲಾಪುರ	೧೦೧೦	೧೦೮೫	೨೦೯೫	೩೧೧	೩೨೭	೬೩೮	೮೨	೯೦	೧೭೨
೦೩.	ಹಿರೇ ಹಡಗಲಿ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	೩೯೦೧	೩೯೪೦	೭೮೪೧	೫೨೬	೬೦೩	೧೧೨೯	೩೨೨	೩೪೪	೬೬೬
೦೪.	ನವಲಿ	ನವಲಿ	೧೨೬೬	೧೨೭೬	೨೫೪೨	೩೦೬	೩೪೦	೬೪೬	೨೬೮	೨೬೧	೫೨೯

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೩. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ.

	ಒಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಒಟ್ಟು	ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ	ಬಳ್ಳಾರಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ
ಒಟ್ಟು	೫೨೮೫೦೫೬೨	೨೦೨೭೧೪೦	೩೪೬೩೯೮೬	೩೬೪೬೩೮
ಗಂಡು	೨೬೮೯೮೯೧೮	೧೦೨೯೭೧೪	೧೭೫೬೨೩೮	೧೮೩೬೬೨
ಹೆಣ್ಣು	೨೫೯೫೧೬೪೪	೯೯೭೪೨೬	೧೭೦೭೭೪೮	೧೮೦೯೭೬

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೨. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರ ಎಣಿಕೆ- ೨೦೦೧ (ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವರ	ಒಟ್ಟು			ಗ್ರಾಮೀಣ			ನಗರ		
	ಪು	ಮ	ಒ	ಪು	ಮ	ಒ	ಪು	ಮ	ಒ
ಕೆಲಸಗಾರರು	೫೮.೩	೪೧.೭	೪೯.೪೦	೫೭.೬೦	೪೫.೩೦	೫೧.೫೦	೫೨.೬೦	೨೧.೯೦	೩೭.೬೦
ಕೆಲಸಗಾರರಲ್ಲದವರು	೪೧.೭	೫೮.೩	೫೦.೬	೪೨.೪	೫೪.೭	೪೮.೫೦	೪೭.೪	೭೮.೧	೬೨.೪
ಮುಖ್ಯಕೆಲಸಗಾರರು	೮೯.೯	೬೩.೮	೭೭.೯	೮೭.೨	೬೨.೩	೭೬.೪	೯೨.೪	೮೧.೦	೮೯.೧
ಅರೆಕಾಲಿಕ ಕೆಲಸಗಾರರು	೧೨.೧	೩೬.೨	೨೨.೧	೧೨.೮	೩೭.೭	೨೩.೬	೭.೬	೧೮.೯	೧೦.೯

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೩. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಗಾತ್ರವಾರು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹೊಂದಿರುವವರ ಶೇಕಡವಾರು ವಿವರ

ವಿವರ	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ		ಇತರರು	
	ಹಿಡುವಳಿಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ		ಹಿಡುವಳಿಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ	
	ಸಂಖ್ಯೆ	ಲಕ್ಷ (ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ)	ಸಂಖ್ಯೆ	ಲಕ್ಷ (ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಲ್ಲಿ)
ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು	೩೦.೪	೨೫.೩	೨೬.೩	೨೧.೦
ಅರೆ-ಮಧ್ಯಮ ಹಿಡುವಳಿಗಾರರು	೧೯.೪	೨೯.೭	೧೮.೩	೨೭.೯
ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ಹಿಡುವಳಿಗಾರರು	೭.೯	೨೩.೩	೮.೬	೨೮.೩
ದೊಡ್ಡ ಹಿಡುವಳಿಗಾರರು	೧.೦	೭.೭	೧.೪	೧೧.೪

ಕೋಷ್ಠಕ ೪.೨.೫.೨. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಶೌಚಾಲಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿವರ

ಮನೆಯ ಆವರಣದೊಳಗೆ	೮.೩೫
ಮನೆಯ ಆವರಣದ ಹೊರಗೆ	೯.೩೩
ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶೌಚಾಲಯ	೬.೭೫
ಗುಂಡಿ ಶೌಚಾಲಯ	೮.೮
ನೀರು ಪೂರೈಕೆ ಶೌಚಾಲಯ	೭.೯
ಇತರೆ ಶೌಚಾಲಯ	೩.೬
ಶೌಚಾಲಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಯಲನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರು	೭೯.೭

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨.೬.೧. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯದ ವಿಧಗಳು (ಶೇಕಡವಾರುಗಳಲ್ಲಿ)

ಕೈಪಂಪು ಸಹಿತ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿ	೬೫.೮೪
ಕಿರು ನೀರು ಯೋಜನೆ	೫೩.೪೨
ಕೊಳವೆ ನೀರ್ ಯೋಜನೆ	೫೮.೩೯
ಕೆರೆ	೧೮.೦೧
ಕೊಳ	೧.೮೬
ನದಿ	೪.೩೫
ತೆರೆದ ಬಾವಿ	೧೫.೫೩
ಇತರೆ	೪.೯೭

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಕ್ಷರರ ಲಿಂಗವಾರು ವಿವರ. ೨೦೦೧

	ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ		
	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	೩,೧೮,೩೪೨	೩೦೭೦೮೭	೬,೨೫,೪೨೯	೧೯೬೨೩೫	೧೨೯,೬೭೫	೩,೨೫,೯೧೦
ಹಡಗಲಿ	೮೪,೯೭೫	೮೩,೦೪೫	೧,೬೮,೦೨೦	೫೨,೩೪೨	೩೪೮,೫೦	೮೭,೧೯೨
ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	೮೦,೭೯೩	೭೯,೧೦೯	೧,೫೯,೯೦೦	೪೮,೩೧೩	೩೦,೫೯೯	೭೮,೯೧೨
ಹೊಸಪೇಟೆ	೧,೦೯,೨೦೦.	೧,೮೪,೪೬೫	೩,೭೩,೬೬೫	೧,೧೬,೫೯೯	೮೦,೫೯೬	೧,೯೭,೧೯೫
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೧,೩೯,೧೭೦	೧೩೨೭೦೨	೨,೭೧,೯೮೦	೮೫೩೬೬	೫೩,೪೯೮	೧೩೮೮೬೪
ಸಂಡೂರು	೯೮,೨೪೪	೯೨,೯೧೫	೧,೯೧,೧೫೯	೫೩,೨೧೧	೩೨,೮.೮೧	೮೬,೦೯೨
ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೧,೧೭,೭೫೭	೧,೧೭,೪೨೨	೨,೩೫,೧೭೯	೫೬,೦೯೯.	೩೦,೩೩೮	೮೬,೪೩೭
ಒಟ್ಟು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು	೧೦,೨೮,೪೮೧	೯೯೬೭೬೧	೨೦,೨೫೨೪೨	೬,೦೮,೧೬೫	೩,೯೨,೪೩೭	೧೦,೦೦,೬೦೨ (೫೮.೦೪)
ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯವಾರು	೨,೬೮,೫೬,೩೪೩	೨,೫೮,೭೭,೬೧೫	೫,೨೭,೩೩,೯೫೮	೧೭,೮೧,೭೬೮೨	೧೨೯೫೭೩೦೬	೩೦೭೭೪೯೮೮ (೬೭.೦೪)

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩.೧. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದ ೭-೧೪ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ವಿವರ (ಶೇಕಡವಾರು)

ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದ ಮಕ್ಕಳ ಶೇಕಡವಾರು

ಕ್ರಸಂ	ಪ್ರವರ್ಗ	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೧	ಎಲ್ಲಾ	೧.೪೭	೧.೬೨	೧.೫೪
೨	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ	೧.೯೯	೨.೪೭	೨.೨೨
೩	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ	೨.೧೧	೨.೬೭	೨.೪೨
೪	ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ	೧.೩೦	೧.೨೪	೧.೨೭

ಕೃಪೆ: ಮಕ್ಕಳ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ೨೦೦೫.

ಅನುಬಂಧ ೦೨

ವಕ್ತೃಗಳ ವಿವರ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಆಯ್ದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು (೨೦೦೫–೧೦)

ಕ್ರ.ಸಂ	ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ	ಗ್ರಾಮ	ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಜಾತಿ /
೧	ಶ್ರೀ ಯುವರಾಜ	೩೮	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೨	ಶ್ರೀಮತಿ ಬಜ್ಜಮ್ಮ	೬೫	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೩	ಪೊಂಪಣ್ಣ	೩೫	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೪	ನಾರಯಣಮ್ಮ	೪೫	ಹೊಸಮೋಕ	ಹೊಸಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೫	ಡಿ. ರಾಮುಡು	೪೫	ಹೊಸಮೋಕ	ಹೊಸಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೬	ಪಿ. ಪರಶುರಾಮ	೪೨	ಹೊಸಮೋಕ	ಹೊಸಮೋಕ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೭	ಕೆ. ನಾಗಮ್ಮ	೪೦	ಬೈಲೂರು	ಬೈಲೂರು	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ನಾಯಕ
೮	ವಂಡ್ರಮ್ಮ	೩೫	ಬೈಲೂರು	ಬೈಲೂರು	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ನಾಯಕ
೯	ಹೆಚ್. ಮಹೇಶ್	೪೨	ಬೈಲೂರು	ಬೈಲೂರು	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ನಾಯಕ
೧೦	ಕೆ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ	೩೫	ಬೈಲೂರು	ಬೈಲೂರು	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ನಾಯಕ
೧೧	ಕೆ. ದೊಡ್ಡ ಬಸಪ್ಪ	೩೨	ಬೈಲೂರು	ಬೈಲೂರು	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ನಾಯಕ
೧೨	ಬಿ. ಲೀಲಾವತಿ	೩೦	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೩	ಮಂಗಮ್ಮ (ಅಧ್ಯಕ್ಷರು)	೪೨	ಜೋಳದರಾಶಿ	ಜೋಳದರಾಶಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೪	ರಾಮಣ್ಣ	೫೮	ಯಾಳ್ಪಿ	ಯಾಳ್ಪಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೫	ಟಿ. ಮುನಿಸ್ವಾಮಿ	೪೫	ಲಿಂಗದೇವನಳ್ಳಿ	ಲಿಂಗದೇವನಳ್ಳಿ	ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ

೧೬	ಎನ್.ಈರಮ್ಮ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು)	೪೨	ಎಮ್ಮಿಗನೂರು	ಎಮ್ಮಿಗನೂರು	ಎಮ್ಮಿಗನೂರು	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೭	ಎಚ್. ಭಾರತಿ	೨೬	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ವಾಲ್ಮೀಕಿ
೧೮	ಎಂ. ನಾಗಮ್ಮ	೩೮	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೧೯	ಅಂಬಣ್ಣ	೫೦	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೦	ನೀರಳ್ಳಿ ಹನುಮಂತಪ್ಪ	೪೫	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೧	ಪೂಜಾರಿ ನಾಗರಾಜ	೪೦	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೨೨	ಬಿ. ತಾಯಪ್ಪ	೩೫	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೩	ಕೂಲಳ್ಳಿ ರಾಮಪ್ಪ	೪೮	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೪	ಎಸ್. ಜಂಬಯ್ಯ	೪೨	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೫	ಟಿ. ನಾಗಮ್ಮ	೩೫	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೬	ಇ. ರಾಮವ್ವ	೬೦	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	ವಾಲ್ಮೀಕಿ
೨೭	ತಳವಾರ ಸಣ್ಣ ಭರಮಪ್ಪ	೪೫	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	ವಾಲ್ಮೀಕಿ
೨೮	ರಾಮಪ್ಪ	೫೦	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	ವಾಲ್ಮೀಕಿ
೨೯	ದೊಡ್ಡ ತಾಯಪ್ಪ	೪೦	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೩೦	ಹನುಮಂತಪ್ಪ	೪೫	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೩೧	ಎಸ್.ಕೆ. ರೇಣುಕಮ್ಮ	೪೮	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹಿಪ್ಪತ್ತೇರಿ	ಹೊಸೂರು	ಹೊಸಪೇಟೆ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೩೨	ಮಾರೆಪ್ಪ	೩೦	ಸೀತಾರಾಮತಾಂಡ	ಸೀತಾರಾಮತಾಂಡ	ಸೀತಾರಾಮತಾಂಡ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ನಾಯಕ
೩೩	ಹೊನ್ನಮ್ಮ	೩೮	ವಿದ್ಯಾನಗರ	ವಿದ್ಯಾನಗರ	ವಡ್ಡು	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೩೪	ಗೀತಮ್ಮ	೩೨	ಬಸಾಪುರ	ಬಸಾಪುರ	ವಡ್ಡು	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೩೫	ಬಳ್ಳಾರಿ ಷಣ್ಮುಖಪ್ಪ	೬೫	ಜೋಗ	ಜೋಗ	ವಡ್ಡು	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೩೬	ಟಿ. ಹನುಮಂತಪ್ಪ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ)	೫೫	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ

೩೭	ಶಿವಮೂರ್ತಿ	೪೧	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೩೮	ಲಿಂಗಮ್ಮ (ಅಧ್ಯಕ್ಷರು)	೪೩	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೩೯	ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ	೩೨	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೦	ಅರಗಿನಡೋಣಿ ಆನಂದಪ್ಪ	೩೭	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೧	ಕೆ.ಜಿ. ಹನುಮಂತಪ್ಪ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ)	೩೬	ಬೊಮ್ಮಲಗೊಂಡ	ಬೊಮ್ಮಲಗೊಂಡ	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಸಂಡೂರು	ಊರನಾಯಕ
೪೨	ಡಿ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ)	೩೩	ತೋಣಸಗೇರಿ	ತೋಣಸಗೇರಿ	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಸಂಡೂರು	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೪೩	ಭೀಮಪ್ಪ	೬೦	ನಾಗೇನಹಳ್ಳಿ	ನಾಗೇನಹಳ್ಳಿ	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಸಂಡೂರು	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೪೪	ಶಿವಮ್ಮ	೨೬	ಯರದಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಯರದಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಸಂಡೂರು	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೪೫	ಪರಶುರಾಮ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ)	೩೫	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೬	ಬಿ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೪೨	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೭	ಓಬಮ್ಮ	೬೦	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೮	ಈರಮ್ಮ	೪೮	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೪೯	ಎನ್. ಓಬಯ್ಯ	೩೨	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಯಶವಂತನಗರ	ಸಂಡೂರು	ನಾಯಕ
೫೦	ಶ್ರೀಮತಿ ಮಾರೆಕ್ಕ (ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ)	೪೫	ಹಾಲಸಾಗರ	ಹಾಲಸಾಗರ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೧	ಶಿವಾಜಿ. ಆರ್	೪೦	ಡಿ. ಸಿದ್ದಾಪುರ	ಡಿ. ಸಿದ್ದಾಪುರ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೨	ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ ಪಾಲಯ್ಯ	೫೫	ದೇವರಹಟ್ಟಿ	ದೇವರಹಟ್ಟಿ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೩	ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ	೩೫	ಮಹಾದೇವಪುರ	ಮಹಾದೇವಪುರ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೪	ನಾಗಮ್ಮ (ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ)	೪೦	ಮಹಾದೇವಪುರ	ಮಹಾದೇವಪುರ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಊರನಾಯಕ
೫೫	ಕೆ. ಬಸವರಾಜ	೩೫	ಹಾಲಸಾಗರ	ಹಾಲಸಾಗರ	ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೬	ಗೋಸಿ ಗೋರಮ್ಮ	೩೫	ಕಕ್ಕುಪ್ಪಿ	ಕಕ್ಕುಪ್ಪಿ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**
೫೭	ಕೆ. ಮಂಜುನಾಥ	೩೮	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	**ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ**

೫೮	ಕಾದಮನಿ ವೀರಣ್ಣ	೩೦	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೫೯	ಭೀಮಕ್ಕ	೩೫	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೦	ಮಾರೆಮ್ಮ	೪೦	ವೀರ್ಲಗುಡ್ಡ	ವೀರ್ಲಗುಡ್ಡ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೧	ಹೊನ್ನೂರಪ್ಪ	೫೦	ಮೊರಬನಳ್ಳಿ	ಮೊರಬನಳ್ಳಿ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೨	ಮಡಿಕೆ ಕೊಟ್ರೇಶ	೬೨	ಅಮ್ಮನಕೇರಿ	ಅಮ್ಮನಕೇರಿ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೩	ಅಂಜನಮ್ಮ	೪೮	ಸೂರನಳ್ಳಿ	ಸೂರನಳ್ಳಿ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೪	ಬನ್ನಿ ನಿಂಗಪ್ಪ	೫೨	ವಿರುಪಾಪುರ	ವಿರುಪಾಪುರ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೫	ಚಂದ್ರಪ್ಪ	೩೮	ಅಡವಿಸೂರನಳ್ಳಿ	ಅಡವಿಸೂರನಳ್ಳಿ	ಮೊರಬ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೬	ಕೆ. ರುದ್ರಮ್ಮ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷೆ)	೩೦	ದೂಪದಹಳ್ಳಿ	ದೂಪದಹಳ್ಳಿ	ದೂಪದಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಊರನಾಯಕ
೬೭	ಮಲ್ಲಮ್ಮ (ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ)	೩೨	ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ	ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೮	ಜಿ. ಚೆನ್ನಪ್ಪ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ) ದೆಹಲಿ ತರಬೇತಿ	೨೮	ತಿಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ತಿಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬೯	ಎಸ್.ಪಿ. ಪಾಪಯ್ಯ	೬೫	ರಾಮಸಾಗರಹಟ್ಟಿ	ರಾಮಸಾಗರಹಟ್ಟಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭೦	ಚೆನ್ನಪ್ಪ	೩೮	ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ	ದಿಬ್ಬದಹಳ್ಳಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭೧	ನಾಗರಾಜ	೩೦	ರಾಮಸಾಗರಹಟ್ಟಿ	ರಾಮಸಾಗರಹಟ್ಟಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭೨	ಓಬಮ್ಮ	೩೨	ಎಕ್ಕೆಗುಂದಿ	ಎಕ್ಕೆಗುಂದಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭೩	ಪಸಲು ಪಾಪಯ್ಯ	೪೮	ಹುರಡಿಹಳ್ಳಿ	ಹುರಡಿಹಳ್ಳಿ	ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭೪	ಹೆಚ್. ಶೇಕಪ್ಪ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ)	೩೮	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೭೫	ಮಲ್ಲಮ್ಮ	೨೬	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೭೬	ಟಿ. ರಾಮಯ್ಯ	೩೨	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೭೭	ಜಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ	೨೫	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೭೮	ಪೋತಯ್ಯ	೩೫	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ

೭೯	ಕನ್ನಯ್ಯ	೩೮	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೦	ಎತ್ತಿನಟ್ಟ ಈರಮ್ಮ (ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ)	೬೦	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೧	ಮರಿಲಿಂಗಪ್ಪ	೪೦	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೨	ಎನ್. ಧರಪ್ಪ	೬೬	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೩	ಸುಬ್ಬಯ್ಯ	೬೦	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೪	ನೀಲಮ್ಮ	೫೦	ದರೂರು	ದರೂರು	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೫	ಅಂಬಮ್ಮ	೩೫	ದರೂರು	ದರೂರು	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೬	ವೀರೇಶ್	೪೦	ದರೂರು	ದರೂರು	ಶಾನವಾಸಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೭	ಯಂಕೋಬಪ್ಪ	೫೫	ಮಣ್ಣೂರುಸೂಗೂರು	ಮಣ್ಣೂರುಸೂಗೂರು	ಎಂ. ಸೂಗೂರು	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೮	ಹಂಪೆ ರಾಮಣ್ಣ	೫೫	ಮಣ್ಣೂರು	ಮಣ್ಣೂರು	ಎಂ. ಸೂಗೂರು	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೮೯	ಈರಮ್ಮ	೩೫	ಎಂ ಸೂಗೂರು	ಎಂ ಸೂಗೂರು	ಎಂ ಸೂಗೂರು	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೯೦	ಜುಟ್ಲು ಮಾರೆಮ್ಮ	೭೦	ನಂದೀಪುರಕ್ಯಾಂಪ್	ನಂದೀಪುರಕ್ಯಾಂಪ್	ಬಾಗೇವಾಡಿ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೯೧	ಮಲ್ಲಪ್ಪ	೪೫	ಇಬ್ರಾಹಿಂಪುರ	ಇಬ್ರಾಹಿಂಪುರ	ಬಾಗೇವಾಡಿ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಊರನಾಯಕ
೯೨	ಮಾಳಿಗಿ ಗಿರೀಶ್	೩೫	ದಶಮಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೩	ಎಂ. ಅಜ್ಜಪ್ಪ	೪೨	ನಾಣ್ಯಾಪುರ	ನಾಣ್ಯಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೪	ಎಂ. ರಾಮವ್ವ	೪೫	ದಶಮಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	ದಶಮಾಪುರ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೫	ಟಿ. ಶಾಂತ	೩೦	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೬	ಟಿ. ಸಾವಿತ್ರಿ	೨೮	ಉಲವತ್ತಿ	ಉಲವತ್ತಿ	ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ್	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೭	ಶಕುಂತಲಮ್ಮ	೩೦	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಊರನಾಯಕ

೯೮	ಕೊಟ್ರಪ್ಪ ನಾಯ್ಕರ	೪೮	ತಳಕಲ್ಲು	ತಳಕಲ್ಲು	ಮಹಾಜನದಳ್ಳಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೯೯	ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ	೪೫	ಕೆಂಚಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕೆಂಚಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಮಹಾಜನದಳ್ಳಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೦	ಕೆ. ರತ್ನಮ್ಮ	೪೮	ಮಾನ್ಯರಮಸಾಲವಾಡ	ಮಾನ್ಯರಮಸಾಲವಾಡ	ಮಾನ್ಯರಮಸಾಲವಾಡ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೧	ಡಿ. ಲಲಿತಮ್ಮ	೩೦	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೨	ಬಾಣದ ಶಣ್ಮುಖ	೪೮	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಿರೇಹಡಗಲಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೩	ಟ. ರುದ್ರಮ್ಮ	೩೫	ಹೊನ್ನೂರು	ಹೊನ್ನೂರು	ನವಲಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೪	ಟಿ. ಬಸವರಾಜ	೩೨	ರಾಜವಾಳ	ರಾಜವಾಳ	ನವಲಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ
೧೦೫	ಟ. ಸರೋಜಮ್ಮ	೨೮	ಕಾಗನೂರು	ಕಾಗನೂರು	ನವಲಿ	ಹಡಗಲಿ	ಊರನಾಯಕ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಳು ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ವಿವರ (೨೦೦೫-೧೦)

ಕ್ರ.ಸಂ	ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ಗಂ/ಹೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ	ವೃತ್ತಿ	ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಪಕ್ಷ	ಮೀಸಲು/ ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ/ ಅವಿರೋಧ	ಜಾತಿ
೧	೨	೩	೪	೫	೬	೭	೮	೯	೧೦	೧೧	೧೨
೧	ನೀಲಮ್ಮ	೫೫	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಸಿಂಧಿಗೇರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨	ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ	೪೦	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬಾದನಹಟ್ಟಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೩	ಕೆ. ಚೆನ್ನಪ್ಪ	೪೮	ಗಂ	೫ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೪	ತಿಪ್ಪಯ್ಯ	೪೦	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬಸರಕೋಡ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೫	ಎಂ. ಗಂಗಮ್ಮ	೩೦	ಹೆ	೫ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಎರ್ರಗುಡಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೬	ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	೪೦	ಗಂ	೫ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಜೋಳದರಾಶಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೭	ಆವಳಿಗೆ ಆಂಜಿನಪ್ಪ (ಅಧ್ಯಕ್ಷ)	೬೫	ಗಂ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ರೂಪನಗುಡಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೮	ಶ್ರೀಮತಿ ಅಂಬುಜ ಜಿ.	೨೬	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬೈಲುವದ್ದಿಗೇರಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೯	ಎಂ. ಅಂಜಿನಪ್ಪ	೪೫	ಗಂ	೪ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮರಿಯಮ್ಮಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೦	ಲಲಿತಾ ಏಕಾಂಬ್ರೇಶ	೩೦	ಹೆ	೯ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮರಿಯಮ್ಮಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೧	ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ (ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ)	೪೦	ಗಂ	೬ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬೈಲುವದ್ದಿಗೇರಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೨	ಎನ್. ನೆಟ್ಟಪ್ಪ	೫೧	ಗಂ	೫ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕುರೇಕುಪ್ಪ	ಸಂಡೂರು	ಕಾಂಗ್ರೆಸ್	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೩	ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ	೩೪	ಗಂ	ಬಿ.ಎ.ಬಿಎಡ್	ಸಮಾಜಸೇವಕ	ಚೋರನೂರು	ಸಂಡೂರು	ಕಾಂಗ್ರೆಸ್	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೪	ಎಚ್. ಲಕ್ಷ್ಮಣ	೪೦	ಗಂ	ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಡಿ. ಅಂತಾಪುರ	ಸಂಡೂರು	ಕಾಂಗ್ರೆಸ್	ಎಸ್.ಟಿ. ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೫	ನೆಲ್ಲುಕುದುರಿ ಹನುಮಕ್ಕ	೩೯	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಬಂಡ್ರಿಕ್ಷೇತ್ರ	ಸಂಡೂರು	ಕಾಂಗ್ರೆಸ್	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ

೧೬	ಜಸಕ್ಕ	೪೦	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ನಾಗೇನಹಳ್ಳಿ	ಸಂಡೂರು	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೧೭	ಬಿ. ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ	೩೫	ಗಂ	ಬಿ.ಎ.	ವ್ಯವಸಾಯ	ಚಿಂತ್ರಂಪಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೮	ಸಣ್ಣ ಹುಲಿಗಮ್ಮ	೪೫	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮೂದರು	ಹೆಚ್.ಬಿ.ಹಳ್ಳಿ	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೧೯	ಈರಮ್ಮ (ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ)	೩೦	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಅಗಲೂರು ಹೊಸಳ್ಳಿ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೦	ಸಣ್ಣ ಈರಣ್ಣ	೪೦	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಶಿರಿಗೇರಿ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೧	ಬಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ	೫೨	ಗಂ	೭ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ತಾಳೂರು	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೨	ದೇವಲಾಪುರ ಹನುಮಂತಪ್ಪ	೫೫	ಗಂ	೪ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ನಾಗಲಾಪುರ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨೩	ಎಂ. ಜ್ಯೋತಿಕುಮಾರ	೪೦	ಗಂ	ಬಿ.ಎ.	ವ್ಯವಸಾಯ	ಚಿತ್ತಗೊಂಡ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೪	ಹಾಲಸ್ವಾಮಿ	೪೮	ಗಂ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಸೂಲದಳ್ಳಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೫	ಬೋರಯ್ಯ	೪೮	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಚೌಡಾಪುರ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೬	ದಡ್ಡಿ ಸೂರೆಣ್ಣ	೫೮	ಗಂ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಹುಡೇಂ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.	ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೭	ಕೆ.ಬಿ. ಲಲಿತಮ್ಮ	೪೫	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕಕ್ಕುಪ್ಪಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೮	ಸರೋಜ	೪೦	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ರಾಮದುರ್ಗ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೨೯	ಇಟ್ಟಿಗಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ	೪೨	ಹೆ	ಇಲ್ಲ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕತ್ತೆಬೆನ್ನೂರು	ಹಡಗಲಿ	ಕಾಂಗ್ರೇಸ್	ಎಸ್.ಟಿ.	ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ವಿವರ (೨೦೦೫-೧೦)

ಕ್ರ.ಸಂ	ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ಗಂ/ಹೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ	ವೃತ್ತಿ	ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಪಕ್ಷ	ಮೀಸಲು/ ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ/ ಅವಿರೋಧ	ಜಾತಿ
೧	೨	೩	೪	೫	೬	೭	೮	೯	೧೦	೧೧	೧೨
೧	ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬಿ.	೪೦	ಗಂ	೨ನೇ	ಕೂಲಿ	ಹಳೇಕೋಟೆ	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೨	ಎಸ್. ವೀರೇಶ	೬೦	ಗಂ	೪ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕೋಳೂರು	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ.	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೩	ಸುಣ್ಣದ ಯಶೋಧಮ್ಮ	೨೫	ಹೆ	೨ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮೋಕ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೪	ಎಸ್.ಸಿ. ಸುಶೀಲ	೩೦	ಹೆ	೨ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಚೋರನೂರು	ಸಂಡೂರು	ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್.	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೫	ಗೋವಿಂದ	೩೦	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಭಾ.ರಾ.ಕಾ	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೬	ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ	೪೦	ಹೆ	೨ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಗುಡೇಕೋಟೆ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಬಿ.ಜೆ.ಪಿ	ಎಸ್.ಟಿ. ಮಹಿಳೆ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೭	ಟಿ. ಸೋಮಪ್ಪನಾಯಕ	೩೫	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಭಾ.ರಾ.ಕಾ	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಮ್ಯಾಸನಾಯಕ
೮	ಈರಮ್ಮನವರ ಆಂಜನೇಯ	೩೦	ಗಂ	೧೦ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ಹೊಳಲು	ಹಡಗಲಿ	ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್.	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ
೯	ಜಿ.ಟಿ. ಪಂಪಾಪತಿ	೪೫	ಗಂ	೫ನೇ	ವ್ಯವಸಾಯ	ತಾರಾನಗರ	ಸಂಡೂರು	ಜೆ.ಡಿ.ಎಸ್.	ಎಸ್.ಟಿ.ಸಾಮಾನ್ಯ	ಚುನಾವಣೆ	ಊರನಾಯಕ

ಅನುಬಂಧ ೦೩

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯ ಮಾದರಿ

446

ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಡ(ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ

೧ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ/ಅಧ್ಯಕ್ಷ/ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಹೆಸರು________________

(ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ/ತಾ.ಪಂ/ಜಿ.ಪಂ)

೨ ವಯಸ್ಸು ________ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ____________________________

೩ ಜಾತಿ ____________ (ಊರನಾಯಕರು/ಮ್ಯಾಸನಾಯಕರು)

೪ ವಾಸಸ್ಥಳ/ ವಿಳಾಸ ____

೫ ಚುನಾಯಿತಗೊಂಡ ಸ್ಥಳ, ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರ__________________

೬ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಕ್ರಮ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ/ಅವಿರೋಧವಾಗಿ

೭ ಈ ಮೊದಲು ಗ್ರಾ.ಪಂ/ತಾ.ಪಂ/ಜಿ.ಪಂ. ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಿರ? ಹೌದು/ಇಲ್ಲ

೮ ಹೌದಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದೀರಿ

೧/೨/೩/ ಮೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

೯ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಯಾರಾದರೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ?

ಹೌದು/ಇಲ್ಲ

ಹೌದಾದರೆ ಯಾರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು?

೧೦ ನಿಮಗೆ ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಇದೆಯೆ? ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಈಗಿರುವ ಮನೆಯಾದರೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದು/ ಸ್ವಂತದ್ದು

ಆ) ಮನೆಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಶೌಚಾಲಯ ಇವೆಯೆ? ಇದೆ/ಇಲ್ಲ

೧೧ ಭೂಮಿ ಇದೆಯೆ? ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ. ಇದ್ದರೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಭೂಮಿ? (೧ ನೀರಾವರಿ/ ೨ ಖುಷ್ಕಿ)

ಆ. ಭೂಮಿಯು ಎಷ್ಟು ಎಕರೆ ಇದೆ ೧/೨/೩/೪/೫/೧೦/೧೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

೧೨. ಭೂಮಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ

ಮೂಲದ ಆಸ್ತಿ ಇವೆಯೆ ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಹೌದಾದರೆ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಆಸ್ತಿ ಇದೆ

೧೩ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿ/ ತಾ ಪಂ/ ಜಿ ಪಂ ಗೆ ನೀವು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಯಾರು

೧೪ ಯಾವ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದ್ದಿರಿ

ಕಾಂಗ್ರೇಸ್/ಬಿಜೆಪಿ/ಜನತಾದಳ/ಪಕ್ಷೇತರ/ಇತರೆ

೧೫ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇದೆ

೧೬ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟಿದೆ

೧೭ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಲ ಕೋಮಿನ ಜಾತಿ ಯಾವುದು?

೧೮ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಪ. ಪಂ ಯಾವುವು?

೧೯ ಚುನಾವಣೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಕರವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ನಿಜವೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ.

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ

ಆ) ಇಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ ಏಕಿಲ್ಲ

೨೦ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹಣ ಖರ್ಚಾಗಿರಬಹುದು?

೨೧ ನಿಮ್ಮ ಚುನಾವಣೆಗಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಯಾರು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರು

ಗಂಡ/ ಪಕ್ಷ/ ಇತರೆ

೨೨ ನೀವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಗಳಿಗೆ/ ಕೆ.ಡಿ.ಪಿ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತೀರ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಕೆ.ಡಿ.ಪಿ ಸಭೆ ಎಂದರೇನು? ಅದರ ಕುರಿತು ನಿಮಗೆ ಏನು ಗೊತ್ತು ?

ಅ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಏಕೆ ಹಾಜರಾಗುವುದಿಲ್ಲ

೨೩ ಒಂದು ಸಭೆಗೆ ಹಾಜಾರಾದರೆ ಸಿಗುವ ಗೌರವ ಧನವೆಷ್ಟು

೨೪ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೀರ

ಹೌದು/ಇಲ್ಲ

ಅ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು

೨೫ ಪಂಚಾಯ್ತನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಉಪಸಮಿತಿಗಳಿವೆ ? ಅವು ಯಾವುವು

೨೬ ನೀವು ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಸಮಿತಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಥವ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದೀರ?
ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವ ಉಪಸಮಿತಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದೀರಿ

೨೭ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಭೆಗೆ ನೀವೊಬ್ಬರೆ ಹೋಗುತ್ತೀರ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಜತೆಗೆ ಯಾರು ಬರುತ್ತಾರೆ

ತಂದೆ/ ಗಂಡ/ ಅಣ್ಣ/ ಮಗ/ ತಮ್ಮ/ ತಾಯಿ/ ಪೋ/ ಇತರೆ

೨೮ ನೀವು ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಕೈಗೊಂಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವು

೨೯ ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಪರವಾನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದೀರ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಪರವಾನಿಗೆ ನೀಡಿದರೆ ಯೋಗ್ಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಮನೆಗಳು ತಲುಪಿವೆಯೆ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಆ) ನಿಮಗಾಗಿ ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮನೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ

೩೦ ಗ್ರಾ ಪಂ/ ತಾ ಪಂ/ ಜಿ ಪಂ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಮಗಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದೀರ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಕಾಮಗಾರಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

(ಗಂ/ ತಂ/ ಮಗ/ ಸಹೊ/ ಇತರೆ)

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಏಕೆ ಕಾಮಗಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ?

೩೧ ಕಾಮಗಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡವಾರು ಮೊತ್ತವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತೀರ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಪರ್ಸೆಂಟೇಜ್ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ

(ಅಧ್ಯಕ್ಷ/ ಇಂಜನೀರ್/ ಇತರೆ)

ಆ) ಎಷ್ಟು ಪರ್ಸೆಂಟೇಜ್ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

೩೨ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

೩೩ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ/ ವಾರ್ಡ ಸಭೆ / ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಭೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಎಷ್ಟು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ

೧/೨/೩/೪/೫/೬/೧ **ವರ್ಷ**

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

೩೪. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ/ ವಾರ್ಡ ಸಭೆ / ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಭೆಗಳು ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ?

ದೇವಸ್ಥಾನ/ ಊರ ಕಟ್ಟೆ/ ಕಛೇರಿ/ ಇತ್ಯಾದಿ

೩೫ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಂತಹ ಸಭೆಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೆ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು

ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ/ ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲ/ ಸಭೆ ಕುರಿತು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ/ ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ/ ಇತರೆ

ಆ) ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ

ಕುಡಿಯುವ ನೀರು/ ಫಲಾನುಭವಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ/ ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ/ ಆರೋಗ್ಯ/ ಇತರೆ

ಇ) ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಜಾರಿಯಾಗಿವೆಯೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

೩೬ ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ?

೧) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ೨)ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿ ೩) ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ

೩೭ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳಿವೆ. ಆ ಯೋಜನೆಗಳ ಕುರಿತು ನಿಮಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದೆಯೆ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ಯೋಜನೆಗಳಿವೆ?

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

೩೮ ಪ್ಲಾನ್ ೧, ಪ್ಲಾನ್ ೨. ಪ್ಲಾನ್ ೧೦. ಪ್ಲಾನ್ ೧೧. ಪ್ಲಾನ್ ೧೨ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿವೆ. ಯಾವ್ಯಾವ ಪ್ಲಾನ್‌ಗಳು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಿವೆ? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ಲಾನ್ ಗಳ ಅನುದಾನವೆಷ್ಟು ? ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

೩೯ ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ನೀವು ಪಕ್ಷ ಬದಲಿಸಿದ್ದೀರ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು.

ಸ್ವ-ಇಚ್ಛೆ/ ಇತರರ ಒತ್ತಡ/ ಹಣದ ಆಮಿಷ

೪೦ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಆರೋಗ್ಯ, ರಸ್ತೆ ಮುಂತಾದ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿವೆಯೆ? ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಯಾರು

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?

೪೧ ನಿಮಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಇತ್ತೆ? ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣವೇನು?

೪೨ ನಿಮ್ಮ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಬದಲಿಯಾದರು.

೧/೨/ ೩/ ೪/ ಇತರೆ

೪೩ ನೀವು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಲು ನಿಮಗೆ ಬೆಂಬಲ ಯಾರು ನೀಡಿದರು.

ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರು/

ಪ. ಸ/ ಇತರೆ

೪೪ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವಂತಾಗಲು ಮೀಸಲಾತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಯಿತೆ

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

೪೫ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಎಷ್ಟು ಜನ ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧/೨/೩/ ೩ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

೪೬ ನೀವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆ. **ಹೌದು/ಇಲ್ಲ**

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ

೪೭ ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಜನ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ ಇರಲು ಕಾರಣಗಳೇನು?

೪೮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಸಹಕಾರವಿದೆಯೆ **ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ**

ಅ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಯಾರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು/ಗಂಡ/ ಅತ್ತೆ/ ಮಾವ/ ಇತರೆ

೪೯ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಯೆ **ಹೌದು /ಇಲ್ಲ**

ಅ. ಹೋದರೆ ಯಾವ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಸರ್ಕಾರಿ/ ಖಾಸಗಿ

ಆ.ಹೌದಾದರೆ ಯಾವ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಕನ್ನಡ /ಇಂಗ್ಲೀಷ್

೫೦. ನೀವು ತಪ್ಪದೇ ಮತದಾನ ಮಾಡುತ್ತೀರ **ಹೌದು /ಇಲ್ಲ**

ಹೌದಾದರೆ ಯಾವ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತೀರಿ

ವ್ಯಕ್ತಿ/ ಪಕ್ಷ/ ಜಾತಿ/ ಹಣ/ ಸಂಬಂಧ/ ಇತರೆ

೫೧ ನೀವು ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ನಿಮ್ಮ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚಿದೆಯೆ

ಹೌದು /ಇಲ್ಲ

ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಏಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ?

೫೨ ಸದಸ್ಯರಾದ ತರುವಾಯ ಕೂಲಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ

೫೩ ದಿನಾಲೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರ

ಹೌದು /ಇಲ್ಲ

ಅ) ಹೌದಾದರೆ ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಏಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ

೫೪ ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು

ಉತ್ತಮ/ಉತ್ತಮವಾಗಿಲ್ಲ/ಸಾಧಾರಣ/ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ/ಇತರೆ

೫೫ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್/ ತಾ ಪಂ/ ಜಿ ಪಂ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇನು

ಹಣ / ಗ್ರಾಂಟ್/ ತೆರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆ/ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಸಹಾಕಾರ/ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ/ ಇತರೆ

೫೬ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ/ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಯಾವ ಅನುದಾನಗಳು ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆತಿವೆ ?

ಹೌದು/ ಇಲ್ಲ

ಅ) ದೊರೆತರೆ ಯಾವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆತಿವೆ

ಆ) ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಏಕೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ

೫೭ ಪ ಪಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯೇನು

೫೮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಿವರ

ಹೆಸರು	ಲಿಂಗ ಗ/ ಹೆ	ವಯಸ್ಸು	ವೈವಾಹಿಕ ವಿ/ಅ/ವಿಧು	ಶಿಕ್ಷಣ	ಉದ್ಯೋಗ ಸ/ಖಾ/ಇ	ಭೂಮಿ ನೀ/ಖು	ಇತರೆ	ಇತರೆ	ಇತರೆ

೪೭ ಇತರೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ವಿಚಾರಗಳಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸಿ?

ಸಂದರ್ಶಕರ ಸಹಿ/ ವಿಳಾಸ

ದಿನಾಂಕ:

ಸ್ಥಳ:

ಅನುಬಂಧ ೦೪

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ವರದಿ

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ತರುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ ಎಲ್ಲಾ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕುರಿತು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಜಾತಿಯತೆ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥರ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವು ಕೊನೆಗೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾವಸಾನಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೂಲಕ ಅರಿತಿದ್ದೇವೆ ಜಾಗತೀಕರಣದತ್ತ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಮುಖ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ೨೧ ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೂ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ತೊಳಲಾಡುತ್ತದೆ. ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಮಿತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಲೇ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವಿನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದಾರುಣವಾದುದಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಪುರುಷಶಾಹಿ ವರ್ಗವು ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೇವಲ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಮನುವಿನಂಥವರು ಹೆಣ್ಣು ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗಿನಂತೆ, ಅವಳನ್ನೂ ಆದಷ್ಟು

ದೂರವಿರಸಬೇಕು, ಅವಳಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದಿಗೂ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿಯೇ ಶೂದ್ರಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಪುರೋಹಿತ ಶಾಹಿಗಳು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಶುಭ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಅಡುಗೆ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪುರುಷರಂತೆ ಮಹಿಳೆಗೆ ಜನಿವಾರ ಹಾಕುವ, ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೇಲು ಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಈ ರೀತಿಯಾದರೆ ಕೆಳವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಶೋಚನೀಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಕೆಳವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆ ಕೇವಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡುವ, ಕುಟುಂಬ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವ ಅಸಾಹಯಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೋಚನೀಯ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ತಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಪುರುಷರ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಹುತೇಕ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೌಟಂಬಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ಮಹಿಳೆಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಹ ಪುರುಷ ವರ್ಗ ವಿರೋಧಿಸುವುದನ್ನು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಜನ್ಮತಾಳಿತು ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ–ಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಆಯೋಗ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಆಯೋಗ, ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಆಯೋಗಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡವು ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿ ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಭಾಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ೧೮೭೧ ರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ೧೯೩೫ ರಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ೧೯೩೭ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಜನಾಂಗ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವು ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಭಾರತದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕು ಅದು ಗಣತಂತ್ರವಾದ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮(೧) ರ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೫೦ ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟರ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಮೀಷನರ್‌ರವರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಕಮಿಷನರವರ ವರದಿಗಳನ್ನು ೧೯೯೧ರ ವರೆಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟರ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ೧೯೭೮ರ ಜೂಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಆಯೋಗವೊಂದು ಜನ್ಮತಾಳಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣ ಸಚಿವಾಲಯವು ಜನ್ಮ ತಾಳಿತು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಚಿವಾಲಯವು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೯೯ರಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ

೧೯ನೇ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗವು ಜನ್ಮ ತಾಳಿತು ಇದನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ರಲ್ಲಿಯೇ ೩೩೮ (ಎ) ಎಂದು ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ (೮೯ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಮಾಡಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲತ್ತುಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ಈ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಮೂರು ಜನ ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಾವು ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ದರ್ಜೆಯ ಸಚಿವರ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜ್ಯ ದರ್ಜೆಯ ಸಚಿವರ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ಸಿಗುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳು

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ ಎ (೫)ರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾಯ್ದೆಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

೧. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವುದು

೨. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ದೂರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಚ್ಯುತಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೩. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲೆತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕುರಿತು ಆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಂಡ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು.

೪. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು

೫. ಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಾಜ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೬. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಅನುಪಾಲಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ೨೩.೦೮.೨೦೦೫ ರ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮.ಎ ದ ವಿಧ (೫) ಉಪವಿದಿ(ಎಫ್)ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿವೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ.

೧. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಅರಣ್ಯದ ಕಿರು ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆ.

೨. ಖನಿಜ ಪದಾರ್ಥ, ನೀರು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ನ್ಯಾಯಯುತ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆ

೩. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸಹಜ ಬದುಕಿನ ವಲಯಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು

೪. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ನಿರ್ಗತಿಕರಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಪುನರ್ ವಸತೀಕರಣಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ

೫. ನೆಲೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ವಸತಿಕರಾದವರಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಇತ್ಯಾದಿಯೊಂದಿಗೆ ಇತರೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವುದು.

೬. ಅರಣ್ಯೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸಹಕಾರ ಪಡೆದು ಇವರಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವನ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು.

೭. ೧೯೯೬ರ ಶೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಏರಿಯಾ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳು ನೆಲೆನಿಂತ ಕಡೆಯೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸುವುದು

೮. ಕುಮ್ರಿ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಖಾಯಂ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರವನ್ನು ಒದಗಿದುವುದು.

ಆಯೋಗದ ಅಧಿಕಾರಗಳು

ಆಯೋಗದ ೫ನೇ ವಿಧಿಯ ಉಪವಿಧಿ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ದೂರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು, ಆಯೋಗವು ಸಿವಿಲ್ ಕೋರ್ಟಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

೧. ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಸಮನ್ಸ್ ನೀಡಿ ಶಪಥ ಮಾಡಿಸಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು.

೨. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದಾಖಲಾತಿಯನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ಕೇಳುವುದು

೩. ಅಫಿಡವಿಟ್ ಮೂಲಕ ಸಾಕ್ಷಿ ಪುರಾವೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು

೪. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದಾಖಲೆಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯಾವುದೇ ಕಛೇರಿ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು

೫. ಸಾಕ್ಷಿ ಅಥವಾ ದಾಖಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಮನ್ಸ್ ಹೊರಡಿಸುವುದು

೬. ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಕ್ರಮ ವಹಿಸುವುದು

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಓವರ್ ಸೀಸ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ನೌಕರರ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಘ ಮತ್ತು ಇತರರು, ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಇತರರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ದಿನಾಂಕ ೩೧.೧೦.೧೯೯೬ ರಂದು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಪಿನನ್ವಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (ಸಿವಿಲ್ ಕೋರ್ಟಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮(೮)ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೆದ ೩೩೮ (೫) (ಎ) ಅಥವಾ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ (೫) (ಬಿ) ಪ್ರಕಾರ ಕೆಲವು ಮಿತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪಿನ ದೂರು ದಾಖಲಾದಲ್ಲಿ ಅದರ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಆಯೋಗ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆಯೋಗದ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿವಿಲ್ ಕೋರ್ಟ್ ಆಯೋಗದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂತಹ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ ರ ವಿಧಿ (೮) ರ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಆಜ್ಞೇಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಯದಂತೆ ತಡೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಇದೆ

ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆಯೋಗದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು

ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮/ಎ ವಿಧಿ.೯ರ ಪ್ರಕಾರ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಸಹ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯೋಗವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಬೇಕು.

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ

ಆಯೋಗವು ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾದಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು

೧. ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೨೩ ರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲತ್ಕಾರ ದುಡುಮೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಬಂಧದ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೧. ಮಾನವ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರೆ ಬಲತ್ಕಾರದ ದುಡಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಅವರು ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ದಂಡನಾರ್ಹರು

೧.೨. ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕಡ್ಡಾಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಜಾತಿ ಮತ ವರ್ಗ ಅವುಗಳ ಕುಲ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಾರತಮ್ಮ ಮಾಡಬಾರದು.

೨. ಅನುಚ್ಛೇಧ ೨೪ರಂತೆ ೧೪ಳ ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನ ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೩. ಅನುಚ್ಛೇದ ೧೫(೪)ರಂತೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಸಿಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು

೪. ಅನುಚ್ಛೇದ ೨೨೪ರ ಪ್ರಕಾರ ೫ ಮತ್ತು ೬ ನೇ ಸೆಡ್ಯೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೪,೧. ಅಸ್ಸಾಂ, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೆಡ್ಯೂಲ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ೫ ನೇ ಸೆಡ್ಯೂಲ್ ನ ನಿಭಂಧನೆಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ೪.೨

೬ನೇ ಸೆಡ್ಯೂಲ್ ನ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಅಸ್ಸಾಂ ಮೆಘಾಲಯ ತ್ರಿಪುರ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮೆಜೋರಾಂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು

೫. ಅನುಚ್ಛೇದ ೨೯ ರಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಭಾಷೆ ಲಿಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು

೬. ಅನುಚ್ಛೇದ ೧೬(೪), ೧೬(೪))ಎ), ೧೬(೪) ಬಿ ಮತ್ತು ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೫ ರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಜಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

೭. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪರ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು

೧. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ದೌರ್ಜನ್ಯ ತಡೆ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೮೯

೨. ಜೀತಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೭೬

೩. ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ನಿಷೇದ ಕಾಯ್ದೆ-೧೯೮೬

೪. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಭೂಮಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರೂಪಿಸಿದ ಕಾಯ್ದೆ ಕಾನೂನುಗಳು

೫. ಅರಣ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆ-೧೯೮೦

೬. ಸೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೯೬

೭. ಕನಿಷ್ಟ ವೇತನ ಕಾಯ್ದೆ-೧೯೪೮

ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯ ಸ್ವರೂಪ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಛೇರಿಗಳು ಇತರ ಆರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ದೆಹಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿಯು ಆರು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

೧. ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೨. ಸಂಯೋಜನೆಯ ಘಟಕ

೩. ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕ–೧

೪. ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕ– ೨

೫. ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕ– ೩

೬. ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕ– ೪

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳೇನೆಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು. ಇತರ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅಟ್ರಾಸಿಟಿಗಳಿಂದ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ಆರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಛೇರಿಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಗೆ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.

ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ ಎ ವಿಧಿ (೫) (ಡಿ) ಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲಾವಧಿಯೊಳಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದರ ವರದಿಯನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿಧಿ (೫) (ಇ) ದಂತೆ ವರದಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜೋ–ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ ಎ ವಿಧಿ ೬ರ ಪ್ರಕಾರ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದವರು ಎಲ್ಲಾ ವಿವರಗಳ ಕುರಿತು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು

ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೮ ಎ ವಿಧಿ ೭ ರ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ವರದಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಆಂಶಿಕ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ್ಳುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಈ ವಿಧಿಗಳನ್ವಯ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗವು ಏಳು ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ವಿಶೇಷ ವರದಿಗಳನ್ನು ೧೨ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೯೨ ರಿಂದ ೧೯ ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೦೦೪ ರೊಳಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ೨೦೦೬-೦೭ರ ವರದಿಯನ್ನು ದಿನಾಂಕ ೦೩.೦೯.೨೦೦೮ ರಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗವು ದಿನಾಂಕ ೦೬.೦೯.೨೦೦೨ ರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರಂಭ ಮಾಡಿತ್ತಿದೆ. ಈ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸಂವಿಧಾನಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ

ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೩೨ ರ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

೦೧ ಅಡಿಯನ್

೦೨ ಬಾರ್ಡಾ

೦೩ ಬಾವಚ ೩.೧ ಬಾಮ್ಚ

೦೪ ಭಿಲ್ ೦೪.೦೧ ಭಿಲ್ ಗರಾಸಿಯ

೦೪.೦೨ ಧೋಳಿ ಭಿಲ್

೦೪.೦೩ ಡುಂಗ್ರಿ ಭಿಲ್

೦೪.೦೪ ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯ

೦೪.೦೫ ಮೇವಾಸಿ ಭಿಲ್

೦೪.೦೬ ರಾವಲ್ ಭಿಲ್

೦೪.೦೭ ತಾಡ್ವಿ ಭಿಲ್

೦೪.೦೮ ಭಾಗಾಲಿಯ

೦೪.೦೯ ಭಿಲಾಲ

೦೪.೧೦ ಪಾವರಾ

೦೪.೧೧ ವಾಸವ

೦೪.೧೨ ವಾಸವೆ

೦೫. ಚಂಚು ೦೫.೦೧ ಚೆಂಚವಾರ್

೦೬. ಚೋಧರಾ

೦೭ ದುಬ್ಲ ೦೭.೦೧ ಹಲ್ಪತಿ

೦೮ ಗಮಿಟ್ ೮.೧ ಗಾಮ್ಟ

೮.೨ ಗವಿಟ್

೮.೩ ಮಾವ್ಚಿ

೮.೪ ಪಡ್ವಿ

೮.೫ ವಾಳ್ವಿ

೦೯. ಗೊಂಡ್ ೦೯.೧ ನಾಯ್ಕಪೋಡ್

೦೯.೨ ರಾಜ್‌ಗೊಂಡ

೧೦. ಗೌಡಲು

೧೧. ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ

೧೨. ಹಸಲರು

೧೩. ಇರುಳರ್

೧೪. ಇರುಳಿಗ

೧೫. ಜೇನು ಕುರುಬ

೧೬. ಕಾಡು ಕುರುಬ

೧೭. ಕಮ್ಮಾರ (ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜ್ಯಗಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ)

೧೮. ಕಣಿಯನ್ (ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಳ್ಳೆಗಾಳ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ)

೧೯. ಕಥೋಡಿ ೧೯.೧ ಕಟ್ ಕಾರಿ

೧೯.೨ ದೋರ್ ಕಥೋಡಿ

೧೯.೩ ದೋರ್ ಕಟ್ ಕಾರಿ

೧೯.೪ ಸೋನ್ ಕಥೋಡಿ

೧೯.೫ ಸೋನ್ ಕಟ್ ಕಾರಿ

೨೦. ಕಾಟ್ಟು ನಾಯಕನ್

೨೧. ಕೊಕ್ನ ೨೧.೧ ಕೊಕ್ನಿ

೨೧.೨ ಕುಕ್ನ

೨೨. ಕೋಳಿ ಢೋರ್ ೨೨.೧ ಟೋಕರೆ ಕೋಳಿ

೨೨.೨ ಕೊಲ್ಚಾ

೨೨.೩ ಕೊಲ್ಲ

೨೩. ಕೊಂಡ ಕಾಪುಸ್

೨೪. ಕೊರಗ

೨೫. ಕೋಟ

೨೬. ಕೋಯ ೨೬.೧ ಭೀಗೆ ಕೋಯ

೨೬.೨ ರಾಜ್ ಕೋಯ

೨೭. ಕುಡಿಯ ೨೭.೧ ಮೆಲಕುಡಿ

೨೮. ಕುರುಬ (ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ)

೨೯. ಕುರುಮನ್ಸ್

೩೦. ಮಹಾಮಲಸರ್

೩೧. ಮಲೈಕುಡಿ

೩೨. ಮಲಸರ್

೩೩. ಮಲೆಯೆ ಕಂಡಿ

೩೪. ಮಲೇರು

೩೫. ಮರಾಠ (ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ)

೩೬. ಮಾರಾಟಿ (ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ)

೩೭. ಮೇದ ೩೭.೧ ಮೇದಾರಿ

೩೭.೨ ಗೌರಿಗ

೩೭.೩ ಬುರುಡ

೩೮. ನಾಯಕ ೩೮.೧ ನಾಯಕ

೩೮.೨ ಚೋಳಿವಾಲಾ ನಾಯಕ

೩೮.೩ ಕಾಪಾಡಿಯ ನಾಯಕ

೩೮.೪ ಮೋಟನಾಯಕ

೩೮.೫ ಜೂನಾನಾ ನಾಯಕ

೩೮.೬ ನಾಯ್ಕ

೩೮.೭ ನಾಯಕ್

೩೮.೮ ಬೇಡ

೩೮.೯ ಬೇಡರ್

೩೮.೧೦ ವಾಲ್ಮೀಕಿ

೩೯. ಪಳ್ಳಿಯನ್

೪೦. ಪಣಿಯನ್

೪೧. ಪಾರ್ಧಿ ೪೧.೧ ಅಡ್ವಿ ಚಿಂಚೇರ್

೪೧.೨ ಫಾನ್ಸೆ ಪಾರ್ಧಿ

೪೧.೩ ಹರಣ ಶಿಕಾರಿ

೪೨. ಪಟೀಲಿಯ

೪೩. ರಾಠವಾ

೪೪. ಶೋಲಗ

೪೫. ಸೋಲಿಗರು

೪೬. ತೋಡ

೪೭. ವರ್ಲಿ

೪೮. ವಿಟೋಲಿಯ ೪೮.೧ ಕೊಟ್ವಾಲಿಯ

೪೮.೨ ಬರೋಡಿಯ

೪೯. ಯೆರವ

೫೦. ಸಿದ್ಧಿ (ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ)

ಅನುಬಂಧ ೦೫

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಅನಸೂಯ ಕಾಂಬಳೆ ೧೯೯೯ 'ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ– ಹೆಣ್ಣು' ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ರಾಯಬಾಗ.

೨. ಅಂದನೂರು ಶೋಭಾ ೧೯೮೮ 'ಮಹಿಳೆಯ ಮುನ್ನಡೆ' ಮಾನಸಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೩. ಅನಂತರಾಮರಾವ್ ೨೦೦೬ 'ಸುವರ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ದರ್ಶನ' ವಿದ್ಯಾಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಕದ್ರಿ ಮಂಗಳೂರು.

೪. ಅಂಜನಪ್ಪ ಕೆ ೨೦೦೭ 'ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ' ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

೫. ಅಂಜನಪ್ಪ ಬಿ.ಹೆಚ್. ೨೦೦೭ 'ದಲಿತ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳು' ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಯನ ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

೬. ಆರಾಧ್ಯ.ಬಿ.ಎಂ.ಎಂ. ೧೯೮೫ 'ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗದ ಏಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೊಡುಗೆ' ಅಪ್. ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು,

೭. ಇಂದಿರಾಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ೨೦೦೭ 'ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ' ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

೮. ಇಂದಿರಾ ಆರ್., ೨೦೦೨ 'ಮಹಿಳೆ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

೯. ಉಷಾ ಎಂ. ೨೦೦೫ 'ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೦. ಉಷಾ ಎಂ., ೨೦೦೪ 'ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ವಿಷಯಗಳು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೧ ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ; ೧೯೭೭ ಸುರಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸ; ಬೆಂಗಳೂರು

೧೨. ಕವಿತಾ ರೈ.ಬಿ.ಆರ್. ೨೦೦೫ 'ಮಹಿಳಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸಂಕಥನ' ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೩. ಕಮಲಾ ಹಂಪನಾ(ಅನು) ೨೦೦೬ 'ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಮೀಮಾಂಸೆ' ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೪. ಕಾಟ್ರಳ್ಳಿ, ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ೨೦೦೦ 'ಕೇಂದ್ರಿಕರಣ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ' ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರಕಾಶನ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ.

೧೫. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಬಿ. ೨೦೦೩ 'ಪ್ರೊ.ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಬರಹಗಳು' ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೬ ಕೃಷಿ ಗಣತಿ ವರದಿ ೨೦೦೧; ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ; ಬೆಂಗಳೂರು;

೧೭. ಕೋತಾಯಿ ಕೃಷ್ಣ ೧೯೯೮ 'ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೆಲವು ಚಿಂತನೆಗಳು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಂಗಳೂರು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,

೧೮. ಕೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಯ್ಯ (ಸಂ) ೨೦೦೫ 'ತಲಪರಿಗೆ' ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪ.ಜಾ.ಪ.ವ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ಬೆಂಗಳೂರು

೧೯. ಕಬ್ಬೂರ ಕೆ.ಎಸ್. ೧೯೯೨ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಗುಲಬರ್ಗ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗ.

೨೦. ಗಾಯಿತ್ರಿ ನಾವಡ ೨೦೦೩ 'ಮಹಿಳಾ ಸಂಕಥನ' ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೧. ಗೊಳಸಂಗಿ ಅರ್ಜುನ 'ದಲಿತರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ'

೨೨. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಂ.ವೈ. ೨೦೦೦ 'ಭಾರತೀಯ ನಾರಿ ಅಂದು ಇಂದು' ಭೈರವ ಪ್ರಕಾಶನ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು.

೨೩. ಘೋರ್ಪಡೆ ಎಂ.ವೈ. ೨೦೦೦ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು; ಬೆಂಗಳೂರು

೨೪. ಚಾಂಡಾಲ ೧೯೯೨ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್' ಚೈತ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ ಚಿಕ್ಕತಿರುಪತಿ ಕೋಲಾರ.

೨೫ ಚಂಗಾಮಣಿ ಎಂ.ಎ. ೧೯೯೯ 'ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ' ಅರ್ಚನಾ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೨೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೨೦೦೩ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಗಳು' ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಬೆಂಗಳೂರು

೨೭. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೧೯೯೯ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೊಪ್ಪಳ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨೮. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೨೦೦೧ 'ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೨೯. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೨೦೦೦ 'ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩೦. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಎಸ್. ೨೦೦೨ 'ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಂದೋಲನಗಳು' ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಬಿಳಿಗೆರೆ.

೩೧ ಜನಗನತಿ ವರದಿ, ೨೦೦೧ ಜನಗಣತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ; ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

೩೨. ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ. ೧೯೯೫ 'ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ' ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮೈಸೂರು

೩೩. ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ. ೧೯೯೮ 'ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್: ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆ' ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೩೪. ಜವರಯ್ಯ ಮ.ನ. ೨೦೦೨ 'ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್' ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮೈಸೂರು

೩೫. ಜೋಗನ್ ಶಂಕರ್ ೧೯೯೫ 'ಗ್ರಾಮ ಸಮಾಜ' ಜೀವ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು

೩೬.	ಡೊಮಿನಿಕ್ ಡಿ.	೨೦೦೭	'ಜಾಗತೀಕರಣದ ಐಡಿಯಾಲಜಿ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು' ಸಖಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೊಸಪೇಟೆ
೩೭.	ದೇ.ಜೆ.ಗೌ.	೨೦೦೩	'ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ' ಶೃಂಗಾರ ಪ್ರಕಾಶನ ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ
೩೮.	ನಾರಾಯಣಭಟ್ಟ ಎ.ಆರ್.	೨೦೦೩	'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿರ್ಮೂಲನೆ' ಗೀತಾ ಕುಟೀರ ಬೆಂಗಳೂರು
೩೯.	ನಾಗರಾಜ ಬಿ.	೨೦೦೦	'ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣ; ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ: ಒಂದು ಅವಲೋಕನ' ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಕಾಸ ಬೆಂಗಳೂರು
೪೦.	ನಾಗಣ್ಣ ಸಿ	೨೦೦೦	'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
೪೧.	ನರಗುಂದ ಎಸ್.ಬಿ.	೧೯೯೪	'ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಿಂತನ' ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ
೪೨.	ನಾಗವಾರ, ಕಾಳೆಗೌಡ	೨೦೦೦	'ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಿರಿಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು
೪೩.	ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್.ಎಸ್.	೧೯೯೯	'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆ' ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು,
೪೪.	ನಾಗೇಶ್ ಎಚ್.ವಿ.	೧೯೯೪	'ಗ್ರಾಮೀಣ ನ್ಯಾಯ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
೪೫.	ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಕೆ.		'ನನ್ನ ಕನಸಿನ ಸ್ವರಾಜ್ಯ' ಗಾಂಧಿಶಾಂತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರು
೪೬.	ನಂಜಮಣ್ಣಿ ಎಂ.	೨೦೦೩	'ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು' ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು
೪೭.	ನಿರುಪಮ ಎಂ.	೧೯೯೬	'ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆ' ಆರತಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೪೮. ನೇಮಿಚಂದ್ರ ೨೦೦೧ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೪೯. ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ಸಿ. ೨೦೦೧ 'ಮೀಸಲಾತಿ ಒಂದು ಗಗನಕುಸುಮ' ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಖೇನ ಪ್ರಗತಿ ಹುಣಸೂರು

೫೦. ಪಾಟೀಲ ವಸಂತ ೧೯೮೮ 'ಪಂಚಾಯಿತಿ ಆಡಳಿತ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳು' ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

೫೧. ಪಾಟೀಲ್ ಎನ್.ಎ. ೧೯೯೩ 'ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ವಿಮೋಚನೆ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

೫೨. ಪೂರಿಗಾಲಿ ಮರಗಿಡ್ಡಿಮೂರ್ತಿ ೨೦೦೨ 'ಶೂದ್ರದಾರ್ಶನಿಕರು' ಲಿಖಿತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು

೫೩. ಪ್ರೀತಿ ಶುಭಚಂದ್ರ ೨೦೦೨ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಚಳುವಳಿಗಳು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೫೪. ಬಡ್ಡಿ ಎಂ.ಎಂ. ೧೯೯೩ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯಿದೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು

೫೫. ಬಳಿಗಾರ ವಿ.ಪಿ. ೨೦೦೬ 'ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ಕಾಮನೆಗಳು' ಐಬಿಎಚ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೫೬. ಬರಗೂರ ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ ೧೯೭೭ 'ಜನತಾ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ' ಶತಭಿಷಿ ಕಟವೀರನಹಳ್ಳಿ

೫೭. ಬಡಿಗೇರ್ ಜಿ.ಎಲ್. ೧೯೮೮ 'ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ' ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಕೇಶ್ವರ

೫೮. ಭೈರಪ್ಪ ಕೆ. ೧೯೯೭ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ' ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಲಬುರ್ಗಿ

೫೯. ಭೈರಪ್ಪ ೨೦೦೨ 'ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜ' ಸಪ್ನಾ ಬುಕ್ ಪಾಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೬೦. ಭಾರತಿ ಹಾದಿಗೆ ಬಿ.ಎಂ. ೨೦೦೫ 'ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆ' ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು

೬೧. ಬಿಳಿಮಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ೧೯೮೫ 'ದಲಿತ ಜಗತ್ತು ಹೊಸದಿಕ್ಕು' ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೬೨. ಬಿಳಿಮಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ 'ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ'

೬೩. ಭೋಮಿಗೌಡ ೨೦೦೪ 'ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಜಗತ್ತು' ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು

೬೪. ಭಂಡಾರಿ ಆರ್.ವಿ. ೨೦೦೫ 'ವರ್ಣದಿಂದ ವರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ' ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

೬೫. ಭಾರತ ಜೀವಿ ೨೦೦೬ 'ದೇವದಾಸಿ ಪ್ರಸಂಗ' ದೀಪ್ತಿ ನ್ಯಾಚುರಲ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಧಾರವಾಡ

೬೬. ಮಹೇಶ ಹೆಚ್ (ಸಂ) ೧೯೯೯ 'ಲಿಂಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ' ಐ.ಸಿ.ಆರ್.ಎ. ಬೆಂಗಳೂರು

೬೭. ಮಹೇಶ ೧೯೯೯ 'ಮೀಸಲಾತಿ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಪಥಗಳು' ವಿಮೋಚನೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

೬೮ ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ (ಸಂ) ೨೦೦೭; ವ್ಯಾಧ ಚರಿತೆ; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೬೯. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಹೆಚ್.ಎಂ. ೨೦೦೩ 'ಸಮುದಾಯ ಸಂಘಟನೆ', ಐ.ಬಿ.ಹೆಚ್. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೭೦. ಮಣಿಪಾಲ ಆರ್.ಕೆ. ೧೯೯೫ 'ಲೋಕ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ', ಸಂಕ್ರಮಣ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ

೭೧. ಮಹೇಶ್ ಸಿ.ಕೆ. ೨೦೦೦ 'ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ವರ್ಗೀಕರಣ', ಮಾತಂಗ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೭೨. ಮಂಗ್ಳೂರು ವಿಜಯ(ಸಂ) ೨೦೦೨ 'ಸಂಘರ್ಷ', ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೭೩. ಮಂಗ್ಳೂರು ವಿಜಯ ೨೦೦೬ 'ಸಬಲೀಕರಣ ದಲಿತರ ಮುಂದಿನ ಸವಾಲುಗಳು', ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೭೪. 'ಮಾನವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವರದಿ' ೨೦೦೫ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

೭೫. ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅರವಿಂದ ೧೯೯೧ 'ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ವಿಚಾರಧಾರೆ', ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ಬೆಂಗಳೂರು

೭೬. ಮಾಲಗತ್ತಿ ಅರವಿಂದ ೨೦೦೪ 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಂಗೆ', ರಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು

೭೭. ಮೂರ್ತಿ ಎನ್. ೨೦೦೬ 'ಹೋರಾಟದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ' ಕರ್ನಾಟಕ ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

೭೮. ಮೂರ್ತಿ ಎನ್. ೨೦೦೫ 'ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ', ಕ.ದ.ಸಂ.ಸ. ಬೆಂಗಳೂರು

೭೯. ಮಂಗಳಾ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ೨೦೦೭ 'ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಪ್ರವೇಶಿಕೆ' ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೮೦. ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ, ೧೯೯೯ 'ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೮೧. ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ, ೨೦೦೬ 'ದಲಿತ ಕಥನ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೮೨. ಮೋಹನಕೃಷ್ಣ ರೈ.ಕೆ., ೨೦೦೪ 'ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಜನತೆ', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೮೩. ಮೊಯಿಲಿ ವೀರಪ್ಪ ಎಂ. ೨೦೦೭ 'ಕಿರುದಾರಿ-ರಹದಾರಿ', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೮೪. ಮೊಯಿಲಿ ವೀರಪ್ಪ ಎಂ. ೨೦೦೪ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಿಂತನ', ಸಪ್ನಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೮೫. ಮುಡುಬಿ ಬಾಬುರಾವ್, ೨೦೦೫ 'ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ' ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೮೬. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ೧೯೮೬ 'ವಸಾಹತು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ವಿಮೋಚನೆ' ಬೆಳ್ಳಿಚುಕ್ಕಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೮೭. ರತ್ನಮ್ಮ ಕೆ.ಎಸ್. ೨೦೦೫ 'ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ' ಈಶ್ವರಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮೈಸೂರು

೮೮. ರಾಮಪ್ರಸಾದ್ ಬಿ.ಎಸ್. ೧೯೯೩ 'ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ವಿಮೋಚನೆ' ಎಸ್.ಬಿ.ಎಸ್. ಪಬ್ಲಿಶರ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೮೯. ರಾಜೇಗೌಡ ಹ.ಕ.(ಸಂ) ೨೦೦೩ 'ಗ್ರಾಮ ಚೇತನ' ಹೆಚ್.ಡಿ. ಚೌಡಯ್ಯ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ ಮಂಡ್ಯ

೯೦. ರೋಮಿಲಾಥಪರ್, ೨೦೦೩ 'ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮದ ಧರ್ಮನಿರಪೇಕ್ಷೀಕರಣ', ವಿಸ್ತಾರ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೯೧. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಹೆಚ್.ಜೆ.(ಸಂ) ೨೦೦೦ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು' ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು

೯೨. ಲೀಲಾದೇವಿ ಆರ್.ಪ್ರಸಾದ್. ೨೦೦೩ '೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ' ಆರತಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೯೩. ಲೋಹಿತಾಶ್ವ ಹೆಚ್.ಸಿ. ೧೯೯೮ 'ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೯೪. ವನದುರ್ಗ ರಂಗರಾಜ(ಸಂ) ೨೦೦೪ 'ದಲಿತ ಸಂವೇದನೆ' ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಬೆಂಗಳೂರು

೯೫. ವಿಜಯಶ್ರೀ ಸಬರದ ೨೦೦೫ 'ಮಹಿಳಾ ಶೋಷಣೆ ಸವಾಲುಗಳು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ

೯೬ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿ ಪೂಜಾರಿಹಳ್ಳಿ ೨೦೦೫ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕಲೆಕ್ಟರ್‌ಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಯೋಜನೆ (ಅಪ್ರಕಟಿತ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೯೭ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಿ ಪೂಜಾರಳ್ಳಿ ೨೦೦೮ ಬೇಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೀರರು; ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೯೮. ವೆಂಕಟರಂಗಯ್ಯ ಎಂ. ೧೯೭೧ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು

೯೯. ವೆಂಕೋಬರಾವ್ ೨೦೦೦ 'ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೋರಾಟ' ದಿವ್ಯಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು

೧೦೦. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ ಕೆ. ೧೯೬೧ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ಶಾರದಾ ಮಂದಿರ ಮೈಸೂರು

೧೦೧. ಶಿವರಾಮಯ್ಯ ೨೦೦೩ 'ದನಿ ಇಲ್ಲದವರ ದನಿ' ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು

೧೦೨. ಶಿವಚಿತ್ತಪ್ಪ ಕೆ. ೨೦೦೬ 'ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳು' ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಮೈಸೂರು

೧೦೩. ಶಿರಗಾನಹಳ್ಳಿ ೨೦೦೪ 'ಮನು ಹಿಟ್ಲರ್, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್: ಒಂದು ಚಿಂತನೆ' ಶಾಂತನಾಯಕ ತಾರಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಮೈಸೂರು

೧೦೪. ಶಂಕರ್‌ರಾವ್ ಚ.ನ ೧೯೯೨ 'ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ' ವಿಜಯ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್ ಗದಗ

೧೦೫. ಶೇಷಾದ್ರಿ ಕೆ.ಎನ್. ೧೯೮೫ 'ಸಂವಿಧಾನ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ' ಜಾಗೃತ ಭಾರತ ಧಾರವಾಡ

೧೦೬. ಶೈಲಜ ಹಿರೇಮಠ ೨೦೦೩ 'ಸ್ತ್ರೀ ಕಥನ' ಭುವನ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೊಸಪೇಟೆ

೧೦೭. ಶೈಲಜ ಹಿರೇಮಠ ೧೯೯೯ 'ಪಾತರದವರು' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೦೮. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ಎಸ್, ೨೦೦೭ ('ಸಿಮಾನ್ ದಬೋವಾ')ದ ಸೆಕೆಂಡ್ ಸೆಕ್ಸ್ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಲ, ಬೆಂಗಳೂರು

೧೦೯. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ಎಸ್. ೨೦೦೧ 'ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ'(ಮೂಲ: ಜೆರಾಲ್ಡಿನ್ ಪೋರ್ಬ್ಸ್) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೧೦. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ಎಸ್. ೨೦೦೩ 'ಸ್ತ್ರೀವಾದ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೧೧. ಷಣ್ಮುಖ ೨೦೦೭ 'ಗ್ರಾಮೀಣ ದಲಿತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು' ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಕು.ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೧೧೨. ಸಮತಾ ದೇಶಮಾನೆ ೨೦೦೩ 'ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ' ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು

೧೧೩ ಸಾಣೆಕರ್ ಎ.ಎಂ. ೨೦೦೨ 'ಮೀಸಲಾತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ರುವೀಕರಣ' ಸಂಕೇತ ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಜಾಪೂರ

೧೧೪ ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ ೨೦೦೭ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೧೫ ಸಾವಿತ್ರಿ ೨೦೦೨ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗ ಪರಿಸರದ ಕುಮಾರರಾಮನ ಜಾತ್ರೆ ಕಂಪ್ಲಿ

೧೧೬. ಸತ್ಯಲಿಂಗರಾಜು ಜಿ.ಆರ್. ೨೦೦೪ 'ರಾಜಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ' ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ : ಬೆಂಗಳೂರು

೧೧೭. ಸೋಸಲೆ ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ೨೦೦೬ 'ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಪ್ರಭುತ್ವ' ಕ.ಸಾ.ಪ. ಬೆಂಗಳೂರು

೧೧೮.	ಹನುಮಂತು(ಅನು)	೨೦೦೦	'ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಏಕೆ?' ಜನ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು
೧೧೯	ಹರ್ತಿಕೋಟೆ ವೀರೇಂದ್ರ ಸಿಂಹ, ತೇಜಸ್ವಿ ಕಟ್ಟೀಮನಿ(ಸಂ)	೨೦೦೨	ಘಟ್ಟಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಗಟ್ಟಿಗ; ಚಿತ್ರದುರ್ಗ
೧೨೦.	ಹಾಲತಿ ಸೋಮಶೇಖರ	೨೦೦೭	'ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ' ವಿಸ್ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು
೧೨೧.	ಹೆಂಗಸರ ಹಕ್ಕಿನ ಸಂಘ	೨೦೦೫	'ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳು, ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜಕೀಯ, ಜಂಡರ್ ಹಾಗೂ ಅನನ್ಯತೆಗಳು' ಬೆಂಗಳೂರು
೧೨೨.	ಹೆಗಡೆ ರಾಜರಾಮ	೨೦೦೧	'ಲೌಕಿಕ-ಅಲೌಕಿಕ' ಆನಂದಕಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ
೧೨೩.	ಹೆಗ್ಗಡೆ ಒಡೆಯರ್ ಡಿ.	೨೦೦೮	'ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ' ಅರ್ಜುನ ಪಬ್ಲಿಶಿಂಗ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು
೧೨೪.	ಹೆಗ್ಗಡೆ ಒಡೆಯರ್ ಡಿ	೨೦೦೪	'ಮಾನಾವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮನಾವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು' ಕೇಂದ್ರ ಮೈಸೂರು
೧೨೫.	ಹೊನಾಪೂರ ಬಂಗಾರಪ್ಪ	೧೯೯೯	'ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಗಳು' ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೊಳೆನರಸಿಪೂರ
೧೨೬.	ಹೇಮಲತ ಹೆಚ್.ಎಂ.	೨೦೦೦	'ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ' ಅಭಿರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು
೧೨೭.	ಹೇಮಲತ ಹೆಚ್.ಎಂ.	೨೦೦೪	'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ೧. ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಮೈಸೂರು
೧೨೮.	ಹೇಮಲತ ಹೆಚ್.ಎಂ.	೨೦೦೪	'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ೨. ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಮೈಸೂರು
೧೨೯.	ಹೇಮಲತ ಹೆಚ್.ಎಂ.	೨೦೦೬	'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ೩. ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಮೈಸೂರು
೧೩೦.	ಹೇಮಲತ ಹೆಚ್.ಎಂ.	೨೦೦೭	'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ೪. ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಮೈಸೂರು
೧೩೧.	ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. (ಸಂ)	೨೦೦೫	'ದಲಿತ ಅಧ್ಯಯನ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧೩೨. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೨೦೦೨ 'ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ' (ಸಂಪುಟ ೨. ಸಂಚಿಕೆ.೧) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೩. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್. ೨೦೦೧ 'ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ' (ಸಂಪುಟ ೨. ಸಂಚಿಕೆ.೧) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೪. ವಿರಕ್ತಮಠ ಶಿವಾನಂದ ಎಸ್(ಸಂ) ೨೦೦೪ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' (ಸಂಪುಟ ೬ ಸಂಚಿಕೆ.೧೨) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೫. ಶೈಲಜ ಹೀರೇಮಠ ೨೦೦೬ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ ೮ ಸಂಚಿಕೆ ೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೬. ಶೈಲಜ ಹೀರೇಮಠ ೨೦೦೬ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ ೮ ಸಂಚಿಕೆ ೧, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೭. ಶ್ರೀಧರ ಎ. ೨೦೦೬ 'ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ.೫ ಸಂಚಿಕೆ.೧, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೮. ಶ್ರೀಧರ ಎ. ೨೦೦೬ 'ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ ೪ ಸಂಚಿಕೆ ೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೩೯. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ಎಸ್.(ಸಂ) ೧೯೯೯ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ ೨, ಸಂಚಿಕೆ ೧, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

೧೪೦. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್.ಎಸ್.(ಸಂ) ೨೦೦೨ 'ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಪುಟ ೨, ಸಂಚಿಕೆ ೧, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಪ್ರಜಾವಾಣಿ

ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ

ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ

ಉದಯವಾಣಿ

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೃತಿಗಳು

141. Anju Agarwal	1989	'Women in rural society' Vogra publicution and distribution Allabbad
142 Arjun Y and Dharashankar	1979	Leedership in Panchit Raj; A study of Bheed district of Maharastra ; popular publication Bombay
143 Abdul Aziz	1993	The centralized planning- The Karnataka experiment; Asia publication New Delhi.
144 Abdul Aziz	1993	The centralized Govrnment in Asian coun tries publication New Delhi.
145 Agrwal Shyam		'Religion and caste politics RBJA publication Jaipur
146 Baldev sing	2006	'Women heroes and dalit assertion in north India Sage publication New Delhi,
147 Bhat K S	1974	Panchit raj administration in Maharastra; Manu publication. Laknow
148 Bhargav B S.	1979	Grassroot leadership; Asia publication New Delhi.
149 Bhargavi B C	1979	Panchit system in Political parties; Asia publication New Delhi.
150 Bhatnagar S.	1978	Rurel Local Government in India; Popular publication; Delhi.
151 Buchanan francis;	1807	southern India (Journey from Madras through the countries of Mysore, Canara and Malabar) Oxford press; madras
152 . Carol lee bacchi	1996	'The political afferimative action' Sage publication New Delhi,
153 Channu S.M.	1996	'Women rules and status' Cosmo publications NewDelhi
154 Dharmapal	1972	The Madras panchait system; Kanishka publication New Delhi
155 Dhube S N and Ratna murjia	1976	Structure and process of decision, making in Panchait Institutions Rawat publication, Delhi

156 Desai	1969	The caste and Tribes in Panchait system; Popular prakashan, Delhi
157. Fathima Ehtensham Siddique	199	'Political women' Kanishka publication New Delhi
158. Ghanshyam shah (ed)	2001	'Dalit identity and politics' Sage publication New Delhi,
159. Ghanshyam shah (ed)	2002	'Dalit and the state' Centre for rural studies' Mussoorie
160 Ghoyal S L, Shalini Rajanis	2003	Panchait raj in India; Theory and practies; Asia publishing house London
161 Inamdai	1970	Panchait raj in Maharastra state; Rawat publication Delhi
162. Jain P.C. (ed)	1997	'Scheduld caste women' Rawat publication New Delhi
163. Jaspit Kur Soni	2005	'Women and emporment exploring the facts' Authour press New Delhi
164 Jarge mathue	1994	Status of Panchait raj in state of India
165. Joshi R.P.	2005	'Panchayat Raj in India Rawat publication New Delhi
166 Jahagirdar M P	1991	Self rule and chainging rural leadership; Mathu publication delhi
167 Jha S N , mathur P C	1991	Decentraligetion and local politics; Rawat publication, New Delhi
168 Joshi R P (ed)	1998	Constitution of panchait raj – A re assessment; Rajat publication New Delhi
169. Kalpana Roy	1999	'Womens oppression and protective law' Rajat publication New Delhi
170 Khanna	1966	Panchait raj system in Panjab and Haryana state; RBJA Publication New Delhi
171 Kumar and Venkatramanan	1974	Political system in Tamilnadu ; Authour Press New Delhi
172. Lalneihzove	2007	'Women's development in India' Mittal publication New Delhi
173. Letha Kumari	2005	'Women in Politics' Authour Press New Delhi

174.	Majumdar AK	2001	'Resigion politics and society' RBJA Publication New Delhi
175	majumdhar and Banavar singh	1997	Historical and concept well development of Panchait raj, Rajat publication delhi
176	Mathur and Narayan	1969	Decentralization and democracy; Rajat publication Delhi
177	Mamata Rajawat	2005	'Eneyclopeadia of dalits India series history to delits' Anmol publication New Delhi
178	Miraseth	2001	'Women and empowrment' Sage publication New Delhi
179	Mishra S N	1991	Decentralization in development; Zubaan publication; Delhi
180	Minakshi Sundaram	1994	Decentralization in development countries; Zubaan publication; Delhi
181.	Nanduram	2007	'Encyclopeadia of schduld caste in India vol. 1 Gyan publication New Delhi
182	Nambiyar P K Villege survey of Tamilnadu; pp 26-27; 1964		
183	Nanjundaiah H V ;	1998	The Ethnographical servey of Mysore; Banglore
184	Niraj gopal jayal	2001	Democacy in India ; Gyan publication New Delhi
185	Palini thorai	1996	New Panchait system ; Gyan publication New Delhi
186.	Pramanik Ritendra Nath (ed)	2006	'Gender in equality and women's empowerment' Adhijit publication New Delhi
187.	Ponna wignaraj	1990	'Women poverty and resources' Sage publication New Delhi
188.	Ranjani Murthy K (ed)	2004	'Buildings of womens capacity' Sage publication New Delhi
189.	Ranjash Reddy.P.	1987	'The role of dominent caste in Indian politics' Upal publishing house New Delhi
190	Ravindra sharma	1984	Village panchait in Rajasthan; Gyan publication New Delhi

191	Rahul mudgal	1998	Local government in India; Gyan publication New Delhi
192	Rajani rajan	2000	Panchait raj system and publics; Gyan publication New Delhi
193.	Snehalatha panda	1991	'India politics' Archive publication New Delhi
194.	Shyamlal	1997	'From higher caste to lower casti' Rawat publication New Delhi
195.	Sharmila Roge	2006	'writing caste/writiing gender nattaitng dalit womens tastimonios' Zubaan publication; Delhi New Delhi
196	Sahib singh and Shivindar singh	2006	Local government India ; Zubaan publication; Delhi
197	Shasidhar K	1996	Political leakage of rural development; Zubaan publication; Delhi
198	Shivaiah M and Narayanrao K V	1976	Panchait raj an analetic study ; Rawat publication Delhi
199	Shivanna N	1990	Panchait raj reforms and rural development; Rawat publication New Delhi
200	Singh D R	1990	Panchait raj rural development ; Shri publication New Delhi
201	Shivaling Prasad	1980	Panchaits and rural development ; Rawat publication New Delhi
202	Sudhesh kumar sharma	1980	Panchait raj in India ; Zubaan publication; Delhi
203	Thurston, Edger;	1909	Castes and Tribes of Southern India; Cosmo Publications; Delhi:
204	Tharak B L	1980	Socialogical dimantion of Gram raj ; Zubaan publication; Delhi
205.	Timmaiah T.	1993	'Power politics and social justice' Sage publication New Delhi
206.	Upadyaya H.C.	1996	'Reservation for SC/ST' Anmol publication New Delhi

207 Umapathi	1985	A History of self government in rural Karnataka Gyan publication New Delhi
208. Vanita Kaul	1999	'Women and the wind of change' Gyan publication New Delhi
209 Vasant raj	1990	Panchait power to the people; Sage publication New Delhi
210. Zoya Hassan	2003	'Politics and state India' Sage publication New Delhi

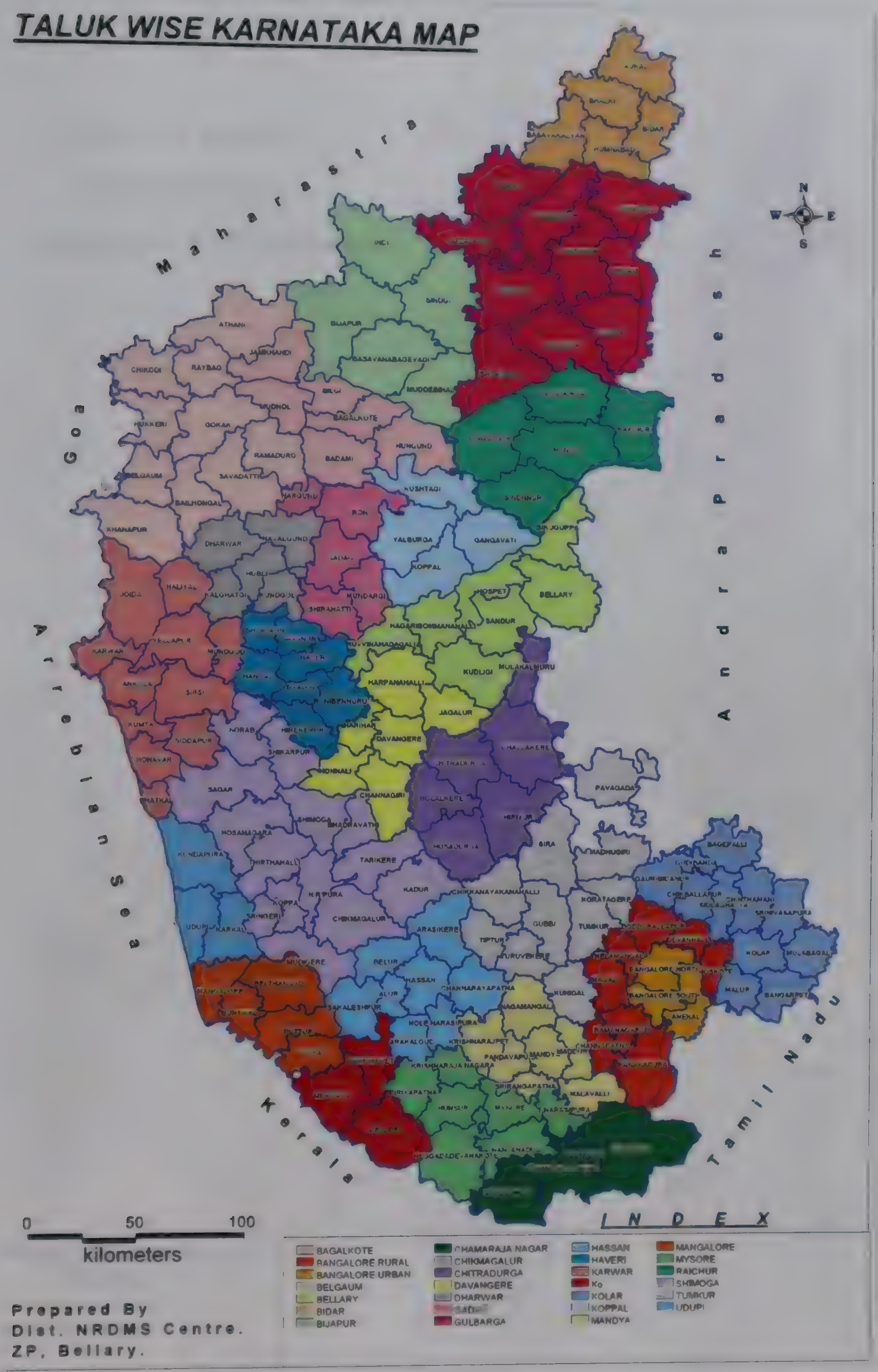
English Papers

1. Economic and Political weekly
2. Deccan Hearld
3. Times of India

ಅನುಬಂಧ ೦೬

ನಕ್ಷೆಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಕ್ಷೆ

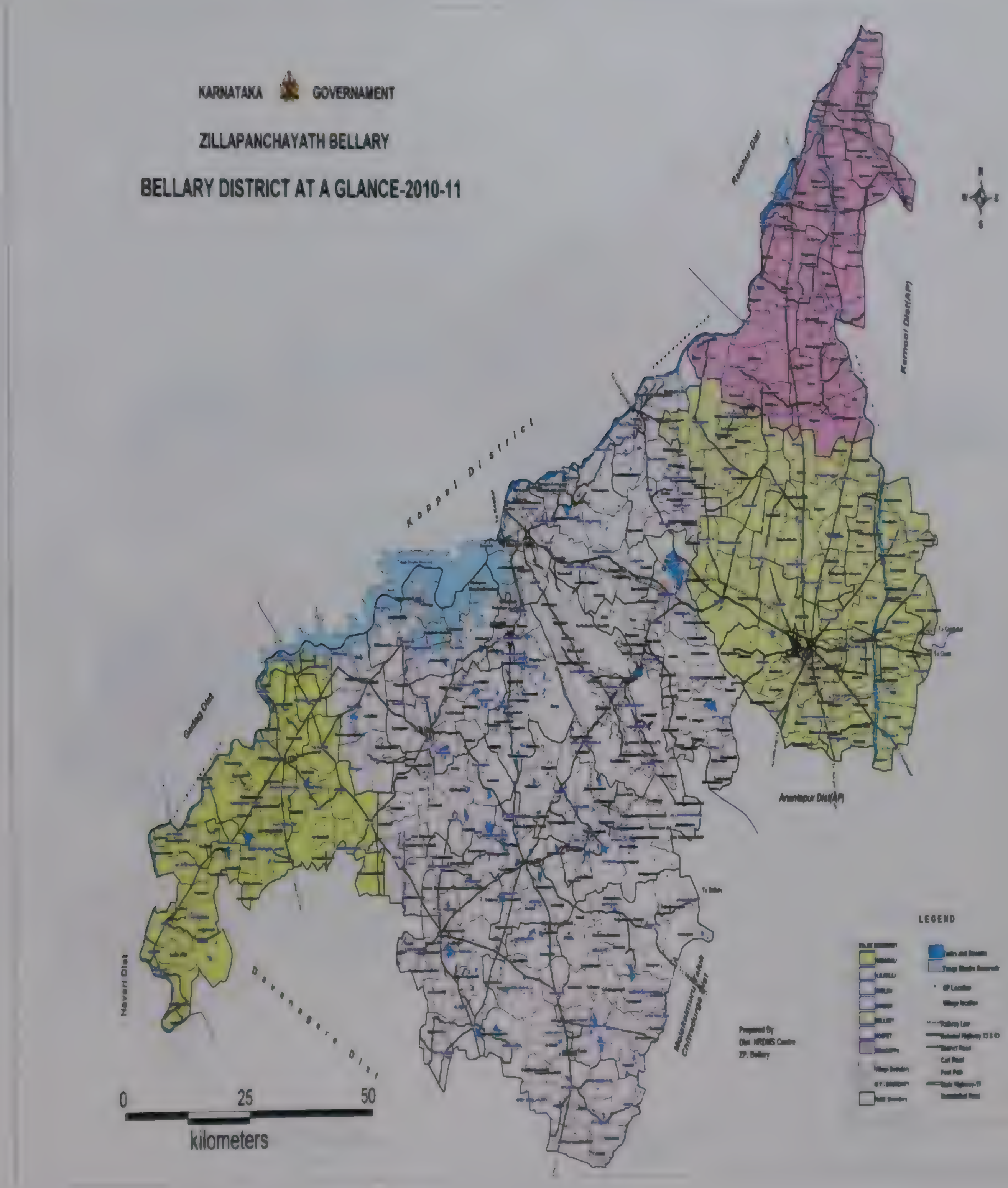

ಎನ್.ಆರ್.ಡಿ.ಎಂ.ಎಸ್.

Z.P. ಬಳ್ಳಾರಿ

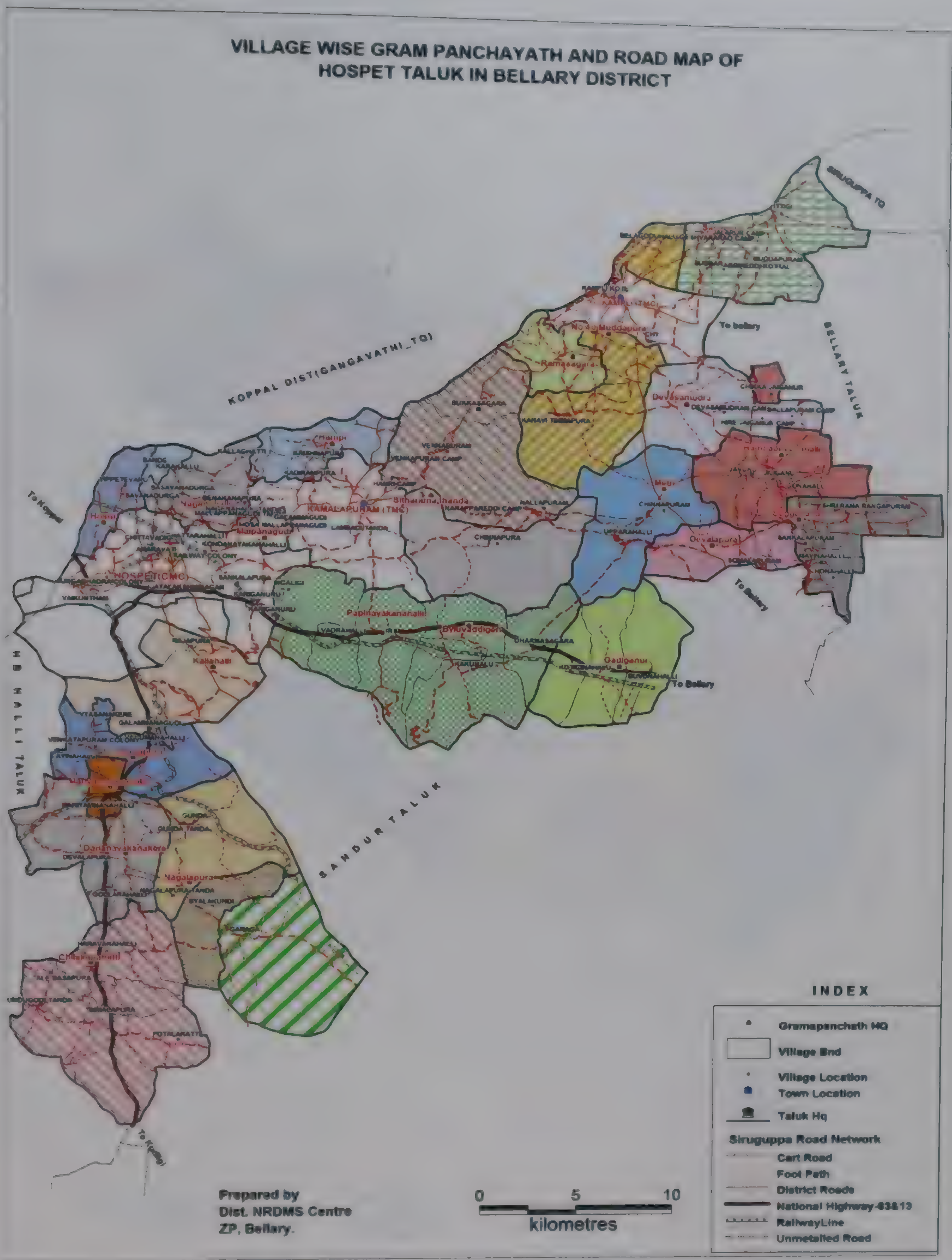
ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ನಕ್ಷೆ

ಎನ್.ಆರ್.ಡಿ.ಎಂ.ಎಸ್.

Z.P. ಬಳ್ಳಾರಿ

ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ೨ ಹೊಸೂರು ೩ ಕಲ್ಲಳ್ಳಿ ೪ ಸೀತಾರಾಂ ತಾಂಡ

ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಮೋಕ ೨ ಸಿಂಧಿಗೇರಿ ೩ ಚೆಳ್ಳಗುರ್ಕಿ ೪ ಎಮ್ಮಿಗನೂರು

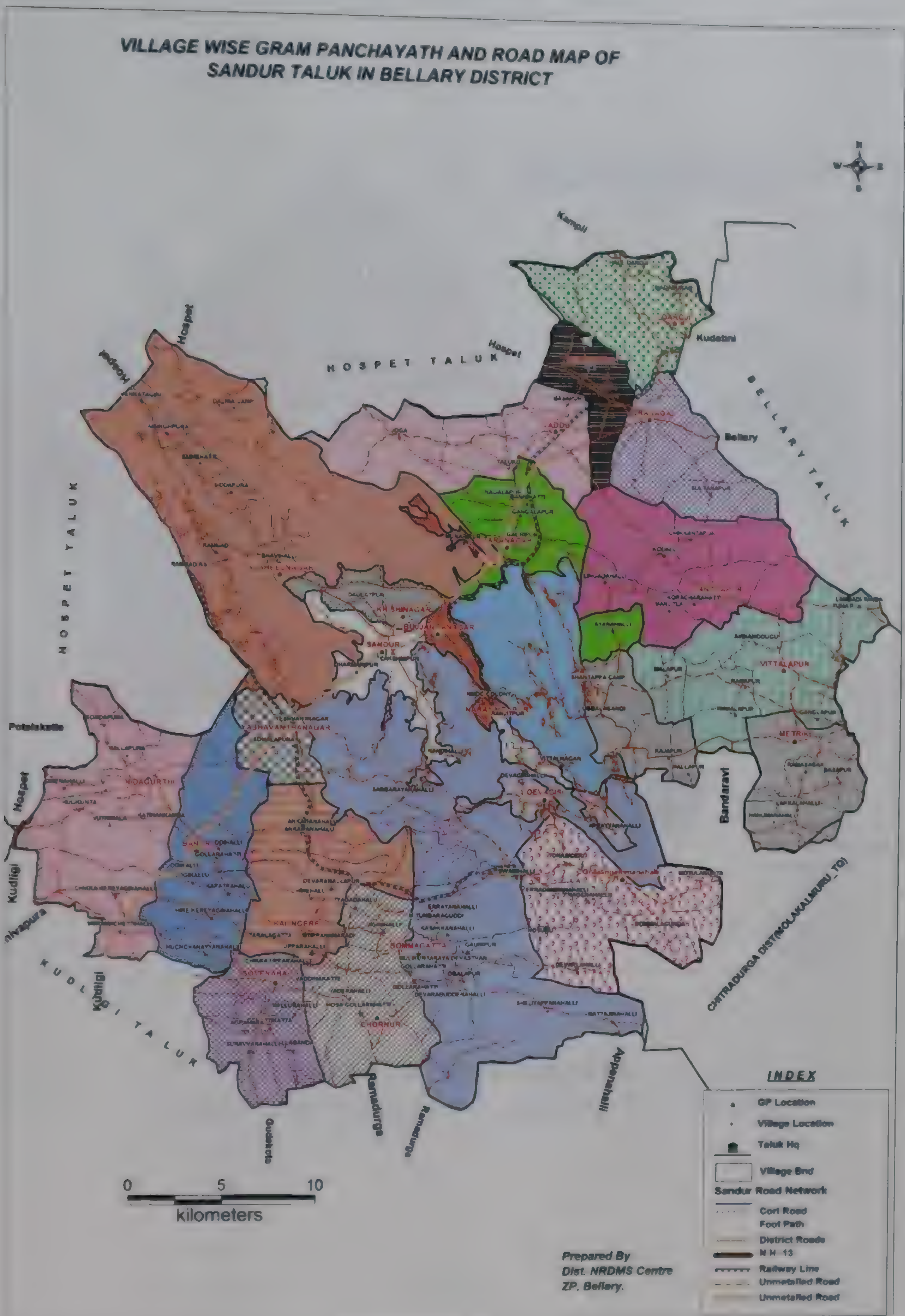
ಸಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಶಾನವಾಸಪುರ ೨ಎಂ.ಸೂಗೂರು ೩ ಹಳೇಕೋಟೆ ೪ ಬಾಗೇವಾಡಿ

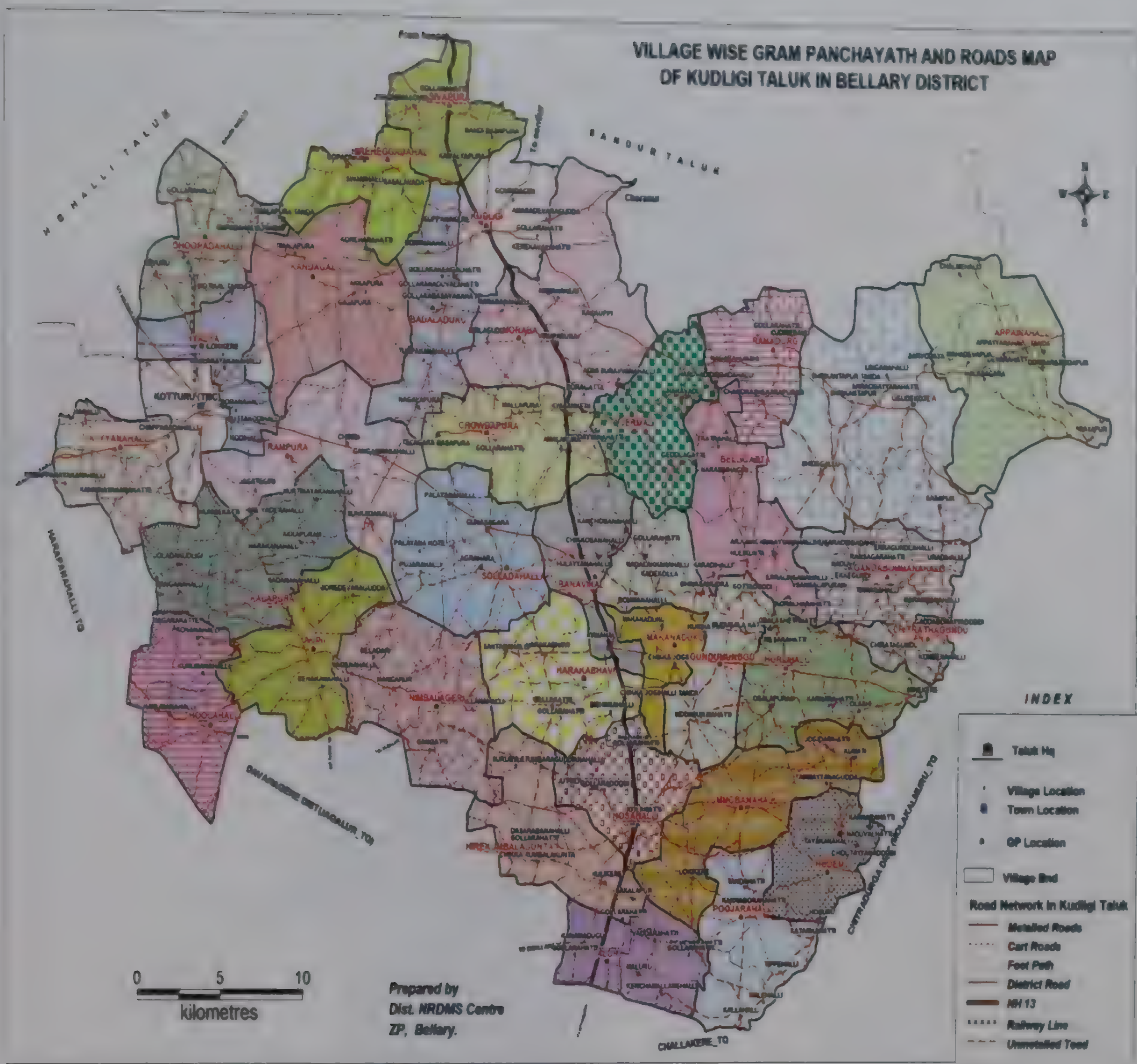
ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು:೧ ಯಶವಂತನಗರ ೨ ತಾರಾನಗರ ೩ ಗೊಲ್ಲಲಿಂಗಮನಹಳ್ಳಿ ೪ ವಡ್ಡು

ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಮೊರಬ ೨ ಗಂಡಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ೩ ಅಪ್ಪೇನಹಳ್ಳಿ ೪ ದೂಪದಹಳ್ಳಿ

ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

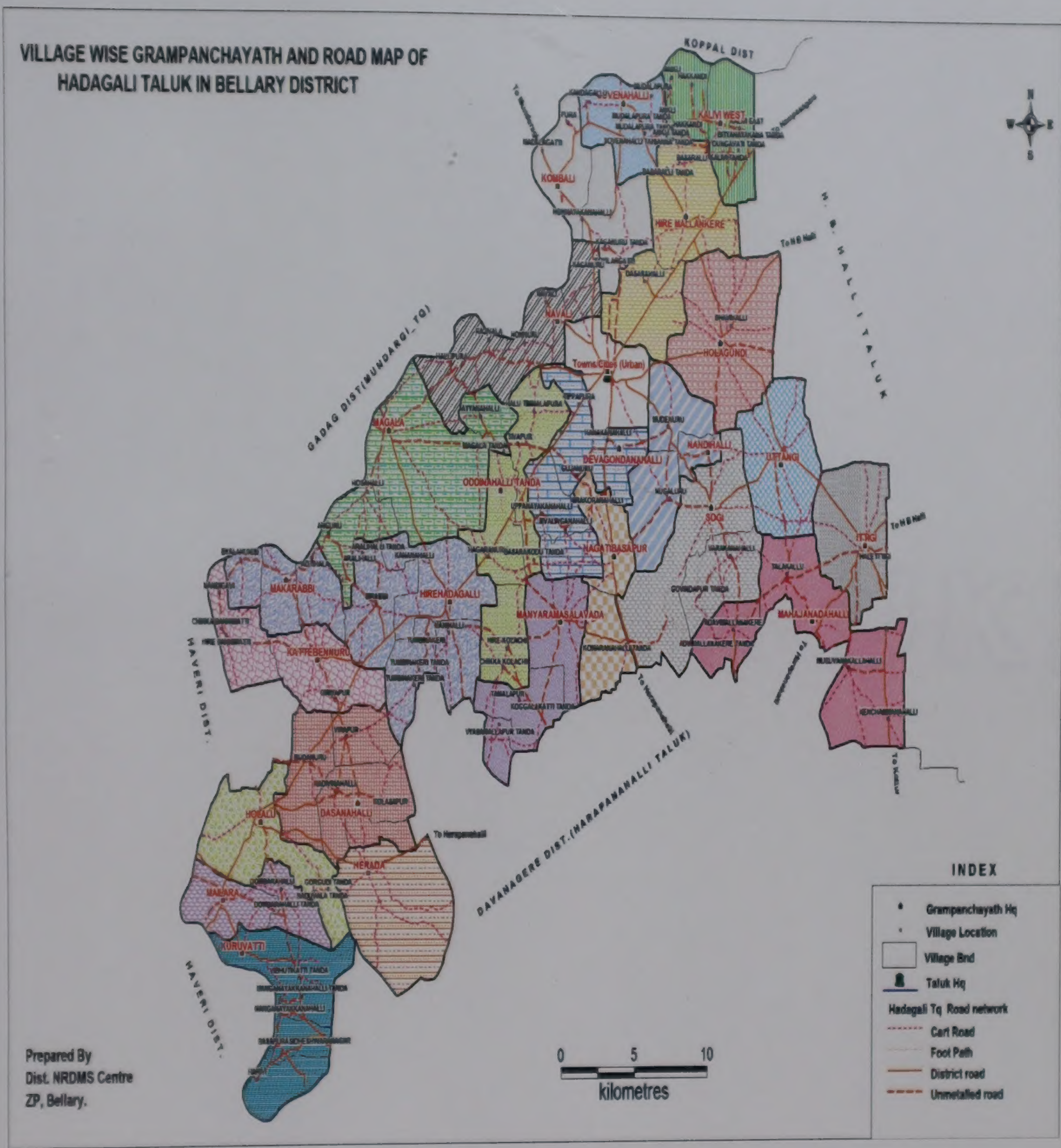

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಮರಬ್ಬಿಹಾಳ್ ೨ ದಶಮಾಪುರ ೩ ಸೊನ್ನ ೪ ಎಚ್ ಬಿ ಹಳ್ಳಿ

ಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕು ನಕ್ಷೆ

ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿಗಳು

೧ ಮಹಾಜನದಹಳ್ಳಿ ೨ ಮಾ.ಮಸಲವಾಡ ೩ ಹಿರೇಹಡಗಲಿ ೪ ನವಲಿ